

Årsrapport 2011

Fylkesmannen i Vest-Agder

Innhold

Kapittel 1 - Om embetet	Side 4
Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer	Side 11
Kapittel 3 - Resultatområder	Side 31
Kongehuset	Side 31
Miljøverndepartementet	Side 31
Landbruks- og matdepartementet	Side 41
Kunnskapsdepartementet	Side 53
Statens Helsetilsyn	Side 78
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	Side 81
Justis- og politidepartementet	Side 89
Kommunal- og regionaldepartementet	Side 94
Arbeidsdepartementet	Side 98
Helse- og omsorgsdepartementet	Side 99
Samferdselsdepartementet	Side 115
Utenriksdepartementet	Side 116
Kulturdepartementet	Side 116
Fomyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	Side 116
Andre	Side 122
Endringer i årsrapporten	Side 123

Kapittel 1 - Om embetet

1.1 Tilstanden i embetet og fylket generelt

Miljøvernområdet

De største miljøtruslene i vår tid er økende konsentrasjon av klimagasser i atmosfæren, reduksjon av det biologiske mangfoldet og stadig økende bruk og utslipp av helse- og miljøfarlige kjemikalier. Fylkesmannen har gjennom sitt arbeid med arealforvaltning og miljøvern et særlig fokus på sikring av områder som er viktige for å nå det nasjonale målet om å stanse tapet av biologisk mangfold. Naturmangfoldloven er sammen med plandelen i plan og bygningsloven de viktigste juridiske virkemidlene i dette arbeidet. Det forutsetter imidlertid at lovene er kjent blant tiltakshavere, planleggere og beslutningstakere i kommunene. Det ble i 2011 gjort en stor innsats for å informere om naturmangfoldloven og plan- og bygningsloven. Kommunene var viktigste målgruppe for disse opplæringstiltakene. Vi tar sikte på nye tilbud om opplæring i de to lovverkene i 2012.

Vi har store utfordringer innen resultatområdet naturens mangfold og friluftsliv. Våre oppdrag i nasjonaparkplanen er gjennomført. Nye verneområdestyrer er på plass i Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder og i Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane landskapsvernområder. Verneområdeforvaltere er tilsatt. Det er stor aktivitet i skjøtselstiltak i verneområdene. Samarbeidet med Statens naturoppsyn er meget godt.

Vi registrerer en positiv trend for skogvernet i 2011. Kartlegging av biologisk mangfold går etter planen. Vi har gjennomført oppgavene våre innenfor helhetlig vannforvaltning. De nye laksebestandene er i vekst og vi kan glede oss over gode fangster både i elver og i sjøen sesongen 2011! Arbeidet med å ivareta truede arter og utvalgte naturtyper går i henhold til embetsoppdraget. Arbeidet er høyt prioritert.

Innenfor friluftslivet er det avdekket et misforhold mellom behov og tildeling til skjærgårdstjenesten i Lister. Dette har skapt problemer for driften i denne regionen i 2011.

Oppfølging av avløpsproblematikken er i rute med unntak av en kommune som ligger på etterskudd og har fått utsatt frist for gjennomføring. Miljøgifter følges opp og opprydding i forurenset sjøbunn har fortsatt høy prioritet. Skipsverftene følges opp med nødvendige pålegg. Avfallsarbeidet går bra og vi har gitt flere nye tillatelser til mottaksanlegg for ulike typer avfall. Tilsynsarbeid for å redusere mengden farlig avfall på avveie blir prioritert.

Det er et stort utbyggingspress i kyst- og byområdene i Vest-Agder. Miljøvernavdelingen og landbruksavdelingen har felles plangruppe som behandler plan og dispensasjonssaker. Plangruppen behandlet 2668 planog dispensasjonssaker (innkommende brev) i 2011. Dette er en liten nedgang i antall fra 2009 og 2010. Fylkesmannen påklaget eller fremmet innsigelse til 73 saker. Det utgjør ca. 6 % av alle sakene vi får til uttalelse. Tilsvarende tall for 2009 og 2010 var henholdsvis 12 % og 6 %. Bare et fåtall av innsigelsene blir sendt til Miljøverndepartementet til sluttbehandling. Over 90% av klagesakene gjelder strandsonen, mens kun ca 35% av innsigelsessakene gjelder verdiene i strandsonen.

Klagebehandling og rettssikkerhet

Samfunnsavdelingen har ansvaret for klagesaksbehandlingen på flere sakfelt rettet mot kommunesektoren og ivaretar således viktige rettssikkerhetsfunksjoner i forhold til enkeltmennesker. Ressurssituasjonen i avdelingen har i 2011 ført til at lovpålagte oppgaver som enkeltsaker, klagebehandling og tilsyn har vært prioritert foran utviklings- og veiledningsoppgaver. Man kan spørre seg om mer veiledning og oppfølging av enkeltkommuner kunne hatt en positiv virkning i forhold til antall klagesaker og kvaliteten på kommunenes saksbehandling. I 2011 ble for eksempel hver fjerde klagesak på byggesaksfeltet opphevet og sendt tilbake til ny behandling i kommunene. Opphevingen fører til at kommunene må behandle saken på nytt, ofte med ny klage til Fylkesmannen og påfølgende saksomkostningsansvar for kommunene. Det hadde vært ønskelig med flere ressurser til utadrettet virksomhet.

For øvrig vises det til senere avsnitt i rapportens kap. 2 og på resultatområdene i kap. 3.

Kommuneøkonomi

Vest-Agder kommunene har levert svake brutto driftsresultat de siste årene sammenliknet med landet for øvrig. Foreløpige KOSTRA-tall for 2011 foreligger ikke, men tall for 2010 viser at fylket sett under ett oppnådde et brutto driftsresultat på 1,3 pst. Dette er noe svakere enn for 2009 (1,4 %). 9 av 15 kommuner i Vest-Agder

oppnådde negative brutto driftsresultat og har med andre ord høyere løpende driftsutgifter enn driftsinntekter ved inngangen til 2011. Utfordringen for mange av kommunene er at de har gjort seg avhengige av positive finansinntekter i den løpende driften

Det historiske meget svake netto driftsresultatet i 2008 (-0,8) ble erstattet med et solid netto driftsresultat på 4,8 pst i 2009. I 2010 oppnådde kommunen i Vest-Agder et netto driftsresultat på 3,5 %, dvs 0,9 prosentpoeng bedre enn landsnittet uten Oslo. Et lavt rentenivå og et godt finansmarked er antakelig hovedårsaken. Flere kommuner har imidlertid et høyt investeringsnivå og økende grad av lånefinansiering gjør at disse kommunene er sårbare dersom rentenivået øker.

Per 31.12.2011 har Vest-Agder 1 kommune registrert i ROBEEK. Fylkesmannens hovedinntrykk er at kommunene viser god budsjett disiplin og har god økonomistyring.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Innen samfunnssikkerhet og beredskap anses tilstanden i fylket som tilfredsstillende. Det har vært flere hendelser hvor Fylkesmannen har vært involvert uten at disse har fått alvorlige konsekvenser. Involverte kommuner og regionale aktører har håndtert hendelsene på en god måte og betydningen av oppegående nettverk og lav terskel for å ta kontakt har nok en gang blitt bevist.

Ny forskrift om kommunal beredskapsplikt stiller store krav til kommunene, og det er et fåtall av våre kommuner som fyller alle kravene pr. i dag. Likevel anser Fylkesmannen at grunnberedskapen er god. Beredskapsbevisstheten i kommunene er god og det foregår mye godt, egeninitiert arbeid ute.

Samarbeidet med de regionale beredskapsaktørene er også godt. I 2011 har vi hatt mye kontakt med eiere av kritisk infrastruktur som kraft, tele og vei i forbindelse med kriseforberedelser og konkrete hendelser.

Gjennom ROS Agder har Fylkesmannen et godt bilde av risikoen i fylket. Analysen ble ferdigstilt i 2011. Den har vært tema på en rekke samlinger og møter. I 2012 vil fokus være på oppfølging av funnene i analysen og utdyping av enkelte temaer.

Fylkesmannen har hatt 50 plansaker til gjennomsyn i 2011, hvorav det ble reist innsigelse i 10. Det har vært en rekke henvendelser fra privatpersoner, kommuner og regionale etater relatert til naturfarer. Selv om de fleste kommuner har gode rutiner på dette feltet, er vår erfaring at arbeidet med plangjennomsyn er avgjørende for at utbygges bevissthet omkring samfunnssikkerhet i arealplanleggingen holdes oppe. Klimautviklingen har fokus og søkes ivarettatt i plangjennomsyn og gjennom eksterne kompetansehevingstilbud.

Internt på embetet har det også i 2011 vært et godt samarbeid mellom faggruppe beredskap og helse- og omsorgsavdelingen/Helsetilsynet mht. tilsyn, øvelser og håndtering av hendelser og med miljøvern avdelingen i forbindelse med forurensingssaker og plangjennomsyn. Det er et ønske fra faggruppen at også de andre avdelingene involveres sterkere i beredskapsarbeidet og det vil bli jobbet videre med dette i 2012.

Fire personer med tilknytning til fylket omkom under terroranslaget mot Utøya. Fem kommuner i fylket var direkte berørt av hendelsene ved at de hadde overlevende eller omkomne på Utøya. Fylkesmannen har hatt tett kontakt med kommunene og sykehuset om oppfølging av de direkte berørte og deres pårørende.

Landbruksområdet

Status i landbruket i Vest-Agder i 2011 er preget av rask endring og motstridende trender. Vi opplever en mer besluttsom og optimistisk tone i deler av næringen, og det gjennomføres store investeringer for framtida innen melk, storfekjøtt, svin og sau. Tømmeravvirkingen i 2011 er den høyeste noen gang – med klar margin. Samtidig fortsetter Agder og Telemark å være i front i nedgangen i antall landbruksbedrifter, og er blant de med høyest gjeldsprosent pr bedrift.

Antall driftsenheter i vårt fylke som får tilskudd er nå under 1150. I den grad landbruket skal være et verktøy for helt direkte å levere arbeidsplasser, bosetting og miljøgoder i grendene våre, har dette åpenbare konsekvenser. Men landbruket er også en vareproduserende næring, som må få utvikle seg for å kunne overleve. Dersom de brukene som er igjen kan ta i bruk ny teknologi og vokse seg større og sterkere enn de som legges ned, kan vi alternativt lese utviklingen som en effektivisering av produksjonen. Små og spredte jordbruksarealer setter imidlertid klare grenser for hvor stor det er mulig – og lønnsomt – å bli i dette fylket.

Hittil har gjenværende bruk vært i stand til å høste frigjorte arealer slik at lite innmark er gått ut av drift. Leiejordsandelen er svært høy – 60% og mer i mange områder. Vi vil nok gradvis se økning i fulldyrkede engarealer som ikke lenger høstes. Det blir en utfordring å opprettholde et åpent kulturlandskap i områder med

sterke interesser for friluftsliv og turisme, men som snart er tomme for husdyr. Regionalt miljøprogram RMP har bidratt til en gledelig økning i hold av utegangersau særlig i skjærgården, men også i innlandet.

Melkeproduksjonen er fortsatt ryggraden i landbruket i Vest-Agder, med økende betydning jo lenger vest i fylket man er. Produsentmiljøet i disse kommunene er fortsatt sterkt, kanskje også i en nasjonal målestokk. Nye målsettinger lokalt, og nye virkemidler i jordbruksavtalen har utløst nye investeringer i svineproduksjonen på Agder. Dette er svært gledelig.

Klimamessig har fylket de beste vilkår for hagebruk, og vi har flere gode eksempler på ny og til dels svært lønnsom produksjon av bl.a. jordbær, potet og kirsebær med værvern. Vi satser også sterkt på juletre dyrking. Fylkesmannen støtter dette på ulike måter, og vi ser nå en økning av omfang og bedring av lønnsomheten.

I februar 2011 fattet fylkesutvalget i Vest-Agder fylkeskommune vedtak om å melde seg inn i det fylkeskommunale samarbeidet om kystskogbruket. Det politiske kystskogbrukssamarbeidet strekker seg nå fra Vest-Agder til Finnmark. Vest-Agder er et skogreisningsfylke, og har mange av de samme utfordringer knyttet til verdiskapning på skogsektoren som de øvrige medlemmene. Vest-Agder har siden 2009 fått en mindre andel av kystskogmidlene, og Fylkesmannens landbruksavdeling har deltatt i det faglige samarbeidet mellom fylkesmennene i kystskogbruksfylkene.

Avvirkningen i Vest-Agder nådde nytt rekordnivå i 2011, og passerte 254 000 m³. Dette er nesten 50 000 m³ over nivået i 2010. Den positive utviklingen skyldes brukbare tømmerpriser, økt etterspørsel etter tømmer (flere kjøpere), samt gode driftsforhold i skogen. Mye av økningen kommer fra områdene med plantet og skogreist gran vest i fylket. I forhold til tidligere år, er det de siste årene tatt ut en større granandel (65 – 70 %), mens ressursene av furu og lauvtre utnyttes i mindre grad grunnet svakere lønnsomhet. Dekningen av skogsbil- og traktorveinetten burde i flere områder vært bedre, samtidig er det et økende behov for oppgradering av standarden. Investeringer i skogkultur viser en nedgang siste år. Behov for styrking av virkemidlene til NMSK og skogsveier i skogpolitikken kommer frem ved at kommunene melder inn behov for nesten dobbelt så mye som Vest-Agder får tildelt. Det er mange mindre sagbruk og mange trebearbeidende bedrifter i landsdelen som driver godt, og noen er langt framme m.h.t. innovasjon og bruk av ny teknologi. Disse sagbrukene betyr mye for lokalsamfunnene, men er samtidig sårbare for konjunktursvingninger.

Det er gjennomført 3 av 4 forvaltningskontroller i kommunene, og de viser at forvaltningen av de økonomiske virkemidlene er god. Bedriftskontrollene viser at deler av regelverket er uklart og vanskelig å kontrollere i praksis. Presset mot uheldige tilpasninger i forhold til tilskuddsutmåling, er mindre her enn i større landbruksfylker. Vi har få virksomheter på eller over konsesjonsgrensen. En enkeltsak andre halvår ble ressurskrevende for oss i samarbeid med politiet, Mattilsynet og miljøvernavdelingen.

Kommunene er førstelinjen i landbrukspolitikken på alle områder, og den politiske interessen i kommunene for å ta dette handlingsrommet i bruk er økende. I tillegg til jordvern og arealplan, er særlig konsesjonssaker og boplikt viktige spørsmål mange steder. Fylkesmannen er likevel bekymret for at den landbruksfaglige kompetansen kan forvitne i mange kommuner, og at den administrative kapasiteten til å drive næringsutvikling mangler. Det synes å være økende politisk interesse for landbruk og mat i kommunene og fylkestinget.

Barnehage- og utdanningsområdet

I arbeidet med å fremme statlige mål på **barnehage- og utdanningsfeltet** overfor kommuner, private eiere og fylkeskommune har Fylkesmannen lagt stor vekt på å presentere institusjonsvirksomheten (barnehager, skoler) som deler av en større helhet.

To utfyllende perspektiver har vært en ledetråd: Barn, unge og deres oppvekstvilkår – og barnehage og skole som strategiske elementer i en samfunnsbygging på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå (infrastruktur, kompetanse, næringsliv, bosetting). Det er et klart inntrykk at bevisstheten i kommuner og fylkeskommune om dette doble perspektivet er blitt sterkere de siste årene, og at det kommer til uttrykk i holdning og handling. Gjennom debatt og kunnskapsutvikling erkjennes stadig sterkere at det er en nær forbindelse mellom holdning til utdanning, arbeidsmarked, utdanningsnivå i hele befolkningen, likestilling og skoleresultater. I dette inngår at tverrfaglig og tverretattlig satsing og samarbeid om barnehage, skole og oppvekstvilkår lokalt og regionalt er en avgjørende forutsetning for å kunne endre en landsdel. Der fins ingen instrumentelle snarveier til kultur- og holdningsendring. Den agderske kulturen har tradisjonelt vært mer praktisk enn akademisk orientert. Det er neppe tilfeldig at landsdelen ikke troner øverst på utdannings- og resultatstatistikker, og samtidig ligger helt i toppen over antall elev/ungdomsbedrifter i skolen (Ungt entreprenørskap) i fylkene. Vest-Agder er det fylket der eksport til utlandet per innbygger er størst sammenlignet med alle øvrige fylker.

Barnehage, skole og utdanning er gradvis gitt en mer sentral plass i kommuneplanene. Dette merkes ved at den kvalitative siden ved ønsket utvikling får en mer fremtredende plass, selv om arealrelaterte problemstillinger og spørsmål ofte er det som får mest plass og oppmerksomhet. Utfordringer på pleie/omsorgssektoren i kommunene har økt i oppmerksomhet i noen grad på bekostning av barnehage og skole.

På agdernivå ser dokumentet *Regionplan Agder*, som er en situasjons- og målbeskrivelse alle kommuner og begge fylkesting på Agder har sluttet seg til, ut til å fungere som målfelt og blikkfang med samlende kraft og fokus, og refereres stadig til som handlingsgrunnlag på kommunalt, fylkeskommunalt og regionalt nivå. Planen inneholder mål for alle samfunnsområder, og har blant annet et offensivt kapittel om oppvekst, barnehager og utdanning.

På **barnehagefeltet** har full behovsdekning, rett til barnehageplass, kvalitetsutvikling i barnehagen og innlemming av tilskudd til barnehagedrift vært høysetemål. Antall barn i barnehage har økt til 10 504 barn i vanlige barnehager. Inkl 219 barn i åpen barnehage har til sammen 10 723 barn plass i barnehage i Vest-Agder. Samlet antall barn per årskull i fylket er i overkant av 2 200.

6 av fylkets 15 kommuner har kun kommunale barnehager. Alle er fulgt opp med god informasjon om konsekvenser av innlemming av barnehagetilskudd i kommunale rammetilskudd, blant annet i fellessamling og veiledning overfor den enkelte kommune. Det har vært en krevende oppgave for oss som har involvert flere personer i avdelingen og ellers i embetet. Av budsjettmessige årsaker var det ikke mulig for embetet å tilsette i ny halv stilling merket tilsyn/barnehager, jfr budsjettstyrking på kap 231. Klima og samarbeid mellom kommune og private barnehageeiere synes å ha forløpet bra. For kommunene har overgangen til rammefinansiering stilt store krav. På mange måter kan overgangen med sine ca 30 mrd kroner (2012) sies å være en skjult reform som er kommet i skyggen av samhandlingsreformen. Presset på tilført ramme for driftsmidler har vært stort, og helt unntaksvis har kommunene maktet å styrke sin egen saksbehandlingskapasitet.

Innhold og kvalitet satt sterkere i fokus i et nært samarbeid med kommunene. Statlige kvalitetsmidler er fordelt etter søknader fra kommunene, og har utløst økt aktivitet og fokus på barnehagekvalitet. Vi har likevel eksempler på at det kun er statlige midler kommunene har til disposisjon til dette formålet – i prioriteringen av driftsmidler til barnehagene. Det er bekymringsverdig.

Prosjektet Være Sammen har vært et kvalitativt og utfordrende løft for kommuner og barnehager som har deltatt, og som har skapt stor interesse langt utenfor deres rekke.

Tilgangen på førskolelærere har til nå vært til dels svært god i fylket. Den ser ut til å være stabil, selv om vi ser en tydelig tendens til en vanskeligere rekrutteringssituasjon. Fylket har foreløpig en ikke urovekkende mengde dispensasjonssaker fra utdanningskrav.

På **utdanningsområdet** Fylkesmannen lagt vekt på det dobbelte perspektivet slik det er beskrevet i innledningen. På **utdanningsområdet** Fylkesmannen lagt vekt på det dobbelte perspektivet slik det er beskrevet i innledningen. I arbeidet med å nå effektendringer har en særlig hatt tre innfallsvinkler:

1. Gjennom tilsyn, klagebehandling og veiledning har en lagt økt vekt på å se til at eierplikter og elevrettigheter er i tråd med gjeldende lov og forskrift.
2. Gjennom å holde frem plikten til systematisk kvalitetsutvikling for å fremme virksomhetens formål og elevers læringsmål har en søkt å understreke og forsterke eierrollen og dens plikter både individuelt, lokalt, regionalt og nasjonalt.
3. Ut fra at læreren er skolens viktigste resultatvariabel både negativt og positivt har en lagt stor vekt på statlig strategi for kompetanseutvikling, samarbeid mellom høyere utdanning og skoleeiere og andre tiltak av partnernmessig art (Gnist, veiledning av nyutdannede lærere, rådgivere/karriereveiledere, annen oppfølging av kommuner/fylkeskommune som skoleeiere).

Vi har nå vært igjennom flere år med relativt god kommunal økonomi. God økonomi, vektlegging av systemarbeid, tilsyn og økt rettighetsbevissthet har vært gjennomgående trekk. Tendensen i retning av vanskeligere kommunal økonomi vi så i 2011 har forsterket seg inn mot 2012. Negativt spenningsforhold mellom svakere rammer og tydeliggjorte rettigheter og ambisjoner gjør eierrollen enda mer krevende.

I debatten rundt fylkesmannsembetenes rolle og oppgave har flere påpekt at lovverket over tid har beveget seg i individuell rettighetsretning, og at dette har påvirket regional stats oppgaver i for eksempel klage- og ombudsrollen. Dette merkes i klagebehandlingen, der flere saker enn før har et relativt høyt konfliktnivå i relasjonen klager skole/skoleeier. Det merkes også i form av en markant rettighetsbevissthet i henvendelser fra

foreldre og allmennhet.

Dialog og klima mellom Fylkesmannen og skoleeierne er generelt svært god. Kombinasjonen av god juridisk og skolefaglig kompetanse i tilsyns- og veiledningsarbeid på utdanningsområdet anses som helt avgjørende for dialog, legitimitet og autoritet. Dette gjelder både i forhold til skoleeiere og overfor foreldre/elever som ønsker veiledning om rettigheter med mer. I et fylke med kun 16 offentlige skoleeiere merkes en ikke ubetydelig "tilsynstrøtthet" som stiller store krav til den tekniske så vel som den kommunikative siden ved et tilsyn. Det er forståelig. I små kommuner er ofte samme person fagansvarlig på flere områder. Tilsynstrøtthet kan også være en indikator på at det enkelte steder fins et litt romslig syn på opplæringsloven og dens plikter og pålegg.

Vår erfaring er at det arbeidet som er i gang på utdanningsområdet om tilsynsmetoder, kriterier for valg av tilsynsystema (vesentlighet, rettighetsrisiko) – og en åpning for i større grad å bruke veiledning som redskap fra statens side, er viktig og nødvendig.

Dokumentasjon og analyse som grunnlag for all kvalitetsvurdering, har ved flere anledninger vært tema i de regelmessige møtene en har med kommunene i løpet av året.

Pålegget om årlig kommunal tilstandsrapport på utdanningsområdet ble både tatt godt i mot og har fungert etter sin hensikt i de aller fleste kommunene med blant annet debatt, resultatfokus og måldebatter som konsekvens både i politiske og faglig-administrative fora.

Befolkning, levekår og helse

Vest-Agder hadde per 1.01.11 i alt 172.408 innbyggere og lå med det på trettende plass blant fylkene. Fylket har stabilt fødselsoverskudd og netto innvandring. Kristiansand, som med sine 82.394 har nesten halvparten av innbyggerne i Vest-Agder. Fruktbarhetsraten i fylket var i 2010 på 2,06, som var den fjerde høyeste i landet; mens landstalet var 1,95. Tall på svangerskapsavbrudd ligger lavt, både generelt og blant tenåringer. I 2010 ble det utført 11,3 abortinngrep per 1000 kvinner 15-49 år, som er femte lavest i landet; landsnivået var 13,8.

Befolkningen har en yngre profil enn landsgjennomsnittet med høyere andel personer i alder 0 - 24 år. For aldersgruppen 30 – 84 år ligger andelen under landstallet, mens den er omtrent på landsnivå for de aller eldste. Det er imidlertid store variasjoner innen fylket. Hovedtendensen er at kommuner i innlandet og vestfylket har en mer alderstung befolkning.

Sammen med nabofylket Aust-Agder har fylket i flere tiår hatt visse særlige utfordringer knyttet til helse og levekår. Sentrale stikkord er høyt forbruk av trygdeytelser, høy andel unge uføretrygdede, høy kreftforekomst, høyt forbruk av vanedannende legemidler, betydelig bruk av illegale rusmidler, høy andel dagligrøykere, samt lave skåre på indekser for levekår og likestilling.

På noen av de nevnte problemområdene er der visse positive utviklingstrekk. Siste tall fra Kreftregisteret (perioden 2005 - 09) viser at Vest-Agder ikke ligger helt på topp i total kreftforekomst, men på fjerdeplass blant menn og på tredjeplass blant kvinner. Det har vært en gledelig utvikling i forekomst av melanom (føflekkreft), den mest alvorlige typen av hudkreft. Men for lungekreft ligger Vest-Agder aller høyest både blant kvinner og menn.

Prosentandelen uføretrygdede i alder 18-67 år var i 2010 på 11 i Vest-Agder, mot 9,5 i Norge totalt. Tallet i vårt fylke er imidlertid falt fra 12,1 i 2001. Sykefraværet var i 2010 omtrent som landsgjennomsnittet. En studie på tall fra 2008 har imidlertid vist at gjennomsnittlig fraværperiode ved sykemelding fra lege er høyere i Vest-Agder enn i de fleste andre fylker.

Andelen dagligrøykere (alder 16-74 år) har siden år 2000 falt omtrent som landsgjennomsnittet og lå i perioden 2007–111 på 23 %, som er delt andreplass på "verstinglista", mens landstallet var på 20 %.

Forbruket av både sterke smertestillende midler (opioider), beroligende midler (anxiolytika) og sovemidler (hypnotika og sedativa) ligger i Vest-Agder klart over landsnivået, men ikke helt i toppskiktet, slik tilfellet var på første del av 1990-tallet.

De to fylkeskommunene i Agder har i 2010 laget en felles plan for helse og levekår. Samtidig ble imidlertid det felles partnerskapet for folkehelse i de to Agder-fylkene blitt avvirket.

Fylket har god fastlegedekning og relativt stor stabilitet blant primærlegene. Én utfordring er økende gjennomsnittsalder og derved større andel av fastlegene som har fritak for legevaktstjeneste. Det er tre

interkommunale legevaktssentraler; lokalisert i Kristiansand, Mandal og Flekkefjord.

Pleie- og omsorgstjenester er bygd ut med relativt høy sykehjemsdekning sett i landssammenheng, men med betydelige forskjeller mellom kommunene. Det har i de foregående år vært en viss tendens til omgjøring av sykehjemsplasser til omsorgsleiligheter, bl.a. ut fra økonomiske insentiver. Dette kan skape vansker ved behov for flytting og tilbakeholding av aldersdemente uten samtykkekompetanse, da slik tvang kun kan benyttes i institusjoner hjemlet i kommunehelsetjenesten.

Sørlandet sykehus HF dekker all offentlig institusjonsbasert spesialisthelsetjeneste i begge Agder-fylkene. I Vest-Agder er hovedsykehuset i Kristiansand. I tillegg er det et lokalsykehus (med akuttfunksjoner og fødeavdeling) i Flekkefjord, som også dekker to kommuner i Rogaland. Både Kristiansand og Arendal (i Aust-Agder) skal være såkalt fullverdige akuttisykehus, men med en viss funksjonsfordeling. Det er fra tid til annen diskusjoner med stort folkelig og lokalpolitisk engasjement om funksjonsdeling. For tiden er fokus særlig rettet mot urologisk kreftkirurgi. I Kristiansand er det et klart etterslep på vedlikehold og fornying av utstyrsparken.

1.2 Ressursbruk og andre økonomiske forhold

Departement	Kap1510	Fagdep
Miljøverndepartementet	kr 5 639 943,06	kr 255 047,16
Landbruks- og matdepartementet	kr 8 024 015,16	kr 0,00
Kunnskapsdepartementet	kr 4 921 870,88	kr 2 628 606,14
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	kr 2 206 188,14	kr 0,00
Justis- og politidepartementet	kr 2 408 429,57	kr 42 950,66
Kommunal- og regionaldepartementet	kr 3 738 176,90	kr 0,00
Arbeidsdepartementet	kr 1 138 322,69	kr 5 705,00
Helse- og omsorgsdepartementet	kr 8 079 755,39	kr 1 101 483,87
Andre	kr 23 513 103,04	kr 0,00
Sum:	kr 59 669 804,83	kr 4 033 792,83

1.3 Risikostyring

Fylkesmannen har etablert rutiner for å sikre krav til sikker håndtering av personopplysninger. Vi har også utarbeidet egen dokumentasjon av IT-sikring i embetet. Vi arbeider nå med utforming av ny informasjonssikkerhetspolicy for fylkesmannsembetet.

Fylkesmannen etablerte i 2008 et system for intern risiko- og sårbarhetsvurdering (ROS). Hensikten med å gjennomføre regelmessige ROS-analyser er å kunne avdekke uønskede hendelser. Det kan være konflikter med andre etater, uheldig mediefokusering, funksjoner som blir handlingslammet, brudd på lover og regelverk, personkonflikter m.v. ROS-analysen gjøres avdelingsvis hvert annet år. Analysen gjøres etter følgende metode:

1. Kartlegging av sårbarheten i hver ankelt avdeling for å avdekke sårbarhet knyttet til persoenmessige forhold (bl.a. kompetanse), fagrelaterte forhold, sikring av data og opplysninger og fysisk risiko i lokaler og på reise. Kartleggingen gjennomføres ved intervjuer og spørreskjemaer
2. Handlingsplan. Med bakgrunn i kartleggingen utarbeider den enkelte avdeling en handlingsplan hvor det anisg hvilke tiltak som skal gjennomføres, hvem som er ansvarlig, når tiltaket skal være gjennomført samt hvilke ressurser som er avsatt.
3. Evaluering. Gjennomførte tiltak evalueres før det gjennomføres nye ROS-analyse etter to år.

Det arbeides nå med utforming av nye rutiner for gjennomføring av risikostyring av fylkesmannsembetene. Fylkesmannen i Vest-Agder avventer utfallet av dette utviklingsarbeidet før vi etablerer nye rutiner.

1.4 Helhetlig og strategisk ledelse

Fylkesmannen har hatt fokus på ledelse og ledelsesutvikling i 2011. Som ledd i oppfølging av embetets strategiske plan har vi hatt særlig fokus på tydelig ledelse og effektiv ressursbruk.

1.5 Andre forhold

Styringsdialogen

Vi erfarer at de ulike oppdragsgivende departementer/direktorater gjennomfører styringsdialogen etter ulike modeller. Vi etterlyser en nærmere harmonisering av modellen for gjennomføringen av disse styringsmøtene.

Rapportering

Vi har ingen merknader til innhold eller omfang av rapporteringskravene i 2011

Innkjøp

Fylkesmannen forsøker å bruke Mercell i alle sine innkjøp, og vi arbeider systematisk med å bygge opp innkjøpskompetanse i alle fagavdelingene. Fylkesmannen i Vest-Agder har ansvaret for den nasjonale kontakten med Mercell på vegne av fylkesmannsembetene.

Fylkesmannen har fra 2011 blitt medlem i felles samarbeidsorgan for offentlige innkjøp i Aust- og Vest-Agder (OFA).

Miljøtiltak

Ass. fylkesmann leder styringsgruppen for prosjektet "Miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser" i Vest-Agder. Det sendes egen rapport fra prosjektsekretariatet i Vest-Agder fylkeskommune til DIFI.

Fylkesmannen har ikke innført eget miljøledelsessystem.

Brukerundersøkelse

Det er ikke gjennomført egne brukerundersøkelser i 2011.

Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer

2.1 Generelle samordningsoppgaver. Fornyning av offentlig sektor

2.1.1 Generelle samordningsoppgaver

I 2011 er det gjennomført fire kommunebesøk der embetsledelsen har møtt kommunens politiske og administrative ledelse. I forkant av møtene får kommunene tilsendt et såkalt "kommunebilde". Kommunebildene er dokumenter som på et overordnet nivå gjengir Fylkesmannens inntrykk av kommunene i fylket. De utformes i forbindelse med Fylkesmannens kommunebesøk i den aktuelle kommunen, det vil si en gang hvert fjerde år. *Kommunebildene* utgjør sammen med *Tilstandsrapporten* og kommunens planverk tyngden i dialoggrunnlaget i dette besøket. Strukturen i dokumentet og dagsorden for kommunebesøkene ser slik ut:

1. Innledning
2. Planlegging og styring av kommunen
3. Arealforvaltning og ressurs- og næringsutvikling
4. Tjenesteyting og velferdsproduksjon

Hvert underpunkt i denne strukturen har følgende oppbygning:

- Fylkesmannens fokusområder - konkret for gjeldende kommune og med utgangspunkt i statlige forventninger og politikk, samt Fylkesmannens kjennskap til kommunen.
- Fylkesmannens bilde av kommunen - kort oppsummert kommunens status i forhold til Fylkesmannens fokusområder og eventuelle andre relevante forhold.
- Dialogpunkter - forhold hvor Fylkesmannen ønsker en dialog med kommunen.

Det er viktig å understreke at *Kommunebildet* ikke uttømmende gjengir Fylkesmannens bilde av kommunen, men at *Kommunebildet* har fokus på forhold hvor kommunen har et handlingsrom eller utviklingspotensial som det er viktig å ha dialog om.

Kommunene melder om problemer med å innfri innbyggerens forventninger om et bedre tjenestetilbud innenfor gjeldende inntektsrammer. Videre gir mange kommuner uttrykk for at summen av statlige pålegg er store og legger begrensninger i forhold til kommunenes ønske om mer handlefrihet. Fylkesmannen har ikke registret at kommunene signaliserer større eller mindre utfordringer i måten å håndtere disse problemene på i 2011. Kommunene gir uttrykk for uro knyttet til finansieringen av samhandlingsreformen og at det også må legges inn midler til forbyggende tiltak.

Det er vanskelig å se noen klare effekter av vår rolle som samordner. Fylkesmannen har et ansvar for å melde om lokale forhold til sentral stat, men her har vi et forbedringspotensiale når det gjelder å finne en effektiv og systematisk måte å formidle denne type problemstillingene videre, samt å etterspørre sentral stats oppfølging. Vårt inntrykk er at kommunene opplever den statlige styringen som fragmentert og til lite oversiktlig. Det kreves betydelig mer ressursinnsats på området for å oppnå stor grad av samhandling og samordning.

2.1.2 Samordning av tilsyn

Fylkesmannen samordner de praktiske forhold rundt tilsynet med kommunene og fylkeskommunen. Som ledd i dette arbeidet fører Fylkesmannen en tilsynskalender som viser de ulike tilsynsetatenes planer. Denne kalenderen er tilgjengelig for kommunene og andre på Fylkesmannens nettsider. Det har i 2011 ikke vært behov for andre samordningstiltak innen tilsynet med kommunene i 2011. Fylkesmannen arrangerte i februar 2011 en "Kvalitetskonferanse" for kommunene hvor vi gjennomgikk viktige funn fra tilsynet med kommunene. Målsettingen med konferansen var å formidle viktige funn fra tilsynsvirksomheten som kan brukes i kommunal kvalitetsutvikling. Fylkesmannen planlegger en årlig "Kvalitetskonferanse" for kommunene. De øvrige statlige tilsynsetatene med tilsynsoppgaver rettet mot kommunene inviteres til å delta på denne konferansen

2.1.3 Fornyning av offentlig sektor

Fylkesmannen har valgt å prioritere bruken av skjønnsmidler i fornyingsarbeidet, og begrenset veiledningsarbeidet, erfaringskonferanser og nettverksbygging. For kommunene er prosjektskjønnet et viktig, og i mange tilfeller avgjørende, hjelpemiddel for å finansiere nye prosjekt. Vår rolle som formidler av prosjektskjønn gjør at ikke bare de mindre kommunene går sammen om å initiere prosjekt for å utløse midler, men også at de tre regionsamarbeidene har stort fokus på denne typen fornyingsarbeid. Fylkesmannen har revidert retningslinjene for

skjønnsdeling i 2011 og vil i perioden 2012-2015 særlig prioritere prosjekter knyttet til barn og unges levekår.

Fylkesmannen ser at omfanget av forpliktende samarbeid varierer i regionene og at kommunene har ulike motiver for å samarbeide. Mange kommuner ser ut til å vegre seg for omfattende forpliktende samarbeid der tjenesteproduksjonen flyttes ut av kommunen. Fylkesmannen anser det som svært nyttig å følge kommunenes fornyingsarbeid, men det er av ressursmessige hensyn vanskelig å prioritere dette særlig høyt.

2.2 Velferd, helse og personlig tjenesteyting

2.2.1 Tilsyn med helse- og omsorgstjenester

I 2011 utførte Helsetilsynet i Vest-Agder 15 planlagte tilsyn med helse- og omsorgstjenester i fylket; fem overfor spesialisthelsetjenester, ti overfor kommunale tjenester. Tretten av tilsynene ble utført etter systemrevisjonsmetodikk, to som dokumentgranskning. Ti av tilsynene var knyttet til nasjonal satsing om tilsyn med helse- og omsorgstjenester til eldre. Det ble gitt avvik ved ni av 15 tilsyn.

De enkelte tema for planlagte tilsyn fordeler seg slik: Privatpraktiserende psykiater eller psykolog 2, behandling av hjerneslag 2, øre-nese-halsavdelingen ved Sørlandet sykehus 1, oppfølging av demente i kommunale helse- og omsorgstjenester 2, sikring av ernæring til eldre som er i institusjon eller mottar hjemmetjenester 2, praktisering av kap. 4A i pasientretighetslovens 2, avlastningstiltak for eldre 2, helsemessig og sosial beredskap 2.

I tillegg til de femten tilsynene i eget fylke, deltok personell fra Helsetilsynet i Vest-Agder som revisor i seks tilsyn med spesialisthelsetjenester i andre fylker innen sørlige del av helseregion Sør-Øst.

Helsetilsynet i Vest-Agder behandlet i 2011 i alt 111 tilsynssaker mot helse- og omsorgstjenester og/eller helsepersonell. Av disse var 58 knyttet til spesialisthelsetjenesten, 20 gjaldt fastlege/legevakt, 18 var knyttet til kommunale pleie- og omsorgstjenester. I alt ble 14 saker oversendt Statens helsetilsyn for vurdering av formell reaksjon etter helsepersonellovens kap. 11. Ni av disse sakene var avsluttet i Statens helsetilsyn ved årsskiftet; fem medførte tap av autorisasjon, to resulterte i advarsel, to endte med tap av rett til å forskrive vanedannende legemidler.

Nært relatert til tilsynsarbeidet er behandling av rettighetsklager etter helse- og omsorgslovgivningen.

I 2011 ble det behandlet 78 klager knyttet til rettigheter etter helselovgivningen, 54 av disse var knyttet til oppgjør for syketransport, 16 gjaldt rett til nødvendig helsehjelp.

2.2.2 Klagesaksbehandling sosiale tjenester

Fra 1.1.12 benevnes disse tjenesten "omsorgstjenester" etter ny lov om helse- og omsorgstjenester i kommunene.

Fylkesmannen behandlet i 2011 i alt 51 saker om omsorgstjenester etter den daværende sosialtjenesteloven. De fleste av disse sakene gjaldt tjenester etter lovens kapittel 4, derunder 13 om omsorgslønn. I alt 15 saker gjaldt tiltak for rusmiddelavhengige (lovens kap. 6). Av de 51 sakene endte 35 med stadfesting av kommunalt vedtak, i sju saker ble kommunens vedtak opphevet og saken ble sendt tilbake for ny behandling, i ni saker omgjorde Fylkesmannen vedtaket.

2.2.3 Sosiale tjenester i NAV

Fylkesmannen har i 2011 gjennomført **planlagte tilsyn** med sosialtjenesten i NAV etter egen tilsynsplan i samsvar med retningslinjer fra Statens helsetilsyn. Tilsyn med kommunenes/NAV's behandling av søknad om økonomisk stønad ble gjennomført i 4 kommuner. Fylkesmannen har videre behandlet 166 **klagesaker** etter lov om sosiale tjenester i NAV med en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 23 dager. Vedtakene i 15 % av sakene

ble omgjort eller opphevet. Saksinngangen har økt fra 2010 til 2011.

Fylkesmannen deltar i koordineringsgruppe med NAV Fylke, KS og representant for rådmannsutvalget i fylket.

I forhold til **kompetanseutvikling** i sosialtjenesten/NAV er det gjennomført grunn- og videregående kurs i gjeldsrådgivning. Det har vært tilnærmet månedlige nettverkssamlinger for ansatte som arbeider med kvalifiseringsprogrammet. Fylkesmannen har vært representert i styringsgruppa for **HUSK Agder** hvor kompetanseutvikling for kommunene er et viktig tema

Statsborgerseremoni ble gjennomført.

2.2.4 Omsorg

Det er etablert en styringsgruppe hos fylkesmannen for arbeidet med Omsorgsplan 2015; fylkesmannen, fylkeslegen og utdanningsdirektøren er medlemmer. En prosjektgruppe ivaretar det konkrete arbeidet. For kompetanseløftet er det etablert en ressursgruppe med deltakere fra fylkeskommunens utdanningsavdeling, Universitetet i Agder og KS Agder. I Fylkesmannens styringsdialog med kommunene har man tatt opp satsinger som Omsorgsplan 2015, Handlingsplan for rusomsorgen, folkehelsearbeid og oppfølging av Opptrappingsplanen for psykisk helse. I forbindelse med satsing på samhandling deltar prosjektmedarbeider på Omsorgsplan 2015 i en egen oppfølgingsgruppe sammen med fylkeslegen og jurist.

Vest-Agder har fra 2011 to utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester, hhv. i Songdalen og Kristiansand kommune. Utviklingssentrene samarbeider om strategidokumenter, virksomhetsplan, prosjektsøknader og oppfølging av kommunene på faglige tema. De har felles fag- og samarbeidsråd hvor prosjektmedarbeider hos Fylkesmannen er fast representant.

Når det gjelder demensplanen, er det lagt vekt på tilrettelegging av boliger, opprettelse av dagsenter, samt kompetanseheving ved bruk av materiell fra Nasjonalt kompetansesenter. Lokale tall og resultater fra de tre satsingsområdene i Demensplan 2015 ble presentert fra Helsedirektoratet og lokale utøvere på vår tverrfaglige to dagers høstkonferanse i 2011. I 2011 ble ny videreutdanning i demens- og psykisk helse etablert i samarbeid med Utviklingssentrene og Universitetet i Agder med støtte fra Kompetansetilskuddet. Fylkesmannen sitter i referansegruppe for videreutdanning i demens og psykisk helse, samt videreutdanning innen lindrende behandling og omsorg.

Som oppfølging av Kompetanseløftet 2015 har fylkesmannen bl.a. samarbeidet med utdanningsinstitusjoner, prosjekt «Bli helsefagarbeider» i KS, Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse og Utviklingssentrene i Kristiansand og Songdalen om etter- og videreutdanning. Fylkesmannen følger utviklingen i antall årsverk og kompetansesituasjonen i kommunene.

Fylkesmannen har et eget nettverksforum for pleie- og omsorgsledere som møtes to ganger i året for gjensidig utveksling og formidling av aktuell informasjon. I 2011 var fokus på Kompetanseløftet 2015, samt samhandling, tverrfaglig samarbeid, velferdsteknologi og innovasjon. Samlinger ble gjennomført som dagskonferanse lagt til en kommune, tverrfaglig to- dagers høstkonferanse og to dagers studietur til København med 33 deltakere fra nettverket.

Fylkesmannen i Vest-Agder har oppgaven med å innstille hvilke kommuner som skal få prosjekttilskudd fra Helsedirektoratet på lindrende omsorg og behandling i Vestfold, Buskerud, Telemark, Aust- og Vest-Agder. Tilskudd i 2011 ble i hovedsak gitt til opprettelse av lindrende team, utvikling av modeller som Liverpool care pathways og etablering av nettverk for sykehjemsleger, samt revidering av moduler for opplæring innen lindrende behandling i eldreomsorgens ABC. Innstilling gjøres i samarbeid med regionalt kompetansesenter for lindring behandling, (KSLB) Helse Sør-Øst på Ullevål.

2.2.5 Samhandlingsreformen (og folkehelse)

Fylkesmannen har i 2011 fulgt med på kommunenes og helseforetakets forberedelser til implementering av samhandlingsreformen fra 1.1.12. Reformen har bl.a. vært tatt opp på en rekke kurs, kommunemøter og møter med sykehusledelsen. I desember - januar ble det arrangert kursdager om ny helselovgivning og relasjonen mellom denne og samhandlingsreformen; og i alt deltok mer enn 350 personer fra kommunene på én av disse kursdagene.

Fylkets 15 kommuner fordeler seg på tre regioner med interkommunalt samarbeid; Lister-regionen i vest, Lindesnes-regionen i midtre del og Knutepunkt sør (som også omfatter tre kommuner i Aust-Agder) i øst.

Forberedelsene til samhandlingsreformen har vært koordinert gjennom disse regionsrådene. I Lister har man bygd opp et interkommunalt helsenettverk, som blant annet arbeider med utvikling av regionale ambulerende team, forsterkede sykehjem, fagforum for psykisk helse og rus, samt geriatriisk daghospital.

Forhandlingene med Sørlandet sykehus om første versjon av samarbeidsavtale basert på samhandlingsreformens prinsipper - jf. helse- og omsorgstjenestelovens kapittel 6 - har også vært ført regionsvis. Alle kommuner hadde vedtatt avtale innen fristen 31.01.12.

Fylkesmannen har i sin kommunikasjon med kommunene sterkt vektlagt betydningen av økt satsing på forebyggende helsetjenester og folkehelsearbeid i brei forstand som en hovedforutsetning for at de langsiktige intensjonene med samhandlingsreformen skal kunne innfris.

For å styrke det tverrsektorielle folkehelsearbeidet har fylkesmannen internt en gruppe "Folkehelse på tvers" med deltakelse fra alle fagavdelingene. Fylkesmannen vektlegger å få inn folkehelsepremiss på alle nivåer i offentlig planlegging, og en av medarbeiderne har gjennomflørt studium om "Helse i plan" ved Høgskolen i Vestfold.

Tolv av fylkets 15 kommuner har etablert eller vil etablere en form for frisklivssentral.

De to fylkeskommunene i Agder utarbeidet i 2010 felles Plan for folkehelse og levekår. Det er i vest-agder gjort fylkeskommunalt vedtak om røykfri skoledag i videregående skoler f.o.m. 2013.

2.2.6 Psykisk helse

Utviklingen etter at perioden for opptrappingsplanen for psykisk helse gikk ut ved årsskiftet 2008-09, har vært fulgt nøye. I flere kommuner har det vært oppe forslag om endringer og nedbemanning, men hovedinntrykket er at oppbygget styrke videreføres. Det er ellers vektlagt å se sammenhengen mellom arbeidet for psykisk helse og andre aktiviteter, spesielt opptrappingsplanen for rusomsorgen, men også kvalitetsutvikling og folkehelsearbeid.

Som følge av forventet samordning av psykisk helse og rusfeltet etablerer Fylkesmannen et fagnettverk for kommunene i samarbeid med Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid(NAPHA), Kompetansesenter RUS(KORUS Sør), Universitetet i Agder(UIA) og brukerorganisasjonene.

Fylkesmannen behandlet i 2011 i alt 35 klager over tvangsvedtak om legemiddelbehandling av pasienter under tvunget psykisk helsevern. I fire saker ble det gitt helt eller delvis medhold. Totaltallet er en nedgang fra 40 i 2010 og 60 i 2009. Spørsmålet om redusert bruk av tvang i psykiatrien har flere ganger vært tatt opp med ledelsen ved Sørlandet sykehus HF.

2.2.7 Rusfeltet

Innen rusfeltet har Fylkesmannen også i 2011 formidlet betydelige tilskuddsmidler etter opptrappingsplanen for rusfeltet. Alle kommuner har nytt godt av midlene, om enn i ulik grad. Mange av de tiltakene det er gitt midler til, er organisert interkommunalt.

Som ledd i samordning av psykisk helse og rusfeltet er det etablert et fagnettverk for kommunene i samarbeid med Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid (NAPHA), Kompetansesenter RUS (KORUS Sør), Universitetet i Agder(UIA) og brukerorganisasjonene.

Fylkesmannen vektlegger særlig følgende utfordringer overfor kommunene:

- Reell utvidelse av kapasiteten i det samlede kommunale rusarbeidet
- Styrking av de lovpålagte kommunale helse- og omsorgstjenestene
- Helhetlig og sammenhengende tjenester
- Tilgjengelige, oppsøkende og brukernære tjenester
- God kvalitet og kompetanse i tjenestetilbudet

Fylkesmannen forvalter også midler til etter- og videreutdanning innen rusfeltet hvor det ble gitt tilskudd til 12 kandidater . I tillegg har fylkesmannen i samarbeid med KoRusSør arrangert en rekke kurs og konferanser for ansatte både i kommuner, NAV og spesialisthelsetjenesten.

Fylkesmannen har behandlet klager innen rusfeltet både rettet mot kommunen og sykehuset. Vi behandlet 29 saker i fjor mot 22 i 2010.

2.2.8 Habilitering og rehabilitering

Tidligere kartlegging har vist at kommunene har etablert koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering, selv om organisering og funnksjoner varierer. Fylkesmannen har støttet oppdatering av oversikt vedr. koordinerende enheter med adresser og kontaktpersoner.

Ulike kommunenettverk i fylket har samarbeidet og utvekslet erfaringer om habilitering og rehabilitering. Noen kommuner vurderer å anskaffe verktøy for elektronisk basert individuell plan.

Fylkesmannen har gitt informasjon på ulike samlinger med kommunene og på nettet om rapportene IS-1947 om avklaring av ansvarsforhold mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten på rehabiliteringsområdet og om IS-1841 om Knutepunkt for koordinering

På Fylkesmannen store høstkonferanse om fremtidens utfordringer i helse og omsorg ble ny områdeplan for rehabilitering presentert fra Sørlandet sykehus HF. På samme konferansen ble også utredningen "Innovasjon i omsorg" - NOU 2011:11 presentert av utvalgsleder og utvalgssekretær/fagdirektør. I Fylkesmannens gjennomførte kurs om ny helselovgivning ble det understreket hvilken tydelig rolle koordinerende enhet har fått i lovverket.

2.2.9 Førerkortsaker

Førerkortsaker utgjør en betydelig del av saksmengden ved Helse- og omsorgsavdelingen. Saksmengden har vært økende de siste årene, både her i fylket og på landsplan. Årsaken er blant annet at flere eldre, og særlig eldre kvinner, har førerkort i dag. En annen årsak er at førerkortinnehavere som fikk klasse C1 (liten lastebil) i 2001 etter en ny ordning, måtte fornye dette i 2011.

Fylkesmannen i Vest-Agder behandlet 1274 saker i 2011, i 2010 var antallet 958 saker, i 2009 ble det behandlet 727. Dette er en økning på rundt 75 % på to år.

Det var 675 personer som søkte om dispensasjon i 2011, 576 fikk dette innvilget, 99 fikk avslag. 281 personer fikk anbefalt førerkortet inndratt.

Fylkesmannen har tett kontakt med Helsedirektoratet sentralt og med politiet og Statens vegvesen lokalt for å få til mest mulig rasjonell og effektiv behandling av førerkortsakene, og for å sikre likebehandling av like saker.

Den sterke økningen i tallet på førerkortsaker er en stor belastning på Fylkesmannens helse- og omsorgsavdeling og går på bekostning av ivaretagelse av andre oppdrag fra sentralt hold.

2.3 Oppvekst, barnehager, utdanning og likestilling

2.3.1 Barnevern

Barnekonvensjonen er inkorporert i barnevernloven og ivaretas i Fylkesmannens kontakt med barn. Fylkesmannen i Troms har besøkt embet og informert aktuelle medarbeidere om oppfølgingen av barnekonvensjonen ved prosjektet Sjumilssteget. Ledergruppa har vedtatt at vi ikke starter tilsvarende prosjekt internt i embetet, men at tankegangen og arbeidsmåten forsøkes implementert i møte med kommunene. Mandal kommune har et godt arbeid mot barn og unge og vil følge dette opp i forhold til å engasjere barn i arbeidet med revisjon av kommuneplanen.

Vi har utført tilsyn med barnevernet både i forhold til kommunenes tjenester, med institusjoner og individrettede tilsyn. Når det gjelder resultatene vises til egen årsrapport for Fylkesmannens tilsyn med barnevernet i Vest-Agder. Vi vil her peke på at alle kommunene fikk avvik i de 6 kommunene hvor vi hadde systemrevisjon. Kommunene sikret ikke at undersøkelser i barnevernet gjennomføres i henhold til krav fastsatt i lov og forskrifter og at tiltak for hjemmeboende barn evalueres i forhold til regelverket. Individtilsynet foregår på ettermiddag-/kveldstid slik at beboerne kan få snakke med tilsynet hvis de ønsker det. Det har vært stort fokus på rettighetsforskriften, føring av tvangsprotokoller og behandling av klager over bruk av tvang. Antall protokoller har økt kraftig fra 2010 til 2011. Av 212 protokoller ble 69 påklagd. Akuttinstitusjonen står for halvparten av de utførte tvangstiltakene.

Når det gjelder klager rettet mot kommuner og institusjonene er disse fulgt opp. Barnverntjenestene i kommunene har stort arbeidspress og mange oppgaver. Kommunene sliter med turnover og mange nyutdannede. Fylkesmannen har fordelt ekstramidler til stillinger og kompetansetiltak i barnevernet i henhold til egne styrkingsmidler for 2011.

2.3.2 Barnehageområdet

Tilsyn, behovsdekning, kvalitets – og kompetansehevende arbeid, samt informasjon og veiledning om lover og regelverk – og da i særlig grad forskrift om økonomisk likeverdighetsbehandling har vært prioriterte tematiske ledetråder i 2011.

Barnehagekapasiteten i fylket har økt slik at pr. 15.12.2011 var det 10 732 barn i barnehagene i Vest-Agder. 10 504 i ordinære/familiebarnehage og 219 barn i åpen barnehage.

Pr. 15.12.2010 var det totale tallet 10 199, desember 2009; 9 702 og

desember 2008; 9 278. Gjennomsnittlig barnetall per årskull i fylket er på ca 2200.

Alle kommuner er fulgt opp med veiledning om utbygging og finansiering. Kommuner som har ligget etter, er fulgt opp spesielt gjennom kontakt fra vår side både på fagavdelings og embetsnivå. Utbyggingsplikten har vært en betydelig oppgave for kommunene. Vi opplever at ansvaret – og behovet er erkjent. I Vest-Agder ser vi nå at kommunene kontinuerlig utarbeider strategier for å kunne innfri lovkravet om rett til barnehageplass.

Begrunnelsen for barnehageutbygging hadde for en del år siden et stort innslag av ønsket om å møte barns behov for lek. Senere kom også barn med særlige behov i fokus. I dag er motivet bl.a. at barnehagen er en del av utdannelsessamfunnet - og barnehagen som redskap for strategisk samfunnsutvikling i by og bygd.

For en landsdel med en oppvekst- og levekårsstatus som bør forbedres fremstår barnehagen mer og mer viktig.

Gjennom de senere års endringer av barnehagelov m/ rammeplan, stortingsmelding om kvalitetsutvikling (St.m. 41), NOU og andre ulike nasjonale meldinger og rapporter samt ulike statlige stimulerings tiltak rettet mot utviklingsarbeid og kompetanse - er innhold og kvalitet satt særlig i fokus. I dette arbeidet har Fylkesmannen regionalt hatt et nært samarbeid med kommunene. Statlige tilskuddsmidler til utvikling og kompetanse er fordelt i tråd med forutsetningene. Fylkesmannen har aktivt bidradd til samarbeid mellom Universitetet i Agder og kommunene som barnehagemyndighet og barnehagenivået. Eksempelvis ved å videreføre «Praxis – barnehage». Praxis – barnehage er et samarbeidsforum/utviklingsgruppe som har til hensikt å utvikle og samarbeide om pedagogiske utviklingsprosjekter i barnehagefeltet i kommuner i Vest-Agder. Praxis- barnehage hjelper kommunen og barnehager til å komme i gang med, starte og utvikle prosesser i barnehagen som kommer både barn, personalet og eier til gode. Gjennom Praxis- barnehage er det også enklere for forskere å komme i kontakt med barnehagemyndighet. UiA og Fylkesmannen har også mange andre møteplasser med den hensikt å heve kompetansen blant barnehageansatte. Eksempelvis ved å delta på noen av Fylkesmannens møter med kommuneadministrasjon, gjennom annet FoU-arbeid, igangsetting av studier, rekrutterings/MiB/likestillingsarbeid, kurstilbud på Sørlandsk Lærerstevne, Mentor A (veiledning av nyutdannede førskolelærere og lærere) m.m.

Prosjektet "Være Sammen" kom i gang høsten 2010 med god støtte fra Kunnskapsdepartementet, og er tenkt som en treårig utvikling/utprøving av et program om inkludering, sosial kompetanse mv for førskolebarn i samarbeid med blant annet Universitetet i Stavanger og Universitetet i Agder. Av økonomiske grunner må vi mest sannsynlig endre forløpet i prosjektet noe, men Fylkesmannen i Vest-Agder vil videreføre dette kompetansehevende arbeidet fremover. Vi har stor tro på at dette arbeidet bidrar sterkt til kvalitetsheving i våre barnehager.

Tilgangen på kvalifisert personale (førskolelærere) har tradisjonelt vært god i Vest-Agder. Den ser ut til å være relativt stabil, men kommunene varsler at det er meget vanskelig å få kvalifiserte personell til familiebarnehager og til vikariater.

Rekruttering er en sårbar nøkkelfaktor for kvalitet og videre utbygging. Temaet blir kontinuerlig tatt opp med kommunene på "Fylkesmannens barnehagemøter", dvs. møter mellom fagansvarlige på kommuneplan og Fylkesmannen. Kommunens plikt til å tilby barnehageplass, lokale kompetansetiltak og utdanningskrav stilt i lov om barnehager er fast tema på Fylkesmannens kommunemøter, dvs. møter mellom embetsledelse, avdelingsdirektører og kommuneledelse (administrativt, politisk) i ulike sammenhenger.

Dette året har Fylkesmannen hatt 3 klagesaker etter lov om barnehager til behandling. 2 saker omhandlet dispensasjon fra utdanningskravet og 1 om forskrift om økonomisk likeverdig behandling. I denne saken var det fire barnehager i en felles klage. I 2011 har vi brukt mye ressurser på veiledning og informasjon om

lover/forskrifter og annet regelverk. Det må imidlertid sies at saksbehandling vedrørende likeverdig økonomisk behandling av private barnehager er et krevende tema for kommunene. Ikke minst gjelder dette i relasjon til utviklingen i retning av større private eieraktører på barnehageområdet.

2.3.3 Utdanningsområdet

Tilsyn, klagebehandling og rettighetsinformasjon overfor elever/foreldre, herunder plikter for skoleeier har vært en alt overskyggende hovedoppgave på utdanningsområdet i 2011. Disse oppgavene er også bakteppe og begrunnelse for arbeidet med dokumentasjon og analyse av ramme-, prosess- og resultatdata på skole/eier/fylkesnivå. Samlet involverer disse gjøremålene alle på utdanningsområdet i avdelingen. Netto ukeverksmengde i avdelingen (eks. ferie og permisjoner) har vært 356 ukeverk (ordinært til utdanning, barnehage og landsdekkende funksjon). Da er fratrukket en «pappapermisjon» på 10 uker for en av juristene (barnehage-/voksen-/utdanningstilsyn-området) og permisjon for avdelingsdirektør i 10 uker for hospitering i den norske UNESCO-delegasjonen i Paris. En midlertidig stilling som prosjektleder for «Være Sammen»-prosjektet (barnehage) i 80% er heller ikke medtatt. Av budsjettmessige hensyn var det ikke rom for embetet å ta i bruk styrket bevilgning på kap 231 (barnehageområdet/tilsyn) til tilsetting av ny halv stilling som var intensjonen. En lengre sykdomsfraværperiode for en av de andre ansatte har bidradd til at vi ikke har hatt kapasitet til å gjennomføre egeninitierte tilsyn i 2011, men har måttet konsentrere oss om nasjonalt og regionalt pålagte tilsyn samt prioritering av klagesaker og oppfølging av disse. I praksis har prioriteringen ført til at planlagte, egne tilsyn skyves ut i tid og tas opp siste del av 2011 og i 2012. Til tross for det vurderer avdelingsdirektør 2011 som det året med høyest arbeidstrykk av hans til sammen 10 år som avdelingsansvarlig.

Mangel på systemer (rutiner, formalisert ansvarsfordeling, skriftliggjøring av systemer mv) og utilstrekkelig forvaltningsjuridisk kompetanse i tilknytning til saksbehandling er gjennomgående avvik i de fleste tilsyn. Selv om vi ser tydelig forbedring, er den to-veis, systembaserte linjeforbindelsen mellom skole- og kommunenivået enda ikke god nok.

Vi merker en viss ”tilsynstrøtthet” blant fylkets 15 kommuner. Vi støtter sterkt det pågående arbeid vedrørende metodeutvikling på tilsynsområdet som er i gang fra Udirs side. Både gjennom tilbakemeldinger fra skoleeiere, innsyn i andres lands systemer, erfaringer fra utprøving av veilederkorps og erfaringsbasert teoriutvikling innen skoleutvikling ser vi tydelig behovet for metodemangfold fra statlig side når det gjelder kvalitetsutvikling (utvikling, veiledning, inspeksjon og lovlighetstilsyn) overfor skoleeiere.

Fylkesmannen har overfor kommunene og i eget arbeid lagt stor vekt på dokumentasjon og analyse som grunnlag for all kvalitetsvurdering. Skoleporten, Kostra, GSI, barnehagestatistikk med mer har ved flere anledninger vært tema i de regelmessige møtene med kommunene i løpet av året. Publikasjonen "Opplæringsvinduet» for Aust- og Vest-Agder (<http://www.fylkesmannen.no/enkel.aspx?m=19668&amid=3539975>) er laget med sikte på vårt eget overvåkings- og analysearbeid - og som støtte for kvalitetsutviklingen hos den enkelte eier.

Antall klager på enkeltvedtak har vært relativt stabilt de siste årene. Det har nok sine grunner. Tendensen til en økning i klagesaker vedrørende enkeltelever med høyt konfliktnivå mellom hjem og skole/skoleeier har fortsatt. Vi tror ikke dette skyldes tilfeldigheter, og er et forhold vi vil ha et særlig fokus på fremover.

Fylkesmannen har fulgt opp strategi for kompetanseutvikling i samarbeid med skoleeierne og regionale representanter for partene i strategien. Fylkets skoleeiere benyttet ordningen i 2011 noenlunde på samme nivå som i 2010. Det vil si at den ikke utnyttes fullt ut. Årsaken oppgis til at kommunene har vansker med å finansiere sin del av vikarordningen - ved siden av en viss skepsis til ordningen som sådan. Omleggingen med større statlig ansvar fra 2012 er tatt imot positivt.

Vi har særlig lagt vekt på aktivt å stimulere til nettverksarbeid mellom skoleeiere, og samarbeid og bistand fra høyskoler og universitet, jf. blant annet strategi for kompetanseutvikling i grunnopplæringen. Fylkets tre pedagogiske sentra dekker samtlige 15 kommuner, og er viktige for skoleutvikling i fylket.

Fylkesmannen er sentral pådriver og part i samarbeidsorganet ”Skoleeierforum Agder”, et samarbeidsorgan for kommuner og fylkeskommuner i begge Agderfylkene med hensikt å styrke koordinering og samarbeid blant skoleeierne – og styrke kontakten mellom dem og Universitetet i Agder.

En arena for politikkformidling, styringsinformasjon og felles drøfting er ”Fylkesmannens utdanningsmøter”, som gjennomføres ca 4 – 5 ganger per år. Deltakere er representanter for kommuner, fylkeskommune, UiA, Sørlandet kompetansesenter (Statped), KS, Utdanningsforbundet og Vest-Agder kulturskoleråd.

Vi har et godt og svært konstruktivt og konfliktfritt samarbeid med KS og fylkeskommunen. Dette medfører blant annet at vi kan bruke hverandres arenaer (rådmannsutvalg etc.) på en god og effektiv måte. Etter avtale har KS sekretariatsfunksjonen for Skoleeierforum Agder og GNIST dette året.

Fylkesmannens landsdekkende oppdrag om internasjonalisering i skolen (United World College, franske gymnas, Trollmidler, tyske stipend med flere), er fulgt opp i tråd med oppdrag fra KD, og rapporteres til Utdanningsdirektoratet. Arbeidet med fornyelse av informasjonsmateriell og ny hjemmeside (FIVAI.NO) er videreført.

2.3.4 Familiesaker

Det vises til egen rapportering under kap. 3 resultatområdene 43 og 44.

2.3.5 Innvandring og integrering

Det vises til egen rapportering under kap. 3 resultatområde 47.

2.3.6 Likestilling -

Ny Regionplan Agder 2020 ga nytt grunnlag for likestillingsarbeidet i fylket

Hvert år fra SSB i 1999 begynte å publisere sin likestillingsindeks for kommunene, har Vest-Agder fylke kommet dårligst ut. Fylkesmannen har derfor i hele denne perioden vært en aktiv pådriver for å fremme likestilling mellom kjønnene sammen med andre gode krefter på Sørlandet. I 2011 laget Senter for likestilling ved Universitetet i Agder i samarbeid med Agderforskning for første gang en likestillingsmonitor for Sørlandet som i motsetning til SSBs indeks gir kommunene mulighet for å måle endring i likestillingsgrad fra år til år. I tida framover vil denne monitoren være et viktig redskap for å følge utviklingen i kommunene. Foreløpig går det trått med likestillingsarbeidet i fylket.

I hele landet er det mulig å skille ut litt over 20 kommuner som er aller minst likestilt, ut fra samleindeksen. Av disse ligger fem i Vest-Agder, nemlig Audnedal, Sirdal, Lindesnes, Marnardal og Hægebostad. Av de drøyt 100 minst kjønnslikestilte kommunene i landet er 20 av dem i Agder, herav 13 i Vest-Agder. Til sammen er 25 av Agders 30 kommuner under landsgjennomsnittet. Kristiansand er den eneste sørlandskommunen i den mest likestilte gruppen. Det har vist seg svært krevende å endre dette bildet.

Arbeidet med likestilling i Agderfylkene har i mange år politisk vært forankret i Agderrådets Likestillingsutvalg hvor fylkesmannen i Vest-Agder personlig har vært medlem. Agder fylkenes likestillingsarbeid er fra 2011 forankret i Regionplan 2020. Agderrådets likestillingsråd ble oppløst da Regionplanen trådte i kraft. Planen skal nå implementeres. Det er etablert et sekretariat som arbeider med dette, og fylkesmannen deltar personlig i en planleggingsgruppe som tilrettelegger arbeidet med å konkretisere videreføringen av arbeidet med likestilling i fylket. Alle aktivitetene til Agderrådets likestillingsutvalg videreføres inntil videre som planlagt. Gjennom tett oppfølging av arbeidet med Regionplan 2020 er embetet tett på likestillingsarbeidet i landsdelen og anses som en pådriver på dette feltet, blant annet gjennom å holde en høy profil i media. Tett samarbeid med Likestillingssentret på UiA er nyttig for vårt eksterne likestillingsarbeid. Senteret har blant annet aktivt fulgt opp ARP-arbeidet i flere kommuner i tillegg til den oppfølging vi selv har stått for. I tillegg kan nevnes flere interessante konferanser i senterets regi. Fylkesmannen har gitt økonomisk støtte til enkelte av disse, blant annet ved lansering av Likestillingsmonitoren for Agder.

Fylkesmannen har deltatt som partner i Interreg IVA prosjektet Women in Business som nå er avsluttet med en forskningsrapport «Nettverk. Vekst, innovasjon». Se www.womeninbusiness.no

Fylkesmannens målsetting var at 2011 skulle stå i likestillingens tegn på embetet. For å realisere dette har vi i 2011 samarbeidet med flere eksterne aktører. Som eksempel kan nevnes at de statlige etatsjefene ble samlet til møte om «Levekår og likestilling», hvor målsettingen var å drøfte hva statlige regional etater på Agder samlet kan få til på dette feltet, som representerer fylkets største utfordring. Dette arbeidet fortsetter i 2012.

Embetet har en Likestillingsplan fra 2010 med ambisjon om at embetet skal være en spydspiss for å fremme kjønnslikestilling i fylket, både som myndighetsutøver og som arbeidsgiver. Internt ble et nytt Likestillingsutvalg

nedsatt i mars 2011 med fylkesmannen som leder. Utvalget har 8 medlemmer, fem menn og tre kvinner, og representerer samtlige avdelinger. Utvalget holder møter hver måned og har følgende mandat:

«Utvalget skal kartlegge hvordan embetet avdelingsvis og samlet arbeider med likestillingsspørsmål, internt og eksternt.

Utvalget skal lage en handlingsplan for hvordan embetet skal arbeide med resultatområde 48 Likestilling og herunder avgjøre hvilke diskrimineringsgrunnlag det skal arbeides aktivt med i 2011. Utvalget skal knytte til seg samarbeidspartnere for å nå målsettingen om å være en pådriver og veileder for kommunene i likestillingsspørsmål. Likestillingssenteret på UiA, Likestillingsrådet og KS er blant aktuelle partnere.

Utvalget skal også foreslå hvordan Fylkesmannen skal medvirke til å nå målsettingene om likestilling i Regionplan Agder 2020.

Utvalget skal arbeide praktisk med sikte på å integrere likestilling i embetets arbeid overfor kommunene på alle områder. Utvalget fastsetter selv frister og delmål for sitt arbeid og skal ta sikte på å fungere 2011-2012. Utvalget skal rapportere i embetets årsrapport til FAD om sin virksomhet.»

Utvalget vil nå lage en handlingsplan for embetets arbeid med likestilling mot kommunene, men ble ikke ferdig med dette i 2011. Det kreves målrettet og langsiktig arbeid for å nå målsettingen. Etter en aktiv innsats i 2011 viderefører fylkesmannen i Vest-Agder likestillingsarbeidet i årene som kommer.

2.4 Arealdisponering og byggesaker

2.4.1 Formidling av nasjonal arealpolitikk

Miljøvernavdelingen og landbruksavdelingen deltar i Fylkesmannens kommunemøter, samt i politikeropplæring for kommunene som skjer i samarbeid med fylkeskommunen (opplæringsteam). I disse sammenhengene redegjør vi for de nasjonale føringene for arealpolitikken. I tillegg blir dette redegjort for i våre uttalelser til planer og til dispensasjonssaker.

I 2011 har vi prioritert følgende arealpolitiske hensyn: Strandsonevern, ivaretagelse av vassdragsområder, villreinens leveområder og andre arealer som er viktige for det biologiske mangfoldet, ATP og klima. Vi har også gjennomført en egen fagsamling for kommunene om planstrategi. Naturmangfoldloven er gjennomgått i et eget kurs rettet mot kommunene. Vi har hatt et særlig fokus på forholdet mellom naturmangfoldloven og plan og bygningsloven. Vi har i 2011 deltatt på samlinger i "Miljøvernskolen" for kommunene i Listerregionen (Sirdal, Flekkefjord, Kvinesdal, Farsund, Lyngdal og Hægebostad). Dette prosjektet skal gjennomføre en systematisk kompetanseoppbygging på plan- og miljøvernområdet for medarbeiderne i disse kommunene. Fylkesmannens miljøvernavdeling deltar aktivt i dette prosjektet som vi mener kan ha stor overføringsverdi for den nasjonale satsingen på å bygge opp bedre plan- og miljøvernkompetanse i kommunene.

Tilstandsvurdering: Dette arbeidet har hatt høy prioritet i 2011. Vi erfarer imidlertid at det er et stort behov for å styrke plan og miljøvernkompetansen, særlig i de mindre kommunene. Dette omfatter også kunnskap om de nasjonale føringene for arealpolitikken. Kommunene etterlyser selv mer oppfølging fra Fylkesmannen på dette området. Vi har imidlertid ikke bemanning i dag til å ivareta dette ønsket fra kommunene. Det er beklagelig.

2.4.2 Samordning og oppfølging av planarbeidet

Fylkesmannen har ikke prioritert samordning av statlige forventninger og interesser overfor kommuner og fylkeskommunen i 2011. Fylkesmannen deltar imidlertid sammen med regional stat i "Planforum i VestAgder".

Her har kommunene anledning til å presentere arealplaner eller større prosjekter. Både fylkeskommunen og flere regionale statsetater (veg, fiskeri) deltar her.

Tilstandsvurdering: Fylkesmannen prioriterer ikke samordning av regional stats deltakelse og bidrag i kommuneplan og regionplanarbeidet. Fylkesmannen har i dag ikke virkemidler som kan brukes i dette arbeidet.

2.4.3 Samfunnssikkerhet og beredskap i planarbeidet

Fylkesmannen har inntrykk av at risiko- og sårbarhetsvurderinger i arealplanarbeidet er en stor utfordring for kommunene og at kompetansebehovet er stort. Det er et stort tilfang av kompetanseoppbyggingstilbud, veiledere og retningslinjer som kommuner og Fylkesmann skal forholde seg til. Erfaringer fra tilsyn viser likevel at kommunene har gode rutiner for å ivareta dette, og at de søker kompetanse når det er behov for det. Hensynet til klimautviklingen er en del av dette arbeidet. I kystkommunene har havnivåstigningen stort fokus og Fylkesmannen har vært involvert i DSBs arbeid med veileder på dette området.

2.4.4 Strandsonen

Det er et stort utbyggingspress i strandsonen i Vest-Agder. Fylket er i de nye Statlige planretningslinjene for strandsonen plassert i kategori 2: "andre områder der presset på arealene er stort". De fleste sakene miljøvernavdelingen har påklaget gjelder 100-metersbeltet langs sjøen. I 2011 er forholdsvis flere innsigelser relatert til andre områder enn strandsonen enn tidligere. Det store antall saker legger betydelig beslag på ressurser, noe som går utover oppfølging og veiledning av kommunene. Vi har i våre møter med kommunen aktivt formidlet den nasjonale politikken for forvaltningen av 100metersbeltet, men det er en utfordring å få kommunene til å endre planleggingspraksis slik at den skjer i tråd med nasjonale føringer. Vi har lagd en 8 minutter lang film som presenterer den nasjonale strandsonepolitikken. Denne ligger på nettstedet Youtube og er formidlet til kommunene. Målgruppen er høstens nyvalgte politikere. Vi ser at det fremdeles fremmes et stort antall dispensasjonssaker og innsigelsessaker i strid med nasjonale arealføringer for forvaltningen av strandsona. Vi ser også at kommunene ikke prioriterer oppfølging av ulovlige forhold eller følger opp sjikanøse stengsler i strandsonen. Dette er problematisk ut fra likhetshensyn. De som tar seg til rette, får ofte ingen reaksjoner.

Vi ser et behov for presisering og veiledning fra MD/DN når det gjelder de nye statlige planretningslinjene. Dette for å kunne møte innspill om tolkningen av retningslinjene som vi får fra flere kommuner.

Miljøverndepartementets vedtak av Kommunedelplan for Flekkerøy i juni 2011 krever ressurser og oppfølging fra Kristiansand kommunens side. Etter vårt syn har kommunen en viktig og spesielt ressurskrevende utfordring når det gjelder å følge opp vedtaket, og få til samsvar mellom lovlig og faktisk bruk. Vi er i dialog med kommunen om oppfølgingen.

Miljøvernavdelingen og landbruksavdelingen har felles plangruppe som behandler plan og dispensasjonssaker. Plangruppen behandlet 2668 planog dispensasjonssaker(innkommende brev) i 2011. Dette er en liten nedgang i antall fra 2009 og 2010. Fylkesmannen påklaget eller fremmet innsigelse til 73 saker. Det utgjør ca. 6 % av alle sakene vi får til uttalelse. Tilsvarende tall for 2009 og 2010 var henholdsvis 12 % og 6 %. Bare et fåtall av innsigelsene blir sendt til Miljøverndepartementet til sluttbehandling. over 90% av klagesakene gjelder strandsonen, mens kun ca 35% av innsigelsessakene gjelder verdiene i strandsonen.

Tilstandsvurdering: Dette arbeidet har hatt høy prioritet i 2011. Etter Fylkesmannens vurdering gis det fortsatt for mange og omfattende dispensasjoner i strandsonen. Det er også vår erfaring at kommunale planer ikke ivaretar de nasjonale interessene i strandsonen på en tilfredsstillende måte. Det innebærer at miljøvernavdelingen må reise innsigelse for at disse nasjonale interessene skal bli ivaretatt. Det gjelder særlig allmenne friluftslivsinteresser i landfaste strandområder, landskapsinteresser samt hensynet til områder som er verdifulle for det biologiske mangfoldet. Vi ser imidlertid at det ikke har vært behov for å bruke innsigelse eller påklaging i så mange saker i 2011 som i 2009 og tidligere år. Det kan indikere at kommunene legger noe mer vekt på nasjonale arealpolitiske føringer enn tidligere. Det er i 2011 fremmet forholdsvis flere innsigelser enn klager i forhold til tidligere år. (2010: 54 klager, 14 innsigelser, 2011: 30 klager, 34 innsigelser)

2.4.5 Ivareta områder med nasjonale miljøverdier i planarbeidet

Miljøvernavdelingen har i økende grad stilt krav til dokumentasjon av biologisk mangfoldinteresser i kommuneog reguleringsplaner. Vi har også bidratt med å levere ut /tilgjengeliggjort data i forkant av planleggingsprosesser. I tilfeller hvor viktig biologisk mangfold ikke blir ivaretatt i plansammenheng, eller i tilfeller hvor slike interesser ikke er dokumentert, reiser miljøvernavdelingen innsigelse til den aktuelle planen.

Tilstandsvurdering: Miljøvernavdelingen deltar aktivt i arbeidet med regionplanen for villreinområdene samt at

ivaretagelse av biologisk mangfold gis høy prioritet i planarbeidet. Det er fortsatt mange kommuner hvor det er lav kvalitet på datamaterialet om biologisk mangfold. Det er derfor helt avgjørende at det stilles midler til disposisjon for å gjennomføre ny kartlegging i disse kommunene. Det er også behov for å bygge opp kompetanse i kommunene om bruk av biologisk mangfolddata i arealforvaltningen.

2.4.6 Naturmangfoldlovens prinsipper i plan- og dispensasjonssaker

Når vi gir uttalelse til oppstart av planarbeid som kan vedrøre naturmangfoldet, påpeker vi rutinemessig at prinsippene i naturmangfoldloven skal tas inn i planarbeidet. Vi har i 2011 fremmet innsigelse til 8-10 ulike planer på bakgrunn av dette. Grunnlaget for disse innsigelsene spenner fra manglende vurderinger - til konkrete konflikter med kartlagte viktige naturtyper.

2.4.7 Landbruksinteresser i planarbeidet

Arbeidet med plansaker og areal- og eiendomsforvaltning står for om lag 25 % av ressursbruken i landbruksavdelingen. Sakene behandles innen gjeldende tidsfrister. Det er fortsatt sterkt varierende praksis i kommunene i avgjørelser etter jordlov og konsesjonslov.

I 2011 er det reist innsigelse etter plan og bygningsloven til 7 planer på bakgrunn av jordvern hensyn, og 2 dispensasjonssaker er påklaget. Vi har også i 2010-11 tatt i bruk den nye kontrollhjemmelen i jordloven. Dette innebærer at alle konsesjonssaker og jordlovsaker fra tre utvalgte kommuner ble sendt Fylkesmannen for kontroll. Gjennomgangen av til sammen drøyt 60-70 saker har hittil resultert i bare 2-3 overprøvinger, men det er avdekket flere juridisk tvilsomme vedtak, mange forbedringspunkter og stort veiledningsbehov.

Etter sterk vektlegging fra vår side over tid, mener vi nå at kommunene har høy bevissthet om Regjeringens vektlegging av jordvern. Dispensasjoner fra plan og spredt bygging synes nå å være en like stor trussel mot jordvernet som nedbygging etter plan. Det er svakere bevissthet om å bruke kommuneplanen aktivt for å tilrettelegge for at landbruket kan utvikle seg som næring, og for å gjøre konkrete og forpliktende grep for kulturlandskapet. Det er liten interesse eller forståelse i kommunene for å utpeke kjerneområder for landbruk, mens mye tyder på at "hensynssone landbruk" etter den nye planloven kan bli mer brukt. En ny bindende regionplan for 7 kommuner i Kristiansands-regionen (Knutepunkt sør) er vedtatt i 2011. Fylkesmannen har bidratt betydelig i arbeidet og gitt klar støtte til hovedgrepene i planen, som vi håper kan fungere godt.

Tilstandsvurdering: Landbruket har generelt lite omfang i de fleste kommunene i Vest-Agder, men hensynet til de viktigste jordbruksarealene er likevel i stor grad innarbeidet i kommuneplanene. Det er høy oppmerksomhet på jordvernet, men noen arealer omdisponeres fortsatt til utbygging, og dispensasjoner fra plan er et problem. Det er behov for nye sterkere virkemidler både for jordvernet og for å kople kulturlandskapsarbeidet nærmere til kommuneplanarbeidet.

2.4.8 Landbrukets kulturlandskap

Vårt utvalgte kulturlandskap på Vest-Lista har fått nye grenser dette året, og arbeidet er å jour ved utgangen av 2011. Det er tegnet avtaler om skjøtselstiltak med grunneierne i tråd med forvaltningsplanen. Alle tildelte midler er disponert, og flere tiltak er gjennomført både innen restaurering og tilrettelegging. Arbeidet går bra, og vi mener dette er et svært godt prosjekt.

Avdelingen har fra 2010 økt ressursbruken på kulturlandskapsområdet. Vi fokuserer på å delta i arbeidet med revisjon av forvaltningsplanen for naturvernområdene på Lista, samt på arbeidet med slåttemark etter naturmangfoldloven, skjøtsel av lynghei, og på å kvalitetssikre arbeidet med SMIL og RMP enda bedre. Markedsføring og dokumentasjon av verdiene er prioritert.

Det er generelt vanskelig å få reflektert kulturlandskapshensynet i kommuneplanene på en konstruktiv måte, og en måte som gir operative resultater i dispensasjonssaker etterpå. Det er behov for konkret veiledning og ev. utviklingsprosjekter om dette.

Tilstandsvurdering: Gjengroing og marginalisering er et økende problem. Landbrukets arbeid med de mest verdifulle kulturlandskap er inne i et godt spor, og midlene som brukes til dette er svært viktig for landbrukets anseelse ellers i befolkningen. Det er stor oppmerksomhet om gjengroingsproblematikk i befolkningen, og tiltak som utsiktsrydding er svært populære.

2.4.9 Jordlov og konsesjonslov

Vi har ingen samlet oversikt over dette, men det er mange indikasjoner på at det er en sprikende praksis både i

samme kommune og særlig mellom kommuner. Likebehandling i rettsanvendelsesesskjønn mellom kommuner er en gjennomgående utfordring. Dette gjelder særlig i saker vedr fradeling om omdisponering etter jordloven og priskontroll etter konsesjonsloven. Administrative saksframlegg synes i hovedsak å være akseptable, mens det i flere kommuner synes å være mindre vilje til å følge nasjonal politikk ved den politiske behandlingen. Priskontrollen antar vi praktiseres i varierende grad.

Vi har også i andre halvår 2010 og første halvår 2011 brukt den nye kontrollhjemmelen i jordloven. Dette innebærer at alle konsesjonssaker og jordlovsaker som ble behandlet i tre utvalgte kommuner, ble sendt Fylkesmannen for kontroll. Gjennomgangen av tils 60-70 saker resulterte i bare et par overprøvinger, men det ble avdekket flere juridisk tvilsomme vedtak, mange forbedringspunkter og stort veiledningsbehov. Vi har fokus på dette og prioriterer opplæring av nye kommunepolitikere høyt nå etter valget.

Flere kommuner har i 2011 gjort en innsats for å informere alle grunneiere om driveplikten for dyrket jord. Det er imidlertid fortsatt et stort og antakelig økende problem at leiejordsandelen øker, og at "bruksstrukturen" på leiejordsiden ofte er svært lite hensiktsmessig. Kommunene synes ikke istand til å påvirke dette i vesentlig grad.

2.4.10 Byggesaker

I forhold til innføring av saksbehandlingsfrist på klagesaker etter plan- og bygningsloven redegjorde vi for situasjonen i tilbakemeldingen til foreløpig tildelingsbrev for 2012. Her nevnes at personalsituasjonen gjør det vanskelig å tro at vi kan oppnå en reduksjon av saksbehandlingstiden til 12 uker i 2012 uten at det tilføres ekstra ressurser. Endelig tildelingsbrev gir ingen ekstra midler, men viser til at embetene må omprioritere innen KRDs saksområde. Dette er vanskelig da embetet opplever at KRDs saksfelt er underfinansert.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for alle klagesakene i 2011 var på 3,9 måneder for 211 avgjorte saker. I løpet av 2011 mistet vi to meget erfarne saksbehandlere. Vi fikk en vikar med kunnskaper på saksfeltet, men vedkommende har sluttet igjen da hun fikk jobb nærmere hjemstedet. I tillegg gikk en medarbeider ut i svangerskapspermisjon i november 2011 og ytterligere en svangerskapspermisjon kommer i april 2012. Vi har tatt inn vikarer, men det tar tid å få bygd opp igjen kompetanse på et omfattende saksområde. I perioden 2007-2011 er det kun et år, 2008, hvor vi klarte å komme under departementenes målsetting om 3 måneders saksbehandlingstid. Ellers har saksbehandlingstiden variert fra 3,9 til 4,2 måneder i gjennomsnitt for avgjorte saker i denne perioden.

På rapporteringstidspunktet i februar 2012 er saksbehandlingstiden ca. 6 måneder.

2.5 Landbruksforvaltning, næringsutvikling, naturressursforvaltning og miljøvern

2.5.1 Næringsutvikling i landbruket

Generelt

Arbeidet med landbruksbasert bygde og næringsutvikling i Vest-Agder skjer i samarbeid med mange aktører i begge Agderfylkene, og partnerskapet mellom Fylkesmannen, fylkeskommunene og Innovasjon Norge Agder er godt.

Det strategiske næringsutviklingsarbeid har vært på vent i forhold til ny stortingsmelding om mat- og landbrukspolitikken, som kom før jul. Landbruket er forsiktig på vei inn på den fylkespolitiske dagsorden, bl.a gjennom fylkeskommunens opprettelse av et Landbruksforum og inngåelse av medlemskap i Kystskogbruket. Det har vært mye oppmerksomhet rundt den felles Regionplan Agder 2020, der utfordringen for oss er å kople landbruket inn i de prioriterte områdene i planen.

Vi har prosjektsamarbeid for økt bruk av tre og bioenergi, om næringsutvikling i verna områder, samt fellesprosjektet "Lokal Mat Agder", som har bidratt sterkt til å synliggjøre og distribuere lokale spesialiteter i hele verdikjeden. Interreg-prosjektet Women in Business for økt kvinnelig entreprenørskap er avsluttet, og resultatene tyder på at arbeidet med å «strømmlinjeforme supportsystemene» i regionen må styrkes.

Det har vært mye oppmerksomhet rundt et mobiliseringsprosjekt i Kvinesdal kommune, som satser proaktivt på direkte veivalgsrådgivning overfor bønder i forhold til investeringer i landbruket. Prosjektets suksessfaktorer er

den kommunale forankringen i kommunestyret/ ordfører og en «omreisende emissær» med tillit og faglig tyngde. Marnardal og Hægebostad kommuner er i dialog med Kvinesdal om å gjøre noe av det samme, TINE er allerede i gang overfor alle melkeprodusenter i fylket, og prosjektet «Ny giv for saueholdet» dras i gang på nyåret med faglig kompetanseheving og styrking av fagmiljøene som sentrale element. Fylkesmannen har en viktig rolle med å sørge for at prosjektene har gjensidig nytte av hverandres erfaringer.

Agder er en reiselivsregion med stort potensial for flere aktører innen gårdsturisme/naturbasert reiseliv. Utviklingsaktivitetene kunne vært flere og større.

Det er gode forhold for hagebruk og tidligproduksjoner. Det arbeides aktivt med å motivere flere produsenter av juletre og pyntegrønt.

Inn på tunet-satsningen ble styrket fra 2010 ved omgjøring fra prosjekt til fast arbeidsoppgave i avdelingen, men har vært preget av ansatte på permisjon i 2011. Profesjonalisering av tilbyderne ser ut til å bli en sentral oppgave framover, særlig nå som det har kommet et opplegg for kvalitetssikring.

Tilskuddsforvaltning og kontroll

Vest-Agder er generelt et lite og oversiktlig fylke, hvor landbruksavdelingen har hatt tett kontakt med kommunene i alle år. Gjennomførte forvaltningskontroller viser da også svært få avvik. Vi slutfører første runde forvaltningskontroll med kommunene våren 2012. Vi vil framover øke innsatsen på kontroll, ved å bidra til økt kvalitet på kommunenes kontroll, og ved selv å foreta flere bedriftskontroller. På foretakssiden er det i 2011 gjennomført dokumentkontroller innen husdyrkonsesjon. I tillegg er det lagt ned et betydelig arbeid fra vår avdeling på en enkeltsak andre halvår i samarbeid med miljøvern avdelingen, Mattilsynet og politiet. Saken har gitt viktige erfaringer for videre arbeid innen kontrollfeltet. Produksjonstilskudd og kontroll vil bli tema en egen samling Fylkesmannen har for kommunene denne våren.

Skogbruk

I februar 2011 fattet fylkesutvalget i Vest-Agder fylkeskommune vedtak om å melde seg inn i det fylkeskommunale samarbeidet om kystskogbruket. Det politiske kystskogbrukssamarbeidet strekker seg nå fra Vest-Agder til Finnmark. Vest-Agder er et skogreisningsfylke, og har mange av de samme utfordringer knyttet til verdiskapning på skogsektoren som de øvrige medlemmene. Vest-Agder har siden 2009 fått en mindre andel i kystskogmidlene, og Fylkesmannens landbruksavdeling har deltatt i det faglige samarbeidet mellom fylkesmennene i kystskogbruksfylkene.

Avvirkningen i Vest-Agder nådde nytt rekordnivå i 2011, og passerte 254 000 m³. Dette er nesten 50 000 m³ over nivået i 2010. Den positive utviklingen skyldes brukbare tømmerpriser, økt etterspørsel etter tømmer (flere kjøpere), samt gode driftsforhold i skogen.

Tømmerpris er en av de viktigste grunner for skogeier å øke hogsten, så kombinert med gode driftsforhold var det kapasitet på entreprenører som begrenset avvirkningen noe første halvdel av 2011. Mange av områdene med plantet og skogreist gran har nå nådd hogstmodenhetsalder, og mye av økningen kommer fra disse områdene vest i fylket. I forhold til tidligere år, er det de siste årene tatt ut en større granandel (65 – 70 %), mens ressursene av furu og lauvtre utnyttes i mindre grad grunnet svakere lønnsomhet.

Behov for styrking av virkemidlene til NMSK og skogsveier i skogpolitikken kommer frem ved at kommunene melder inn behov for nesten dobbelt så mye som Vest-Agder får tildelt. Særlig er det behov for økte rammer som kan bidra til å sikre reetablering av skog på de nye områdene som nå avvirket. Dekningen av skogbil- og traktorveinetten burde i flere områder vært bedre, samtidig er det et økende behov for oppgradering av standarden. Med unntak av planting i 2011, viser investeringer i skogkultur en jevn nedgang gjennom flere år.

Fylkesmannen har vært med å stimulere faghjelpstillinger i samarbeid mellom flere kommuner og AT Skog BA. Dette gir god effekt på skogkulturaktivitet lokalt, men også på hogstaktiviteten. Det er flere mindre sagbruk i landsdelen som driver godt, og noen er langt framme m.h.t. innovasjon og bruk av ny teknologi. Disse sagbrukene betyr mye for lokalsamfunnene, men er samtidig sårbare for konjunktursvingninger.

Det er fortsatt stor interesse fra kommuner og skognæring for skogbruksplaner og miljøregistreringer. Planene kan nå leveres som fulldigitale og/ eller på vanlig papirformat til skogeier. Laser er benyttet som et nytt arbeidsredskap i denne planleggingen i de siste takstene. Kommunalt organiserte prosjektgrupper står for utforming av takstprosjekt, og vi ser at dette skaper engasjement og aktivitet. Første runde med miljøregistrering (MIS) er ferdig i 14 av 15 kommuner i fylket. I løpet av 2013 vil Kvinesdal som siste kommune også bli ferdige. Skogbruksplanprosjektene i Åseral og Vennessla er under avslutning, og Mandal og Lindesnes kommuner er i

oppstartsfasen. Dette er de første kommunene som får nye skogbruksplaner der det allerede er gjort miljøregistreringer. Her ser vi at det kanskje bli en større utfordring å oppnå høye bestillingstall, og det arbeides for å få til gode løsninger for å revidere de gamle miljøregistreringene.

Resultatene fra risikobasert foryngelseskontroll i skogen er mer positive enn antatt på forhånd. Denne såkalte Brekk-kontrollen er i 2011 videreført etter en ny nasjonal mal, og er relativt godt fulgt opp av kommunene. Vi registrerer at ca 20 % av skogeierne ikke følger regelverket og sørger for tilfredsstillende foryngelse innen tre år etter hogst. De aller fleste vil trolig følge opp dette etter "påminnelsen" de fikk.

Aktiviteten innen bioenergi og gårdsvarme har vært lav de siste årene i vårt område fordi strømpris og andre rammebetingelser ikke er gode nok til at aktuelle prosjekter gjennomføres. Det er allikevel registrert noe mer interesse rundt dette de siste to årene. Listerkommunene har "grønn energi" som et sentralt satsningsområde.

Regionale miljøprogram

I Vest-Agder er hovedfokus for Regionalt miljøprogram å motvirke gjengroing, og sikre skjøtsel av de mest verdifulle kulturlandskapene med bygninger, kulturminner og biologisk innhold. Vannforurensning er med unntak av mindre lokale vannforekomster ikke et vesentlig problem. Hold av utegangersau i fylket har økt fra ca. 60 til ca. 1100 i perioden 2006-2011. Dette har god effekt for å redusere gjengroing av øyer og holmer i fylket. Vi har årlige samlinger og kurs for de som driver med utegangersau, med stor oppslutning. Videre er det betydelig skjøtsel av kystlynghei og artsrik slått og beitemark som følge av RMP. Tallmateriale for omfang og virkemiddelbruk på de ulike områdene finnes i egne oversikter. Vi mener bestemt at programmet gir gode resultater.

Fylkesmannen har i samarbeid med kommunene valgt ut verdifulle, men marginale kulturlandskap for ekstra tilskudd og økt oppmerksomhet i kommunalt planverk. Denne prioritering fungerer godt i noen kommuner, mens den er moden for revisjon i andre kommuner. Dette er aktuelt ved revisjon av Regionalt miljøprogram for 2013-2016.

Landbruksavdelingen samarbeider tett om RMP med Mattilsynet, miljøvernavdelingen, fylkeskonservator og tillitsvalgte fra næringen.

Økologisk landbruk

Vest-Agder har felles arbeidsgruppe for økologisk landbruk med Aust-Agder. Arbeidsgruppa setter opp årlige tiltaksplaner. I 2011 ble det utarbeidet ny handlingsplan som gjelder fra 2011-2015. Utviklingen i økologisk areal i perioden med tidligere handlingsplan (2006-2010) har vært positiv. Ca. 6 % av arealet er økologisk. Målet i forrige handlingsplan var 10 %. Vi har beholdt dette målet innen 2015. Vi ser en positiv utvikling i antall nye produsenter, men registrerer også en avgang som i landbruket generelt. Økonomisk støtte fra handlingsplanmidlene er m.a. benyttet til prosjektet "Lønnsom økologisk jordbær dyrking" (samfinansiert med BU-midler), seminar for butikksjefer i dagligvarehandelen og tilskudd til økologisk del av prosjektet «Ny giv i saueholdet i Vest-Agder 2012-14». Innen bær dyrking ser vi et samspill mellom utviklingen innen økologisk og konvensjonell produksjon som kan være positivt for begge produksjonsformer. Vest-Agder er ikke foregangsfylke for økologisk produksjon.

Tilstandsvurdering: Landbruket i Vest-Agder er preget av sterk endring, hvor vi ser klare tendenser til avvikling av småskala melkeproduksjon og til dels også sauehold i mange områder. Det arbeides etter vår vurdering likevel samlet sett relativt godt med å motvirke denne utviklingen, ut fra de begrensede ressurser som finnes. Det er klare lyspunkter i form av satsing, både på større melkefjøs, sauehold og alternative produksjoner innen mat, turisme, hagebruk og f.eks. juletre. Utviklingen innen ammeku er god også sammenlignet med andre regioner. Utviklingen i skogsektoren og Inn på tunet er preget av forsiktig optimisme, mens omlegging til økologisk arbeider i motvind. Kulturlandskapsarbeidet er viktig også for landbrukets legitimitet i resten av befolkningen.

2.5.2 Vern og bruk av biologisk mangfold

Vern og forvaltning av områder

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen- og Flekkefjord landskapsvernområder ble etablert i 2010. Verneområdeforvalter ble ansatt i mai 2011. Styret har etter vår vurdering forvaltet områdene på en god måte i 2011. Viktig skjøtsel og informasjonstiltak er gjennomført.

Det er også ansatt tre verneområdeforvaltere i Setesdal Vesthei Ryfylkeheiene landskapsvernområde m.v. Guro Sødergren er tilsatt som verneområdeforvalter med kontorsted i Sirdal kommune.

Nedre Timenes skogreservat i Kristiansand kommune ble vernet i 2011. Arbeidet med revisjon av forvaltningsplan for Listastrendene landskapsvernområde pågår.

Tilstandsvurdering: Vern er gjennomført i henhold til nasjonalparkmeldingen. Verneområdene har behov for skjøtsel for at vi skal ivareta verneverdiene. Økningen i bevilgningene til dette arbeidet er viktig. Gjennomført skjøtsel har gitt gode resultater. Disse oppdragene krever i stor grad kjøp av tjenester. Vi trenger kursing for å få bedre bestillerkompetanse. Vi etterlyser kompetansetiltak fra Direktoratet for naturforvaltning.

Kartlegging og forvaltning av biologisk mangfold

Ny naturtypekartlegging ble gjennomført i Mandal, Lindenes, Lyngdal og Farsund i 2010. Data fra denne kartleggingen ble tilgjengelige i 2011. Områder i Vennesla, Flekkefjord og Kvinesdal kommuner ble kartlagt i 2011. Vi har mottatt datasettene fra kartleggingen ved årsskiftet og disse vil bli kvalitetssikret i vår og importert til Naturbase 2012.

Vi har informert om kartlagte naturtyper og andre miljødata på samlinger om naturmangfoldloven for kommunene. Vi veileder kommunene i å bruke dataene i planleggingen etter pbl.

Arbeidet med oppfølging av handlingsplanene for slåttemark, kystlynghei og hule eiker er i god gang. Alle grunneiere med utvalgte naturtyper av slåttemark og hule eiker har fått tilsendt informasjon om dette og orientert om mulighetene for å søke tilskudd til skjøtsel. I samarbeid med landbruksavdelingen har vi satt i gang tiltak i 16 slåttemarker, sju kystlyngheiområder og tre hule eiker. I tillegg er det satt i gang skjøtelsplanlegging i seks slåttemarker med sikte på at skjøtsel skal starte i 2012. Vi har også inngått fire avtaler om skjøtsel av strandtorn som er kandidat til å bli prioritert art. En av slåttemarkene inngår nå i Nedre Timenes skogreservat.

Tilstandsvurdering: Vi er godt i gang med gjennomføring av andre generasjons kartlegging av naturtyper i fylket. Vi har prioritert en systematisk nykartlegging i kystkommunene hvor arealpresset er stort. De fleste innlandskommunene gjenstår og det er betydelige datamengder som trenger kvalitetssikring. Artsdata begynner generelt å bli gamle, og det er bare for enkelte arter at det er gjort supplerende kartlegginger i nyere tid, bl.a. kongeørn og hubro. Det er også behov for mer kartlegging av utvalgte naturtyper som kystlynghei og hule eiker, og kvalitetssikring av slåttemarkdata. Kvalitetssikrede data om naturtyper og biologisk mangfold er helt avgjørende for å kunne gi presise faglige råd om bl.a. arealdisponeringen i kommunene. Det vil ikke være mulig å hindre videre tap av verdifullt biologisk mangfold uten slike data. Det er derfor avgjørende at det avsettes ressurser til videre kartleggingsarbeid i årene framover.

2.5.3 Artsforvaltning

Villaks

Laksesesongen 2011 var meget god. Sjølaksefangstene var høye. Elvefangstene var høye til tross for reduserte fisketider og lave døgnkvoter. Arbeidet med optimalisering av elvekalkingen fortsetter. To nye doseringsanlegg ble satt i drift i Lygna i 2011, arbeid med et nytt anlegg i Audna er på gang. Arbeidet med innspill til Direktoratet for naturforvaltning om regulering av fisket etter anadrome laksefisk er gjennomført i nært samarbeid med rettighetseiere innen sjølaksefisket og elvefisket.

Tilstandsvurdering: De nye laksebestandene øker i størrelse. Flere av bestandene har nådd gytebestandsmålet i 2011. Fortsatt kalking er helt nødvendig for å opprettholde de nye laksebestandene i fylket.

Rovvilt

2011 var et rolig rovviltår. Bjørneskader ble påvist i Åseral i juli. Fylkesmannen ga skadefellingstillatelse, men ingen bjørn ble felt. Vi behandlet 18 søknader om rovvilterstatning. Betydelige ressurser gikk med til å følge opp en anmeldelse på underslag av erstatningsmidler fra 2010. Et interkommunalt skadefellingslag er etablert i fylket. Samarbeidet med Statens naturoppsyn og andre aktører er godt. Utmerket samarbeid også med Aust-Agder.

Tilstandsvurdering: Erstatningsutbetalingene 2011 var lave sammenlignet med tidligere år. Bestandene av fredet rovvilt antas å være lave.

Villrein

Som koordinerende fylkesmann for villreinnemnda har vi et økonomi-, veilednings- og oppfølgingsansvar for Setesdal Ryfylke villreinområde, Setesdal Austhei villreinområde og Våmur Roan villreinområde. Samarbeidet med nemnd og de tre rettighetsstyrte villreinlagene er godt. Vi har også initiert og deltatt i omfattende forsknings-

og utredningsarbeid, bl.a. det 5 årige GPS-merke prosjektet som ble avsluttet sist høst og rapportert i NINA-rapport 694. Gjennom aktiv deltakelse i arbeidet med Regional plan for Setesdalsområdet (Heiplanen) har vi ivare tatt villreininteressene.

Tilstandsvurdering: Fylkesmannen vil framheve betydningen av at villreinen gis en sentral plass i arbeidet med å få en felles forståelse med kommunene om viktigheten av å skjerme fjellområdenes randsoner mot nedbygging.

Trua arter

Innen fauna har hovedinnsatsen vært viltkartlegging, sikring av data i NATURBASEN og bruk av data i konkrete plansaker. Sammen med miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Aust-Agder, Agder Energi Nett, Sira Kvina kraftselskap, Agder Naturmuseum og NOF avdelingene i Agderfylkene jobber vi med oppfølging av Handlingsplan for hubro. Planarbeid med sikte på å realisere tiltak på utsatte master for å avverge elektrokusjon av hubro i framtida er gjennomført.

Handlingsplanen for strandtorn blir fulgt opp gjennom konsulentoppdrag og inngåelse av skjøtselsavtaler. Handlingsplan for mjukt havfruegras er sendt DN og oppdraget med Handlingsplan for sodaurt er formidlet til Agder Naturmuseum. Implementering av plan for slåttemarker er i rute. Handlingsplan for sanddynemark ble sendt til DN i vår.

Tilstandsvurdering: Det er fortsatt et stort behov for aktiv forvaltning av truede planter og naturtyper knyttet til sttandsonen, edellauvskog og kulturpåvirkede områder. Kunnskapsmanglene er fortsatt store, spesielt om sopp og insekter.

Fremmede arter

Arbeidet med regional handlingsplan mot fremmede arter i Vest-Agder er blitt forsinket. Handlingsplanen skal ferdigstilles i løpet av første halvår 2012. Arbeidet med en egen handlingsplan mot boersvineblom ble igangsatt i 2010. Utkast til kunnskapsgrunnlag ble sendt til DN 1.2.2012.

Vi har bidratt til gjennomføring av tiltak for å fjerne mink i utvalgte sjøfuglreservater i Mandal kommune. Prosjektet er nå utvidet til omkringliggende områder i samarbeid med Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder. Vi har også bistått Farsund kommune i å fjerne boersvineblom utenfor verneområder.

Vi har fått gjennomført en kartlegging av fremmede fiskearter i løpet av 2011. Rapport ble levert pr. 31.12.2011. De viktigste problemarter er sørv, ørekyt og gullvederbuk. Vi avventer en nasjonal handlingsplan fra DN før vi utarbeider tiltaksplan for fylket. Vi venter også på avgjørelse fra MD i klage på avslag på tillatelse til å bruke rotenon for å behandle en innsjø i Mandal kommune med sikte på å utrydde sørv. Av pattedyr er mink og av planteartene er kjempebjørnekjeks, platanlønn, rynkerose, sitkagran, boersvineblom, bergfuru/buskfuru og kvitgran de viktigste problemartene. Vi har imidlertid mangelfull oversikt over utbredelsen til artene.

En gårdbruker i Åseral kommune har hatt mårhund, vaskebjørn og nesebjørn gående i innhegning. Disse er avlivet og undersøkt. En farlig parasitt ble påvist i vaskebjørnene. Parasitten er *Baylisascaris procyonis*. Denne kan være problematisk, spesielt for hund. Mattilsynet og Folkehelsen er varslet.

Tilstandsvurdering: Problemet med fremmede arter øker. Vi har mangelfull oversikt over situasjonen i fylket for flere artsgrupper. Risikoen for spredning av fremmede arter til Vest-Agder er betydelig fordi Kristiansand havn har stor trafikk av mennesker og gods. Vassdragene er artsfattige og kan lett ble påvirket av fremmede arter.

2.5.4 Tilsyn med forurensende virksomhet

Vi har deltatt i kontrollaksjonene innen næringsmiddelindustri, havner og biloppsamling. Fortrinnsvis gjorde vi kontroller på de største bedriftene. Det ble avdekket flere avvik som vi vil følge opp. Rapporter/oppsummeringer sendt KLIF.

Det er gjennomført 70 tilsyn på forurensningsområdet totalt. Dette er noe mindre enn planlagt (ca 100 tilsyn). Med nåværende bemanning på forurensningsområdet er det ikke aktuelt å øke tilsynet vesentlig. 100 tilsyn pr år er oppnåelig.

I tillegg er det brukt ca 1 årsverk til konsesjonsbehandling/utslipptillatelser etter forurensningsloven. Det ble innkassert 650 000 kr i gebyrer for tilsyn og arbeid med tillatelser/konsesjoner.

Skjønnsmidler er tildelt tre kommuner (Kvinesdal, Søgne og Åseral) som jobber med å få på plass systemer for

internkontroll (IK), inkludert IK ytre miljø. Dette er en direkte oppfølging av kommuneundersøkelsen 2010 for tre kommuner i VA.

2.5.5 Helse- og miljøfarlige kjemikalier

Oppgavene er omfattende på dette området. Oppfølging av avløpsreglene er i rute med unntak av en kommune som ligger på etterskudd og har fått utsatt frist for gjennomføring.

Miljøgiftproblematikken følges opp på flere plan. Opprydding i forurenset sjøbunn har hatt og har høy prioritet. De prioriterte skipsverftene følges opp med nødvendige pålegg.

Avfallsarbeidet er i rute og vi har gitt flere nye tillatelser til mottaksanlegg for ulike typer avfall.

Tilsynsarbeid for å redusere mengden farlig avfall på avveie prioriteres, men lav bemanning på forurensningsområdet gjør at vi har problemer med å gjennomføre tilstrekkelig tilsyn.

Forurensede sedimenter

Kristiansandsfjorden:

I 2011 ble tiltaksplanen for Kristiansandsfjorden revidert av Veritas. De fleste tiltakene er nå gjennomført. I 2011 ble tiltak i Marvika og Torsvika ferdigstilt. Om lag 33.000 m³ med forurenset sjøbunn er mudret og deponert i strandkantdeponiet i Kongsgårdbukta.

Tiltaksplanen peker på følgende oppfølgingspunkter:

- Diffuse utslipp fra overvann, bekker og avløp.
- Småbåthavner generelt.
- Oppfølging av utslippene fra Xstrata nikkelverk og Elkem Carbon og Solar.
- Tiltak i tørrdokk på Andøya Industripark.
- Tiltak utenfor dokkporten ved veteranskipsverftet på Bredalsholmen.

Fylkesmannen vil i samråd med kommunen og Klif følge opp disse punktene.

Bredalsholmen:

- Opprydding av grunnforurensning hvor Kristiansand Eiendom er ansvarlig: Tiltakene er ferdig på land.
- Vedlikehold av anlegget på land, Kristiansand Eiendom er ansvarlig som grunneier: FM har gitt pålegg til Kristiansand Eiendom om oppgradering av anlegget på land. Manglende vedlikehold over flere år påvirker forurensningssituasjonen ved at kulverter og renner er tæret bort, og man kommer inn til forurensede lag under. Pga. manglende kontroll over grunnvannsstrømmene til dokka, kommer det mye fremmedvann inn som går til kulverter. Vannet frakter med gammel forurensning som så pumpes ut på sjøen. Kulverter/renner må oppgraderes og grunnvannsinntregning må stanses. Frist 1. mai 2012.
- Virksomheten/verftet: De har fulgt opp påleggene, og har nå kontroll på det meste. Det som gjenstår er at verftet får god nok oppholdstid på sitt produksjonsvann samt ev. rensning. Det er vanskelig å få til før Kr.sand Eiendom har fulgt opp pålegget mht. vedlikehold og grunnvannsinntregning.
- Mudring i sjø: Her har FM gitt tillatelse til mudring ved dokkporten. Tillatelse gitt oktober 2011. Tiltak skjer sannsynligvis høsten 2012.

Overvåking:

Fjorden har blitt overvåket også i 2011. Det ble avholdt 3 møter i Fjordgruppa i 2011. Fjordgruppa er en arbeidsgruppe under vannområde/forvaltningsplan for Otra, og er en videreføring av koordineringsgruppa som ble opprettet under Pilotprosjekt Kristiansandsfjorden. Det er opprettet en ledergruppe hvor kommunen, FM og fylkeskommunen er med. Vi opplever at kommunen er lite villig til å ta initiativ. Gruppa er en god samarbeidsarena, og er viktig iht. vannforskriftsarbeidet. Vi har også brukt tid på å skaffe til veie midler til overvåking for 2012 da beløpet er på kr 1,6 millioner eks. mva.

Vi har et godt samarbeid med sedimentseksjonen hos Klif. Etter hvert har FM og sedimentseksjonen også fått i gang halvårige møter med industriseksjonen for å samkjøre oppfølgingen av industribedriftene.

Listerområdet: Farsund – Flekkefjord – Kvinesdal/Fedafjorden

Prosjektleder for Rene Listerfjorden har god oppfølging av arbeidet.

I 2011 ble risikovurdering trinn 2 ferdigstilt for Fedafjorden. Vi har samarbeid med Klif mht. videre oppfølging. I 2011 ble kostholdsrådet for PAH og metaller i skalldyr opphevet!

I Farsund er Engøy ferdigstilt. To tiltaksområder gjenstår. Overvåking ved kommunekaia er planlagt. Ved Naudodden skal det gjennomføres flere tiltak med masseutskiftning, mudring, tildekking og ny utforming av båtslipp. Tilsagn er gitt av Klif, og FM vil følge opp med tillatelse til mudring/tildekking osv. i 2012 iht. søknad fra kommunen.

I Flekkefjord er det gjennomført ny miljøundersøkelse i 2011. Rapport med risikovurdering vil foreligge i 2012. Sannsynligvis blir det en noe krevende oppfølging pga. miljøgifter spredt over store områder, med flere forskjellige kilder.

Grunnforurensning

Midler gitt til kvalitetssikring i 2011 blir videreført i 2012. Noe er gjort, men det gjenstår en god del. Arbeidet med grunnforurensningsbasen er ikke prioritert høyt i 2011, men er gitt større prioritet i 2012. For enkelte lokaliteter er det gjennomført opprydding i 2011. Kommunene har fått en ny gjennomgang av basen og registrering i den. Kristiansand kommune er i gang med registreringer og har fått noe hjelp i 2011.

2.5.6 Miljøstatus

Arbeidet med å oppdatere inngangssidene er igangsatt, og vi har startet innfasing av dynamiske kart på aktuelle sider i Miljøstatus i Vest-Agder. For enkelte temasider vil vi vente til revisjon av sidene blir gjennomført. Lokalt og regionalt fokus på Miljøstatus i Vest-Agder vurderes rutinemessig ved oppdatering og utvikling av nye sider. Vi har deltatt på regional samling for Rogaland, Aust- og Vest-Agder. Vi har også startet en dialog med Kristiansand kommune med sikte på å klarlegge mulighetene for at kommunen kan utarbeide miljøstatus for sine ansvarsområder. Det er kommunen som styrer framdriften, og det har til nå vært liten framdrift i arbeidet. Vi tar sikte på en total revisjon av alle sider i "Miljøstatus i Vest-Agder " i 2012.

2.5.7 Klimaarbeidet

13 av 15 kommuner har en egen klimahandlingsplan. Fylkesmannen vurderer hvorvidt klimahensyn anvendes som kriterium for lokalisering av utbygging ved kommunale og regionale planer. Vi har reist innsigelse, basert på klimahensyn, til lokalisering av boligområder, blant annet i høringen av kommuneplan for Kristiansand. Vi har av samme grunn uttalt oss mot etablering av noen byggeområder som var foreslått i regional plan for Kristiansandsregionen. Vi har flere ganger frarådet dispensasjoner som vi mener bidrar til å utarme eksisterende sentre. Vi mener dette området er viktig å følge opp i praksis, men det er utfordrende å få til en samstemt oppfølging av de statlige planretningslinjene for kommunal klima- og energiplanlegging.

2.5.8 Vanndirektivet

Fylkesmannen har ansvar for å karakterisere vannforekomstene i våre fire vannområder. På grunn av kapasitetsutfordringer hos det faste personellet har vi leid inn ekstra hjelp til dette. Dette har vært en forutsetning for å kunne ha framdrift i arbeidet.

I ett av vannområdene er det ansatt prosjektleder som bistår med karakteriseringen. De tre resterende vannområdene tar vi hånd om ved hjelp av ekstra personell. For å ha mulighet til å kunne ferdigstille arbeidet innen fristen 1. juli 2012, er vi nødt til å engasjere flere personer til dette arbeidet i første halvår 2012.

Fylkesmannen deltar i vannregionutvalget, vannområdestyrene og prosjektgrupper i vannområdene. Vi har en utfordring knyttet til overvåking og tildelte midler. Overvåking i tråd med vannforskriften krever betydelige ressurser. Inntil videre vil vi planlegge overvåking av vannforekomstene etter beste skjønn med de tildelingene vi får.

2.6 Samfunnssikkerhet og beredskap

2.6.1 Samordning av samfunnssikkerhet- og beredskapsarbeidet

Hendelser i 2011 har vist at kontakten mellom Fylkesmannen og de regionale aktørene er god og lagt på et hensiktsmessig nivå. Det er gjennom flere år etablert en gjensidig forståelse mellom alle aktører hva angår ansvar og forventninger, noe som gjør at kommunikasjonen i krisesituasjoner går lett. Det samme gjelder forholdet til kommunene. Beredskapsbevisstheten er høy og det skjer mye godt egeninitiert beredskapsarbeid i kommunene.

2.6.2 Risiko- og sårbarhetsanalyse for Agder

ROS Agder ble ferdigstilt i 2011 og presentert for kommunene og regionale aktører i et fellesmøte 3. mai. Det har etter det ikke vært aktivitet rundt analysen, annet enn at den har vært presentert i forskjellige sammenhenger. Oppfølgingsarbeidet etter analysen vil starte på en strukturert måte i 2012.

2.6.3 Tilsyn

Tilsynene i 2011 viser at de fleste kommunene ikke tilfredsstillter alle kravene i sivilbeskyttelsesloven og kommunal beredskapsforskrift. Fylkesmannen vil likevel hevde at grunnberedskapen i kommunene er god. Lov og forskrift stiller strengere krav og oppfyllelsen av disse vil være ressurskrevende for kommunene.

Erfaringer fra tilsyn og øvelser viser at de kommunene som har den beste statusen i beredskapsarbeidet har

- 1) god ledelsesforankring i beredskapsarbeidet
- 2) har involvert tverrsektorielt i kommunen (horisontalt) og med aktører utenfor kommunen
- 3) har involvert enhetene i kommunen (vertikal involvering)
- 4) har deltatt på fullskalaøvelse

2.6.4 Plangjennomsyn og tilpasning til klimaendringer

Se pkt. 2.4.3.

2.6.5 Øvelser og faglig veiledning

Det har vært øvelser i fem kommuner i 2011, og Fylkesmannens fokus i disse har vært kommunens generelle krisehåndteringsevne. Erfaringen fra øvelsene er at denne er tilfredsstillende. Scenario for fire av øvelsene var smittevern, og fagetater i fylket var involvert i planlegging og gjennomføring. Deres deltakelse var verdifull både for kommunene og for dem selv.

Fylkesmannen har hatt en god dialog med kommunene i 2011 og gitt veiledning både på basis av henvendelser og gjennom strukturerte fora. Det har vært etterspørsel etter veiledning i ny forskrift om kommunal beredskapsplikt, men Fylkesmannen avventer utspill fra DSB om eget opplegg derfra.

2.6.6 Krisestøtteverktøy

Krisestøtteverktøyet DSB CIM er nå implementert i alle kommunene og hos Fylkesmannen. Alle kommuner har hatt en eller flere ansatte på kurs hos Fylkesmannen og systemet er i daglig bruk hos Fylkesmannen. Aktiviteten i kommunene er varierende og Fylkesmannen vurderer enkle måter for å vedlikeholde deres kompetanse på systemet.

2.7 Vergemål

Fylkesmannen oppnevnte sommeren 2011 en prosjektgruppe som fikk i oppdrag å følge opp implementeringen av vergemålsreformen. Det er utarbeidet egen prosjektplan for arbeidet. Prosjektgruppen ledes av ass. fylkesmann og har representanter fra ledelsen og de ansattes organisasjoner. Det er også oppnevnt to representanter for overformynderiene som deltar i prosjektgruppen. Prosjektgruppen har i 2011 lagt hovedvekt på informasjon om reformen. Følgende informasjonstiltak er gjennomført:

- Møte med alle overformynderiene i oktober 2011 hvor det ble orientert om vergemålsreformen.
- Møte med overformynderiene og hjelpeverger i kommunene Audneal, Åseral, Marnardal, Lindesnes og Hægebostad. Disse fem kommunene har felles sekretariat
- Orientering for ordførere og rådmenn i en egen dagskonferanse 15. november 2011. På konferansen orienterte prosjektleder Oddbjørn Vassli, Justis- og beredskapsdep., om vergemålsreformen.
- Informasjonsbrev til samtlige kommuner i Vest-Agder. Brevet ble sendt i desember 2011.
- Informasjonsbrev til samtlige overformyndere og hjelpeverger i Vest-Agder. Brevet ble sendt i desember 2011.
- Medarbeidere hos Fylkesmannen har deltatt på nasjonale fagsamlinger om ny vergemålslov og vergemålsreformen.

Kapittel 3 - Resultatområder

Kongehuset

00.1 Kongelige besøk

Fylkesmannen forberedte to besøk fra kongehuset i 2011:

- 26.04.11: Prinsesse Martha Louise representerte Kongehuset på et arrangement i regi av Norges Idrettsforbund i Kristiansand
- 22.11.12: H.M. Kongen deltok ved markeringsarrangement for ca. 240 krigsseilere og dåp av veteranskipet "D/S Hestmanden" ved Kilden i Kristiansand.

00.2 Tildeling av ordener og medaljer

I Vest-Agder har det i 2011 blitt delt ut hedersbevisninger som følger:

St. Olavs Orden: 0

H M Kongens fortjenstmedalje i gull: 0

H M Kongens fortjenstmedalje i sølv: 26

Miljøverndepartementet

Resultatområde 01 Naturens mangfold og friluftsliv

Utfordringene har vært store på dette resultatområdet. Engasjementsstillinger er helt avgjørende for gjennomføring av oppdraget. Vi har en forsinkelse på å ferdigstille regional handlingsplan for arbeidet med fremmede arter. Vi prioriterer dette oppdraget høyt og vil ferdigstille planen innen 30.06.2012. Kunnskapsgrunnlaget for handlingsplan Boersvineblom er også forsinket og har fått ny frist 1.2.2012. Ellers var det ingen store avvik på dette resultatområdet.

Våre oppdrag i nasjonalparkplanen er gjennomført og nye verneområdestyrer er på plass i Oksøy-Ryvingen Flekkefjord – og i Setesdal-Vesthei Ryfylkeheiene landskapsvernområder. Verneområdeforvaltere er tilsatt. Det er stor aktivitet i skjøtselstiltak i verneområdene. Samarbeidet med SNO er meget godt.

Vi registrerer en positiv trend for skogvernet.

Kartlegging og overvåking av biologisk mangfold går etter planen.

Vi mener å ha god kontroll med oppgavene våre innenfor helhetlig vannforvaltning, vannforskriften.

De nye laksebestandene er i vekst og vi kan glede oss over svært gode fangster både i elver og i sjøen denne sesongen!

Arbeidet med å ivareta truede arter og utvalgte naturtyper går i henhold til embetsoppdraget. Arbeidet er høyt prioritert.

Innenfor friluftslivet er det avdekket et misforhold mellom behov og tildeling til skjærgårdstjenesten i Lister.

Dette skaper problemer for driften i denne regionen.

01.1 Bærekraftig bruk og beskyttelse av leveområder

Skogvern:

Nedre Timenes i Kristiansand kommune, området hvor det har pågått frivillig vern prosess over noen år, ble vernet ved Kgl. res. i desember 2011. Området er på 1652 daa. Verneplanen har vært tema i kommuneplanrevisjonen da det var forslag om at det skulle anlegges gang- og sykkelvei gjennom det foreslåtte verneområdet. Dette forslaget ble tatt ut av kommuneplanen gjennom den politiske behandlingen. For området på Gislefoss i Audnedal kommune som ble tilbudt for vern våren 2010 pågår det forhandlinger mellom grunneier og statens skogsakkyndige. Det er mottatt tilbud om vern av skog på Gyland i Flekkefjord kommune. Det gjennomføres biologiske registreringer i år.

Fire områder på Opplysningsvesenets fond (OVF) sine eiendommer ble vernet i desember 2010. Et område gjenstår, Maritshei i Sirdal. For å få til et stort sammenhengende verneområde, er det aktuelt å inkludere et område (frivillig vern av privat grunn) som ligger mellom OVF sin grunn og eksisterende Øykeheia naturreservat. Forhandlinger pågår, og det er håp om avtale i løpet av høsten.

Data fra edelløvsogsregistreringen som ble gjennomført i 2010 viser at det stedvis er større områder som kan ha verneverdier, og dermed være aktuelle for frivillig vern. Informasjon om registrerte naturtyper er sendt ut i brev til grunneierne, og gjort tilgjengelig via Naturbase.. I løpet av høsten vil vi sammen med skogeiersamvirket (AT-skog) vurdere aktuelle områder for frivillig vern. AT-skog og Skogeierforbundet må aktivt forespørre aktuelle grunneiere. For å opprettholde, og helst øke aktiviteten innen frivillig vern i Vest-Agder, er det viktig å få fram gode eksempelområder fra ordningen til grunneierne i Vest-Agder, i samarbeid med AT-skog.

Målstyrt forvaltning:

I Pilotprosjekt om målstyrt forvaltning i Flekkefjord og Oksøy-Ryvingen lvo er skjøtselstiltak gjennomført som planlagt. Årlig overvåkning er gjennomført av SNO i henhold til prosjektplan. Vi har deltatt i ekspertgruppen for skog i oppfølgingsprosjektet for verneområder Bevaringsmål og overvåking.

Marint vern:

Oppstartsmøte om marint vern av Framvaren i Farsund kommune, ble gjennomført 2009. Siden da har videre arbeid med marin verneplan stått i ro mens vi avventer signaler fra DN om virdeeføring.

Forvaltningsplaner:

Forvaltningsplan for sjøfuglreservatene er under arbeid og vil bli oversendt til DN i løpet av våren 2012. Revisjon av forvaltningsplanen for Listastrendene er satt i gang. Arbeidet gjennomføres som et delprosjekt i naturarvprosjektet Sørnorsk kystnatur, med representanter fra blant annet næringsliv og politikere i arbeidsgruppen. Revidert forvaltningsplan skal ferdigstilles i 2012.

Miljødata:

Naturbasen blir oppdatert fortløpende, særlig i naturtype – og artsmodulen. Vi har laget et internt “Plankart” som benyttes i forbindelse med Fylkesmannens behandling av plansaker. Alle miljødata er også integrert i GeoPort, samtidig som primærbaser (Naturbase, Artskart m.fl.) brukes. Det er en utfordring å få kommunene til å innarbeide data i egne innsynsløsninger, internt og mot publikum. Videre informasjon til og opplæring av konsulentfirmaer er ønskelig.

Kartlegging av biologisk mangfold i ferskvann og kystvann skjer i forbindelse med vannforskriftarbeidet. Data ervervet fra kartleggings- og overvåkingsaktiviteten blir registrert i Vannmiljøsystemet. Data om kalking og fra effektkontroll legges inn av ekstern konsulent.

Naturtypekartlegging er utført i Vennessla, Kvinesdal og Flekkefjord kommuner, samt i utvalgte områder i andre kommuner. Fylkesmannen har prioritert å bruke betydelige midler utover den øremerkede tildelingen til dette. Kartleggingsområdene er valgt ut i samråd med kommunene. Områder med slåttemark og kystlynghei, og deretter i kulturlandskapet for øvrig, er prioritert.

Vi har også kartlagt en rekke hule eiker som del av oppfølgingen av handlingsplan for hule eiker. Vi har samarbeidet med Søgne videregående skole om kvalitetssikring av opplysninger i Naturbase om store eiker, og i tillegg gjort en rekke registreringer selv. Data er fortløpende lagt inn i Naturbase.

Vi har rapportert saker, med kartutsnitt, som berører INON fortløpende til DN. Dette inkluderer også skogsveisaker fra landbruksavdelingen.

Marin naturtypekartlegging i Vest-Agder ble avsluttet i 2010 og mesteparten av produserte data er lagt inn i Naturbase. Det er behov for en gjennomgang av data for kvalitetssikring. Det er også sterkt ønskelig at det innhentes kunnskap om effekter av ulike tiltak på de marine naturtypene, spesielt på ålegras. Det må også utarbeides veiledere for kommunale plan- og bygningsmyndigheter, tiltakshaver og andre som er i befatning med de marine naturtypene. Dette har vi blant annet formidlet til DN på sluttkonferansen for første runde av kartleggingen i Asker i fjor.

Ivaretagelse av viktige arealer for biologisk mangfold:

Vi minner kommunene på å bruke prinsippene i naturmangfoldlovens §§ 8-12 i de tilfellene der det mangler. Vi følger nøye opp vår egen anvendelse av disse prinsippene og lovens forvaltningsmål i egen saksbehandling.

Helhetlig hav- og vannforvaltning:

Karakteriseringsarbeidet er godt i gang i to av våre fire vannområder, Sira-Kvina og Lygna. I Sira-Kvina ledes arbeidet av lokal prosjektleder. Fylkesmannen har selv startet karakterisering i vannområde Lygna.

For å få en tilfredsstillende karakterisering analyseres vannprøver fra utvalgte, representative vannforekomster (problemkartlegging).

Fylkesmannen har tatt initiativ til å få utarbeidet et overvåkingsprogram for Kristiansandsfjorden. Dette er en videreføring av et pilotprosjekt for forurensede sedimenter i Kristiansandsfjorden. Tiltaket er i tråd med krav i henhold til vannforskriften. Programmet er foreløpig 4-årig, det ble igangsatt i 2010. Det er Norsk institutt for vannforskning (NIVA) som er oppdragstaker. Overvåkingen er et spleiselag mellom industri, kommune og stat. Overvåkingsprogrammet vurderes å være et pilotprosjekt da det kombinerer overvåking på grunn av opprydding i forurenset sjøbunn sammen med krav i henhold til vannforskriften.

Når det gjelder status for gjennomføring av relevante tiltak i det vedtatte tiltaksprogrammet for Otra anser vi det som fylkeskommunens (vannregionmyndighetens) ansvar å skaffe oversikt over dette, jf. brev med viktige prioriteringer for fylkeskommunen i 2011 og 2012 sendt fra MD den 8. desember 2010 hvor det blant annet heter at "Det er vannregionmyndighetens oppgave å etterspørre og ha oversikt over gjennomførte og ikke gjennomførte tiltak i sektorene og i kommunene. Avvik fra planen må begrunnes, og alternative tiltak for å nå miljømålet må i så fall vurderes." Fylkeskommunen har i august 2011 ikke denne oversikten. Fylkesmannen vil støtte fylkeskommunen i arbeidet.

I plan- og KU-saker tas helhetlige hensyn til vannforekomstene i de konkrete tilfellene, særlig gjennom de miljørettslige prinsippene i naturmangfoldloven. Vi ser at vi kan legge mer vekt på bruken av vannforskriftens § 12 i disse sakene. Slik vi forstår det er vannforskriftens § 12 en retningslinje for utøvelse av vårt skjønn. Etter vår vurdering vil bruken av denne bestemmelsen være mest relevant når vannforekomstenes tilstand er kjent gjennom klassifiseringen.

Det vannmiljørelaterte arbeidet hos Fylkesmannen er godt samordnet i et nyopprettet vannteam på 5-6 personer. Her utveksles informasjon på tvers av fagområder. Miljøvernavdelingen er i ferd med å bygge opp kompetanse på bruk av Vann-Nett og Vannmiljø.

Motorferdsel i utmark:

Vi har mottatt bekymringsmeldinger fra SNO om ulovlig snøskuterkjøring i flere kommuner sist vinter. Spesielt gjelder dette i Hægebostad kommune, der det meldes om mye ulovlig kjøring, også inne i Setesdal – Vesthei Ryfylkeheiene landskapsvernområde. SNO melder også om ulovlig snøskuterkjøring i flere skogkommuner. Det siste er en ny tendens som vi ikke har registrert tidligere. En mulig årsak kan være mye snø i lavtliggende deler av fylket sist vinter.

Kulturlandskap:

Vi har et meget godt samarbeid med landbruksavdelingen generelt og i arbeidet med Vest-Lista utvalgt kulturlandskap, RMP og SMIL. Det utvalgte kulturlandskapsområdet på Vest-Lista ble utvidet noe i sør. Det er utarbeidet en egen formidlingsplan som skal opp til behandling i arbeidsgruppa for området. Noe kartlegging er gjennomført tidligere.

Området Salmeli ble kartlagt gjennom handlingsplanen for slåttemark i 2011. Det samme gjelder også for deler av områdene på Hidra (Kirkehamn). Slåttemark stod sentralt i den ordinære naturtypekartleggingen i Vennesla, Kvinesdal og Flekkefjord i 2011. Noen nye områder ble registrert. I tillegg forsøker vi å rydde opp i eldre kulturlandskapsregistreringer i Naturbase. Det ble også gjennomført kartlegging på enkeltlokaliteter som grunnlag for å utarbeide skjøtelsesplaner og -avtaler.

Handlingsplanen for kystlynghei følges opp ved at vi har satt i gang arbeid med skjøtelsesplaner for to områder på

Lindesneshalvøya og et område i Kristiansand. Naturtypekartlegging er allerede gjennomført der. Skjøtselsplanene skal være ferdige våren 2012.

01.2 Bærekraftig bruk og beskyttelse av arter, bestander og genressurser

Villrein:

I villreinforvaltningen har vi godt samarbeid med villreinnemnda og de tre villreinutvalgene. Arbeidet med regional plan for nasjonalt villreinområde har gått etter planen, planen har vært på høring og skal sluttbehandles av fylkestingene våren 2012.

Forvaltning av anadrom laksefisk og innlandsfisk:

Arbeidet med å legge vannkjemidata fra kalkede innsjøer inn i Vannmiljø pågår, men vi vil trolig ikke rekke å bli ferdig med alt i år.

Optimalisering av kalking i Lygna og Audna pågår. For Lygna sin del ble to nye doserere satt i drift vinteren 2011 og vi forventer positiv effekt på laksebestanden. Audnedal kommune har ikke kommet like langt med arbeidet i Audna, men det er gjort avtale med entreprenør om grunnarbeid på det første anlegget.

Kommunene rapporterer om et normalt år på kalkingsfronten. Pengeforbruket ligger om lag på det vi budsjetterte med i starten av året, bortsett fra i Lygna. Her er gått med noe mer penger. Vi var svært usikre på om og eventuelt hvor mye de to nye dosererne ville dra kostnadene oppover og vi ser at vi underbudsjetterte litt i starten. Kostnadene til kalking beløp seg samlet til om lag 9,37 mill. kr i 2011.

Rovvilt:

Vi drifter kontaktutvalget for rovviltsaker i fylket og har bidratt til etablering og organisering av et interkommunalt skadefellingslag i fylket. Vi gav en betinget skadefellingstillatelse for bjørn i midten av juli 2011 på grunn av sikker registrering av sau drept av bjørn i Åseral kommune, men bjørnen slapp unna.

Forvaltning av trua arter:

Handlingsplanen for strandtorn blir fulgt opp gjennom konsulentoppdrag og inngåelse av skjøtselsavtaler.

Vi har fulgt opp handlingsplanen for hubro gjennom et samarbeid mellom Agder Energi, NOF og fylkesmennene i de to Agderfylkene med formål å forebygge at hubroen dør på grunn av strømgjennomgang (elektrokusjon).

Implementering av handlingsplanene for slåttemark, hule eiker og kystlynghei er i rute. Vi inngår avtaler om skjøtsel på kartlagte områder. Ved utgangen av 2011 var det satt i gang tiltak i 16 slåttemarker, tre hule eiker og sju kystlyngheiområder. Arbeidet skjer i samarbeid med landbruksavdelingen.

Faggrunnlag for sanddynemark ble sendt til DN våren 2011, mens faggrunnlag for mjukt havfruegras ble oversendt DN høsten 2011. Vi har mottatt utkast til faggrunnlag for sodaurt fra Agder naturmuseum som hadde oppdraget med å lage faggrunnlaget.

01.3 Fremmede arter og GMOer

Handlingsplan for arbeidet med fremmede arter i fylket (regional plan) er under arbeid, men har blitt forsinket. Vi har fått ny frist til 31.06.2012. Første utkast til handlingsplan er mottatt fra konsulent. Mer arbeid kreves før planen kan sendes til behandling i referansegruppa. Vi vil prioritere dette oppdraget høyt i vår.

Kunnskapsgrunnlaget for handlingsplan Boersvineblom er utarbeidet i samarbeid med Trond Rafoss i Farsund kommune og er sendt DN 1.2.2012.

Vi har også bidratt med tislkudd til bekjempingstiltak mot boersvineblom i Farsund kommune og til fjerning av sitkagran utenfor Flekkefjord LVO på Hidra. Det har ikke vært aktiviteter mot andre karplanter, herunder vasspestarter og rynkerose. Vi har iverksatt et prosjekt på utryddelse av mink i utvalgte sjøfuglreservater i samarbeid med SNO, grunneiere og vernområdeforvaltningen.

Kartlegging av fremmede fiskearter i fylket er gjennomført i 2011. Firmaet Ecofact har oppdraget og har gjennomført prøvefiske i aktuelle lokaliteter i sommer. Rapport er mottatt ved årskiftet.

Det har ikke vært gjennomført tiltak mot fremmede fiskearter i 2011. Vi har søkt DN og Klif om tillatelse til rotenonbehandling av Kigevannet i Mandal for å utrydde karpesørv. Klif har avslått søknaden. Vedtaket ble påklaget i juli 2010 og sendt til MD tidlig vinteren 2011 fra Klif. MD har ikke behandlet saken. Tiltaket ble

derfor ikke gjennomført i 2011. Vi mener det blir svært vanskelig å bekjempe fremmede arter i ferskvann om vi ikke får anledning til å bruke rotenon.

01.4 Friluftsliv

Vi har fokus på ivaretagelse av attraktive friluftsområder i planbehandlingen som utføres av plangruppa. Kartdata for sikra friluftslivsområder fra Naturbase og regionalt datasett som viser viktige friluftslivsområder er tilgjengelig for plangruppa.

Det har vært flere eiendomssaker i de statlig sikra friluftslivsområdene som har krevd oppfølging, og der vi har representert DN som grunneier. Tre saker gjelder fradeling av tidligere festede hyttetomter inne i friluftslivsområdene. På Flekkerøya i Kristiansand deltar vi i en større reguleringsplansak der blant annet arealbruk og lovlig og ulovlig veibygging til lovlig og ulovlig bygde hytter/sjøboder i strandsonen må avklares. I Mandal kommune ønsker kommunen å inkludere deler av statlig sikra friluftslivsområder i nytt havneområde.

Fylkesmannen har fordelt statlige midler til drift av skjærgårdstjenesten i alle kystkommunene. Budsjettrammene er for små til at de statlige forpliktelsene kan følges opp i henhold til de vedtatte forvaltningsplanene, og dette er meldt til DN og SNO ved flere anledninger. Det er heller ikke samsvar mellom forvaltningsplanens forslag til budsjett og tildelingene fra MD til tilretteleggingstiltak i forbindelse med etableringen av Lister skjærgårdspark. Dette medfører lite effektiv utbygging med økte kostnader som resultat. Det medfører også behov for forlengelse av prosjektperioden og tildelinger fra MD over flere år.

Vi har også deltatt på møter om oppstart av revisjon av forvaltningsplanene for de statlig sikra friluftslivsområdene i kommunene, for å sikre at planene blir ferdige innen utløpet av 2012.

Resultatområde 03 Vannforurensning, miljøgifter og avfall

Oppgavene er omfattende på dette området. Oppfølging av avløpsreglene er i rute med unntak av en kommune som ligger på etterskudd og har fått utsatt frist for gjennomføring.

Miljøgiftproblematikken følges opp på flere plan. Opprydding i forurenset sjøbunn har hatt og har høy prioritet. De prioriterte skipsverftene følges opp med nødvendige pålegg.

Avfallsarbeidet er i rute og vi har gitt flere nye tillatelser til mottaksanlegg for ulike typer avfall. Tilsynsarbeid for å redusere mengden farlig avfall på avveie har vært prioritert, men lav bemanning på forurensningsområdet gjør at vi har problemer med å gjennomføre tilstrekkelig tilsyn.

03.1 Overgjødning og nedslamming

Vannforurensning og vannkvalitet

Vi har kommet langt i å legge inn data fra kartlegging og overvåking i Vannmiljø. Alle nye oppdrag som gis inneholder krav om at data skal registreres i Vannmiljø eller leveres tilrettelagt for innlegging.

Avløp

Oppfølging av avløpsreglene er i rute med unntak av en kommune som ligger på etterskudd og har fått utsatt frist for gjennomføring.

03.2 Oljeforurensning

Fylkesmannen i Vest-Agder har deltatt på to befaringer etter oljeutslippet fra Godafoss. Begge befaringene ble gjennomført med Brannvesenet Sør IKS/IUA Vest-Agder.

Første befaring var ved Ryvingen. Arbeidet med opprydding var i gang og nærmet seg ferdig grovrensing. Ingen konklusjoner bortsett fra at mye olje var fjernet og at naturforholdene om vinteren ville rense mer før neste befaring.

Andre befaring var ved flere lokaliteter i skjærgården rundt Mandal og Lindesnes. Grovrensing var ferdig. IUA Vest-Agder hadde registrert og aksjonert på et 20 talls påslag, mange av disse i fuglereservat. Alle påslag ble kun grovrenset og innsatt med bark. Befaring ble foretatt på Ryvingen fyr og Sandøy i Mandal kommune og Vårøy i

Lindesnes kommune. Ryvingen fyr og Vårøy hadde forholdsvis store påslag med olje. Sandøy representerer de mindre påslag, ca 200 kg. Det ble ikke foretatt befarings andre steder, grunnet hensynet til hekkende sjøfugl.

Konklusjon etter andre befarings var at områdene med oljepåslag, forholdene tatt i betraktning, så veldig bra ut. Gruppen anså det ikke nødvendig å igangsette finrensning, men påslagene ble observert videre utover våren/sommeren og ble barket jevnlig på nytt når temperaturen steg og oljen bandt seg bedre til barken. Det ble satt ut plakater i oljeinfiserte områder som varsler befolkningen om oljeforurensning.

Fuglereservatene ble ikke befart før ut i august.

03.3 Miljøgifter

Skipsverft

Det har vært liten fremdrift i oppfølgingen av skipsverft fra vår side. Det har imidlertid vært god dialog og møter med enkelte. Det har også fremkommet flere rapporter og tiltaksplaner utført av verftene selv som vil danne et grunnlag for videre vurdering.

Forurensede sedimenter

Kristiansandsfjorden: I 2011 ble tiltaksplanen for Kristiansandsfjorden revidert av Veritas. De fleste tiltakene er nå gjennomført. I 2011 ble tiltak i Marvika og Torsvika ferdigstilt. Om lag 33.000 m³ med forurenset sjøbunn er mudret og deponert i strandkantdeponiet i Kongsgårdbukta.

Tiltaksplanen peker på følgende oppfølgingspunkter:

- Diffuse utslipp fra overvann, bekker og avløp.
- Småbåthavner generelt.
- Oppfølging av utslippene fra Xstrata nikkelverk og Elkem Carbon og Solar.
- Tiltak i tørrdokka på Andøya Industripark.
- Tiltak utenfor dokkporten ved veteranskipsverftet på Bredalsholmen.

Fylkesmannen vil i samråd med kommunen og Klif følge opp disse punktene.

Bredalsholmen:

- Opprydding av grunnforurensning hvor Kristiansand Eiendom er ansvarlig: Tiltakene er ferdig på land.
- Vedlikehold av anlegget på land, Kristiansand Eiendom er ansvarlig som grunneier: FM gitt pålegg til Kristiansand Eiendom om oppgradering av anlegget på land. Manglende vedlikehold over flere år påvirker forurensningssituasjonen ved at kulverter og renner er tæret bort, og man kommer inn til forurensede lag under. Pga. manglende kontroll over grunnvannsstrømmene til dokka, kommer det mye fremmedvann inn som går til kulverter. Vannet fraktes med gammel forurensning som så pumpes ut på sjøen. Kulverter/renner må oppgraderes og grunnvannsinntregning må stanses. Frist 1. mai 2012.
- Virksomheten/verftet: De har fulgt opp påleggene, og har nå kontroll på det meste. Det som gjenstår er at verftet får god nok oppholdstid på sitt produksjonsvann samt ev. rensning. Det er vanskelig å få til før Kr.sand Eiendom har fulgt opp pålegget mht. vedlikehold og grunnvannsinntregning.
- Mudring i sjø: Her har FM gitt tillatelse til mudring ved dokkporten. Tillatelse gitt oktober 2011. Tiltak skjer sannsynligvis høsten 2012.

Overvåking:

Fjorden har blitt overvåket også i 2011. Det ble avholdt 3 møter i Fjordgruppa i 2011. Fjordgruppa er en arbeidsgruppe under vannområde/forvaltningsplan for Otra, og er en videreføring av koordineringsgruppa som ble opprettet under Pilotprosjekt Kristiansandsfjorden. Det er opprettet en ledergruppe hvor kommunen, FM og fylkeskommunen er med. Vi opplever at kommunen er lite villig til å ta initiativ. Gruppa er en god samarbeidsarena, og er viktig iht. vannforskriftsarbeidet. Vi har også brukt tid på å skaffe til veie midler til overvåking for 2012 da beløpet er på kr 1,6 millioner eks. mva.

Vi har et godt samarbeid med sedimentseksjonen hos Klif. Etter hvert har FM og sedimentseksjonen også fått i gang halvårige møter med industriseksjonen for å samkjøre oppfølgingen av industribedriftene.

Listerområdet (Farsund – Flekkefjord – Kvinesdal/Fedafjorden): Prosjektleder for Rene Listerfjorden har god oppfølging av arbeidet.

I 2011 ble risikovurdering trinn 2 ferdigstilt for Fedaffjorden. Vi har samarbeid med Klif mht. videre oppfølging. I 2011 ble kostholdsrådet for PAH og metaller i skalldyr opphevet!

I Farsund er Engøy ferdigstilt. To tiltaksområder gjenstår. Overvåking ved kommunekaia er planlagt. Ved Naudodden skal det gjennomføres flere tiltak med masseutskiftning, mudring, tildekking og ny utforming av båtslipp. Tilsagn er gitt av Klif, og FM vil følge opp med tillatelse til mudring/tildekking osv. i 2012 iht. søknad fra kommunen.

I Flekkefjord er det gjennomført ny miljøundersøkelse i 2011. Rapport med risikovurdering vil foreligge i 2012. Sannsynligvis blir det en noe krevende oppfølging pga. miljøgifter spredt over store områder, med flere forskjellige kilder.

Grunnforurensningsdatabasen

Vi har hatt liten aktivitet i arbeidet med kvalitetsikring av data i grunnforurensningsdatabasen. Oppdrag om dette ble utlyst i august, men liten interesse og arbeidet kom ikke i gang før mot slutten av året. Vi har selv jobbet noe med problematikk knyttet til feil i kartsetting/gnr. og bnr. for enkelte lokaliteter. Det er også gjort noen oppdateringer i status.

03.4 Avfall og gjenvinning

Avfallsarbeidet er i rute. Vi har gitt flere nye tillatelser til mottaksanlegg for ulike typer avfall. Arbeidet med innhenting av avfallsplaner for havner ble avsluttet i 2010, jf. vårt brev til Klif av 30.07.2010. Krodden tankanlegg har avtale med Septikservice og Avfall Sør om henting. Dette anses som tilfredsstillende.

Status for deponiarbeidet og innsamlede sigevannsdatabaser er rapportert til Klif.

Resultatområde 04 Luftforurensninger og klima

Generelt er luftkvaliteten god i fylket. Det er kun Kristiansand som har kontinuerlige målinger av lokal luftkvalitet. Klima og lokal luftkvalitet er sjekkpunkter i planarbeidet. 13 av 15 kommuner har en egen klimahandlingsplan.

04.1 Klimaendringer

Veiledning er gitt, men området er ikke prioritert. Klima tas også opp i plansakene, jfr. 6.1.

04.3 Luftforurensning

Faste oppgaver blir ivaretatt. Veiledning om kravene i forurensningsforskriften er gitt til kommuner og bedrifter.

04.4 Støy

Vi følger opp alle plansaker med tanke på støy. Ellers har vi ikke de store anleggene som omfattes av aktuelt kapittel 5, i Vest-Agder. Vi har derfor ikke spesielt stor innsats på dette temaet.

Resultatområde 05 Internasjonalt miljø samarbeid og miljø i nord- og polarområdene

Fylkesmannen i Vest-Agder har ingen oppdrag eller aktiviteter innen dette resultatområdet

05.1 Miljø samarbeid i internasjonale miljøfora, herunder EUs miljø samarbeid og UNEP

Fylkesmannen i Vest-Agder har ingen oppdrag innen dette resultatområdet.

05.2 Geografisk rettet miljø samarbeid, herunder miljø bistand

Fylkesmannen i Vest-Agder har ingen oppdrag innen dette resultatområdet.

05.3 Miljø samarbeid i nord- og polarområdene

Fylkesmannen i Vest-Agder har ingen oppdrag innen dette resultatområdet.

Resultatområde 06 Planlegging for en bærekraftig utvikling

06.1 Arealpolitikk og samfunnsutvikling

Klima-, forurensning og lokalisering av utbygging i areal- og transportplanleggingen

Fylkesmannen vurderer hvorvidt klimahensyn vurderes som kriterium for lokalisering av utbygging ved kommunale og regionale planer. Vi har på bakgrunn av klimahensyn reist innsigelse til lokalisering av boligområder, blant annet i høringen av kommuneplan for Kristiansand. Vi har av samme grunn gått mot etablering av noen byggeområder i høringsfasen av regional plan for Kristiansandsregionen. Vi har flere ganger frarådet dispensasjoner som vi mener bidrar til å utarme eksisterende sentre, for eksempel i saker der det ønskes etablering av kontorlokaler som ikke er lokalisert i eksisterende sentre. Vi mener dette området er viktig å følge opp i praksis, samtidig som det også er utfordrende å få til en samstemt oppfølging av de statlige planretningslinjene for kommunal klima- og energiplanlegging.

Naturmangfold, landskap og friluftsliv i arealplanleggingen

Fylkesmannen følger opp disse interessene i høring av plan- og dispensasjonssaker. Strandsonen er fremdeles det området med høyest konfliktnivå innen disse temaene, majoriteten av innsigelser og klager omhandler strandsonen. Vi har laget en kort film om den nasjonale strandsonepolitikken, der målgruppen er høstens nyvalgte politikere. Filmen er godt mottatt og er også brukt i medier i fylket.

Fylkesmannen er også koordinerende fylkesmann og faglig veileder for villreinnemnda for Setesdalsområdet som fylkesdelplanarbeidet (Heiplan) omfatter. Vi har deltatt aktivt som premissleverandør og i tett samarbeid med øvrige fylkesmenn, kommuner og fylkeskommuner i planarbeidet. Planutkastet ble lagt ut på høring høsten 2011 og skal sluttbehandles av de fem fylkestingene våren 2012.

Vi bruker ellers naturmangfoldloven i saksbehandlingen, blant annet henviser vi tydelig til prinsippene i loven hver gang vi uttaler oss til meldinger om oppstart av planarbeid der naturmangfoldet kan påvirkes av planarbeidet. Høsten 2011 arrangerte vi et todagers kurs i naturmangfoldloven rettet mot kommunene. Deltakelsen var svært god og tilbakemeldingene positive.

Det er fremdeles et behov for å konkretisere hvordan de nye SPR for differensiert forvaltning av strandsonen skal praktiseres. Kommunene etterlyser informasjon om dette.

Energi

Fylkesmannen følger opp energisaker ved å gi høringsuttalelser med anbefalinger til NVE.

Siste år har vi hatt interessante diskusjoner med fylkeskommunen om behovet for vindkraft på Sørlandet, sett i lys av at vi er en del av det nord-Europeiske kraftmarkedet. Sørlandet er i en spesiell situasjon nasjonalt på grunn av et økende antall høyspentkabler til kontinentet herfra. Vi diskuterer også hvordan Sørlandet som viktig kraftproduserende region skal innlemme naturmangfoldlovens prinsipp om samlet belastning når det skal avgjøres hvilke energiprosjekter som skal realiseres eller ikke i framtiden. Dette gjør etter vår mening at man må gjøre noen valg om hvorvidt man skal satse like tungt på vindkraft, vannkraft og nett, eller prioritere noe av dette

klarere ned eller opp.

Listerrådet som er sammensatt av kommunene vest i fylket, har i brev til NVE påpekt den eksepsjonelt høye søknadsmassen for energiprojekter i regionen og behovet for en samlet plan for utbygging. Saksbehandlerkapasiteten i kommunene er for lav til å gi disse prosjektene en grundig nok behandling, og rådet har bedt om økonomisk støtte til en slik samlet plan.

Tverrfaglige plantema som fylkesmannen har ansvar for

Fylkesmannen har i samarbeid med fylkeskommunen drevet et utviklingsarbeid der man har drøftet kommunal planstrategi og hvordan denne best kan innpasses i plansystemet. En rapport om dette blir ferdig i høst. Et viktig poeng her mener vi er å innskrenke den kommunale planstrategien til kun å omhandle selve avklaringen av planbehovet i kommunen, mens selve planleggingen og utredningsarbeid i forbindelse med denne må gjøres i den øvrige planprosessen.

Det er en utfordring å få operasjonalisert Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for kommunene. Dokumentet favner et vidt saksområde, og vi har i samråd med kommuner og fylkeskommuner kommet fram til at det er behov for å vektlegge noen deler av dokumentets innhold sterkere enn andre. Vi har en avtale med fylkeskommunen om å lage en regional oversikt over de områder i dokumentet som vi oppfatter som spesielt viktige for fylket og for de ulike deler av fylket.

Fylkesmannen følger ellers opp tverrfaglige plantema i saksbehandlingen av plan- og dispensasjonssaker. Vi konkretiserer ikke dette nærmere, men vi har innarbeidet dette i våre interne retningslinjer for behandling av plan- og dispensasjonssaker.

06.2 Fylkesmannen som styringsmessig bindeledd og rettssikkerhetsgarantist

Fylkesmannen gir gjennom skriftlige uttalelser og ved muntlige henvendelser veiledning om planbehandling, herunder at risiko- og sårbarhetsanalyser blir gjennomført og samfunnssikkerhet ivaretatt. Alle kommuneplaner blir juridisk kvalitetssikret. Når det gjelder gjennomgang av reguleringsplaner/-bestemmelser er det blitt nedprioritert av kapasitetshensyn. Dette gjelder ikke gjennomgang av reguleringsplaner/-bestemmelser med hensyn til samfunnssikkerhetstema.

Fylkesmannen har meklet i 6 innsigelsessaker i 2011, 2 kommuneplaner og 4 reguleringsplaner. Det ble oppnådd enighet i meklingen i samtlige saker. Dette er en halvering i antall saker i forhold året før. Det er oversendt 2 saker for stadfestingsbehandling i MD. Det er avholdt mekling i begge saken. Det er avholdt 4 befaringer for MD knyttet til stadfestingsbehandlinger.

Fylkesmannen behandlet 33 klager på regulerings- og bebyggelsesplaner i 2011 (29 saker i 2010). 32 planer ble stadfestet og 1 plan ble opphevet. Saksbehandlingstiden registreres i Sysam sammen med byggesakene, jf. res.omr. 66. Gj. sn. saksbehandlingstid for planklagene isolert sett var 16 uker i 2011. I alt gjaldt 8 av klagen planer i Rogaland, der vi var settefylkesmann. Flere av disse var store og omfattende klagesaker fra Stavanger kommune.

Rettsaker.

I løpet av 2011 var FMVA stevnet i tre saker. En sak gjaldt et dispensasjonsvedtak i Lyngdal kommune. Staten vant denne saken. Videre var det en sak i Kristiansand kommune vedrørende forholdet mellom innløsning etter tomtefesteloven og plan- og bygningsloven. Denne saken tapte staten. Den siste saken gjaldt en settefylkesmann der vi omgjorde en dispensasjon fra kommuneplanens arealdel for oppføring av bolig nr. 2 på en landbrukseiendom i Hå kommune. Saken ble hevet rett før jul og saksøker ble ikke tilkjent saksomkostninger.

06.3 Samordning av statlige interesser

Vi har ikke prioritert samordning av regionale statlige etaters bidrag til kommuneplanarbeidet og regional planlegging. Vi etterlyser en nærmere hjemmel for denne samordningsfunksjonen. Vi vil også peke på at det er etablert et Planforum for Vest-Agder. De aktuelle regionale statsetene blir invtert til møtene i Planforum. Her blir det orientert om pågående planarbeid. Dette er også et forum som bidrar til samordning av bidrag til planarbeidet.

06.4 Kart og geodata

Fylkesmannen deltar i regionalt planforum der Statens kartverk også deltar. Fylkesmannen bruker tilgjengelige GIS- verktøy i behandlingen av arealsaker. Vi har driftsansvaret for innsynsløsningen geoPort.

Assisterende fylkesmann leder «Norge Digitalt-utvalget» for Agder-fylkene. Fylkesmannen deltar også i Fagutvalget for basis geodata og Fagutvalget for tematiske geodata.

Resultatområde 07 Tverrgående virkemidler og oppgaver

07.1 Sektorovergripende arbeid

"Forurensning"

Vi har egen superbruker for fagsystemet "Forurensning". Data i fagsystemet er stort sett oppdatert. Data om deponier er ajourført i henhold til oppdraget.

Miljøstatus

Lokalt og regionalt fokus på Miljøstatus i Vest-Agder vurderes rutinemessig ved oppdatering og utvikling av nye sider. Alle lenker er gjennomgått og feil rettet. Det er gjort mindre endringer på noen av sidene. Fylkesmannen har startet innfasing av kart på aktuelle sider i Miljøstatus i Vest-Agder. For en del av temasidene vil vi vente til revisjon av sidene blir gjennomført for å få god sammenheng mellom tekst, kart og grafikk.

Fylkesmannen har deltatt på regionvis samling med Fylkesmenn, fylkeskommuner og utvalgte kommuner i Stavanger. Som oppfølging av dette vil Fylkesmannen og Kristiansand kommune holde et møte i høst med hensikt å vurdere mulighetene for kommunen til å forsterke sitt miljøinformasjonsarbeid og ta i bruk de verktøy som er utviklet av Miljøstatus og statistikkverktøyet i Livskraftige kommuner. Dette arbeidet vil starte etter kommunevalget på initiativ fra kommunen. Vi har også tatt kontakt med Vest-Agder fylkeskommune med sikte på at de skal bidra på temaområdene friluftsliv, jakt, fiske, kulturminner, vannforvaltning og klima.

"Lister klima og miljø"

"Lister klima og miljø" er et toårig prosjekt som skal gjennomføre en systematisk opplæring og kompetanseoppbygging innenfor plan- og miljøområdet i kommunene i Listerregionen. Prosjektet skal også bidra til oppfølging av energi- og klimaplanen i Listerregionen. Vi har deltatt i prosjektgruppe og delprosjekter.

07.3 Virkemidler og prosesser

Fylkesmannen her i 2011 brukt ca. 0,8 årsverk til tilsyn på miljøvernområdet. Vi har deltatt i de nasjonale tilsynsaksjonene koordinert av Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif) innen næringsmiddelindustri og biloppsamling. Vi prioriterte kontroller på de største bedriftene. Det ble avdekket flere avvik som vi vil følge opp. Rapporter/oppsummeringer er sendt Klif.

Søknad om utslippstillatelse for Kjevik flyplass (Kristiansand lufthavn) er behandlet i andre halvår 2011.

Gebyrinntektene er i samsvar med budsjett.

Skjønnsmidler er tildelt tre kommuner (Kvinesdal, Søgne og Åseral) som jobber med å få på plass systemer for internkontroll (IK), inkludert IK ytre miljø. Dette er en direkte oppfølging av kommuneundersøkelsen 2010 for tre kommuner i VA.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
01 Naturens mangfold og friluftsliv	kr 3 274 264,00	kr 210 128,50
03 Vannforurensning, miljøgifter og avfall	kr 0,00	kr 0,00
04 Luftforurensninger og klima	kr 78 146,84	kr 44 918,66
05 Int. miljøsamarbeid i nord- og polarområdene	kr 0,00	kr 0,00
06 Planlegging for en bærekraftig utvikling	kr 2 190 248,23	kr 0,00
07 Andre virkemidler	kr 0,00	kr 0,00
Andre oppgaver under MD	kr 97 283,99	kr 0,00
Sum:	kr 5 639 943,00	kr 255 047,00

Landbruks- og matdepartementet

Resultatområde 21 Landbruksbasert næringsutvikling

21.1 Jordbruk

De viktigste utviklingstrekk og utfordringer i fylket innen jordbruksområdet

Se beskrivelse i kaptlene 1.1, 2.4 og 2.5 foran i rapporten

Hovedutfordringer knyttet til virkemiddelbruken

Vest-Agder er et lite og oversiktlig fylke, hvor kontakten med kommunene har vært tett over lang tid. Vårt inntrykk er at forvaltningen av de økonomiske virkemidlene er god, og dette er bekreftet av de gjennomførte forvaltingskontroller i kommunene. På bedriftsnivå er nok presset mot uheldige tilpasninger ifht. tilskuddsutmåling mindre enn i de større landbruksfylkene. Vi har få virksomheter på eller over konsesjonsgrensene. Bedriftskontrollene viser at deler av regelverket er uklart og vanskelig å kontrollere i praksis.

Landbruksavdelingens jurist har avsatt en betydelig del av sin tid til oppfølging og veiledning av kommunene om regelverket innen eiendomsområdet, og vi samarbeider aktivt med kommunene om arealplansakene. Det er imidlertid fortsatt sterkt variende praksis på politisk nivå i kommunene. Spredt bygging gjennom tallrike dispensasjoner fra vedtatt plan er en betydelig trussel mot jordvern og næringsutøvelse. Viljen til å følge opp nasjonale føringer for priskontroll og respektere delingsforbudet er fortsatt varierende og tildels bekymringsfull.

Rovviltkompensasjon – gjennomførte tiltak

Vest-Agder mottar ikke midler til rovviltkompensasjon fra LMD. Landbruksavdelingen følger arbeidet under den regionale rovviltnemnda og i kontaktutvalget for rovviltsaker i fylket. Rovvilterstatning og midler til forebyggende tiltak forvaltes av miljøvernavdelingen. Det ble kun dokumentert et beskjedent antall bufe tatt av freda rovvilt, ett tilfelle av bjørneskade som utløste erstatninger i forhold til øvrige nærliggende beiteområder, og ett tilfelle der kongeørn tok små kje på en øy i skjærgården.

Fylkesmannen fikk i 2011 inn 18 erstatningssøknader og det ble totalt søkt erstatning for 110 sau, 318 lam og 5 kje som tatt av freda rovvilt. 28 sau, 117 lam og 4 kje ble erstattet (319 800 kr).

Fylkesmannen får midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak i rovviltforvaltningen via rovviltnemnda i Region 1. I 2011 ble det av disse midlene utbetalt 116 000 kr til et fellesprosjekt på kongeørnkartlegging i Region 1. De resterende kr. 14 000 avsatt til bruk i Vest-Agder, ble brukt til etablering av interkommunalt skadefellingslag og prøving av 2 hunder på bjørnesporing ved bjørneparken i Flå i Hallingdal.

Utviklingen i beitebruk og tapsstatistikk

I 2011 er det registrert 20 beitelag som er med i organisert beitebruk (OBB) i Vest-Agder. Lagene har til sammen 328 medlemmer. Det er sendt 34 845 sau og lam, 834 storfe og 29 geit på beite i utmark.

Tapstallene for sau og lam i 2011 var på ca. 6,7 % noe som er 0,3% lavere enn året før. Tap p.g.a. rovdyr er mindre enn i fjor, men tap p.g.a. alveld m.fl. er høyere spesielt i kommunene Sirdal, Kvinesdal og Flekkefjord.

Mange av beitelagene er svært små. 11 av lagene har under 10 aktive medlemmer. Av disse er det 6 i Sirdal, 4 i Hægebostad og 1 i Farsund.

Vi har fått inn to søknader om erstatning for tap av sau i 2011 fra katastrofetap-ordningen relatert til alveld mm. Disse er ikke behandlet ennå.

Tapstatistikk sau på utmarksbeite

Embeter	Antall sau sluppet (innen organisert beitebruk)		% tilslutning til org. beitebruk i fylket	Tapsprosent		Total tapsprosent	
	Sau	Lam		Sau	Lam	2010	2009
FMVA	13311	21534	59	3,4	8,6	7	5,4
Sum	13311	21534	59	0	0	7	

21.2 Skogbruk

I februar 2011 fattet fylkesutvalget i Vest-Agder fylkeskommune vedtak om å melde seg inn i det fylkeskommunale samarbeidet om kystskogbruket. Det politiske kystskogbrukssamarbeidet strekker seg nå fra Vest-Agder til Finnmark. Vest-Agder er et skogreisningsfylke, og har mange av de samme utfordringer knyttet til verdiskapning på skogsektoren som de øvrige deltakerne. Vest-Agder har siden 2009 fått en mindre andel av kystskogmidlene, og Fylkesmannens landbruksavdeling har deltatt i det faglige samarbeidet mellom fylkesmennene i kystskogbruksfylkene.

Avvirkningen i Vest-Agder nådde nytt rekordnivå i 2011, og passerte 254 000 m³. Dette er nesten 50 000 m³ over nivået i 2010. Den positive utviklingen skyldes brukbare tømmerpriser, økt etterspørsel etter tømmer (fler kjøpere), samt gode driftsforhold i skogen. Gjennomsnittlig pris på tømmervirke ble omtrent opprettholdt fra 2010 og var på kr 341,- /m³ i Vest-Agder.

Pris er en av de viktigste grunner for skogeier å øke hogsten, så kombinert med gode driftsforhold var det kapasitet på entreprenører som begrenset avvirkningen noe første halvdel av 2011. Mange av områdene med plantet og skogreist gran har nå nådd hogstmodenhetsalder, og mye av økningen kommer fra disse områdene vest i fylket. I forhold til tidligere år, er det de siste årene tatt ut en større granandel (65 – 70 %), mens ressursene av furu og lauvtre utnyttes i mindre grad grunnet svakere lønnsomhet.

Det er akutt behov for styrking av virkemidlene til NMSK og skogsveier i skogpolitikken. Dette kommer frem ved at kommunene melder inn behov for nesten dobbelt så mye som Vest-Agder får tildelt. Når vi i Vest-Agder nå øker avvirkningen til nye nivåer, er det naturlig å forvente en økning i vår andel av nasjonal skogkulturbevilgning? Særlig er det behov for økte rammer som kan bidra til å sikre reetablering av skog på de nye områdene som nå avvirknes. Dekningen av skogsbil- og traktorveinettet burde i flere områder vært bedre, samtidig er det et økende behov for oppgradering av standarden. Med unntak av planting i 2011, viser investeringer i skogkultur en jevn nedgang gjennom flere år.

Fylkesmannen har vært med å stimulere faghjelpstillinger i samarbeid mellom flere kommuner og AT Skog BA. Dette gir god effekt på skogkulturaktivitet lokalt, men også på hogstaktiviteten. Det er mange mindre sagbruk i landsdelen som driver godt, og noen er langt framme m.h.t. innovasjon og bruk av ny teknologi. Disse sagbrukene betyr mye for lokalsamfunnene, men er samtidig sårbare for konjunktursvingninger.

Det er fortsatt stor interesse fra kommuner og skognæring for skogbruksplaner og miljøregistreringer. Planene kan nå leveres som fulldigitale og/eller på vanlig papirformat til skogeier. Laser er benyttet som et nytt arbeidsredskap i denne planleggingen i de siste takstene. Kommunalt organiserte prosjektgrupper står for utforming av takstprosjekt, og vi ser at dette skaper engasjement og aktivitet. Første runde med miljøregistrering (MIS) er ferdig i 14 av 15 kommuner i fylket. I løpet av 2013 vil Kvinesdal som siste kommune også bli ferdige. Skogbruksplanprosjektene i Åseral og Vennesla er under avslutning, og Mandal og Lindesnes kommuner er i oppstartsfasen. Dette er de første kommunene som får nye skogbruksplaner der det allerede er gjort miljøregistreringer. Her ser vi at det kanskje kan bli en større utfordring å oppnå høye bestillingstall, og det arbeides for å få til gode løsninger for å revidere de gamle miljøregistreringene.

Resultatene fra risikobasert foryngelseskontroll er mer positive enn antatt på forhånd. På grunn av arealbruksendringer, tynninger og ikke utførte kontroller faller dessverre en del av kontrollflatene ut. Vi forsetter å skjerpe dette inn blant kommunene. LMD ved statsråd Brekk iverksatte i tillegg en ekstraordinær foryngelseskontroll i 2010. Denne ble videreført etter en ny nasjonal mal i 2011, og er relativt godt fulgt opp av kommunene. Vi registrerer at ca 20 % av skogeierne ikke følger regelverket og sørger for tilfredsstillende foryngelse innen tre år etter hogst. De aller fleste vil trolig følge opp dette etter ”påminnelsen” de fikk.

Aktiviteten innen bioenergi og gårdsvarme har vært lav de siste årene i vårt område fordi strømpris og andre rammebetingelser ikke er gode nok til at aktuelle prosjekter gjennomføres. Det er allikevel registrert noe mer interesse rundt dette de siste to årene, bla i Listerkommunene. Av regjeringens tiltakspakke for uttak av skogsvirke fra skog og kulturlandskap til energiflis, ble kun 2 mindre prosjekter igangsatt i Vest-Agder 2011.

Fylkesmannen har i 2011 fordelt 2,2 mill kr til kommunene som NMSK-midler til skogkultur mm., gitt 33 tilsagn om tilskudd til skogsveger på tils 2,1 mill kr, og 2 tilsagn på tils 123.000 kr til skogbruksplanlegging. Ressursbruken til skogbruk i avdelingen er opprettholdt med 2,3 årsverk siden 2010.

21.3 Bygde- og næringsutvikling

Samarbeid regionale aktører innen næringsutvikling - hvem følger opp hva?

Arbeidet med landbruksbasert bygde- og næringsutvikling i Vest-Agder skjer i samarbeid med mange aktører i begge Agderfylkene. Partnerskapet mellom Fylkesmannen, fylkeskommunene og Innovasjon Norge Agder er godt, og vi møtes både til formelle møter og i drøftinger fra sak til sak.

Vår regionale næringsutviklingsstrategi «Ta Vest-Agder i bruk» er fra 2008-2009, og har de senere år bare blitt passivt videreført i påvente av ny stortingsmelding.

I 2011 har det på regionalt nivå vært arbeidet med oppfølging og begynnende gjennomføring av Regionplan Agder 2020. Fylkeskommunene har etablert et eget sekretariat for å følge opp denne. Utfordringen er å kople landbruket og vårt strategiske arbeid opp mot Regionplan Agder 2020, jfr også signaler om et regional bygdeutviklingsprogram i ny stortingsmelding.

Vi har som vanlig lagt stor vekt på både å arrangere og å delta på faglige arenaer og felles møteplasser der næringsutvikling og strategisk planlegging for Agderfylkene står på dagsorden. Også i 2011 har vi samarbeidet om den årlige konferansen ”Framtidsbygda” for de indre bygder (tema: Utvikling gjennom samarbeid), og Agder-landbrukets to store møteplasser: Sørlandssamlingen (fagsamling for næringsutøvere), og messa Naturligvis (landbruksmønstring for almenheten).

Det regionale partnerskapet har gått sammen om et prosjekt «Lokal mat Agder 2009-2012». Dette er vellykket så langt, spesielt med hensyn til gode nettverk for hele verdikjeden. En videreføring etter prosjektslutt i 2012 er under drøfting.

Et fokusområde i år har vært et mer strømlinjeformet supportsystem med styrket samhandling mellom de regionale aktørene og ”førstelinja” i kommunene. Innovasjon Norge har hatt hånd om FUNK-prosjektet, og det er sammenfallende arbeidsområder framover mellom FUNK og WiB - Interregprosjektet Women in Business som ble avsluttet ved nyttår. WiB's forskningsrapport skisserer hva som skal til for å øke og styrke kvinnelig entreprenørskap, bedriftsetablering og -vekst. Partnerskapets oppgave blir å følge denne opp.

Partnerskapet i Vest-Agder bidrar også i «Kvinesdal-prosjektet», et prosjekt som har fått mye oppmerksomhet i år. Kvinesdal kommune satser proaktivt på direkte veivalgsrådgivning overfor bønder for å sette investeringsbehov og -lyst på dagsorden. Prosjektet har ført til uvanlig mange søknader fra bønder i Kvinesdal til Innovasjon Norge. Prosjektets suksessfaktorer er den kommunale forankringen i kommunestyret/ordfører og en «omreisende emissær» med tillit og faglig tyngde. Rådgivningstjenesten har også fått styrket sitt samarbeid gjennom prosjektet. Marnardal og Hægebostad kommuner er interessert i å gjøre noe av det samme som Kvinesdal, og er i dialog med hverandre om dette. TINE gikk i gang med noe av det samme overfor alle melkeprodusenter i fylket. Vest-Agder Sau- og geitagslag og Norsk Landbruksrådgivning har gått sammen om prosjektet «Ny giv for saueholdet», der faglig kompetanseheving og styrking av fagmiljøene er sentrale element. Fylkesmannen har en viktig rolle med å sørge for at prosjektene har gjensidig nytte av hverandres erfaringer.

Bruken av BU-midler 2011 i forhold til den regionale strategien

Vest-Agder fikk tildelt 14,38 mill kr i BU-midler for 2011. Innovasjon Norge Agder fikk i oppdrag å forvalte

12,44 mill kr av disse, sammen med 5,55 mill kr i tilbakeførte og overførte midler fra 2010. 56 av 60 søknader er innvilget helt eller delvis, fordelt mellom 13 bedriftsutviklingssaker, 3 etablererstipend, 6 tilskudd ved generasjonsskifte, 29 saker til investering i tradisjonelt landbruk, 4 saker til investering i tilleggsnæringer og 1 sak til "annet". 3,54 mill kr overføres til 2011.

Fylkesmannen hadde 1 989 818 kr til disposisjon i år til utrednings- og tilretteleggingstiltak. Av dette var 1,94 mill kr friske midler, og 49 818 kr overført fra 2010. Det er gitt tilsagn om tilskudd til 25 prosjekt, fem flere prosjekt enn i fjor. Prosjektene er fordelt på disse satsningsområdene:

Mat (trad og spesialisert produksjon): 10 prosjekt - tilsagn 929.118 kr (47%)

Økologisk matproduksjon (jordbær): 1 prosjekt - tilsagn 60.000 kr (for 2 år) (3%)

Skog/juletre: 2 prosjekt - tilsagn 200.000 kr (10%)

Bioenergi (biogass): 1 prosjekt - tilsagn 200.000 kr (10%)

Reiseliv/opplevelse/utmark mv.: 2 prosjekt - tilsagn 125.000 kr (6%)

Annen grønn vare/tjenesteproduksjon: 8 prosjekt - tilsagn 473.000 kr (24%)

Ingen BU-midler har gått til Inn på tunet-tiltak. Aktiviteter her er finansiert over driftsbudsjett og «mobiliseringsmidler». Se egen omtale av Inn på tunet under.

Tilskudd til økologisk produksjon er gitt i samråd og samfinansiering med midlene som følger den økologiske handlingsplanen.

Satsningsområde Skog er omtalt over. Juletre/pyntegrøntsatsningen hører imidlertid inn under bygdenæringene.

I 2010 avsatte vi 200 000 kr i et eget "mobiliseringsprosjekt" til bruk i proaktivt arbeid over flere år. Disse midlene brukes til å utløse aktiviteter og sørge for at ulike aktører og miljøer får nye impulser og kunnskap.

Det overføres 2.700 kr til 2012.

Tiltak innen landbruksbasert vare- og tjenesteproduksjon, matspesialiteter, grønt reiseliv og utmarksnæring

Under satsningsområdet Mat finner vi både tradisjonelle satsninger og mobilisering til nye bygdenæringer. Norsk Landbruksrådgivning er vanligvis en sentral aktør innen det tradisjonelle, om enn ikke akkurat i 2011.

Innen hagebruk er det stadig økt fokus på juletre/pyntegrønt og en fortsatt satsning på frukt- og bær dyrking med værvern. Norsk landbruksrådgivning, Agder Gartnerlag, Pyntegrøntringen og omsetningsleddet Agder Bær og grønt er viktige aktører, sammen med oss og Innovasjon Norge. Gjennom Norsk Landbruksrådgivning og Agder Gartnerlag er det foretatt en kartlegging av framtidssiktene hos mindre veksthusbedrifter i begge fylker.

Det er en egen arbeidsgruppe for satsningen på økologisk matproduksjon. Gruppen utarbeider regional handlingsplan og står bak fordelingen av de midlene som følger med. Gruppen består av representanter fra faglagene, landbruksrådgivningen og Grønn Hverdag.

Innen satsningsområdet Reiseliv og opplevelsesproduksjon har det skjedd lite i år. Noen aktører er i gang med mer spisset mobilisering innen innlandsfiske. Det er liten aktivitet gjennom HANEN. Et felt i vekst er næringsutvikling i verna områder, der det nye regionstyret i Setesdal Vesthei-Ryfylkeheiene tar noen initiativ. Farsund, Flekkefjord og Kvinesdal kommuner står bak «Sørnorsk kystnatur» - et omfattende vern-gjennom-bruk-prosjekt med hovedfinansiering gjennom DN. Her er det også god kopling til arbeidet med det nasjonalt utvalgte kulturlandskapet på Lista.

«Samlepotten» Annen grønn vare- og tjenesteproduksjon omfatter prosjekt gjennom faglag, kommuner og landbruksrådgivningen. I løpet av året ble vi også klar over at praktikantordningen fortsatt var Fylkesmannens ansvar. Sammen med fylkeskommunen, faglagene og landbruksrådgivningen, prøver vi å kople denne ordningen sammen til et sterkt felles fokus på kompetanse, utdanningsvalg og arbeidsmuligheter innen landbruket.

Inn på tunet generelt - Inn på tunet -løftet i kommunene

Inn på tunet tilligger en fast ansatt i landbruksavdelingen, og det er en tverrsektoriell referansegruppe innad i embetet som deltar i arbeidet. Vårt hovedfokus er å gjøre det enkelt for kommunene å benytte seg av Inn på tunet-tjenester. Vi ser at profesjonalisering av tilbyderne blir en sentral oppgave framover, særlig nå som vi har fått et opplegg for kvalitetssikring av Inn på tunet-tiltak.

Det er avholdt kurs sammen med Landbrukets HMS i kvalitetssikring. Kommuner og tilbydere fikk også kurs om Lov om offentlige innkjøp/andud, og ble orientert om muligheter rundt organisering av tilbydere i andelslag eller tilsvarende. Tre tilbydere fikk tilskudd fra "mobiliseringsmidlene" for å delta på den nasjonale konferansen på Hamar i september.

To kommuner, Kvinesdal og Marnardal, fikk Inn på tunet-løft-midler i år, men har ikke kommet så veldig langt i sitt planlagte arbeid. Vi hadde som vanlig stand på Sørlandske lærerstevne (UIA) sammen med Aust-Agder, en nyttig arena. Vår Inn på tunet-ansvarlige har hatt permisjon i år, og vikaren gikk ut i fødselspermisjon halvveis i perioden. Noe arbeidskraft er leid inn til spesielle oppgaver, slik at arbeidet ikke stoppet opp.

Resultatområde 22 Klima- og miljøtiltak i landbruket

22.3 Miljøprogram og miljøplan

Prioriteringer og måloppnåelse i regionalt miljøprogram

I Vest-Agder er hovedfokus for regionalt miljøprogram å motvirke gjengroing, og sikre skjøtsel av de mest verdifulle kulturlandskapene med bygninger, kulturminner og biologisk innhold. Vannforurensning er med unntak av mindre lokale vannforekomster ikke et vesentlig problem. Vi mener bestemt at programmet gir gode resultater.

Fylkesmannen har i samarbeid med kommunene valgt ut verdifulle, men marginale kulturlandskap for ekstra tilskudd og økt oppmerksomhet i kommunalt planverk. Denne prioritering fungerer godt i noen kommuner, mens den er moden for revisjon i andre kommuner. Dette er aktuelt ved revisjon av Regionalt miljøprogram for 2013-2016.

Hold av utegangersau i fylket har økt fra ca. 60 til ca. 1100 i perioden 2006-2011. Dette har god effekt for å redusere gjengroing av øyer og holmer i fylket. Videre er det betydelig skjøtsel av kystlynghei og artsrik slått og beitemark som følge av RMP. Landbruksavdelingen samarbeider tett med Mattilsynet, miljøvernavdelingen, fylkeskonservator og tillitsvalgte fra næringen. Vi har årlige samlinger og kurs for de som driver med utegangersau, med stor oppslutning. Tallmateriale for omfang og virkemiddelbruk på de ulike områdene finnes i egne oversikter.

Hovedprioritering for bruken av SMIL-midler

Innmeldt behov for SMIL-midler var betydelig større enn tildelte midler i 2011. De fleste kommuner har konkrete søknader til behandling, og Fylkesmannen har ved tildelingen prioritert kommuner med høyt aktivitetsnivå og en god forvaltning av tilskuddsordningen. Tiltak for restaurering av gammel kulturmark og verneverdige bygninger dominerer. Det er derfor i 2011 gitt betydelige midler til rydding og inngjerding av gammel kulturmark, noe som er i samsvar med hovedutfordringen i RMP om å hindre gjengroing av verdifull kulturmark. Flere av tiltakene i 2011 har vært del av større prosjekter hvor målet er å se på helheten i spesielle kulturmiljø; både bygninger, kulturminner og landskap. Dette arbeidet skjer i nært samarbeid med kulturminneforvaltningen i fylket.

Fylkesmannen har i 2011 oppfordret kommunene til å være pådriver for:

- restaurering og merking av gamle ferdselsveier og vurdere universell utforming av disse der dette er mulig
- etablering av store og godt arronderte beiteareal i prioriterte områder, gjerne på tvers av eiendomsgrenser
- registrering og restaurering av jordkjellere

Ved slutten av året var det en betydelig pott med ubrukte midler i kommunene og enkelte kommuner hadde mange prosjekter som ikke ble gjennomført. Dette er ikke ønskelig, og Fylkesmannen vil derfor sette i verk tiltak for å sikre en raskere sirkulasjon av midlene i 2012. For å sikre en god forvaltning av tilskuddsordningen i kommuner med nyansatte, har Fylkesmannen blant annet gitt tilbud om et opplæringskurs i SMIL-ordningen, noe som har blitt godt mottatt i kommunene.

Koplingen mellom SMIL og RMP

I RMP for landbruket i Vest-Agder 2009-2012 legges det vekt på at det skal være god sammenheng mellom prioriteringer i RMP- og SMIL-ordningene. Kommunene er derfor oppfordret til å innarbeide prioriteringene i RMP ved revisjon av tiltaksstrategier og overordna retningslinjer for prioritering av SMIL-søknader. Fylkesmannen har utarbeidet forslag både til generelle strategier og til retningslinjer, for å hjelpe kommunene i dette arbeidet.

Tilstand og utvikling av biologisk mangfold og kulturminner i jordbruket og bruken av virkemidler i forhold til målsetningene

Tilstanden på det biologiske mangfoldet i Vest-Agder er sannsynligvis god på grunn av store og betydelige arealer med ekstensiv drift, og det er generelt god interesse for å ta vare på disse verdiene. Både landbruks- og miljøforvaltningen har mange ulike virkemidler til biologisk mangfold og kulturminner i jordbruket, og en av utfordringene er å få til en god samordning av disse. I 2011 ble det i regi av miljøvern avdelingen gjennomført en omfattende naturtypekartlegging av kulturlandskapet i flere kommuner i fylket. Slike kartlegginger er verdifulle for å få kjennskap til interessante områder og lokaliteter, for deretter å kunne bidra med virkemidler til restaurering og skjøtsel.

I forhold til SMIL-ordningen er det en liten andel som går til å ta vare på biologiske verdier. Med egne miljøvirkemidler til utvalgte naturtyper er det naturlig at denne ordningen brukes når det gjelder restaurering av slike kulturmarker. Fylkesmannen har også en målsetting om å prioritere helhetlige kulturlandskap - blant annet områder som var med i den nasjonale registreringen av viktige kulturlandskap (1994). Selv om virkemiddelbruken er begrenset, kan en ved å tenke langsiktig få til gode og helhetlige resultater innenfor slike områder.

I RMP-sammenheng er det utarbeidet skjøtelsesplaner for 105 daa artsrik slåttemark og 286 daa artsrik beitemark. I tillegg er det skjøtsel av betydelige arealer med kystlynghei.

Landbruksforurensning i første periode etter vanddirektivet

I Vest-Agder er Otra-vassdraget valgt ut i første periode. Tiltaksplanen som nå er ferdig utarbeidet viser at utslipp fra landbruk er en helt ubetydelig faktor i dette vassdraget. Det er heller ikke konflikter knyttet til uttak av vann til vanning eller annet.

Miljøplaner

Det er krav om miljøplan trinn 2 for å få tilskudd til enkelte ordninger over RMP, og dette kravet følges opp. Kvaliteten på planene er variabel og kravet om miljøplan trinn 2 for SMIL- og RMP-tilskudd bør vurderes på ny. Vi har valgt å legge hovedvekten i vår egen innsats på å sikre gode og konkrete skjøtelsesplaner der det gis tilskudd til skjøtsel av artsrik slått- eller beitemark og kystlynghei. Norsk landbruksrådgivning Agder har et godt tilbud om å bistå med å utarbeide planer i både trinn 1 og 2. Stadig økende avstander til leiejord og pressede arbeidsforhold innebærer at det kanskje er grunn til å tenke på husdyrgjødselhåndtering som kontrolltema framover.

Klimatiltak i landbrukssektoren

Klimahensynet og det globale mat/klima-perspektivet utnyttes ideologisk i arbeidet med å sette landbruk på dagsorden, og få til holdningsendringer og satsing på framtida innen både jord- og skogbruk. Poenget med at skogen binder CO2 begynner å bli alment kjent, og inkluderes i kommunale handlingsplaner. Vi ser også en forsiktig framgang i arbeidet med bioenergi og bruk av tre, og det er et par lokale initiativ for å vurdere biogassanlegg. I embetet har vi sterk fokus på dette i arealplanarbeidet inkl. jordvernsaker. Det har vært en økning i nydyrkingssaker, muligens som en reaksjon på det varslede forbudet mot dyrking av myr.

Tilskudd fra regionalt miljøprogram utbetalt 2011 etter søknadsomgang 2010 - kroner utbetalt til hovedområder

Embeter	Kulturlandskap	Avrenning til vassdrag	Kulturmiljøer og kulturminner	Tilgjengelighet - friluftsliv	Biologisk mangfold	Plantevernmiddel	Avfall	Andre miljøtiltak

FMVA	4006572	720500	417500		272514		498865
Sum	4006572	720500	417500	0	272514	0	

22.4 Økologisk landbruk

Vest-Agder har felles arbeidsgruppe for økologisk landbruk med Aust-Agder. Arbeidsgruppa setter opp årlige tiltaksplaner. I 2011 ble det utarbeidet ny handlingsplan som gjelder fra 2011-2015. Utviklingen i økologisk areal i perioden med tidligere handlingsplan (2006-2010) har vært positiv. Ca. 6 % av arealet er økologisk eller under omlegging (karens). Målet i forrige handlingsplan var 10 %. Vi har beholdt dette målet innen 2015. Vi ser en positiv utvikling i antall nye produsenter, men registrerer også en avgang som i landbruket generelt. Større tiltak i 2011 som ble bevilget fra Vest-Agders del av handlingsplanmidlene er m.a. prosjektet "Lønnsom økologisk jordbær dyrking", seminar om for butikksjefer i dagligvarehandelen og tilskudd til prosjektet «Ny giv i sauehaldet i Vest-Agder 2012-14». Innen bærdyrking ser vi et samspill mellom utviklingen innen økologisk og konvensjonell produksjon som kan være positivt for begge produksjonsformer.

Vest-Agder er ikke foregangsfylke for økologisk produksjon.

22.5 Tre og miljø

Økt bruk av tre og bioenergi

Prosjektet "Trebiennalen" videreføres sammen med Fylkesmannen i Aust-Agder, Aust- og Vest-Agder fylkeskommune og Innovasjon Norge. Formålet med Trebiennalen er å etablere en arena for å utvikle Agder til en ledende treregion. Oppmerksomheten rettes både mot tradisjonelt trebyggeri og hvordan stimulere til fremtidsrettet bygging i tre. Agder har en synlig tradisjon med å bygge i tre, spesielt kan det vises til Sørlandsbyene og til den unike bebyggelsen i uthavnene. Som eksempel på ny bruk av tre vil vi trekke fram teater- og konserthuset Kilden i Kristiansand og det nye kulturhuset i Vennesla som ble åpnet i 2011. Begge byggene har fått mye positiv omtale for ny og innovativ bruk av tre. Hovedmålsettingen i dette formidlingsarbeidet er generelt å stimulere til:

- Mer bruk av tre
- Bedre bruk av tre
- Ny og innovativ bruk av tre

Prosjektet "Agder Wood" er en 3-årig satsing som skal bidra til å løfte frem nyskapende fremtidsrettede bygg i tre som skal være forbilder og kunnskapsbase for andre byggeprosjekter. Prosjektet eies av Vest-Agder fylkeskommune i samarbeid med Aust-Agder fylkeskommune, Fylkesmannen i Aust-Agder og Fylkesmannen i Vest-Agder. Det er engasjert en prosjektleder i 100 % stilling fom 2011, og i tillegg leid inn bistand i forbindelse med etablering og drift av nettsiden www.agderwood.no. Prosjektet ble startet i 2009 / 2010. Grunnet noen forsinkelser underveis, vil hovedprosjekt ha en varighet ut 2013.

Agder Wood har fokus på miljøvennlig og innovasjonspreget trebyggeri, energibruk, nyskapende trearkitektur og utvikling av regionale kompetansemiljøer. Prosjektet skal også stimulere til trebygg som gir bedre verdikjedeutvikling i bransjen.

De prosjektene som kvalifiserer til å bli piloter i Agder Wood må blant annet bygge etter passivhus standard og med en hensiktsmessig stor andel tre. Pilotprosjektene vil få tilbud om gratis rådgivning og profilering gjennom internett, ulike arrangementer og i media. I tillegg skal Agder Wood og våre partnere legge til rette for kurs, nettverksbygging og mulige forsknings- og utviklingsprosjekter.

Agder Wood vil samarbeide tett med arkitekter, bedrifter, utbyggere og produsenter for å stimulere til gode forbildeprosjekter innenfor vår hovedsatsing på energi og tre.

Aktiviteten innen bioenergi og gårdsvarme har vært lav de siste årene i vårt område fordi strømpris og andre rammebetingelser ikke er gode nok til at aktuelle prosjekter gjennomføres. Det er allikevel registrert noe mer interesse rundt dette de siste to årene, bla i Listerkommunene. Som en oppfølging til det avsluttede prosjektet "Grønn varme Agder", er det avholdt noen oppfølgingsmøter i 2011. Hovedmålet er få til økt bruk av bioenergi på Agder med aktører i landbruksnæringen. Av regjeringens tiltakspakke for uttak av skogsvirke fra skog og kulturlandskap til energiflis, ble kun 2 mindre prosjekter igangsatt i Vest-Agder 2011.

Resultatområde 23 Eiendoms- og bosettingspolitikk

Kommunenes praktisering av regelverket

Vi har ingen samlet oversikt over dette, men det er mange indikasjoner på at praksis spriker mye både i samme kommune og særlig mellom kommuner. De administrative saksframleggene synes i hovedsak å være akseptable, mens det i flere kommuner synes å være mindre vilje til å følge nasjonal politikk ved den politiske behandlingen. Fradeling av gårdstun slik at man skaper husløse eiendommer, oppdeling av eiendommer ved arveoppgjør og fradeling av tomter som er til skade for jordvernet synes å forekomme. Priskontrollen antar vi praktiseres i varierende grad.

Vi har også i andre halvår 2010 og første halvår 2011 brukt den nye kontrollhjemmelen i jordloven. Dette innebærer at alle konsesjonssaker og jordlovsaker som ble behandlet i tre utvalgte kommuner ble sendt Fylkesmannen for kontroll. Gjennomgangen av 60-70 saker resulterte i bare et par overprøvinger, men det ble avdekket flere juridisk tvilsomme vedtak, mange forbedringspunkter og et stort veiledningsbehov. Vi har fokus på dette og prioriterer opplæring av nye kommunepolitikere høyt nå etter valget.

Flere kommuner har i 2011 gjort en innsats for å informere alle grunneiere om driveplikten for dyrket jord. Det er imidlertid fortsatt et stort og antakelig økende problem at leiejordsandelen øker, og "bruksstrukturen" på leiejordsiden ofte er svært lite hensiktsmessig. Kommunene synes ikke istand til å påvirke dette i vesentlig grad.

Etter sterk vektlegging fra vår side over tid, mener vi nå at kommunene har høy bevissthet om Regjeringens vektlegging av jordvern og de aktuelle målsettingene. Det er svakere bevissthet om å bruke kommuneplanen aktivt for å tilrettelegge for at landbruket kan utvikle seg som næring, og for å gjøre konkrete og forpliktende grep for kulturlandskapet. Det er liten interesse eller forståelse i kommunene for å utpeke kjerneområder for landbruk, mens mye tyder på at "hensynssone landbruk" etter den nye planloven kan bli mer brukt. Dispensasjoner fra plan og spredt bygging synes nå å være en like stor trussel mot jordvernet som nedbygging etter plan.

Det er nå vedtatt en felles bindende arealplan for regionen "Knutepunkt Sør" (6 kommuner v/ Kristiansand) tegner til å bli et meget nyttig arbeid. Veilederen "Plan og bygningsloven og Landbruk Pluss" er tatt i bruk. Det er få store konfliktsaker i fylket.

Resultatområde 24 Forvaltning av inntekts- og velferdspolitiske tiltak og kontroll

Omtale av organiseringen av kontrolloppgavene

3 av 4 planlagte forvaltningskontroller ble gjennomført i første halvår. Tema for kontrollene var produksjonstilskudd. Personalressursene til kontroll var noe preget av avganger og permisjoner deler av året, men var i siste del av 2011 operativt igjen. På foretakssiden er det gjennomført dokumentkontroller innen husdyrkonsesjon. I tillegg er det lagt ned et betydelig arbeid fra vår avdeling på en enkeltsak andre halvår i samarbeid med Mattilsynet, miljøvernavdelingen og politiet. Saken startet med at Fylkesmannen anmeldte et sauebonde for grovt bedrageri i rovdyrerstatningsordningen. Denne saken har tatt mye av ressursene, men har vært viktig for videre arbeid innen kontrollfeltet. Vi tar sikte på å gjennomføre de resterende forvaltningskontrollene i 2012 slik at alle kommunene er kontrollert før sommeren. Vi ønsker også å delta på noen av kommunenes stikkprøvekontroller med observatørstatus slik at veiledningsarbeidet fremover mot kommunene blir mer målrettet. Produksjonstilskudd og kontroll vil bli tema på en egen samling Fylkesmannen har for kommunene denne våren.

Oversikt over behandling av klager og dispensasjonssøknader

Dette gjelder søknadsomgangene om produksjonstilskudd pr. 31.07.10 (101110) og pr. 01.01.11 (101120) som begge er utbetalt i 2011. Sistnevnte søknadsomgang inkluderer også ferie/fritidsordningen.

Klagebehandling: Fylkesmannen har utført 72 manuelle utbetalinger for kommunene som er basert på vedtak kommunene har gjort etter klage fra søkerne. En klage har gått videre til Fylkesmannen som klageinstans. Klager fikk medhold.

Dispensasjonssøknader: Fylkesmannen har innvilget 4 dispensasjoner. Alle gjelder unntak fra krav om minimum omsetning av varer og tjenester. Det er innvilget 4 og avslått 4 dispensasjoner fra kravet om næringsinntekt for å få avløsertilskudd ved sykdom.

Det har ikke vært klager eller dispensasjonssøknader på miljø eller skogområdet i 2011.

Status i fylket for landbruksvikartjenester hos avløserlagene

Statusen i vårt fylke er god, og vi kjenner ikke til at det er vesentlige problemer med dekning av landbruksvikarer. Vi har et stort avløserlag, Landbruksstjenester Sør, som dekker hele Aust-Agder og nesten hele Vest-Agder. Dalane Avløserlag (tidligere Lund Avløserlag) i Rogaland dekker Sirdal kommune og har også noen medlemmer i Flekkefjord kommune. Vest-Agder er tildelt 6 årsverk til landbruksvikarer av de til sammen 237 årsverkene på landsbasis. Mellom avløserlagene er fordelingen slik at Landbruksstjenester Sør har fått 5,5 årsverk og Dalane Avløserlag 0,5 årsverk.

Oversikt over behandling av klager og dispensasjonssøknader 2011 - antall

Klagebehandling

Produksjonstilskudd		Miljøvirkemidler		Andre tilskuddsordninger	
Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått
1	0	0	1	1	0

Dispensasjonssøknader

Produksjonstilskudd			Miljøvirkemidler			Andre tilskuddsordninger		
Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått
4	0	0	1	0	1	6	0	1

Fylkesmannens kontroll av landbruksvirksomheten i 2011

1. Hvor mye ressurser er avsatt til kontroll?

Årsverk: 0,5

Antall personer: 3

2. Gjennomførte kontroller av kommunenes landbruksforvaltning (forvaltningskontroller)

Kommune:	Sirdal kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstillegg
Registrerte avvik:	ingen - to merknader
Oppfølging av avvik:	

Kommune:	Songdalen kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstillegg
Registrerte avvik:	Ingen - 1 merknad
Oppfølging av avvik:	

Kommune:	Vennesla kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd
Registrerte avvik:	Ingen, to merknader
Oppfølging av avvik:	

3. Gjennomførte foretakskontroller. Foretakene kan anonymiseres ved A, B, C etc.

Foretak:	A
Orninger/omfang:	Kombinert svinproduksjon
Stedlig kontroll eller annen type kontroll:	Dokumentkontroll og oppfølging etter maskinell utplukking av mulig produksjon ut over konsesjonsgrensen
Registrerte avvik:	Tilskrevet søker og bedt om forklaring

Oppfølging av avvik:	Tilfredstillende forklaring med dokumentasjon fra Nortura. Feilført PT-søknad var årsak, har ikke medført feil utbetaling eller annet.
Foretak:	B
Orninger/omfang:	Kombinert svineproduksjon
Stedlig kontroll eller annen type kontroll:	Dokumentkontroll og oppfølging etter maskinell utplukking av mulig produksjon ut over konsesjonsgrensen
Registrerte avvik:	Høy produksjon
Oppfølging av avvik:	Søker klar over forholdet, korrigeringer allerede foretatt.
Foretak:	C
Orninger/omfang:	Stordrift sau, mange andre dyr.Hele driften, dyretall, slaktelister og PT-søknader fra 2009 til nå
Stedlig kontroll eller annen type kontroll:	Bistått politiets etterforskning, telt dyr i felt, dokumentkontroll mm
Registrerte avvik:	Mange
Oppfølging av avvik:	Politiet og domstolen i første omgang, senere SLF og DN?

4. Andre kommentarer/ innspill:

Resultatområde 25 Kommunene som landbrukspolitisk aktør

Kompetansesenter, landbrukspolitisk dialog mm.

Avdelingen prioriterer arbeidet med å være kompetansesenter for kommunene svært høyt. Vårt motto er at FMLA skal være kommunens førstevalg når de har spørsmål. Vi arrangerer flere samlinger og møter for kommunene hvert år, og har prioritert opplæring i nytt regelverk, og tilbud til de politiske nemdene nå etter valget høyt. Kontakt mot kommunene er en sentral del av arbeidet på hele avdelingens område. Vår jurist har dette som sitt viktigste arbeidsområde.

Landbruk inngår som fast tema på alle embetsledelsens møter med kommunene, og alle blir besøkt minst en gang i hver kommunevalgperiode. I tillegg deltar landbruk fullt ut på et antall andre faste arenaer som embetet nå tydeliggjør som en del av kommunediaologen, bl.a. en samling for alle ordførere og rådmenn, en årlig tilsynskonferanse eller kvalitetskonferanse, og samlinger innen areal og beredskap. Landbruksdirektøren deltar også på en opplæringsturne til kommunestyrene nå etter valget som ass. fylkesmann gjennomfører.

Det politiske engasjementet i kommunene er rimelig bra sett i lys av næringens betydning i vårt område, og er heller økende enn avtagende. Et BU-prosjekt for mobilisering og investering i tradisjonelt landbruk i Kvinesdal kommune, har gitt store resultater på investeringssiden, og har fått mye lokalpolitisk oppmerksomhet. Prosjektet sprer seg nå til to ny kommuner. Både regionavisen Fædrelandsvennen og NRK Sørlandet er rimelig aktive og relativt positive til landbruksaker for tiden. Oppslutningen om statsrådets regionale møte både før og etter den nye landbruksmeldinga var meget godt besøkt.

Vi har ikke sett noen veldig tydelig utvikling i noen retning når det gjelder administrativ kompetanse og kapasitet på landbruk i kommunene i de siste. Over tid er likevel bemanningen redusert betydelig. Flere utredninger av mulige interkommunale samarbeidsløsninger er på gang, og presset kommuneøkonomi er nok drivkraften. Færre kommuner har landbruksansatte med mastergrad enn tidligere, og de som finnes blir ofte belastet med andre oppgaver eller større lederansvar.

KS Agder har lite engasjement på våre områder.

Bruk av kommunerettede midler

Avdelingen fikk 65.000 kr til dette i 2011. Embetet har hatt en vanskelig budsjettsituasjon etter at den nye

budsjettmodellen for kap. 1510 ble innført i 2005. Pengene er derfor benyttet til å styrke arbeidet overfor kommunene ut over det som ville vært mulig uten en slik bevilgning. Vi har i 2011 benyttet midlene til å delfinansiere den årlige to-dagers fagsamlingen for kommunene med hovedtema næringsutvikling, en dags-fagsamling innen skogbruk for kommunene, en økt reisevirksomhet for å følge opp kommunene innen næringsutvikling (skog, mat, reiseliv mm.), og på det juridiske området.

Resultatområde 26 Jordvern, kulturlandskap og samfunnsplanlegging

26.1 Jordvern og kulturlandskap

Jordvern - utviklingstrekk og virkemiddelbruk

Hovedutfordringen både for jordvernet og kulturlandskapet er etter vår oppfatning å sikre en tilfredsstillende kvalitet på arbeidet som kommunene gjør innen arealforvaltning, herunder å koordinere arbeidet etter jordloven og plan- og bygningsloven på en fornuftig måte. Kommunene mangler ofte både planfaglig kompetanse og kapasitet, og styringsviljen kan være svært variabel. Vedvarende liberal dispensasjonspraksis til tross for gjentatte avgjørelser hos settefylkesmann er et stort problem i flere kommuner. Mangel på - eller manglende vilje til å bruke - sanksjoner når kommunene ikke følger opp etter plan og bygningsloven er generelt et problem. Respekten for denne loven er ikke markant.

Status ifht halveringsmålet: Vi har ikke konkret tallfesting av dette. I vårt fylke er de absolutte tallene små, og måloppnåelse må vurderes over lange tidsrom når man ser det på både fylkes- og kommunenivå, pga. store variasjoner mellom år. Vårt inntrykk er at utviklingen er positiv for planlagt utbygging, men negativ ifht. respekten for vedtatt plan. Dispensasjoner og spredt bygging er fortsatt et stort problem i mange kommuner.

Det er generelt vanskelig å få reflektert kulturlandskaps hensynet i kommuneplanene på en konstruktiv måte. Det er behov for konkret veiledning og ev. utviklingsprosjekter om dette.

Utfordringer for å nå nye nasjonale mål

Vi arbeider aktivt ifht. jordvernmålet. Gjengroingsmålet er fortsatt ikke operasjonalisert - det er mer et overordnet politisk signal enn et konkret arbeidsredskap. Begge målene må konkretiseres og operasjonaliseres med indikatorer slik at måloppnåelsen kan angis, i alle fall på fylkesnivå. SLF bør gjennomføre et enkelt prosjekt som leverer et standard regneark og figur som fylkene kan oppdatere selv. Målene må i tillegg gis en tolkning som benytter begrepsbruken i pbl, slik at det klargjøres konkret hva som er hhv. nasjonale, regionale og lokale interesser ifht. til disse målene.

Fylkesmannen i Vest-Agder har hovedfokus på at jordvernkonflikter løses best gjennom god planlegging, med analyse av ulike lokaliseringer og klare begrunnelser for de omdisponeringer som foreslås. Vi legger de største ressursene i oppfølgingen av et fåtall kommuner som både i liten grad styrer etter plan og har betydelige sentrumsnære arealer hvor det kan dyrkes matkorn. Videre arbeid med forslagene i Jordverngruppas rapport vil bli sentralt.

Aktivitet i forhold til kulturlandskapsarbeidet

Arbeidet med Handlingsplan for slåttemarker i Vest-Agder koordineres av Landbruksavdelingen. Landbruksavdelingen har også lederfunksjonen i Skjøtselsgruppe for kulturmark i fylket. Miljøvern- og landbruksavdelingen har et godt samarbeid i dette arbeidet, og det kan vises til stor aktivitet med hensyn til registreringsarbeid, utarbeidelse av skjøtselsplaner og skjøtselsavtaler. Skjøtselsgruppa arbeider videre med å bedre samordningen mellom de ulike tilskuddsordningene ved tildeling av skjøtselsmidler til biologiske verdier i landbrukets kulturlandskap.

Fylkesmannens landbruksavdeling er sekretariat for kulturlandskapsgruppa i Vest-Agder. Gruppa ble opprettet i 2006, og skal være et rådgivende organ for Fylkesmannen i arbeidet for å ta vare på verdifulle kulturlandskap av nasjonal, regional og lokal betydning. Både næringsorganisasjoner og kommunene er representert i gruppa. I 2011 har landbruksavdelingen styrket samarbeidet med miljøvernavdelingen og kulturminneforvaltningen for ytterligere å samordne innsatsen i kulturlandskapsarbeidet.

Fylkesmannen arrangerer årlig en fagdag om landbrukets kulturlandskap for landbruksforvaltningen i kommunene

og flere ulike kurstilbud, blant annet i samarbeid med Norsk landbruksrådgivning Agder. Informasjon om kulturlandskapsaktiviteten legges kontinuerlig ut på Fylkesmannens nettsider.

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket – erfaringer

Arbeidet med vårt nasjonalt utvalgte kulturlandskap Vest-Lista er ajour og tegner meget positivt. Landbruksavdelingen bruker betydelig tid til prosjektledelse med erfarne medarbeidere, og dette har vært svært vellykket. Grensene for utvalgt kulturlandskap er endret i 2011. Areal er tatt ut i nord mot vindmølleparken og areal er lagt til i sør. Resultatene er gode både med restaurering, årlig skjøtsel og formidling. Alle midler er disponert. Det er rapportert utfyllende om dette i eget brev til SLF.

26.2 Samfunnsplanlegging

Landbrukets arealinteresser i samfunnsplanleggingen

Vi bruker betydelige ressurser på dialog med kommunene om kommuneplanarbeidet generelt og jordvernet spesielt. Dette er tema på de fleste møter og samlinger, inkl. egne arealpolitiske samlinger felles med fylkeskommunen.

Etter sterk vektlegging fra vår side over tid, mener vi nå at kommunene har høy bevissthet om Regjeringens vektlegging av jordvern og de aktuelle målsettingene. Dispensasjoner fra plan og spredt bygging synes nå å være en like stor trussel mot jordvernet som nedbygging etter plan. Det er svakere bevissthet om å bruke kommuneplanen aktivt for å tilrettelegge for at landbruket kan utvikle seg som næring, og for å gjøre konkrete og forpliktende grep for kulturlandskapet. Det er liten interesse eller forståelse i kommunene for å utpeke kjerneområder for landbruk, mens mye tyder på at "hensynssone landbruk" etter den nye planloven kan bli mer brukt.

I vekstområdene tror vi bindende langsiktige arealplaner for regioner av flere kommuner er en mulighet. Et slikt planarbeid er nå vedtatt som bindende regionplan for 7 kommuner i Kristiansands-regionen (Knutepunkt sør). Fylkesmannen har bidratt betydelig i arbeidet og gitt klar støtte til hovedgrepene i planen, som vi håper kan fungere godt..

Utpeking av framtidige utbyggingsretninger er et avgjørende grep i de fleste sentrumsområder. Koplingen mot infrastruktur er sentral mange steder, jf. Gandsfjordbrua i forhold til "Grønn strek" på Jæren. Vi vil oppfordre sentrale myndigheter til å bidra til at tilsvarende arbeid med interkommunal plan eller fylkesdelplan kan komme i gang i Lister-regionen, hvor konfliktene mellom utbygging og jordvern, natur og kulturminnevern er akutte med det utbyggingsmønsteret som har vært hittil. Det er også viktig at fylkesdelplan og RPR for kjøpesenter ikke slår negativt ut for jordvernet gjennom å hindre nødvendige nye plangrep ifht. jordvern.

Vi har et positivt og konstruktivt samarbeid med miljøvernavdelingen om pågående arbeid med forvaltningsplan for landskapsvernområdet for ytre kystsone og revisjon av skjøtelsesplan for Lista-strendene landskapsvernområde. Det er skrikende behov for midler til skjøtsel av disse områdene gjennom å opprettholde landbrukets drift - over begge sektorenes budsjetter. Arbeidet sees også i sammenheng med Vanndirektiv-arbeidet. Det er økende fokus på, og godt samarbeid om, næringsutvikling knyttet opp mot verneområdene både i fjellet og langs kysten.

Arbeidet med frivillig vern av skog er inne i et meget godt spor i hele AT-Skog området. Landbruksavdelingen representerer embetet i to store konseptvalgutredninger som foregår i regi av vegvesenet, hhv. "Kristiansand" og "E39 Søgne - Ålgård". Det pågår ikke andre større vernesaker eller KVVU-saker for tiden.

Innsigelser og påklaginger: I 2011 fremmet landbruksavdelingen innsigelse i 7 plansaker ut fra landbrukshensyn, dvs. jordvern. 4 saker gjaldt kommuneplaner, 3 reguleringsplaner. Fylkesmannen påklaget 2 dispensasjonsvedtak i kommunene etter pbl § 7, jf § 15, med hel eller delvis landbruksfaglig begrunnelse. Den typiske saken er spredt boligbygging i jordbrukslandskapet i områder med stort utbyggingspress. Vi har fått medhold i samtlige landbruksrelaterte saker som er avgjort av settefylkesmann de siste 6 år.

Geovekst og "Norge digitalt"

Bruken av GIS og geodata er i stadig utvikling. Egen GIS-koordinator i embetet samordner og videreutvikler bruken i embetet. Data benyttes daglig der det er krav til arealinfo. Flere og flere kommuner benytter digitale kart i tilskuddforvaltning, og FKB-data er en nødvendig forutsetning for utarbeidelse av skogbruksplaner.

Embetet har deltatt i Norge digitalt og fagutvalgene for basis- og temadata i regionen. Det er etablert felles utvalg

for begge Agderfylkene, og samarbeidet fungerer godt. Bruken av GIS og geodata er i stadig utvikling. Kartdekningen i fylket er relativt god. Laser kommer for fullt som nytt samarbeidsfelt, og benyttes til forbedring av høydebaser og bedre skogregistreringer.

Det er gitt innspill til Geodataplanen for Agderfylkene 2012-2015, som beskriver handlingsplanen for geodataarbeidet i fylket. Embetet har også vært representert på FDV-årsmøtene som er et viktig forum for å diskutere geodataplanene i de ulike kommunene for det kommende året.

I regi av Skog og landskap ble det i 2011 arrangert både felt- og føringskurs i AR5. Begge kursene ble holdt sammen med Aust-Agder og hadde god oppslutning med ca. 20 personer fra kommunen i Vest-Agder. I tillegg ble det fastsatt en plan for kontinuerlig ajourhold i kommunen de nærmeste 5 årene.

Beredskapsarbeidet

Avdelingen er involvert i det løpende beredskapsarbeidet i embetet, inkl. begynnende fokus på klimatilpasning. Landbruksdirektøren sitter i både Fylkesberedskapsrådet og i Atomberedskapsutvalget. Vi prioriterer god kontakt med Mattilsynet, både regionalt og lokalt. Distrikkontoret i Kristiansand deltok med innlegg på vår årlige kommunesamling, og dette ble tatt meget vel imot som et viktig kontaktskapende tiltak. Fylkesskogmester bidrar i skogbrannøvelser mm.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510 Fagdep.
21 Landbruksbasert næringsutvikling	kr 3 435 985,28 kr 0,00
22 Klima- og miljøpolitikk i landbruket	kr 1 007 460,05 kr 0,00
23 Eiendoms- og bosettingspolitikk	kr 736 167,10 kr 0,00
24 Forvaltning av inntekts- og velferdspol. tiltak	kr 1 419 277,83 kr 0,00
25 Kommunene som landbrukspolitisk aktør	kr 390 123,39 kr 0,00
26 Jordvern, kulturlandskap og samfunnsplanlegging	kr 1 016 769,81 kr 0,00
Andre oppgaver under LMD	kr 18 231,70 kr 0,00
Sum:	kr 8 024 015,00 kr 0,00

Kunnskapsdepartementet

Resultatområde 31 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på utdanningsområdet

31.1 Tilsyn

Gjennomførte tiltak mv. i henh. til oppdrag

Tilsyn og tilsynsrelatert aktivitet har vært en hovedoppgave for Fylkesmannen på utdanningsområdet i 2011. Oppgaven omfatter generell og spesiell områdeovervåking, innhenting og analyse av dokumentasjon vedrørende drift og resultat, gjennomføring av tilsyn og oppfølging i etterkant. Ombudsrollen, dvs det å svare på spørsmål og henvendelser etc fra foreldre, elever og allmennhet utgjør en betydelig del av virksomheten, men er også en viktig kilde til å skaffe seg spesifikk kunnskap om sektoren. Også i 2011 har flere henvendelser fra foreldre e.a. ført til oppfølging overfor skoleeiere (møter, innhenting av skriftlig dokumentasjon, annen kontakt). For en ikke ubetydelig gruppe foreldre er det å skriftliggjøre sin situasjon vanskelig og krevende.

Vedr gjennomføring av tilsyn har dette i 2011 i hovedsak vært gjennomføring av pålagt nasjonalt tilsynsprogram (FNT) samt regionalt tildelte tilsyn (fritak/nasjonale prøver). Vi har sett det som nødvendig å arbeide i tilsynsteam med tre i hvert team. Til sammen 6 personer inkl avdelingsdirektør har deltatt i disse. Vi har variert teamene, dels mht roller under gjennomføringen, men også i selve sammensetningen.

Tilsyn

a. *Felles nasjonalt tilsyn:* Det er gjennomført tilsyn i kommuner/på skoler i tråd med oppdraget som var tildelt FMVA.

b. *Prioriterte områder:* Tilsyn vedr gjennomføring/fritak - nasjonale prøver gjennomført i henhold til oppdraget, jfr fordeling innen Sørvest-regionen.

c. *Tilsyn/inspeksjon - landsdekkende oppdrag:* Innen vår landsdekkende ansvarsfunksjon på internasjonaliseringsområdet er det gjennomført tre stedlige inspeksjoner med tilsynsmål: a. Psykososialt miljø (Rouen og Bayeux) b. Inspeksjonstur til United World College-skolen i Mostar med henblikk på å bli UWC-skole med adgang for norske elever (skolekvalitet, tilbud, elevtrivsel, internatforhold mv.). Vedr førstnevnte har vi funnet det nødvendig å gjøre avtale med norsk fagperson som mulig bistand ved evt framtidig behov.

d. *Tilsyn og annen tilsynspreget virksomhet:* Oppfølging av tidligere gjennomførte tilsyn på spesialundervisningsområdet i 5 kommuner (påbegynt i 2010) i form av stedlig dokument- og prosedyregjennomgang er videreført. Tilnærming: I hovedsak kartlegging og veiledning.

Påbegynt skriftlig tilsyn med to kommuner med oppl. § 2-15 (Gratisprinsippet) avsluttes våren 2012.

e. *Generelt:* Tilsyn, både spesifikt og generelt, har også vært tema på Fylkesmannens utdanningsmøter for fylket (alle skoleeiere mfl) og møte for alle pp-ledere i fylket med mer. Fylkesmannen har også gjennomført dagsseminar for alle kommunene (rådmenn, ordførere, kommunalsjefer, andre) om statlig kommunetilsyn i fylkesmannsregi generelt og spesielt. Dette vil bli fulgt opp i nytt seminar i februar 2012 ("Kvalitetskonferansen 2012"), der kvalitetsutvikling og oppfølging av statlig tilsyn vil være tema.

Vedr måloppnåelse og betraktninger rundt kapasitet og effekt

a. Måloppnåelse i lys av embetets ressurser

Avdelingen har to fast ansatte jurister som begge er sentrale i tilsynsarbeidet. Den ene har særlig oppgavefokus på barnehage- og voksenopplæringsområdet, mens den andre dekker grunnopplæringsfeltet. Embetet fant ikke økonomisk rom for tilsetting i den halve stillingen som tilføring av midler på kap 231 (barnehageområdet) i 2011 tok sikte på. Det er sterkt tvilsomt om det vil bli mulig å gjøre bruk av midlene (innlemmet i 1510) til tilsetting i 2012.

Alle inkl. avd.direktør deltar aktivt i tilsyn/tilsynsteam på utdanningsområdet. Det vil si til sammen 6 personer. I avdelingen ellers er det rådgiver/internasjonalisering som utfører tilsyn på sitt område, jfr ovenfor, og rådgiver med hovedansvar på barnehageområdet, som er sentral i tilsyn på sitt område sammen med to av dem som også deltar i utdanningstilsynet.

16 offentlige skoleeiere med ca 150 skoler kan virke overkommelig. Men skoleområdet er ytterst "levende" der kontinuerlig vekslende rammebetingelser (økonomi, kompetanse, andre rammefaktorer) skaper og gjensker et tilsynelatende endeløst behov for ulike former for statlig oppfølging. Vi opplever derfor stadig å måtte prioritere grundig mht hendelsesbaserte tilsyn, herunder oppfølging av henvendelser som svært ofte er sammensatt flere elementer (klage, veiledning, behov for hendelsesbaserte tilsyn). Et omfattende FNT- og fritak/nasjonale prøver-program har gjort at vi i 2011 ikke har kunnet starte opp nye, egeninitierte tilsyn. I 2011 har vi gjennomført pålagte tilsyn i et omfang som forutsatt. Av kapasitetsgrunner har vi måttet vi strekke noe av eget initiert tilsynsprogram ut i 2012. Det gjelder fullføring av tilsyn vedr gratisprinsippet i to kommuner - og skriftlig tilsyn vedr fysisk aktivitet/mellomtrinnet, som var forutsetningen skulle gjennomføres i samarbeid med Helseavdelingen hos FMVA. Ofte vil de mest omfattende klagesaker ligge i grenselandet til hendelsesbaserte tilsyn. I tre av slike saker har det vært aktuelt å gjennomføre stedlig tilsyn, men vi fant å behandle og fullføre dem som klagesaker; dog i alle tre sakene med omfattende kontakt med såvel hjem som skole/kommune. I to av dem er også gjennomført møte med kommunenes rådmenn.

Vi har gjennomført 2011 med en stabil og erfaren stab. Det har betydd mye. En av de to juristene i avdelingen har oppgave som tilsynsleder/-koordinator. Hun deltar også i embetets tilsynsgruppe som avdelingens representant. Embetet er gjennom kap 1510 budsjettmessig dimensjonert blant annet ut fra kommunetallet i fylket. Vi må gi uttrykk for at gjennomføring av tilsyn i samme antall kommuner som embeter med langt høyere kommunetall er ganske krevende.

Tidligere har vi organisert oss i tilsynsteam à 2, fortrinnsvis en jurist og en pedagog. Erfaringer i 2010 gjorde at

vi har økt til team à 3, og veksler mellom rolleoppgavene hver har. Dette er ressurskrevende, men samlet sett forsvarlig i den situasjonen vi har vært i. I 2012 går vi ned til 2 per tilsynsteam for å frigjøre kapasitet til egeninitierte tilsyn.

Vi opplever helt klart at vi er for få i forhold til sektorens størrelse og kompleksitet. Antagelig burde vi som tilsynsmyndighet åpne tilsynssak overfor skoleeiere langt oftere enn det som vanligvis skjer når vi ser at klagesaker primært avdekker system/prosedyresvikt.

b. Måloppnåelse i lys av kompetanse

Avdelingen (inkl avd.direktør) består bla av to jurister og tre pedagoger med alle lang skoleledererfaring - og en med økonomi/ledelse/bred erfaringsbakgrunn. Kompetansemessig vurderer vi oss som samlet rimelig kompetente. Utdanningsjuridisk og skolemessig erfaring i ulike funksjoner er en god kombinasjon. Vi opplever å være trygge i tilsyn mht rolle, metodikk, gjennomføring, rapportering etc. Oppgaven med å lede tilsyn går på omgang slik at flere kan få erfaring i ulike roller. Ut fra flere kriterier veksler vi mellom hvem som gjennomfører tilsyn sammen. Vi forsøker å legge vekt på intern læring/erfaringsdeling basert på konkrete opplevelser og problemstillinger. Temaet "Kommunikasjon i tilsyn" vært et av flere gjennomgående tema i avdelingens kompetanseplan.

c. Måloppnåelse i lys av metodikk og strategier

Vi er som nevnt langt tryggere og mer effektive enn før i tilsynsrollen. Likevel må det sies at opp mot den juridiske "storproduksjonen" som opplæringsvirksomheten i fylket representerer, må vi innse at vi årlig bare kommer i befatning med en ganske liten del av det som reguleres ut fra lov og forskrift i praksisfeltet. Et eksempel er at det hvert år fattes ca 30 000 enkeltvedtak i form av avgangs- og eksamenskarakterer for elever som går ut av 10. trinn i vårt fylke. Det foregår nok svært mye innen rammen av hele grunnopplæringen som lovmaker ikke kan være komfortabel med. Metaforisk er vi som et antall fotobokser langs veien som fanger opp situasjoner der og da. I dette bildet ser vi nødvendigheten av å legge vekt på følgende:

- Risiko og vesentlighet i tilknytning til elevsituasjonen har vært og vil måtte bli enda viktigere kriterier for valg av tilsynsintervensjon.
- Sterkere oppfølging i etterkant av et tilsyn: I 2011 har vi fortsatt forsterket oppfølging skjedd overfor kommuner i form av stedlig veiledning/dokument- og prosedyregjennomgang på kap 5-området som det tidligere har vært gjennomført tilsyn ved. Fremdeles ser vi at den forvaltningsjuridiske kvaliteten i saksbehandlingen bare viser små tegn til bedring. Klagebehandlingen indikerer det samme. FNT-tilsynene om elevmiljø etc viser det samme. Det er bekymringsverdig at det ser ut til å mangle forvaltningsmessig basiskunnskap i sektoren. Det trengs opplæring og veiledning i tillegg til tilsyn. Regelverkskursene høsten 2009 hadde god oppslutning fra sektoren, og bør vurderes å bli gjentatt.
- Erfaringer fra bruk av systemrevisjon viser metodens sterke sider samtidig som den aktualiserer bruk av supplerende metoder som gir innblikk i de deler av faglig tjenestekvalitet som perspektivet 'lovlig/ulovlig' ikke fanger opp. Både i vårt eget embete og også nasjonalt ser vi derfor behovet for en løpende diskusjon om tilsyn, kvalitetsforbedring og metodebruk. Høstens drøftinger om å styre tilsynsaktivitet mer i retning av å se på oppfyllelse av elevrettigheter med noe mindre fokus på systemplikter for skoleeier støttes sterkt. Disse siste vil så allikevel måtte komme som en nødvendig konsekvens av de førstnevnte.

d. Annet som kan påvirke måloppnåelsen

Effekt av tilsyn kan også ses ut fra dette: Opplæringsloven ses i kommuner/fylkeskommuner ikke sjeldent på som en "myk" lov, dvs mer som et ideal som tradisjon og praksis i lang, lang tid har utviklet en forståelse av og en kultur for der en ikke tar alt bokstavelig. Dette skyldes nok på en del punkter loven selv, som ikke sjelden tar i bruk formuleringer og lovkrav som mer har idealets og intensjonens form. Like mye skyldes det likevel økonomiens styringsfunksjon opp mot at det jo "bare" er barn og ungdom det dreier seg om. Her ligger slik vi opplever det en av de store utfordringene, sett fra statlig side.

Som i fjorårets rapport vil vi trekke fram et annet forhold som vi har møtt og vil møte. Lojale lærere med sterkt engasjement og stor ansvarsfølelse vil i noen tilfeller i praksis dekke over egen arbeidsgivers lovbrudd. Dette har vi blant annet merket både i § 9-a- og § 8-2-tilsynene. Bakgrunnen er både lojalitet - og erfaring med at manglende kommunal økonomi. Dette er et tema som har vært drøftet med Utdanningsforbundets fylkesledelse, og ble tatt opp igjen på et møte med alle lokallagsledere i Utdanningsforbundet i fylket i mars 2011.

Ressursbruk

Antall fagukeverk i avdelingen i 2010 totalt utgjorde 399,5 netto. Merkantile funksjoner er sentralisert til en

egen administrasjonsavdeling i embetet og er ikke medregnet i noen ressurstill. Tilsammen medgikk 200 ukeverk til barnehageområdet (131 + 19 til prosjekt Være Sammen (KD)) og landsdekkende ansvarsfunksjon innen internasjonalisering (50). Samlet utgjorde antall netto ukeverk på utdanningsområdet 199,5 ukeverk. Avdelingsdirektørs uketall på utdanningsområdet er oppgavesummert til 23 ukeverk, og er medregnet i antallet. Antall ukeverk medgått i tilsynsvirksomheten er summert til 91. I tallet inngår gjennomføring inkl for- og etterarbeid til hvert konkrete tilsyn, grunnlagsarbeid for vurdering av risiko/sårbarhet, kompetanseutvikling (ekstern, intern) og annen tilsynsrelatert virksomhet. Ukeberegningen bygger på at vi ved starten på året fastsatte et anslag for hvert av delområdene angitt i FADs modell. Embetet har ikke innført løpende tidsregistrering. Avdelingen har likevel praktisert ordning med at vi et antall uker spredt utover året har registrert løpende tidsbruk for samlet å kunne vurdere opprinnelige tidsanslag. Vi gjør oppmerksom på at i medgått uketall for tilsyn også er inngår et antall ukeverk som i fordelingsmodellen fra FAD inngikk i andre punkt (GSI, Skoleporten), men som direkte har vært del av tilsynsgjennomføringen.

Vedr funn, erfaringer og kjennetegn

a. *Type avvik som er mest utbredt:* Hovedmengden av avvik er av systemkarakter med manglende eller utilstrekkelig skriftlighet. Vi finner få spor av *bevisste* lovbrudd. Ofte gjenkjennes spenningen mellom skolen som *system* og skolen som *organisasjon*. Skolens tradisjon ligger i det siste hvor ansatte i ulike funksjoner ut fra vane, tradisjon, erfaring og profesjonskunnskap sørger for at 'ting' blir gjort og sett hen til. I dette perspektivet har system/internkontroll/helhetlige systemer hatt mindre plass. Det er dette som avdekkes i de fleste tilsyn uten at vi dermed direkte kan slutte at systemfraværet automatisk har kvalitative konsekvenser på elevnivå. System og internkontrollbaserte ordninger kan likevel ha den funksjon at de avdekker og synliggjør ubevisste lovbrudd som hittil har vært i kategorien "det bare er sånn". Kravet om pedagogisk forsvarlighet etter § 8-2 er et eksempel på det.

b. *Gjentagne avvik på samme tema:* Legges til grunn at temabegrepet kan forstås som *system/mangel på sådan*, vil dette gjelde i større eller mindre grad alle kommuner. Innholdstematisk er tydelig manglende forvaltningskunnskap en gjenganger i minst halvparten av kommunene.

b. *Evt. felles kjennetegn blant skoleeiere:* Vi har ikke grunnlag for å si entydig at kommunestørrelse er en variabel som samvarierer med avvikshyppighet. Manglende kompetanse på kommune- og rektornivå (og lærernivå) synliggjøres langt hyppigere. Omlegging til to-nivåorganisering i kommunene, særlig der en valgte tjenestefagnøytralt rådmannsnivå (økonomi/personal/organisasjon i stedet for faglige kommunalsjefer) med stor grad av delegasjon til skolenivået (rektor) synliggjorde i flere tilfeller tydelig kompetansesvikt. Dette er i ferd med å endres, og har vist at det kritiske er ikke antall nivåer i kommuneorganisasjonen, men hvorvidt rådmannsnivået besitter faglig kompetanse og tjenestefaglig blikk. - Manglende økonomi er en gjenganger som synliggjøres på ulike vis: Utilstrekkelig finansiering av tilbud/nivå, manglende vikar ved gjennomføring av vedtak om spesialundervisning, utilstrekkelig kapasitet feks på kommunenivået, i PPT mv. En undersøkelse gjennomført av Utdanningsforbundet i Vest-Agder vedr vikarsituasjonen ved lærerfravær våren 2011 gav urovekkende resultat. Det uroer oss at det i stor grad ikke settes inn vikar ved spesialundervisningstimer.

d. *Avvik som ikke lukkes:* Vi opplever at skoleeiere har bedt om mer tid for lukking av avvik, men kun i hovedsak i ett tilfelle at avvik bevisst ikke lukkes. Det gjelder Kristiansand som lenge videreførte praksis med manglende timetallsangivelse i pp-utredninger, blant annet med henvisning til at Oslo kommune heller ikke praktiserer det.

Analysegrunnlag for risiko og sårbarhet

Vi benytter kontinuerlig en rekke kilder for dette:

a. *Egen klagebehandling* og erfaringer, funn og observasjoner ved klagesaker (..som våre kolleger i Miljøvern avdelingen sier: "Finner du en eller to døde fisk i elva, undersøker du *fisken*. Finner du tre eller flere, må du undersøke *elva*").

b. *Egen, intern, dokumentasjonssamling per kommune:* Vi har i 2010 bygget opp en felles, internt base av dokumentasjon (rammetall, resultater fra Skoleporten, tilsynsoversikt, bekymringsnotat mmv.) som fungerer som viktig indikatorbidrag for risikovurdering. Basen er passordbelagt og kun til internt bruk. Basen er løpende oppdatert for operativt bruk gjennom hele 2011.

c. *Opplæringsvinduet:* Årlig, offentlig publikasjon med nøkkeldata (økonomi, timerressurser, elevtall, resultater osv) for fylket. Publikasjonen lages i samarbeid med FM i Aust-Agder, og omfatter begge fylker.

d. *Henvendelser fra foreldre, lærere og andre:* Fylkesmannen får henvendelser utenfra i ganske stort omfang via telefon, e-post og personlige oppmøter fra hele fylket. Hovedvekten av disse gjelder kap 5- og 9a-3- saker, ikke

sjeldent begge deler i samme sak.

e. Lokalaviser er en god kilde for hva som rører seg på lokalt nivå. I tillegg til regionsavisen har fylket 5-6 rene lokalaviser som gir mye informasjon.

f. Kommunale, årlige tilstandsrapporter er verdifulle kilder for informasjon. Rapportene for alle 15 kommunene + fylkeskommunen for 2011 er samlet inn og er tilgjengelige for alle ansatte i avdelingen.

g. Historisk bakteppe: Stabilitet i personalet gjør det mulig å speile det som skjer i en kommune/på en skole i dag opp mot skolens/kommunens utvikling 10 - 20 år bakover. At fylket kun har 15 kommuner gjør oversiktligheten lettere.

31.2 Klagesaksbehandling

Gjennomførte tiltak mv i henh. til oppdrag

Mengden klagesaker er fortsatt relativt stabil, både i sum og fordelingen mellom saker i tilknytning til den enkelte paragraf. Generelt viser klagesakene at forvaltningskunnskapen særlig på skolenivået ikke er god nok til tross for mye oppmerksomhet og skolering de siste årene. Mer bruk av delegasjon av vedtaksmyndighet fra kommunenivået til den enkelte rektor følges ikke alltid opp med nødvendig kompetanse.

En del klagesaker må sendes tilbake til kommunen på grunn av utilstrekkelig utredning. Bekymringsverdig ofte er det tilfelle med kap 5-klager der den sakkyndige utredningen ikke er klar og god nok. Mens vi nok tidligere likevel sluttbehandlet en klage og godkjente eller fastsatte et nytt vedtak, sendes nå slike saker konsekvent tilbake til skoleeier. Den samlede situasjonen på kap 5-området ligger til grunn for at vi prioriterer oppfølgingstilsyn og/eller veiledning på området i en kommune. Dette er det nødvendig å prioritere også i 2012.

Et trekk særlig ved kap 5- og § 9-a-saker er at de ofte er sammensatte og inneholder flere problemstillinger og temaer, ikke sjeldent forsterket av at forholdet mellom hjem og skole/kommune over tid har utviklet seg konfliktfylt. § 9-a-saker kan gå over lang tid (1 - 2 år i verste fall). En ser også at saker kan starte som feks en kap 5-sak - og gradvis utvikle seg til at § 9-a er det sentrale temaet.

Det har i tillegg vært flere tilfeller av klager der foresatte har oppsøkt Fylkesmannen og bedt om hjelp til å forholde seg til skolen. Flere av disse (jfr omtale under tilsyn) var aktuelle ift gjennomføring hendelsesbaserte tilsyn, men vi valgte å slutføre dem som klagesaker med tilbakemeldingsmøter med skole/kommune.

Vi har et svært godt samarbeid innen SØRVEST-området ang eksamen, elevvurdering/karakterklagebehandling mv blant annet gjennom utarbeiding av felles veiledningsmateriell, egne samlinger for saksbehandlere på område om og annen kontakt på saksbehandlernivå. Det virker effektiviserende og utviklende for alle parter og kommer skolene til nytte.

Hvert år fattes ca 30.000 vedtak om karakterer (standpunkt-karakterer, eksamens-karakterer) i fylket. Vi har flere ganger både internt og eksternt drøftet gjeldende situasjon at vi mottar klage på 1 promille av disse, og at ca halvparten av disse omgjøres etter tilbakesending til kommunen. En halv dag per år (desember) møter vi regionalt (4 regioner) blant andre alle rektorer på ungdomstrinnet i fylket der vi gjennomgår våre erfaringer etc vedr eksamen og klagebehandling. Vi understreker nødvendigheten av at klager og vår behandling av disse brukes eksemplarisk som grunnlag for læring og korrektiv lokalt i kommunen og ved den enkelte skole. Slik kan klagebehandlingen ha innflytelse på den totale klagemengden, for det er neppe trolig at de som endres av de tilsammen ca 30 klagene vi mottar er de eneste karaktervedtakene som har mangler.

Evaluerings vedr måloppnåelse

a. Måloppnåelse i lys av embetets ressurser: Saksbehandlingstiden på et akseptabelt nivå. Forvaltningsmelding må benyttes i noen saker, men det er ikke et gjennomgående trekk.

b. Måloppnåelse i lys av avdelingens kompetanse: Kombinasjonen av to jurister og to pedagoger på masternivå med lang skole-/kommunerfaring gjør at vi vurderer kompetansesituasjonen vår som god. Nødvendig

kompetanseutvikling har derfor mer preg av vedlikehold og videreutvikling. Stabilitet i personalsituasjonen har gjort det mulig å planlegge og tenke noe mer langsiktig mht ansvarfordeling og kompetanseoppbygging. En av juristene har lang utdanningsjuridisk og pedagogisk erfaring blant annet innen vg. opplæring. Det er en stor styrke for oss - og for rettssikkerheten til elever i vg. opplæring.

c. Måloppnåelse i lys av metodikk og strategier: Overgangen mellom klagesak og hendelsesbasert tilsyn, evt tilbud om opplæring og veiledning, er flytende. Erfaringer fra klagesaksbehandlingen benyttes aktivt ved vurdering om bestemmelse om tilsyn. Et hendelsesbasert tilsyn er normalt ressurskrevende. Ved større samlet kapasitet ville vi ha benyttet hendelsesbaserte tilsyn, evt annen oppfølging i større grad enn hva vi maktet i dag. Et tema som ofte berøres hos Fylkesmannen generelt er i hvilken grad kommunene gjør bruk av klagesaker til beste for egen læring og skoleutvikling. Dette er en utfordring både for statlig tilsynsinnsinstans og skoleeier selv. Det gjelder utdanningsområdet såvel som på miljø-, plan/bygningsområdet osv. Her ligger et uutnyttet læringspotensiale. Kommunene etterspør veiledning og kompetanse. I noe roligere perioder har vi prioritert veiledning på kommunenivået med bred deltagelse med utgangspunkt i rutiner, planer, saker mv. I hovedsak gjelder dette kap 5-området.

d. Måloppnåelse i lys av andre forhold i fylket: Vi ser behov for å gjøre en nærmere analyse av det arbeidet som gjøres av PPT, både når det gjelder kvaliteten på de sakkyndige vurderingene, tidsressurs som PPT har til disposisjon og dimensjonering av PP-tjenesten. Det vises til pkt 32.5. - Skoleskyss er et komplisert samspill mellom ulike aktører. Utdanningsdirektoratets veileder om skoleskyss gav et forbedret grunnlag for veiledning og klagebehandling. Likevel har behovet for å gjennomføre tilsyn i tilknytning til skyssrettigheter i hele grunnopplæringen særlig i landkommuner med lange avstander, venting og skyssopplegg i en del tilfeller mer preget av økonomiske begrunnelser enn elevens ideelle beste i flere tilfeller vært fremme. - Økonomi er naturlig nok et gjennomgående element i mange klagesaker. Tidligere hadde vi langt flere klagesaker etter kap 5 enn hva vi har i dag. Det er all grunn til å anta at en viktig årsak i reduksjonen ikke ligger i at rettigheter oppfylles i større grad enn før, men i tildelings- og delegasjonsordninger fra skoleeier til skole: Ved overgang til rammetildeling er i mange tilfeller rektors budskap til foreldre som vurderer å klage at eneste måten å tildele elev A mer er ved å ta det fra andre elever ved skolen. Det gjør klageretten i mange tilfeller i praksis illusorisk. - Etter innføring av 9-a-retten mottar vi et antall henvendelser fra foreldre eller tidligere elever ang saker som ligger bak i tid. Det samme kan skje når foreldre tar barn ut av en skole og søker dem inn på annen skole (privatskole, annen off. skole), og som deretter reiser § 9-a-spørsmål i tilknytning til behandling/erfaringer ved den forrige skolen. Hensikten er ikke sjeldent et ønske om å oppnå oppreisning eller påføre elevens tidligere skole straff/reaksjon. Klageretten til Fylkesmannen etter kap 9-a gjelder en elevs nåtidige skolesituasjon, ikke den fortidige. Hjemmet må selv reise søksmål mot skoleeier om denne skal tas opp. Det skjer ytterst sjeldent. Men såret smerter like mye. En annen side ved den type klager er dette: Når kan vi anse at kommunen har gjort nok i en sak - til tross for at hjem/elev enda ikke er fornøyd med utfallet?

Klage i grunnskolen (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum innkomne saker	Medhold/Delvis medhold	Avslag	Annet	Kommentar
Standpunkt (fag og orden og oppførsel)	29	23	6	0	ca 50% av elevene som har fått medhold har fått sin karakter endret. Karakteren er endret til gust for eleven. Tidligere år har ca 20% fått endring.
Skyss, § 7-1	7	0	5	2	Skyssklagene gjelder i hovedsak farlig skolevei. Enkelte saker blir behandlet uten klage etter veiledning og dialog med kommune.
Grunnskoleopplæring for voksne, § 4A-1	4	0	0	4	Sakene gjelder avslag på søknad om grunnskoleopplæring for voksne i introduksjonsprogrammet. Returnert grunnet saksbehandlingsfeil.

Spesialundervisning, § 5-1	10	2	0	8	Majoriteten av sakene under "annet" er knyttet til at vedtaket oppheves og sendes tilbake til ny saksbehandling fordi saken ikke har vært tilstrekkelig opplyst. To av sakene ble sendt til skolen for å fatte enkeltvedtak. En sak avvist på grunn av at eleven var sluttet.
Psykososialt skolemiljø, § 9a-3	3	0	0	3	
Bortvisning, § 2-10	4	3	1	0	
Skoleplassering, § 8-1	3	2	1	0	
Særskilt språkopplæring, § 2-8	1	0	1	0	
Ekstra år i grunnskolen, § 2-1 fjerde ledd	1	0	1	0	
Sum	62	30	15	17	

Klage i videregående opplæring (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum innkomne saker	Medhold/Delvis medhold	Avslag	Annet	Kommentar
Psykososialt skolemiljø, § 9a-3	1	0	1	0	
Sum	1	0	1	0	

Klage i private videregående skoler (privatskoleloven med forskrifter)

Type Klage	Sum innkomne saker	Medhold/Delvis medhold	Avslag	Annet	Kommentar
Inntak, § 3-1	1	1	0	0	
Sum	1	1	0	0	

Klage i forbindelse med spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder (opplæringsloven)

Type Klage	Sum innkomne saker	Medhold/Delvis medhold	Avslag	Annet	Kommentar
Spesialpedagogisk hjelp, § 5-7	1	0	0	1	Tilbakesendt på grunn av manglende angivelse av omfang i den sakkyndige vurderingen.
Sum	1	0	0	1	

31.3 Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

Gjennomføring av tiltak og evaluering av måloppnåelse

a. Generelt om forholdet til resultatkravene.

Sett i lys av hva som er realistisk ut fra embetets ressurser, kan vi rapportere at resultatkravene er oppnådd. Hos skoleeierene er det gjennom årene etablert fungerende rutiner på dette feltet. Dermed er det ikke vanskelig å oppnå at de som skal delta faktisk gjør det og fyller ut data. Leveringsfrist er overholdt.

b. Kvalitetssikring av data

Etterarbeidet med kvalitetssikring av data blir gjennomført på grunnlag av kontrollsystemet i GSI. Systemet er imidlertid så stort at kvalitetssikring totalt sett er utfordrende ut fra tilgjengelige ressurser.

Samtidig er det vesentlig at systemet som er omfattende og innholdsmessig krevende, endres og forbedres fra år til år, noe som byr på utfordring for brukerne. Det krever innsats av Fylkesmannen som brukerstøtte og informasjons-/veiledningsorgan, spesielt før og under hovedinnsamlinga. Brorparten av dette arbeidet utføres av en person.

I 2011 arrangerte Vest-Agder en GSI-samling for nye brukere i fylket. Fylkesmannen deltok også på tre lokale samlinger for kommuner.

c. GSI og tilsyn

GSI blir brukt i tilsynsarbeidet når det gjelder gruppestørrelse og på andre felt. Systemet er og viktig leverandør til statistikkheftet for Agder, *Opplæringsvinduet*, som gir et nyttig bilde av tilstanden, hovedsakelig i grunnutdanning, og brukes noe i sammenheng med kvalitetsvurdering. Dokumentet er et samarbeidsprosjekt med Fylkesmannen i Aust-Agder.

d. Videreutvikling av GSI

Sørvest-samarbeidet (kystfylkene fra Aust-Agder til Sogn og Fjordane) er et nyttig og inspirerende redskap, også for videreutvikling av GSI. Arbeidet her videreføres til faggruppa gjennom representanten for samarbeidet der. Gruppen har hatt to samlinger i 2011.

e. Oppsummering ang måloppnåelse på området: Etter Fylkesmannens vurdering og konklusjon er aktivitetskravene i embetsoppdragets pkt 31.3 utført i tråd med de angitte resultatkravene. Ut fra indikatorpunktene embetets ressurser, avdelingens kompetanse, anvendte metoder og strategier og evt andre forhold er de utført på en måte vi anser for å være kvalitetsmessig forsvarlig.

31.4 Informasjon og veiledning

Gjennomførte tiltak i henh til oppdrag

a. Regional konferanse med emner fra oppl kap 4A (voksne): Utsatt konferansen fra 2010 felles for begge agderfylkene gjennomført 10. - 11. februar 2011 med svært god deltagelse. Konferansen var et samarbeid med Fylkesmannen i Aust-Agder.

b. Informasjon vedr lov og regelverk: Tiltaket er utført som tema på Fylkesmannens utdanningsmøter gjennom hele året, løpende veiledning (muntlig, skriftlig) på grunnlag av henvendelser fra skoleeiere, skoler, foreldre, elever, media mfl, nettinformasjon, veiledningsmøter med enkeltkommuner og med nøkkelpersoner (nyansatte kommunalsjefer o.l., pp-ansatte, andre). Relativt sett er dette en ganske stor oppgave, og vi møter store forventninger ute blant annet hos foreldre om hjelp og veiledning ift rettigheter, prosedyrer osv.

c. Formidle resultater fra tilsyn: Tiltaket er utført som tema på Fylkesmannens utdanningsmøter, gjennom utlegging og offentliggjøring av tilsynsrapporter på Fylkesmannens nettside, i møte med KS og gjennom annen, løpende informering. Fylkesmannens årlige kvalitetskonferanse (alle avdelinger) ble gjennomført i embetsregi og med deltakelse fra alle kommuner i fylket. Hensikten er å formidle resultater og funksjon/hensikt med statlig tilsyn på kommunesektoren, gi innføring i metoder etc - og bidra til at resultater av tilsyn anvendes inn i kommunal kvalitetsutvikling.

d. Veiledning av skoleeiere vedr tilstandsrapport og funksjonalitet i Skoleporten: Oppdraget er utført ved informasjon, gjennomgang og demonstrasjon på Fylkesmannens utdanningsmøte for alle skoleeiere. Kommunal tilstandsrapport er laget i alle 15 kommuner og fylkeskommunen. Etter anmodning fra oss sendte alle sine rapporter inn til FM i juni 2011. Dette ble gjort både for å vurdere grunnlag for evt oppfølging/tilsyn vedr lovkravet om rapport, - og som dokumentasjon ift kommunal system- og skoleutvikling. Rapportene har varierende kvalitet og omfang, men vi vurderer samlet det som foreligger som svært positivt for den enkelte kommune og for sektoren som sådan.

e. Bistand vedr veilederkorps: Vest-Agder var et av to fylker som deltok i utprøving av veilederkorps. Dette ble avsluttet i 2010. Oppdrag vedr rekruttering av nye veiledere er gjennomført. En fra avdelingen vår deltar etter forespørsel fra Udir i den nasjonale ressursgruppen for ordningen. Avdelingen er klar for tillagt oppdrag for fylket i 2012.

f. Informasjon om "Bedre læringsmiljø": Oppdraget er gjennomført som tema på den Fylkesmannens utdanningsmøte.

g. Manifest mot mobbing: Ved årsskiftet hadde 14 av 15 kommuner undertegnet manifestet. Fylkesmannen

tilskrev alle kommunene i brev form (undertegnet av fylkesmann Ann-Kristin Olsen) ang mobbemanifestet høsten 2011, minnet om betydningen av å prioritere området herunder emnet digital mobbing som fokustema. Mobbing som nedbrytende fenomen har også hatt forsterket fokus i fylket i forbindelse med høyesteretts sak i fylket (Kristiansand). Resultatet foreligger i skrivende stund, og følges tett opp overfor nevnte og øvrige kommuner av oss.

h. Regionale samlinger for private skoler: "Vår" samling ble avholdt i Bergen. I forkant bidrog vi blant annet med formidling av informasjon om samlingen etc. Ang private skoler mottar vi et relativt høyt antall henvendelser og spørsmål om regelverk etc. Kunnskapsnivået ang dette er svært varierende blant de private skolene.

Evaluerings av måloppnåelse

a. Måloppnåelse i lys av embetets ressurser: Vi har gjennomført pålagte tiltak på en tilfredsstillende måte.

b. Måloppnåelse i lys av kompetanse: Vi vurderer arbeidet med å gjøre funksjonen 'Tilstandsrapporten' kjent og tatt i bruk som svært godt, og velger å se resultatet (ovenfor) i lys av dette.

c. Måloppnåelse i lys av metodikk og strategier: Tilfredsstillende, blant annet ved at vi har vært ytre aktive, synlige og veiledende tett på skoleeiere, nøkkelgrupper o.a. Embetet har planlagt tilbud om opplæring av nye folkevalgte som skal gjennomføres våren 2012 i enkeltkommuner og regioner. Der deltar også vår avdelingen som sentral informant om skole- og barnehageområdet. Interessen fra kommunene for dette meldes som god, og vi regner med å nå ut med tilbud til alle kommunestyre/bystyre.

d. Andre forhold i fylket: Intet særlig å bemerke utover det som alt fremgår blant annet av 31.1 og 32.5 om informasjon/veiledning om regelverk.

31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartleggingsprøver

Gjennomførte tiltak i henh. til oppdrag

a. Oppgaveløsning: Oppgavene er utført i henhold til oppdrag. Det har ikke forekommet uregelmessigheter e.a. under gjennomføringen. Vi har kunnet bistå skoler/skoleeiere i den grad de har meldt behov.

b. Prøver/eksamener som del av grunnlaget for tilsynsarbeidet: I et fylke der kommunene samstemmer i å strekke seg mot bedre resultater er dette en viktig del av nevnte grunnlag. Fylket har flere små ungdomsskoler. Bruk av karakterstatistikk i sammenligning av nivå mellom skoler/kommuner er derfor en sårbarhetsindikator som brukes. Det samme gjelder interessen for å melde seg som fagpersoner (sensorer). Fylkesmannen har i sin årlige publikasjon Opplæringsvinduet <http://www.fylkesmannen.no/enkel.aspx?m=19668&amid=3539975> en ganske bred dokumentasjon vedr dette til bruk for egen analyse - og som grunnlag for kommunenes eget analysearbeid.

c. Deltakelse på nasjonale prøver: Det vises til tabelldata. FMVA har sammen med øvrige embeter i Sørvest-regionen gjennomført tilsyn på temaet i tre kommuner i Vest-Agder våren 2011. Det vises til egen rapportering.

d. Erfaringer fra arbeid på feltet brukes direkte og indirekte inn mot tilsyns- og områdeovervåkingsarbeidet mot kommuner og private skoler. Etter oppsummerte erfaringer mv har vi også i 2011 prioritert en runde i fylkets fire samarbeidsregioner der vi møtte skolefaglige rådgivere og alle rektorer på ungdomstrinnet. Den tette kontakten er svært nyttig mht resultater og erfaringer, gjennomgang av prosedyrer etc vedr klage mv. – og som mulighet for oss til å innhente skolenes egne erfaringer fra gjennomføringen. Jfr også pkt 31.2.

e. Søknader om å avlegge eksamen vg. skole i utlandet: Som del av embetets landsdekkende oppgave har FMVA ansvar for å informere om, motta og behandle søknader om å avlegge eksamen i vg opplæring i utlandet. Søknadene behandles i henh til retningslinjer utformet av Udir. Vi mottok i 2011 i alt 33 søknader om dette, hvorav en gjaldt et helt fotballag som ble behandlet som en felles søknad. Søknadsmengden har vist økende tendens de siste årene.

Evaluerings av måloppnåelse

Ressurser, kompetanse, metoder og andre forhold: Oppgavene er gjennomført i tråd med pålegg. Vi anser dem

utfra de anførte indikatorene som kvalitetsmessig tilfredsstillende ivaretatt.

Fylkesmannen i Vest-Agder

Særskild Rapportering	JA	NEI	Øvrige kommentarer
1. Benytter embetet informasjonen som fremkommer ved avvikling av prøver og eksamener i tilsynsarbeidet?	X		Tallgrunnlag PASrapport R02

	Spesifiser dersom avvik fra landsgjennomsnittet totalt eller på enkeltprøver)	Spesifiser dersom stor variasjon mellom skoleeiere innad i fylket	Vurdering av årsak til avvik	Beskrivelse av tiltak over skoleeiere med høy andel elever med fritak
2. Hvor stor andel av elevene har fått fritak fra deltakelse på nasjonale prøver	NPENG08 =2,4% (land2%) avvik=0,4% NPLES05 =5,0% (land4,7%) avvik=0,3% NPLES08 =2,8% (land2,7%) avvik=0,1% NPLES09 =3,2% (land 2,8)avvik=0,4% NPREG05 =3,0% (land 2,9)avvik=0,1% NPREG08 =1,7% (land 1,7)avvik=0,0% NPREG09 =1,7% (land 1,8)avvik=-0,1%	NPENG08 = variasjon fra 0-5,1% NPLES05 = variasjon fra 0-8,8% NPLES08 = variasjon fra 0-6,5% NPLES09 = variasjon fra 0-9,2% NPREG05 = variasjon fra 0-7,3% NPREG08 = variasjon fra 0-4,2% NPREG09 = variasjon fra 0-6,9%	Variasjon i andel elever med spesialundervisning, samt en mulighet for ulik praktisering av fritaksregler når det gjelder individuelle vurderinger før fritak.	Sørvest-regionen var i 2011 tildelt dette som tilsynsystema.

31.7 Tilskuddsforvaltning

31.7 Tilskuddsforvaltning

Tiltak og aktivitet

Fylkesmannen forvalter fire tilskuddsordninger på grunnopplæringsområdet; kap 225 post 64 Grunnskoleopplæring for barn og unge i asylmottak, kap 225 post 66 leirskoleopplæring, kap 0225 post 72 tilskudd til internasjonale utdanningsprogram - Det europeiske ungdomsparlamentet og kap 0225 post 73 stuideopphold i utlandet.

Fylkesmannen har i 2011 utbetalt tilskudd til grunnskoleopplæring for 452 barn og unge i asylmottak/enslige mindreårige i omsorgssentre. Disse elevene hadde 1881 måneder i opplæring. Det er i alt utbetalt over 11 mill kr i tilskudd dette året

Fylkesmannen har gjort en formalia- og rimeligkontroll av søknadene fra kommunene om tilskudd til grunnskoleopplæring. Det er hentet inn lister over beboere i mottak fra UDI, og disse er forsøkt sammenlignet med søknadene. I tillegg har vi fått oversikt over enslige mindreårige bosatt i omsorgssentre fra BUF-etat. Sammenligningen er tidkrevende. Det er ikk gjennomført stikkprøvekontroll, men kontroll av alle søknadene noe som medførte korreksjoner av utbetalingene til kommunene.

Det var i alt 1937 elever på leirskole i 2011. Tallet på elever som drar på leirskole har vært stabilt de siste årene. 8 % av elevene i grunnskolen har deltatt på leirskole i 2011. Elevene var i 2011 organisert i 110 grupper. Søknadene fra kommunene med elevlister er gjennomgått, og feil er rettet før tildeling av tilskudd. Fylkesmannen har ikke funne grunnlag for stikkprøvekontroll.

Det var satt av i alt 7 dagsverk til arbeidet på dette resultatområdet i 2011, og vår vurdering er at oppdraget er gjennomført med godt resultat innenfor disse ressursene. Arbeidet er utført av to medarbeidere med god kompetanse innenfor forvaltning og økonomi, og medarbeideren med økonomikompetanse har hatt ansvaret for tertialrapporteringen. Vi har ikke brukt særlig metodikk eller strategier ut over det å se til at regler og retningslinjer for de ulike ordningene er fulgt.

Det visesi tillegg til innsendt økonomirapportering, vilkår etc.

Kap 225 post 72 Tilskudd til internasjonale utdanningsprogram Det Europeiske ungdomsparlament

Våren 2011 representerte 25 delegater Norge ved henholdsvis Forum i Heidelberg, Tyskland (Kristiansand katedralskole Gimle) og ved en internasjonal sesjon i Athen, Hellas (Voss og Røros videregående skoler).

Den nasjonale sesjonen i Trondheim ble gjennomført i september 2011. Tallet på deltakende skoler var 24, og det ble etablert venteliste for skoler på grunn av stor pågang. Antall elever var 86 og 24 lærere. I tillegg bestod lederteamet av 14 elever/alumini. Flere delegasjoner ble valgt ut til å delta på henholdsvis internasjonale sesjoner i Zagreb, Kroatia september 2011 og Heidelberg, Tyskland høsten 2011 samt Istanbul, Tyrkia våren 2012. Videre ble delt valgt ut en delegasjon som fikk mulighet til å delta på en tysk sesjon høsten 2011. To delegater fikk anledning til å delta på en internasjonal sesjon i Grenoble, Frankrike i juli. De nasjonale sesjonene gjennomføres under ledelse av veteranorganisasjonen (alumini). Alumini reiser også rundt som ledere i andre lands sesjoner, noe som var tilfellet i Heidelberg og Zagreb høsten 2011. Leder i Nasjonalkomiteen er nå Magnus Skjelmo Kristiansen.

Kap 225 post 73 Tilskudd til studieopphold i utlandet

Vest-Agder har siden 1994 hatt ansvar for div internasjonale oppgaver. Dette gjelder drift mv av ordning med at et antall norske elever tas inn på treårige, ordinære tilbud på franske lyceer (Rouen, Bayeux, Lyon), inntak av norske elever ved United World Colleges over hele verden, det europeiske ungdomsparlament (EUP), TROLL-stipend og en ordning med stipend for elever som ønsker å ha opphold i Tyskland. I tillegg er Vest-Agder tildelt oppgaven med å behandle søknader om å ta ny/utsatt eksamen på vg skolenivå i utlandet.

Selv om vi ikke har noe rapporteringskrav hjemlet spesifikt i embetsoppdraget, tas nedenfor inn en årsbeskrivelse for 2011. Det gjøres for øvrig oppmerksom på at gjennomføring av oppdraget skjer med jevnlig kontakt både med KD (innhold, utvikling etc) og Utdanningsdirektoratet (tilskuddsforvaltning, saker).

Generelt

Tildelingsbrev nr. 1, og tildelingsbrev nr. 2 for 1994 har ligget til grunn for arbeidet. Det gode samarbeidet med UWC Norge og "Les Anciens" har fortsatt, og i begge organisasjonene har man lagt ned mye arbeid i å få til gode hjemmesider med fyldig informasjon, som supplement til våre egne sider. Bevilgningene er brukt i samsvar med retningslinjene.

Vår hjemmeside (fivai.no) med informasjon om de internasjonale tilbudene fikk ny utforming i 2008. Vi har i også i 2011 videreført arbeidet med å bedre siden. Dessuten har vi for noen år siden digitalisert søknadsprosessen for Trollstipend, og vi legger mye mer informasjon ut på siden. Dette betyr at vi ikke lenger sender papirskjema til skolene..

United World Colleges

Også dette året var søkertallene gode. 96 jenter og 39 gutter søkte opptak, og etter vanlig søknadsbehandling og intervjuer ble 40 tilbudt plass. Det var en ubrukt reserveliste med 10 kandidater. De norske elevene er høyt verdsatt ved skolene, og gjør det stort sett meget godt faglig. I 2011 besøkte to representanter fra Utdanningskontoret UWC-skolen i Wales. Elevene gav uttrykk for at de var meget godt fornøyd med skoletilbudet, og vi fikk et meget godt inntrykk av skolen. Dessuten deltok en representant fra Utdanningskontoret på besøk for å vurdere om Norge igjen skal sende elever til skolen i Bosnia og Herzegovina. De valgte å anbefale dette.

UWC Norge søkte også i 2011 om å få utvide antall elevplasser. Ønsket ble ikke imøtekommet.

Franske lyceer – treårig tilbud

Søkertallene var gode for jenter, totalt 44 til 14 plasser. Søkertallene var eksepsjonelt gode for gutter med 24 til de åtte plassene. I år kunne vi sende full kvote med 14 jenter og åtte gutter. Og det var mange jenter og også to gutter på reservelisten som ikke fikk plass.

Nytt internat i Rouen er nå i bruk. Dette betyr at vi har anledning til å sende både jenter og gutter til Rouen. Dette blir neppe aktuelt om de gode søkertallene for gutter fortsetter. I Bayeux ble det tilsatt ny seksjonsleder. Ordningen med assistent i Bayeux synes å være i et godt spor, og ser nå ut til å være på plass på permanent basis. Egenandelen for elevene er den samme som de foregående år, og omleggingen til at alt betales inn første året og

betalingen til vertsfamiliene er inkludert synes å være vellykket. Vi gjør det slik at elevene betaler inn en del av beløpet som depositum når de tar imot plassen.

Kontoret hadde besøk på alle tre skolene, og det ble lagt spesielt til rette for å styrke seksjonsledernes kompetanse og samarbeid. Kontoret har også arrangert studietur til Oslo og Lillehammer for representanter fra de franske skolene som tar imot norske elever og for representanter fra de aktuelle akademiene.

Kontoret hadde som vanlig ansvaret for det fireukers forberedelseskurset som ble holdt på Institut français i Oslo og også omfattet elever som skulle til 1-årig opphold i Frankrike, til sammen 35. I år arrangerte kontoret studietur til Paris og Bayeux for internasjonaliseringsansvarlige i fylkeskommunene. Vi har som vanlig deltatt på en rekke utdanningsmesser og seminarer for å informere. Hovedkanalene for informasjon er internett.

Vi mener at denne ordningen er så vellykket og givende faglig og menneskelig at den også burde utvides til å gjelde andre land, især Tyskland.

”Trollmidler”

Gruppereiser: I 2011 ble 24 søknader imøtekommet. Disse stipendene innebærer at 392 elever og deres 45 ledsagende lærere skulle kunne dra på studietur til Frankrike. Det var 22 lærere som fikk innvilget individuelle stipend. Dette er et lavt tall, men en økning fra i fjor. Vi hadde også i år en ekstra utlysningsrunde for lærerstipendene. Trollkomiteens medlemmer kommer fra ulike deler av landet, og det å være med i komiteen går på omgang. Medlemmene i Trollkomiteen 2011 kom fra Buskerud, Hedmark, Hordaland og Sør-Trøndelag.

Andre oppgaver

Stipendtilbud via den tyske ambassade kom også i 2011, og 12 delstipend (hvor deltakerne betaler reise tur-retur Tyskland) og fem helstipend (med alle utgifter dekket) ble delt ut. Alle plassene ble fordelt i samarbeid med fylkeskommunene. Som vanlig viser rapportene at oppholdene er godt organisert og innholdsrike. Ikke alle fylkene som fikk tilbudet, klarte å stille kandidater. Så vi benyttet oss av reservekandidater fra andre fylker slik at alle plassene kom til nytte for norske ungdommer. Det var også en norsk følgelærer med.

Evaluering

a. Måloppnåelse i lys av ressurser: Oppgaveløsningen tas godt og tilfredsstillende vare på av avdeling (saksbehandlere) og merkantile støttefunksjoner i embetet. Gjennom stabilitet og innarbeiding av rutiner/system vedr disponeringsfullmakter, regnskapsføring og rapportering vurderer vi kapasitet og kvalitet som tilfredsstillende. Samspill/oppgavefordeling mellom avdeling og fellesfunksjoner i embetets administrasjonsavdeling er godt.

b. Måloppnåelse i lys av kompetanse: God. Både saksbehandler/økonomi og saksbehandler/landsdekkende funksjon har god kompetanse og god erfaring ift oppgaveløsningen. Sistnevnte behersker engelsk og fransk som arbeidsspråk.

Avd.direktør behersker engelsk og delvis fransk som arbeidsspråk.

c. Metoder/strategier/andre forhold: Intet særlig å rapportere ut over det som fremgår av beskrivelsen under oppgaveløsningen ovenfor.

Resultatområde 32 Oppgaver for økt kvalitet i grunnopplæringen

32.2 Kompetanseutvikling

Gjennomførte tiltak

Fylkesmannen har informert kommunene, fylkeskommunen og de private skolene om nasjonale føringer slik de fremkommer i "Kompetanse for kvalitet - strategi for videreutdanning av lærere" og de konkrete sentrale føringene for 2011.

For best mulig samordning og informasjon deltar kontoret på møter i skoleeierforum som er et samarbeidsorgan på dette feltet for begge agderfylkene og som regelmessig har møter med Universitetet i Agder. KS har sekretariatsfunksjonen.

Videreutdanning

Videreutdanningstilbudene fikk en oppslutning som innebar tilskudd til skoleeierne på kr. 2.305.000,- for høsten 2011. Beløpene blir ikke vesentlig endret for våren 2012.

Det resterende av bevilgningen, 153.000,- ble disponert til etterutdanning på prioriterte områder.

I tillegg kommer beløpet for våren 2011 der det ble utbetalt kr. 1.810.000,-

På gratisstudiene og "andre fag" deltok 45 lærere fra 9 kommuner, private og fylkeskommunen. Dette utgjør en økning i deltagere på ca. 20 % fra året før. En gledelig utvikling, men som i hovedsak skyldes økt deltagelse fra fylkeskommunen. Av de 45 deltagerne er det bare 16 deltagere fra kommunene - litt over 1 lærer fra hver kommune i snitt. Deltakerne er jevnt fordelt på fagene, med engelsk på UiA med flest deltakere med 3 deltagere.

Skoleeierne begrunner som oftest den lave påmeldingen med at de ikke har midler til egenandel. Vår største bykommune Kristiansand, som langt på vei representerer halve fylket i innbyggertall har heller ikke i 2011 deltagere i videreutdanning da de satser sterkt på etterutdanning via eget pedagogisk senter. Tilgang til velutdannede lærere vurderes som god i Kristiansand.

Fylkesmannen mener at sentrale retningslinjer er nitidig fulgt opp i arbeidet her på kontoret med videreutdanningen med henblikk på informasjon, oppfølging og bidraget til regionalt samarbeid. Vi finner ikke årsak til den lave deltakelse i embetets metoder, kompetanse, ressurser eller strategier. Vi har god kontakt med skoleeierne.

Etterutdanning

Fylkesmannen har tildelt kr. 1.767.000,- i etterutdanning i samsvar med føringene i tillegg til omdisponert beløp fra videreutdanning som nevnt foran.

For etterutdanning på prioriterte områder ble midlene til de offentlige grunnskolene tildelt etter fullmakt fra skoleeierne til de tre pedagogiske sentra som disse skoleeierne i de tre regionene i fylket står bak, dette for rasjonell og effektiv utnyttelse av midlene, basert på og som forsterking av struktur og system som er etablert på dette feltet i Vest-Agder.

Forrige års rapportering er fulgt opp i tråd med forutsetninger og pålegg.

GNIST: Fylkesmannen har deltatt i det regionale GNIST-samarbeidet, som har omfattet både Aust- og Vest-Agder. Begrunnelsen for Agder-samarbeidet ligger i felles universitet (UiA), og at KS har felles sekretariatsordning for begge fylker. Sekretariatsfunksjonen for GNIST er lagt til KS Agder. Samarbeidet forøvrig har bred oppslutning fra kommuner/fylkeskommuner, Utdanningsforbundet i begge fylker, Elevorganisasjonen, LO, NHO og andre parter.

Evalueringsav måloppnåelse

a. *Måloppnåelse i lys av embetets ressurser*: Det har vært mulig å prioritere området ut fra oppgaver og løpende og langsiktige behov.

b. *Måloppnåelse i lys av avdelingens kompetanse*: Avdelingen har god erfaringsbasert og faglig kompetanse på hovedfags-/masternivå om skoleeierrollen og veiledning/skoleutvikling, herunder organisering, samhandling, tilrettelegging og saksbehandling på skole-, kommune- og fylkesnivå.

c. *Måloppnåelse i lys av metodikk og strategier*: Fylkesmannen legger stor vekt på å møte skoleeiere på ulike arenaer herunder også bidra til samarbeid, kontakt og nettverksbygging mellom dem i mellom (kommuner, fylkeskommune, UiA, KS og andre). Vi har innarbeidet, kvartalsmessige *Utdanningsmøter* i fylket der alle

skoleeiere inviteres til å delta - og deltar, også fylkeskommunen. *Skoleeierforum Agder* er et representativt samarbeidsorgan for begge agderfylkene der fylkesmennene deltar. Det driftes av KS, og er blant annet etablert for å sikre en best mulig to-veiskontakt med Universitetet i Agder, men også for å ivareta koordineringsbehov for hele grunnopplærings-Agder. - I arbeidet med å nå ut med kompetansestrategien er i tillegg til nevnte møteplasser også benyttet nettinformasjon og annen skriftlig og muntlig informasjon.

d. *Måloppnåelse i lys av andre forhold i fylket*: En reservasjon overfor gjeldende kompetansestrategi fra skoleeiere i fylket er omtalt ovenfor. Reservasjonen har i hovedsak gått på at ordningen er "for god, for for få, i forhold til for mange som ikke får noe". Ofte blir det vist til at ordningen er dyr for skoleeier.

32.3 Skoleporten

Gjennomførte tiltak

Vi mener å ha gjort en betydelig innsats for at skoleportens ulike element skal brukes i lokal kvalitetsvurdering og rapportering.

Kommunene har tatt i bruk Tilstandsrapporten og på en tilfredsstillende måte fulgt opp pålegget om utarbeiding av slik rapport. Det vises til rapportering under pkt 31.4. Skoleporten brukes aktivt som begrep og datakilde både av skoleeiere, media og andre. Den konkurrerer nok med andre kilder. Blant annet vises det ikke sjeldent til 'kommuneprofilene' på folkehelseområdet som også inneholder data fra Skoleporten i utvalgt og ufullstendig form/bredde.

Også i 2011 har FMVA i samarbeid med FMAA laget publikasjonen "Opplæringsvinduet" med data fra barnehage- og grunnopplæringsområdet på Agder (kommunenivå, fylkesnivå). "Opplæringsvinduet" foreligger i skriftlig versjon og som nettpublikasjon (Se <http://www.fylkesmannen.no/enkel.aspx?m=19668&amid=3539975>). I dette arbeidet var data fra Skoleporten sentrale. Utdanningsvinduet representerer et meget tjenlig grunnlag for embetet som utgangspunkt for samtaler og refleksjon i møter med skoleeierne (faglig, administrativt og politisk nivå) ved siden av at det er et viktig analyseredskap i tilsynsarbeidet.

Vi fullfører og løpende oppdaterer et internt grunnlagsdokument for områdeovervåking/risikovurdering i kommuner mv. i fylket som grunnlag blant annet for valg av kommuner ved tilsyn. En vesentlig bestandel av data kommer fra Skoleporten.

Embetet har erfarne medarbeidere i forhold til bruk av dette redskapet, så vel som teknisk som i relasjon til kvalitetsutvikling i skolen.

Evaluering av måloppnåelse

a. *Måloppnåelse i lys av embetets ressurser*: Tilfredsstillende

b. *Måloppnåelse i lys av avdelingens kompetanse*: Avdelingen har to svært kompetente medarbeidere på området.

c. *Metodikk og strategier*: Skoleporten (data, rapportfunksjoner, anvendelse i kvalitetsutvikling, metodikk) har vært tema på samlinger for kommuner og andre ved flere anledninger.

d. *Andre forhold*: Intet spesielt å rapportere ut over det som fremgår av tiltaksbeskrivelsen ovenfor.

Fylkesmannen i Vest-Agder

1. Har embetet oppdatert brukerstøtte- og veiledningsfunksjon?

Ja

Øvrige kommentarer

Embetet utfører støtte og veiledning ved en saksbehandler ved kontoret, og behovet vurderes for øyeblikket som tilfredstillende dekket.

2. Hvordan har embetet lagt til rette for at Skoleporten brukes i lokal kvalitetsvurdering?

Sammen med Fylkesmannen i Aust-Agder gir embetet ut et eget hefte, "Opplæringsvinduet" på ca 60 sider med bl.a. data fra Skoleporten og med tilhørende 40 siders tabellversjon siden hovedheftet mest baserer seg på grafisk framstilling. Publikasjonen er ofte grunnlag for drøftinger på utdanningsområdet på de sentrale kommunemøtene som Fylkesmannen arrangerer. Det vekker også interesse i en del andre sammenhenger.

3. I hvilken grad brukes Skoleportens elementer i lokal kvalitetsvurdering?

Med de siste forbedringene og oppdateringene har Skoleporten blitt et nyttig redskap i lokal kvalitetsvurdering, og den har fått en helt annen posisjon hos skoleeierne en tidligere. Kvalitetsrapporten og oppdaterte tall bidro til et gjennombrudd. Det har og vært vist interess for ståstedanalysen og organisasjonsanalysen

4. Benytter embetet Skoleporten i tilsynsarbeidet?

Ja

5. Innspill fra embetet til forbedringer av Skoleporten:

Vi gjentar å melde inn at siden bruken av ståstedanalysen og organisasjonsanalysen etterspørres, ville det være til hjelp for fylkesmenene dersom vi hadde tilgang til å se bruken av disse i systemet.

32.4 Erfarings- og kunnskapsinnhenting

Gjennomførte tiltak i henh. til oppdrag

a. Erfarings- og kunnskapsinnhenting fra eget fylket på sentrale områder: Mottatte oppdrag gjennomført

b. Kunnskap/erfaring om sektorens erfaringer med LK06: Tildelte oppdrag gjennomført.

c. Dronning Sonjas skolepris: Informasjon ble formidlet til alle skoleeiere (muntlig, brosjyre). Det meldte seg to søkere/kandidater. Begge ble innsendt i prioritert rekkefølge.

d. Forsøk med fremmedspråk på 6. - 7. årstrinn: Ved utlysning (og etter gjentagne påminninger/oppfordringer) var det ingen kommuner/skoler som meldte seg. Fylket har derfor skuffende nok ikke deltatt i forsøket.

e. Fylkesvise nettverk med nytt fag på ungdomstrinnet (arbeidslivsfag): Nettverket er videreført i samarbeid med Fylkesmannen i Aust-Agder og deltakende kommuner der. Høsten 2011 ble det gjennomført en felles samling for begge agderfylkene i Kristiansand. Deltagelsen var god og aktiv.

f. Eksternt veilederkorps: Se rapportering under 31.4. Vi er klare for gitt oppdrag i 2012.

Evaluering av måloppnåelse

Samlet vurderer vi det vi har oppnådd ut fra tilgjengelige ressurser, egen kompetanse, anvendte strategier/metoder mv. som tilfredsstillende for området. Oppgavene er utført ut fra foreskrevet oppdrag.

32.5 Tiltak innenfor tilpasset opplæring, spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning

Gjennomførte tiltak mv.

Avdelingen har tilsatt rådgiver i hel, fast stilling med særlig ansvar for å følge opp tiltak innen tilpasset opplæring og spesialundervisning med utgangspunkt i det totale opplæringstilbudet som skal gis (tilpasset opplæring som generell rett etc.).

En betydelig del av stillingen har vært koblet opp mot avdelingens tilsynsprogram. Til stillingen er også lagt klagebehandling etter kap 5 i opplæringsloven. Klagebehandling er i tillegg til rettssikkerhetsaspektet for den enkelte også en anledning for innsyn, veiledning og informasjon overfor enkeltskoler (rektorer, spesialpedagogiske koordinatore, PPT, mfl)

Vedkommende rådgiver har ansvar for å ha regelmessig kontakt med Sørlandet kompetansesenter (STATPED).

I tillegg til Fylkesmannens utdanningsmøter (se egen omtale) har vi fast kontakt med fylkets nettverk av PPT-ledere i form av regelmessige møter og løpende kontakt. Det ble i 2011 gjennomført tre slike kontaktmøter. På et av møtene deltok også representanter fra Sørlandet kompetansesenter for å orientere om hvordan det arbeides i forhold til gjennomføringen av omorganiseringen av STATPED.

Et tilbakevendende tema på PPT-ledermøtene er utfordringene knyttet til forholdet mellom tilpasset opplæring og behovet for spesialundervisning, samt hvordan PPT kan få gode vilkår for systemarbeid i skolen.

16 - 18.november 2011 ble det gjennomført en studietur for PPT-lederne til Aalborg, Danmark, organisert av Fylkesmannen i samarbeid med PPT-ledergruppen. Bakgrunnen var en invitasjon fra Center for Videnbaseret Pædagogisk Praksis ved University College Nordjylland om å delta på en fagdag om inkluderende opplæring sammen med danske PP-rådgivere. Det ble også arrangert et eget møte med PPT-rådgivere ved et PPR kontor i Aalborg.

Det årlige seminaret for PPT-ansatte i Vest-Agder vil fra 2010 bli arrangert hvert annet år. Det ble således ikke gjennomført et slikt seminar i 2011. Neste seminar er planlagt avviklet i løpet av august 2012.

En kursdag for PPT med temaet alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK) ble gjennomført 9.september. Avdelingen deltok i forberedelsene av arrangementet, som ble gjennomført i regi av Sørlandet kompetansesenter og HABU.

PPT ble i tillegg invitert til fagdag om grunnskoleopplæring for voksne, som ble arrangert av Fylkesmannen i Aust-Agder og Fylkesmannen i Vest-Agder 10.februar 2011

Kontoret har også i forbindelse med enkeltsaker gitt PPT veiledning i rettigheter og saksbehandling på det spesialpedagogiske området.

Utfordringene for skoleeiere innenfor området 'tilpasset opplæring/spesialundervisning' er fortsatt store både med hensyn til jus og kompetanse.

Med en egen rådgiver på området settes Fylkesmannen langt bedre i stand til å tydeliggjøre og markere PP-tjenestens sterke mandat og oppgave i henhold til opplæringsloven, og på den måten sikre elevenes rettigheter.

Evaluering

a. Måloppnåelse i lys av embetets ressurser: Ut fra egen vurdering og tilbakemeldinger fra sektoren anser vi dette som tilfredsstillende. Det må likevel sies at utfordringene vedrørende tilpasset opplæring/spesialundervisning fortsatt er svært store.

b. Måloppnåelse i lys av kompetanse: Den som har hovedansvar for området har mastergrad i pedagogikk og lang erfaring som skoleleder og pedagogisk utvikler. I kombinasjon med avdelingens utdanningsjuridiske kompetanse og ytre nettverk blant annet ulike statped-enheter anser vi dette som tilfredsstillende.

c. *Måloppnåelse i lys av metodikk og strategier:* Jfr beskrivelse av tiltak mv ovenfor. Dette anses som tilfredsstillende. Behovet for veiledning overfor både PPT, kommunenivået og skoler er stort til tross for flerårig vektlegging av dette.

d. *Andre forhold i fylket:* Antall elever som har spesialundervisning etter kap 5 øker og er inneværende skoleår 8,3% i grunnskolen i Vest-Agder. Dette er bekymringsverdig, selv om utviklingen er nokså parallell i øvrige fylker. Grunnene til økningen er flere. Kommunal økonomi er en av dem. En i praksis mer teoretisk orientert ungdomsskole påvirker nok også statistikken, men samlet sett representerer økningen i spesialundervisning en stor utfordring både for lokal og nasjonal skoleeier som det er nødvendig med en bredere drøfting av. Fordelingen gutter/jenter av elever i denne gruppen er stabilt og ganske entydig i alle kommuner ved at guttene utgjør det dobbelte av jentene, og representerer en utfordring i seg selv. Økningen av kap 5-elever setter et stort press på pp-tjenestene. Det er bekymringsverdig, og går utover kvaliteten i utredningsarbeidet. Vi mener å se at turn-over'en i pp-enhetene er markant.

Kun to kommuner er alene om sin pp-tjeneste (Kristiansand og Vennesla). Tre interkommunale pp-enheter dekker resten av fylket. Vg. opplæring har egen ppt-enhet.

Resultatområde 33 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på barnehageområdet

33.1 Tilskuddsforvaltning

Gjennomførte tiltak

I 2011 utbetalte Fylkesmannen i Vest-Agder kr. 15.234.218,- i ulike statlige tilskudd til barnehagesektoren.

Fordeling på de ulike tilskuddsartene:

Statstilskudd til drift kr. 6.273524,- hvorav kr. 3.391.275,- er tilskudd/barnehagetilbud

til barn av nyankomne flyktninger.

Tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder; kr. 3.829.252,-.

Tilskudd til faste plasser i midlertidige lokaler; kr. 1.350.000,-.

Investeringsstilskudd til nye barnehageplasser; kr. 3.781.442,-.

Klager: Fylkesmannen mottok ingen klager på vedtak om tilskudd.

Tilskuddskontroll: Fylkesmannen har foretatt tilskuddskontroll på alle tilskuddsområdene. Ingen avvik ble funnet. Dette blir rapportert på egne skjema til KD.

Evalueringsav måloppnåelse

Retningslinjer for tilskuddsordningene, samt rundskrivene som regulerer de ulike tilskuddene ligger til grunn for vårt arbeid med tilskuddene. Fylkesmannen har ofte kontakt med søkerkommune når vedtak skal fattes. Vi henvender oss både ved e-post og telefonkontakt.

a. *Måloppnåelse ut fra embetets ressuser:* Fylkesmannen legger stor vekt på å behandle tilskuddene presist og rimelig raskt. Vi makter ut fra kapasitet å holde tilfredsstillende og gjennomgående relativ kort saksbehandlingstid i søknadssakene.

b. *Måloppnåelse ut fra avdelingens kompetanse:* Tilskuddsforvaltningen ivaretas kompetansemessig på en god og tilfredsstillende måte. Vi har ikke hatt avvik/saker/uregelmessigheter med bakgrunn i manglende kompetanse.

c. *Andre forhold:* Intet særlig å rapportere.

Fylkesmannen vurderer oppdraget som gjennomført og at resultatkrav er oppnådd.

33.2 Klagesaksbehandling

I 2011 mottok vi 1 klage etter lov om barnehager, jf forskrift om likeverdig behandling ved tildeling av offentlige tilskudd til ikke-kommunale barnehager. Private Barnehagers Landsforbund (PBL) representerte 4 ikke-kommunale barnehager ved klage over mangelfull dokumentasjonen ved tildelingsvedtaket for driftstilskudd 2011. Kommunen avviste klagen grunnet oversittet klagefrist og Fylkesmannen fikk avvisningsvedtaket til behandling. Fylkesmannen ga oppreisning for oversittet klagefrist.

Etter rammefinansiering av barnehagesektoren har vi hatt et relativt stort antall henvendelser fra både kommuner og barnehageeiere som omhandler juridiske spørsmål. Forskrift og rundskriv på området er omfattende, og endringer i løpet av året har medført ytterligere utfordringer for de aktuelle kommunene. Kunnskapsdepartementet har gjennomført samlinger på temaet, og Fylkesmannen har drevet veiledning på kommunenivå. Likevel ser en at det er en rekke uavklarte forhold som både kommuner og barnehageeiere har et presserende behov å få svar på. Vi forventer en økt benyttelse av klageadgangen i 2012 etterhvert som bevisstheten omkring regelverket øker. Fylkesmannen vil i 2012 gjennomføre nye samlinger med fokus på regelverket.

Videre mottok vi i 2011 2 klager etter Forskrift om pedagogisk bemanning, jf. unntak fra utdanningskravet for pedagogisk leder § 3.

Embedet er deltakende i nettverk SørVest sammen med FMAA, FMRO, FMHO, FMSF. Formålet er kompetanseutvikling og erfaringsutveksling.

Uten at vi har foretatt konkret tidsregistrering av medgått tid, har vi grunnlag for å si at en ikke ubetydelig del av avdelingens samlede tidsressurs brukes til dette formålet.

Avdelingens kapasitet og kompetanse på området er tilfredsstillende.

Type Klage	Klager gis medhold/delvis medhold	Klager gis ikke medhold	Opphevet/returnert	Sum	Sum innkommet 2010
Barnehageloven § 10	0	0	0	0	0
Forskrift om familiebarnehager § 7	0	0	0	0	0
Forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd § 6	1	0	0	1	0
Forskrift om foreldrebetaling § 5	0	0	0	0	0
Barnehageloven § 16	0	0	0	0	0
Forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak frå utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder § 4	0	1	0	1	0
Forskrift om pedagogisk bemanning § 3	0	0	0	0	0

Merknad

1 klage på avvisning av klage grunnet oversittet klagefrist. PBL representerte 4 private barnehager i kommunen. Oppreisning for oversittet klagefrist ble gitt. 2 klager på vedtak om dispensasjon fra utdanningskravet for pedagogisk leder. 1 klage er pt. ikke ferdigbehandlet.

33.3 Informasjon og veiledning

Gjennomførte tiltak

I Vest-Agder er det 15 kommuner. 9 kommuner har både kommunale og private barnehager, mens 6 har kun

kommunale barnehager. Det er 253 barnehager med tilsammen 10504 barn i ordinære og familiebarnehager, samt 219 barn i åpen barnehage. Totalt er det pr. 15.12.2011 rapportert 10723 barn i barnehagene i Vest-Agder.

I 2011 har Fylkesmannen arrangert ulike samlinger. "Fylkesmannens barnehagemøte - vår 2011" måtte vi avlyse da hovedansvarlige på barnehageområdet ble sykemeldt i nærmere to måneder. I november avholdt vi "Fylkesmannens barnehagemøte - høsten 2011". Samlingen gikk over to dager med overnatting. Det var et meget godt oppmøte med kommunalsjefer, barnehagesjefer (på kommunalt nivå) og noen få barnehagestyrere. Det er kommunen som barnehagemyndighet vi har som målgruppe. Overskrift: "Hvordan skal barnehagesektoren bevege seg fra flest mulig til best mulig?" Eksempel på tema: implementering (Paal Roland), aktuelt fra Universitet i Agder (UiA), eks;styrerskolen, ny rammeplan for barnehagelærerstudiet, utviklings/forskergrupper, m.m. Kompetansehevende tiltak, saksbehandling i saker om spesialpedagogisk hjelp, ny veileder om pedagognormen - samt aktuell informasjon fra FM.

Universitetet i Agder og Utdanningsforbundet inviteres til alle slike møter. "Fylkesmannens barnehagemøte" er arena for formidling av aktuell statlig informasjon, erfaringsutveksling, diskusjoner av ulike problemstillinger, juridiske problemstillinger, presentasjon av ulike prosjekt m.m. Ofte benytter vi også gjesteforelesere.

Fylkesmannen har i 2011 opplevd et stort veiledningsbehov fra kommuner som barnehageeier og barnehagemyndighet. Likeledes har det vært langt flere henvendelser fra private barnehageeiere. Det kan være de ulike tilskuddsordningene, forståelse av lovverket, eks pedagognormen, reglene om familiebarnehage, og i svært stor grad forskrift om økonomisk likeverdig behandling.

I Vest-Agder er det som tidligere nevnt 9 kommuner som har både private og kommunale barnehager. I desember 2010 hadde FMVA veiledningssamlinger med private barnehageeiere og kommuneadministrasjonen i 6 av disse kommunene. I januar 2011 møtte vi kommuneledet og nærmest alle private barnehageeiere fra de øvrige tre siste kommunene. Fra Fylkesmannen møtte personer med økonomisk, juridisk og barnehagefaglig kompetanse. Det var meget god oppslutning om disse samlingene. Vi valgte å legge disse informasjonssamlingene regionalt for å være nær de mange private barnehageeierne. Vi har valgt opplæring og informasjon framfor konferansepregede samlinger.

Desember 2011 inviterte Fylkesmannen på nytt kommuneadministrasjonen m/økonomi til oppfølgingssamling. Hensikten med samlingen var å gi kommunene ytterligere kompetanse og veiledning innen et kompisert område.

Kommunen skal oppfylle lovkravet om rett til barnehageplass. Fylkesmannen er på ulikt vis i tett kontakt med kommunene slik at vi kan bidra til at de oppfyller kravet. Det kan være gjennom Fylkesmannens ulike samlinger på barnehageområdet, når embetsledelse møter kommuneledelsen, telefon /e-post kontakt eller vi reiser direkte til en kommune for å veilede.

Fylkesmannen opplever at økonomien innen barnehagesektoren er blitt strammere etter at de fleste tilskuddene innen sektoren er innlemmet i rammetilskuddet til kommunene.

Evaluering av forhold i tilknytning til måloppnåelse

I året 2011 har vi totalt opplevd en meget stor pågang og økt behov for veiledning. Dette er en meget viktig del av vårt arbeide og er til tider svært ressurskrevende. Vi vurderer avdelingens samlede kapasitet og kompetanse på området som rimelig god.

Samarbeid og kommunikasjon/dialog med kommunene oppleves som svært god.

Avdelingen har foruten en fagansvarlig på barnehageområdet med lang erfaring (fra 1992) også to jurister. Vi samarbeider nært med embetets rådgiver vedr kommunal økonomi og budsjettering.

Til tider oppleves behovet for veiledning som større enn vi har kapasitet til å gi. Fylkesmannen mener likevel at vi har oppnådd våre resultatkrav. Vår dimensjonering og våre valg er tatt ut fra lang og nært kjennskap til sektoren i fylket.

33.4 Tilsyn

Gjennomførte tiltak

Fylkesmannen har i 2011 foretatt tilsyn med kommunen som barnehagemyndighet i fem kommuner. Disse er Åseral, Audnedal, Kvinesdal, Lindesnes og Hægebostad. Systemrevisjon er benyttet som metode ved alle fem tilsynene. Tilsynene gjennomføres av et team på to rådgivere hvorav den ene har barnehagefaglig bakgrunn og den andre har kompetanse innen administrasjon/ledelse/økonomi. En av avdelingens to jurister med særlig ansvar for barnehageområdet deltar i for- og etterarbeid.

Tilsynstema i Åseral, Audnedal, Linesnes og Kvinesdal:

- a. Hvordan kommunen organiserer sin tilsynsoppgave etter § 16.
- b. Hvordan tilsynet utføres og hvorledes kommunen utøver myndighetskravene i henhold til § 15 m/forskrift, § 17 m/forskrift, § 18 1., 2. og 3. ledd m/forskrifter, § 20.

Tilsynstema i Hægebostad kommune:

- a. Kommunen som godkjenningmyndighet, barnehageloven §§ 10 og 11.
- b. Kommunens håndtering av regelverket om rett til barnehageålass, barnehageloven § 12a
- c. Forskrift om pedagogisk bemanning § 1. Norm for pedagogisk bemanning

Temanene ble valgt ut fra at flere av de er nevnt i embetsoppdraget.

Alle fem kommunene har gitt skriftlig tilbakemelding om lukking av avvik, og forbedret de områdene hvor det var gitt merknader.

Fylkesmannen har i 2011 ikke foretatt hendelsesbaserte tilsyn ut fra at en ikke har hatt saker der dette har vært ansett som nødvendig.

Evaluering av måloppnåelse

Fylkesmannen opplever en svært god dialog med kommunene forut for, under og i etterkant av tilsynene. Kommunene gir uttrykk for at tilsyn er en hensiktsmessig, effektiv og god måte å bli bedre på - som evner å heve kvaliteten i sektoren.

Vi vurderer vår kapasitet og kompetanse som tilfredstillende mht kvantitet og kvalitet i utførte oppdrag.

FMVA

Tilsynsobjekt:	Lindesnes kommune
Tema/myndighetskrav:	a. Hvordan kommunen organiserer sin tilsynsoppgave etter § 16. b. Hvordan tilsynet utføres og hvorledes kommunen utøver myndighetskravene i henhold til § 15 m/forskrift, § 17 m/forskrift, § 18 1., 2. og 3. ledd m/forskrifter, § 20.
Avvik/funn:	Det ble funnet et avvik.
Frist for lukking av avvik:	15.12.2011
Pålegg:	Ja
Merknad:	Ingen merknad
Ressursbruk:	1 ukeverk
Kommentar:	Systemrevisjon

FMVA

Tilsynsobjekt:	Kvinesdal kommune
Tema/myndighetskrav:	a. Hvordan kommunen organiserer sin tilsynsoppgave etter § 16. b. Hvordan tilsynet utføres og hvorledes kommunen utøver myndighetskravene i henhold til § 15 m/forskrift, § 17 m/forskrift, § 18 1., 2. og 3. ledd m/forskrifter, § 20.
Avvik/funn:	Ingen avvik
Frist for lukking av avvik:	15.12.2011
Pålegg:	Nei
Merknad:	Det ble gitt en merknad
Ressursbruk:	1 ukeverk
Kommentar:	Systemrevisjon

FMVA

Tilsynsobjekt:	Hægebostad kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunen som godkjenningsmyndighet, barnehageloven §§ 10 og 11. Kommunens håndtering av regelverket om rett til barnehageålass, barnehageloven § 12a Forskrift om pedagogisk bemanning § 1. Norm for pedagogisk bemanning
Avvik/funn:	Ingen avvik
Frist for lukking av avvik:	01.02.2012
Pålegg:	Nei
Merknad:	Det ble gitt en merknad
Ressursbruk:	1 ukeverk
Kommentar:	Systemrevisjon

FMVA

Tilsynsobjekt:	Åseral kommune
Tema/myndighetskrav:	a. Hvordan kommunen organiserer sin tilsynsoppgave etter § 16. b. Hvordan tilsynet utføres og hvorledes kommunen utøver myndighetskravene i henhold til § 15 m/forskrift, § 17 m/forskrift, § 18 1., 2. og 3. ledd m/forskrifter, § 20.
Avvik/funn:	Ingen avvik
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Nei
Merknad:	Det ble gitt en merknad
Ressursbruk:	1 ukeverk
Kommentar:	Systemrevisjon

FMVA

Tilsynsobjekt:	Audnedal kommune
Tema/myndighetskrav:	a. Hvordan kommunen organiserer sin tilsynsoppgave etter § 16. b. Hvordan tilsynet utføres og hvorledes kommunen utøver myndighetskravene i henhold til § 15 m/forskrift, § 17 m/forskrift, § 18 1., 2. og 3. ledd m/forskrifter, § 20.

Avvik/funn:	Ingen avvik
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Nei
Merknad:	Ingen merknad
Ressursbruk:	1 ukeverk
Kommentar:	Systemrevisjon

33.5 Kontroll av årsmeldinger og årsregnskap

Fylkesmannen i Vest-Agder har i den grad det har vært behov fulgt opp og veiledet kommunene i fylket i dette arbeidet. Fylkesmannen har også kvalitetssikret og godkjent 253 årsmeldinger. Under dette arbeidet har det vært kontakt med flere av kommunene, da Fylkesmannen har vurdert at det var nødvendig med korreksjoner i flere tilfeller.

Fylkesmannen vurderer at oppdraget er utført i henhold til oppdrag.

Resultatområde 34 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen

34.2 Kompetanseutvikling og rekruttering

Gjennomførte oppdrag

Alle 15 kommunene i Vest-Agder søkte om statlige kompetansemidler i 2011. Enkelte kommuner organiserer seg i nettverk/regioner. Utover disse søknadene mottok Fylkesmannen også noen mindre enkeltsøknader fra enkeltbarnehager. Det er både objektive og kvalitative kriterier som ligger til grunn for Fylkesmannens tildeling. Kommunene som barnehagemyndighet er godt kjent med Fylkesmannens krav om at både kommunale og private barnehager skal dra nytte av av de statlige midlene, og at det er de ansatte i sektoren som er hovedmålgruppen. De fleste kommuner er dyktige på å innlemme de private barnehager i de ulike kompetansehevende tiltak. Vårt inntrykk er at kommunene blir mer og mer målbevisste og tydelige i sine strategidokumentert. Det å sikre høy kvalitet på alle nivå, og bygge kompetanse på barnehagenivå er krevende prosesser som tar tid.

Rapporteringen fra Fylkesmannen over hovedtema og deltakelse i de ulike kompetansehevende tiltakene i kommunene vil være omtrentelig og unyansert, da mange kommuner driver langsiktige prosesser hvor kompetanseheving innen ulike tema skjer over flere år, og hvor alle ansatte er deltakere. Eksempelvis tema, de yngste barna, samarbeid barnehage- barnevern, overgang barnehage- skole, barns medvirkning, flerkulturell forståelse, likestilling i det pedagogiske arbeidet, sosial kompetanse o.s.v. Dessuten supplerer kommunene med egne midler i kvalitet - og kompetansebyggende arbeid.

Deltaking på bakgrunn av innhentet rapportering fra kommunene:

- Overgang/sammenheng mellom barnehage og skole ca 190 deltakere
- IKT i barnehage; ca 250 deltakere
- Bedre språkforståelse ca 320 deltakere
- Tall og rom ca 50 personer
- Barns medvirkning ca 350 deltakere
- Ny formålsparagraf og danning ca 150 deltakere
- Sosial kompetanse ca 800 deltakere
- Pedagogisk ledelse ca 850 deltakere

- De minste ca 100 deltakere
- Likestillingsprosjekt ca 100 deltakere

Kommunene rapporterer om dagskurs, kursrekker, kompetansebygging med nettverk som metode, interkommunalt samarebid, tverretalige nettverk, lokale utviklingsarbeid/prosjekter m.m. som metode for kompetanseheving. Flere deltar også i prosjekt initiert av Fylkesmannen.

Flere kommuner har et særlig fokus på samarbeid og kompetansehevende tiltak barnehage/skole - barnevern og har derigjennom formaliser samarbeidet tydeligere.

Fylkesmannen har over flere år hatt et veldig godt og konstruktivt samarbeid med Universitetet i Agder. Dette i særlig grad med Avdeling for lærerutdanning, men også med fagfakultet. Fruktene av samarbeidet kommer barnehagesektoren til gode ved at barnehagene og kommunene kommer i tettere relasjoner med academia. Det er enklere å etablere kontakt med kursholdere og veiledere. Ansatte ved UiA påpeker også at det er enklere å etablere enkelte studier når kontakten med Fylkesmannen og kommunen er godt etablert.

I arbeidet med å informere, etablere og implementere veiledning til nytilsatte førskolelærere er det samarebid mellom UiA, KS og Fylkesmannen.

Praxis-Sør - barnehage er en utviklingsgruppe som har til hensikt å utvikle og samarbeide om pedagogiske utviklingsprosjekter i barnehagefeltet i kommuner i Agder. Forskning, utvikling og utdanning gjennom samarbeid. Fylkesmannen er en aktiv aktør innen Praxis-Sør - barnehage. 2 av 15 kommuner i Vest-Agder er nå medlemmer i denne gruppen. I flere av deres barnehager pågår det ulike utviklingsprosjekt/forskningsprosjekt hvor ansatte fra UiA er medaktører.

Barnehageansvarlige hos Fylkesmannen sitter i styret for stiftelsen Sørlandsk lærerstevne. Ca 2.500 ansatte i barnehage og skolesektorene fra begge Agderfylkene deltar på ca 55 dagskurs på stevnedagen. Av de 2.500 deltakerne kommer ca 1000 fra barnehagesektoren. Ansatte i barnehagene i Vest-Agder er en stor del av disse. Fylkesmannen er svært aktiv for å få høy kvalitet og fokus på relevante problemstillinger på kurstilbudet.

Fylkesmannen har tidligere tatt initiativet til etablering/videreføring av to nettverk hvor en gjennom samlinger i nettverk og temadager styrker arbeidet med å bedte språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder. Vår 2011 var 10 barnehager fra 6 forskjellige kommuner organisert i to nettver. Faglig veileder er en ansatt ved UiA som tar doktorgrad med en problemstilling knyttet til minoritetsspråklige barn i barnehage. nettverksledere er fra regionene. Ett nettverk har også besøkt andre barnehager (i Oslo) som har høy kompetanse på dette brede fagområdet. Fra høst 2011 er det ene nettverket lagt ned, mens det andre nettverk med 4 barnehager fra 3 kommuner fortsetter. Faglige veiler er den samme som tidligere, nettverksleder er hentet fra en kommune. Vedkommende har meget god kompetanse vedrørende arbeid med flerkulturelle barn, og bringer mye av sin kompetanse inn i nettverkene. Hver barnehage har definert sin problemstilling som er særlig aktuell for dere barnehage. August 2011 arrangerte Fylkesmannen i Vest-Agder konferansen "Gjør barnehagen en forskjell". Prosjektbarnehagene hadde utstillinger, og enkelte presenterte sine prosjekter fra talerstolen. Kari Bratland fra Høgskolen i Oslo og Akershus, Målfrid Bleka fra Nafø og Charlotte Palludan fra Aarhus Universitet var også foredragsholdere. Ca 200 barnehageansatte deltok på konferansen som vi vi veldig gode tilbakemeldinger på! Barnehageansatte fra Aust-Agder ble også invetert. Det er også en barnehage i Vest-Agder med i Hjul-samarbeidet som Nafø (nasjonalt senter for flerkulturell opplæring) er prosjektleder for. Foruten å drifte nettverkene økonomisk, gi prosjektmidler til deltakerbarnehagene, arrangere konferanse har Fylkesmannen også valgt å gi økonomisk støtte til kommuner som arebider særlig innen tema flerkulturell forståelse. Et av de regionale pedagogiske sentrene har også i 2011 tilbudt ulike kurs om flerkulturell pedagogikk og språkforståelse til ansatte i barnehage i sin region med støtte fra Fylkesmannen. Tilskudd for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn (post 63) blir i kommunene i hovedsak brukt til å lønne to-språklige assistenter.

I Vest-Agder er det få dispensasjoner fra utdanningskravet. Alikevel har det de siste årene vært noe vanskeligere å rekruttere personer med førskolelærerkompetanse. Vi ser det særlig i kommuner som ligger i en avstand fra mer sentrale områder. Familiebarnehagene har til dels store vansker med å få ansatt pedagog, likeledes i vikariater er det svært vanskelig å få kvalifisert personell.

UiA er vårt universitet. Vår 2011 ble et fireårig deltidsstudium i Flekkefjord med ca 25 plasser avsluttet. Vi kan trygt si dette har vært meget suksessfullt. Fra høst 2010 er det også etablert et tilsvarende studium i Kristiansand med ca 30 plasser. Dette studiet vil være avsluttet sommer 2014. Fra høst 2012 vil det ikke bli opprettet noen klasser utover de faste. Dette fordi UiA er inne i et krevende forberedelsesarbeid vedrørende oppstart av ny barnehagelærerutdanning fra høst 2013. Fylkesmannenv/barnehage er representert i en referansegruppe knyttet til

dette arbeidet.

Høsten 2011 ble det organisert/utviklet et kompetansehevende studie på UiA for assistenter /fagarbeidere. Dette på bakgrunn av midler fra KD. I Vest-Agder er det 39 deltakere som startet opp vinter 2012. Fylkesmannen er også i forhold til dette arbeidet meget godt fornøyd med samarbeidet med UiA.

Fylkesmannen har opprettet et likestillingsteam i fylket. Flere av medlemmene i det tidligere rekrutteringsteam sitter i likestillingsteamet. Foruten Fylkesmannen er 2 ansatte fra UiA, 2 ansatte fra 2 demonstrasjonsbarnehager og leder av barnehage/utdanningsforbundet i Vest-Agder medlemmer i teamet. Vi har faste møter hvor vi diskuterer/ definerer tiltak hver for oss eller i sammen, forbereder og utfører tiltak. Handlingsplan for likestilling 2008 - 2010 og Likestilling 2014, samt vårt oppdragsbrev er utgangspunkt for våre aktiviteter. Fylkesmannen og representanter fra MiB Vest-Agder deltok på Yrkesmessa februar 2011. Eksempler på andre tiltak; Gutter fra enkelte u-skoler praktiserer gjennom året i flere barnehager, det skrives avisartikler, deltagelse på arrangementer, forelesninger på studier, intervju på radio både lokalt og nasjonalt. Vi har laget en reklagefilm som ble vist på Kristiansand kino i nærmere to måneder i 2011. Mange år på rad har vi arrangert konferanse/fagdag/MiB-dag på dette område hvor vi gjerne har forelesere hentet fra lokale, regionale og nasjonale miljøer. Vår 2011 var Ivar Frønes en av flere forelesere. Enkelte kommuner har nå en større satsing på å rekruttere menn inn i barnehage, og tar dermed et større ansvar for å etablere MiB-nettverk i egen kommune. Noen av våre kommuner jobber meget seriøst med likestillingsperspektivet i det pedagogiske arbeidet. I utgangspunktet samarbeider teamet om alt, men gjør også noe hver for oss. Tilskuddet fra KD er helt nødvendig for å bidra til en endring, et løft, en utvikling.

Under 34.4 er det rapportet om et stort kompetanseutviklende tiltak vi arbeidet med i Vest-Agder. Prosjektet Være Sammen startet opp sommeren 2010. 2011 var et meget aktivt år. 16 barnehager fra 6 kommuner i Vest-Agder og fra høsten 2011 også 5 barnehager fra 2 kommuner i Aust-Agder, - jobber med et program som løper langst to linjer. Langs den ene linjen arbeides det med voksenrollen. Den skal være preget av varme og respekt for barnet både gjennom relasjonsbygging og gjennom å sette grenser. Den andre linjen utgjør av fortellinger, sanger billedbøker m.m. som brukes til samtalegrunnlag tilpasset samhandling mellom barn- barn, barn - voksne. Fylkesmannen har ansatt en prosjektleder. Vi har etablert en gruppe dyktige pedagoger til å være veiledere for prosjektbarnehagene. Vi har hentet mye kompetanse om tema hos ansatte i senter for adferdsforskning/UiS, UiA har ansvar for følgeevaluering og sluttrapport. Underveis i prosjektet skjer det masse skolering. Flere av våre 6 deltakerkommuner har samlinger for ALLE ansatte i ALLE barnehagene i kommunen. Dette er et stort kompetanseutviklende tiltak fra vår side.

Det nedlegges et rimelig stort arbeid i løpet av året for å innfri de ulike oppdragene knyttet til kompetanseutvikling og rekruttering.

Fylkesmannen er særlig opptatt av å styrke kommunene som barnehagemyndighet også i forhold til kvalitets- og kompetansehevende arbeid. I alle naturlige sammenheng blir dette presisert. Der hvor vi opplever et "fravær av utviklingstrykk" - forsøker vi på ulikt vis å bidra til en endring, et løft og en utvikling.

Evaluering av måloppnåelse

Som det fremgår av aktivitetsbeskrivelsen ovenfor er tiltak satt inn i forhold til alle resultatkravene som nevnes under oppdraget for resultatområde 34.2. Vi vurderer vår egen kapasitet og kompetanse som tilfredsstillende mht kvantitet og kvalitet i utførte oppdrag. Vi baserer denne vurderingen blant annet på kontakt med og tilbakemeldinger fra de barnefaglig ansvarlige i kommunene.

34.3 Andre satsingsområder

Gjennomførte tiltak

Fylkesmannen følger opp de nasjonale satsinger på flere måter. De ulike områdene er tema på Fylkesmannens barnehagemøter.

a. Prosjekt Være Sammen (utprøving): I samarbeid med forfatter/musiker/teolog Eyvind Skeie, Foreningen Være Sammen, Universitetet i Agder, Senter for adferdsforskning (UiS) utvikler og utprøver Fylkesmannen i Vest-Agder et program om inkludering, sosial kompetanse. Voksenrollen blir i særlig grad satt søkelyset på. Formålet

med prosjektet er å hjelpe de ansatte i barnehagen til å utvikle en autoritativ voksenrolle overfor barna, og utvikle gode relasjoner og medvirkende barn. Prosjektet skal bidra til å forebygge mobbing og utestengning av enkeltbarn, slik at alle barna utvikler en positiv selvfølelse, gir uttrykk for følelser på en positiv måte og opplever fellesskapsfølelsen i barnegruppa. Dette er bl. annet et tiltak som vi håper vil forebygge mot mobbing.

Prosjektet startet vår 2010 og er tenkt avsluttet som prosjekt sommer 2013. Av økonomiske årsaker må den dimensjonering vi hadde planlagt endres, og deler av prosjektet avsluttes sommer 2012. Det vil i Vest-Agder bli en videreført i en annen variant fra høst 2012. I 2011 har vi "utdannet" 11 veiledere som er pådrivere og veiledere i prosjektbarnehagene. I dette arbeidet har vi i stor grad benyttet kompetanse fra Senter for adferdsforskning/ UiS. Vi har har arrangert to storsamlinger (hele dager) hvor kommuneadministrasjon fra 6 kommuner og ansatte i 16 prosjektbarnehager i Vest-Agder har deltatt. Vi ønsker å gi de ansatte verktøy og kunnskap om sin egen rolle. Hvordan være en autoritativ, myndig og varm voksen. Hvordan og hvorfor skal en markere handlinger i fellesskap. Markere verdiene i fellesskapet. Våren 2011 ble 5 barnehager fra 2 kommuner i Aust-Agder invitert med i prosjektet. Universitetet i Agder tar hånd om følgeevaluering og sluttrapport.

Erfaringer/kunnskap fra dette og metodene som anvendes håper vi vil endrer holdninger hos barnehageansatte. Den nyetablerte kunnskapen skal bli en del av hverdagslivet i norske barnehager i framtiden.

b. Manifest mot mobbing mv.: Utover ovennevnte (pkt a) pågår det ulike prosjekt i mange av fylkets barnehager som har fokus på å minske/forhindre mobbing i barnehage. Ved årsskiftet hadde 14 av 15 kommuner undertegnet mobbemanifestet. Fylkesmannen tilskrev alle kommunene i brev form (undertegnet av fylkesmann Ann-Kristin Olsen) ang mobbemanifestet høsten 2011, minnet om betydningen av å prioritere området herunder emnet digital mobbing som fokustema. Mobbing som nedbrytende fenomen har også hatt forsterket fokus i fylket i forbindelse med høyesterettssak i fylket (Kristiansand). Resultatet foreligger i skrivende stund, og følges tett opp overfor nevnte og øvrige kommuner av oss.

c. Barnehage/barnevern: Mange kommuner har et økt fokus på samarbeid mellom barnehage og barnevern. Fylkesmannen bidrar b. annet med erfaringsspredning av erfaringer i/mellom kommunene.

d. Sørlandsk lærerstevne: Fylkesmannen er med i styret for Stiftelsen Sørlandsk lærerstevne som er ansvarlig for en årlig kursdag i oktober for ansatte i barnehage og skole i Agderfylkene. Denne dagen tilbys ca 55 heldagskurs til ca 2.500 ansatte i barnehage og skole. Mobbeproblematikken i barnehage var også tema der. Likeledes kurs innen flerkulturell forståelse. I de senere år har ca 950 barnehageansatte årlig deltatt på stevnet.

e. Samarbeid FM - kommunene: Gjennom våre ulike samlinger bidrar Fylkesmannen aktivt til nettverkbygging mellom kommunene i fylket. Fylket er organisert i tre nettverk, og de samarbeider godt og effektivt innen ulike tema/områder. Fylkesmannen bidrar også økonomisk til nettverk som har særlig aktuelle samarbeidstema.

Vi ser det som viktig å bidra til nettverkbygging mellom akademia og kommune og barnehage, og er i praksis svært sentrale og aktive i dette byggearbeidet. Fylkesmannen investerer mye tid i dette arbeidet.

Vedrørende tverretattlig arbeid innad i den enkelte kommune, bidrar Fylkesmannen med erfaringsspredning av de gode eksemplene for å anspre andre til å gjøre noe tilsvarende.

Mye av Fylkesmannens motivasjon for å nå målene i embetsoppdraget er at vi håper at våre mange ulike tiltak og vår innsats skal gjøre en forskjell i arbeidet i barnehagesektoren, både hva som gjelder for kommunen som barnehagemyndighet, barnehageeierne og ansatte i barnehagene.

Samlet evaluering

Vi vurderer vår egen kapasitet og kompetanse som tilfredsstillende mht kvantitet og kvalitet i utførte oppdrag.

Ressursrapportering

I tillegg er det ført kr 187 472 på resultatområde 474 under Barne- likestillings og inkluderingsdepartementet: Forvaltning av tilskudd til opplæring i norsk og samfunnsfag.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
31.1 Tilsyn	kr 1 127 338,41	kr 0,00

31.4 Informasjon og veiledning	kr 549 872,23	kr 0,00
31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartl. prøver	kr 240 466,70	kr 890 037,60
31.9 Annet tilsyn og forv. på utd.omr. (rest 31)	kr 332 771,37	kr 0,00
32.2 Kompetanseutvikling	kr 186 280,95	kr 0,00
32.3 Skoleporten	kr 37 819,67	kr 0,00
32.9 Andre oppg. for økt kval. i gr.oppl.(rest 32)	kr 347 231,07	kr 0,00
33.1 Tilskuddsforvaltning	kr 209 555,20	kr 0,00
33.2 Klagesaksbehandling	kr 46 247,25	kr 0,00
33.3 Informasjon og veil. bh	kr 0,00	kr 0,00
33.4 Tilsyn	kr 122 225,74	kr 0,00
33.5 Kontroll av årsmelding og årsregnskap	kr 0,00	kr 0,00
33.9 Andre tilsyn og forv. på b.hageomr. (rest 33)	kr 288 904,08	kr 0,00
34 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen	kr 168 480,24	kr 74 513,07
36 Landsdekkende oppgaver KD	kr 776 693,57	kr 860 141,06
Andre oppgaver under KD	kr 487 984,40	kr 803 914,41
Sum:	kr 4 921 870,00	kr 2 628 606,00

Statens Helsetilsyn

Resultatområde 41 Tilsyn og klagebehandling etter barnevernloven

41.1 Hendelsesbasert tilsyn

Fylkesmannen har behandlet 47 saker i 2011. Av disse er det konkludert med lovbrudd i 2 saker. Det er gitt kritikk i 11 saker. I de resterende 34 sakene er det ikke gitt noen reaksjon.

41.2 Planlagt tilsyn

Fylkesmannen har gjennomført tilsyn med 6 kommunale barneverntjenester som en del av et landsomfattende tilsyn med den kommunale barneverntjenesten. I tillegg er det gjennomført tilsyn med alle institusjonene i fylket. Det er utført 60 individtilsyn, noe som tilsvarer 101% av de lovpålagte tilsyn.

Ved det landsomfattende tilsynet ble det gitt avvik til alle kommunene.

41.3 Klagesaker

Fylkesmannen i Vest-Agder har behandlet 6 klager på enkeltvedtak etter barnevernloven. Alle klagen er behandlet innen 3 måneder. Klage over bruk av tvang i institusjoner har hatt en kraftig økning i 2011. Fylkesmannen behandlet i 2011 69 klager mot 28 i 2010. Klager etter rettighetsforskriften har 1.prioritert og blir behandlet i løpet av en uke. Klager på enkeltvedtak er behandlet i løpet av en måned.

Viser forøvrig til årsrapporten på barnevernområdet.

41.9 Andre oppdrag

Fylkesmannen har gjennomgått kvartalsrapporteringen fra kommunene. Kommunene får tilbakemelding der hvor fristene ikke er overholdt. Fylkesmannen har gjennomgått halvårsrapportene og oversendt de til departementet.

Fylkesmannen har fordelt nye øremekrede stillinger til barneverntjenesten.

Resultatområde 73.1 Klager på økonomisk stønad og kvalifiseringsprogrammet etter lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (Nav)

I 2011 mottok Fylkesmannen 157 nye klager etter loven om sosiale tjenester i Nav. Sammen med restansen fra årsskiftet 2010/2011 ble det behandlet totalt 166 klagesaker i 2011. Vi hadde en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 23 dager. Det er en økning i antall klager på dette saksfeltet

Det er rapportert på eget skjema til Statens helsetilsyn

Resultatområde 74 Tilsyn etter lov om sosiale tjenester i NAV

74.1 Hendelsesbasert tilsyn

Fylkesmannen har hatt fem henvendelser som er blitt vurdert som mulige tilsynsaker. En av disse har resultert i tilsynsmessig oppfølging og er under behandling pr. 31.12.2011.

74.2 Planlagt tilsyn

Fylkesmannen har gjennomført 4 tilsyn etter lov om sosiale tjenester i NAV. Tilsynet har omhandlet kommunens/NAV's behandling av søknad om økonomisk stønad. Det ble funnet avvik i 2 kommuner. Avvikene begrunnes i styringssvikt og konkret brudd på materielle krav på områdene kartleggig/innhentning av opplysninger og individuell vurdering av om stønad skal ytes, stønadens størrelse og stønadsform.

Det er sendt egne rapporter til Statens helsetilsyn

74.9 Andre oppdrag

Av de 166 sakene som er behandlet i 2011, var 57 saker fra husstander/personer med barn

Resultatområde 81 Tilsyn og klagesaksbehandling etter sosialtjenesteloven

81.1 Hendelsesbasert tilsyn

Fylkesmannen i Vest-Agder har behandlet en tilsynssak etter sosialtjenesteloven kapittel 6. Saksbehandlingstiden var 10 timer.

81.2 Planlagt tilsyn

Vår interne tilsynsgruppe utarbeider tilsynsplan for sosialområdet. Denne følges opp på månedlige møter og rapporteres til Statens helsetilsyn i samsvar med spesifiserte krav.

Tilsyn med avlastning til eldre ble gjennomført som forvaltningstilsyn. Dette ble gjennomført i to kommuner.

Det er gjennomført seks systemrevisjoner, alle som fellestilsyn med helsetjensten i 2011.

Det ble gjennomført tilsyn med helsemessig og sosial beredskap i to kommuner. Dette tilsynet ble gjennomført sammen med Fylkesmannens beredskapsseksjon. Det ble gitt avvik i en kommune.

Det ble ført tilsyn med helse- og sosialtjenesten til eldre ("demenstilsyn") i to kommuner. Det ble gitt avvik i en av kommunene.

Ernæringstilsyn ble gjennomført i to kommuner. Det ble gitt avvik ved begge tilsynene.

81.3 Klager etter sosialtjenesteloven

Klager etter sosialtjenesteloven kapittel fire og seks er innrapportert på eget skjema til Statens helsetilsyn.

I 2011 mottok Fylkesmannen 42 klager etter lov om sosiale tjenester. Sammen med restanser fra 2010 ble det behandlet 51 saker i 2011. Av disse sakene var 33 etter kapittel fire, 15 saker etter kapittel seks og 3 saker etter andre bestemmelser i sosialtjenesteloven. Av disse sakene ble 7 opphevet, 9 ble omgjort og 35 saker ble stadfestet.

57 % av sakene er behandlet innen tre måneder.

81.9 Andre oppdrag

Vedtak om bruk av tvang og makt ble godkjent overfor 59 personer med psykisk utviklingshemning i 2011. 12 søknader om dispensasjon fra utdanningskrav ble behandlet og innvilget. Mottatte beslutninger om skadeavvergende tiltak i nødsituasjoner ble gjennomgått (tilsammen 373 fordelt på 62 personer).

Alle saker ble behandlet innen 3 måneder.

Ingen klager ble mottatt på dette feltet i 2011.

Eget rapporteringsskjema til helsetilsynet er utfylt og sendt inn 20. januar

Fylkesmannen arrangerte et oppdateringskurs vedr. sosialtjenestelovens kap. 4A over 2 dager for alle kommunene i Vest-Agder. Her deltok det ca. 100 personer.

Resultatområde 82 Tilsyn og klagesaksbehandling etter helsetjenestelovgivningen

82.1 Hendelsesbasert tilsyn

Det er rapportert til Statens helsetilsyn via Reg Rot pr. 30.04, 31.08. og 31.12.2011.

Vi mottok 100 hendelsesbaserte tilsynssaker i 2011. 111 saker ble behandlet. 17 av disse ble avsluttet med lokal avklaring. 14 saker ble oversendt Statens helsetilsyn for videre behandling. Median saksbehandlingstid for 2011 var 106 dager. Restanse ved årsskiftet var 25 saker. Median ventetid for disse var 75 dager.

I to tilfeller har politiet tatt kontakt med spørsmål om etterforskning skal iverettes.

Vi har tatt kontakt med politiet om etterforskning i en sak i 2011.

82.2 Planlagt tilsyn

Egen rapportering er sendt Statens helsetilsyn.

I 2011 ble det gjennomført 18 systemrevisjoner. Resultatkravet var 14. Det ble gjennomført 9 systemrevisjoner i spesialisthelsetjenesten. 2 av disse var landsomfattende tilsyn (LOT) med regionalt team, hvor vår ene assisterende fylkeslege deltok på tilsyn i Telemark og Vestfold. Tema for landsomfattende tilsyn var mottak og håndtering av eldre slagpasienter. Vi deltok også på LOT ved Sørlandet sykehus HF, som består av sykehuset i Arendal og Kristiansand. Vi gjennomførte også slagtilsyn, altså samme tema som LOT, ved sykehuset i Flekkefjord. Det ble ikke gitt avvik verken i Kristiansand eller Flekkefjord. Vi gjennomførte tilsyn med ØNH ved sykehuset i Arendal og Kristiansand. Her ble det gitt samlet avvik for begge.

Vi hadde tilsyn med en privatpraktiserende spesialist i psykiatri og med en privatpraktiserende psykologspesialist. Det ble ikke gitt avvik. Tilsynet dreide seg om henvisningsrutiner, forsvarlig behandling, samhandling og oppfølging.

Det er gjennomført tilsyn med helsemessig og sosial beredskap i Lyngdal og Kvinesdal kommune. I Lyngdal ble det gitt ett avvik, i Kvinesdal ble det ikke gitt avvik, det er første gang at en kommune i vårt fylke ikke får avvik på tilsyn med dette tema. Styringssystemet som ligger til grunn for alle beredskapsåplanene i Kvinesdal kommune var godt fundert på alle nivå i kommunen, stort fokus på beredskap og klare ansvarslinjer. Det ble gjennomført tilsyn med kommunenes helse- og sosialtjenester til eldre (demenstilsyn) i Flekkefjord og Marnardal. Tilsynsystema var diagnostisering, behandling og oppfølging av demente. I Flekkefjord ble det gitt ett avvik. Kommunen sikret ikke i tilstrekkelig grad at kontinuitet og regelmessighet i tjenesten til disse pasientene ble ivaretatt. Kommunene planla geriatrik dagshospital i samarbeid med sykehuset. I Marnardal ble det ikke gitt avvik, kommunene hadde demensteam og planla pårørerendeskole, der var forbedringspotentiale i opplæring i internkontroll, kvalitessystem og fagprogram. Det ble også ført tilsyn med kartlegging og oppfølging av eldres ernæringsforhold i Mandal og Kristiansand, det ble gitt avvik i begge kommuner. Det dreide seg om manglende dokumentasjon på kartlegging av ernæringsstatus. Det var vanskelig å se om det var gjort individuelle vurderinger, og det var uvitenhet om retningslinjene som kom i 2009. Tilsyn med kommunenes gjennomføring av pasientrettighetslovens kap 4A (LOT), ble gjennomført i Kvinesdal og Kristiansand. I Kvinesdal ble det gitt to avvik,. Det var ikke tilfredsstillende opplæring, det ble brukt tvangstiltak uten at det var fattet vedtak og samtykkekompetansen ble ikke vurdert. det ble heller ikke vurdert hvorvidt helsehjelpen var å definere som nødvendig helsehjelp.

82.3 Klagesaker

Vi mottok 69 rettighetsklager etter helselovgivningen i 2011, og behandlet 78. I alt 55 av sakene gjaldt pasienttransport. Median saksbehandlingstid for transportsakene var 13 dager, for nødvendig helsehjelp 83 dager og for andre klager 113 dager.

I 2011 behandlet vi tre saker etter vederlagsforskriften. Alle ble stadfestet og behandlet innen tre måneder.

Når det gjelder saker etter pasientrettighetslovens kapittel 4A, har vi hatt følgende behandling:

- antall mottatte kopier av vedtak: 128
- mottatte kopier av vedtak som varer mer enn 3 mnd.: 30
- mottatte kopier av vedtak tatt til etterretning: 111
- antall vedtak besvart: 125
- antall vedtak opphevet: 5
- antall vedtak endret: 0

82.9 Andre oppdrag

Vi mottok 7 meldinger om tilbakeholdelse i institusjon med hjemmel i sosialtjenesteloven § 6-2.

Meldinger etter spesialisthelsetjenesteloven § 3-3 - oppsummering for 2011

I år 2011 mottok Helsetilsynet i Vest-Agder 122 meldinger i henhold til spesialisthelsetjenesteloven § 3-3. Det har vært en klar nedgang i antall meldinger fra 2010 hvor det kom inn 202 meldinger. I 2009 var antallet meldinger 149. Den klare reduksjonen i antallet meldinger fra 2010 til 2011 har vært tematisert i møte mellom Fylkesmannen og helseforetaket. De 122 meldingene er hendelser som skjedde ved klinikker ved Sørlandet sykehus i Flekkefjord og Kristiansand, samt DPS-ene Lister, Solvang og Strømme. Det ble åpnet tilsynssak 11 saker hvor saken opprinnelig startet som en §3-3- melding.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Resultatområde 41 Tilsyn og klagebehandling etter barnevernloven

Det vises til rapportering under Statens helsetilsyn.

Resultatområde 42 Familierett

42.1 Ekteskapsloven

Fylkesmannen har gitt 428 bevillinger til separasjon og 520 bevillinger til skilsmisse i 2011. Tallene for 2010 var henholdsvis 488 og 397.

42.2 Anerkjennelsesloven

Fylkesmannen har behandlet 60 søknader etter anerkjennelsesloven. I 2010 var tallet 41.

42.3 Barneloven

Det har i 2011 vært gitt utstrakt råd og veiledning overfor til biologiske foreldre/partner advokater som har kontaktet Fylkesmannen for å søke råd i barnefordelingssaker og der barnerettslige spørsmål har vært sentrale. Flere saker har vært i grenseområdet barnelov/barnevernlov.

I forhold til saker om reisekostnader har det vært gitt råd og veiledning, men det er ikke blitt fattet vedtak i enkeltsaker.

42.4 Veiledning og informasjon

Det har i 2011 vært gitt utstrakt råd og veiledning overfor til biologiske foreldre/partner advokater som har kontaktet Fylkesmannen for å søke råd i barnefordelingssaker og der barnerettslige spørsmål har vært sentrale. Flere saker har vært i grenseområdet barnelov/barnevernlov. Fylkesmannen henviser til andre etater i sin veiledning.

Resultatområde 43 Krisetiltak

Fylkesmannen har i 2011 foretatt en kartlegging av alle kommuner i fylket.

Vest-Agder har et krisesenter, lokalisert i Kristiansand kommune. Kristiansand er vertskommune for alle 15 kommuner i fylket i tillegg til 7 kommuner fra Aust-Agder. Det har vært en midlertidig avtale for drift av krisesentertilbudet i 2011. Permanent drift av et helhellig krisesenter med oppstart 01.01.12 var under arbeid. I denne avtalen inngår også et nytt, adskilt tilbud til kvinner med tilleggsproblematikk.

På bakgrunn av informasjonen som er kommet fram gjennom kartleggingen vurderer vi det slik at det ikke foreligger grunn til bekymring i forhold til at kommunene i fylket ikke skal kunne oppfylle forpliktelsene i forhold til lovkravet. Det var noe mediefokus på krisesenterdriften mot slutten av 2011. Det gjaldt planer om

reduerte stillinger i 2012 som ville medføre reduserte miljøtiltak i ukedagene.

Resultatområde 44 Familievern

Fylkesmannen har gitt råd og veiledning ved ulike problemstillinger ang. innsynsrett, taushetsplikt.

Ingen tilsyn i 2011.

Resultatområde 45 Barn og unge

45.1 Informasjonsvirksomhet og samordning

Et gis generell veiledning om lov og forskrifter til barnevernansatte og det er holdt egne møter med Vennesla og Songdalen kommuner.

Fylkesmannen har gjennomført kurs for barnevernledere internkontroll. Kursen ble holdt av Statens helsetilsyn og en representant fra en bydel i Oslo.

Det vises også til årsrapporten pkt. 2.3.1.

45.2 Fritak for taushetsplikt

Fylkesmannen har i løpet av 2011 behandlet 10 søknader om fritak fra taushetsplikt. Fylkesmannen har også gitt råd og veiledning til advokater og påtalemyndighet i forhold til frister og vilkår for fritak fra taushetsplikt på dette området.

45.3 Handlingsplan mot kjønnslemlesting

Fylkesmannen deltar i et regionalt nettverk bestående av det statlige barnevernet og et regionalt ressurscenter. Det er ikke arrangert noe kurs i 2011. For øvrig vises til resultatområde 84.10.

45.4 Biologisk opphav

I 2011 har vi behandlet 13 forespørsler om biologisk opphav. En sak er under behandling.

45.7 Tilskudd til kommunalt barnevern

Fylkesmannen har utført oppdraget med å håndtere tilskuddordningen til kommunene som skal styrke det kommunale barnevernet. I februar 2011 ble det fordelt kr 7 770 000 til hovedsakelig nye stillinger. Det ble gitt noe tilskudd til kompetansetiltak. I desember ble ytterligere milder tilsvarende 2,4 stillinger. Midlene var viktig for barneverntjenestene i fylket.

Det fulgte en del veiledningsarbeid med oppgaven i forhold til kommunene.

Resultatområde 46 Universell utforming

Fylkesmannen er representert i arbeidsgruppe med fylkeskommunen og råd for mennesker med nedsatt

funksjonsevne. Arbeidsgruppen har blant annet arbeidet med tilgjengeligheten på fylkeshuset. Fylkesmannen har arrangert dagskonferanse i samarbeid med fylkeskommunen hvor tema var universell utforming. Fylkesmannen og fylkeskommunen har også i 2011 delt ut fylkespris for universell utforming.

Embetet har en handlingsplan for universell utforming 2009-2011. Alle tiltak i denne er ikke gjennomført, embetsledermøte har forlenget planen til å gjelde til og med 2012.

Vi hadde en arbeidsgruppe for klart språk i 2010 som bl.a. utarbeidet en språkveileder. Veilederen ga avdelingene et godt utgangspunkt til å fortsette arbeidet. Klart språk i avdelingene er tema på to embetsledermøter i året.

Plangruppa på embetet følger opp at innkomne planer tar hensyn til universell utforming.

Resultatområde 47 Innvandring og integrering

47.1 Statsborgerseremonier

Det er arrangert en seremoni for personer som er blitt norske statsborgere. Deltakerprosenten gikk ned for 30 til 21 %. Fylkesmannen har likevel aldri hatt så mange deltakere tidligere på seremoni. Det var 465 som var invitert til seremonien og 101 takket ja til invitasjonen. Ordførerne fra alle bosettingskommunene deltok på seremonien.

Statsborgerseremonier

Embeter	Antall seremonier	Prosent nye statsborgere som har deltatt
FMVA	1	21
Sum	1	

47.2 Bosetting av flyktninger

Bosetting av flyktninger er et tema også i det boligsosiale arbeidet, herunder satsingen ”På vei til egen bolig” hvor også Husbanken spiller en sentral rolle. UDI og KS er mer sentrale aktører på dette feltet enn Fylkesmannen.

Når det gjelder enslige mindreårige var det ingen beboere i barneverninstitusjoner i Vest-Agder ved årsskiftet.

47.3 Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)

I 2011 har vi behandlet tre klager etter introduksjonsloven. To av sakene gjaldt avslag på introduksjonsprogram, og en sak gjaldt stans av introduksjonsprogram. Vedtakene ble opprettholdt. Det har vært et møte i regi av IMDi Sør i 2011 om loven.

47.4 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og norskopplæring for asylsøkere

Tilskuddsordningene, tilsammen 4 ulike ordninger, er forvaltet i henhold til forutsetninger og bestemmelser. Fylkesmannen kontrollere jevnlig alle søknader om tilskudd fra kommunene.

Gjennom året har Fylkesmannen hatt løpende kontakt og samarbeid med kommunene både når det gjelder tilskuddsforvaltningen og andre informasjons- og veiledningsoppgaver. I dette arbeidet har vi tett samarbeid med et nettverk av kommunale voksenopplæringsledere. Vedr kompetanseutvikling har vi i samarbeid med IMDI og Vox gjennomført samlinger for lærere som underviser fremmedspråklige voksne. Det ble holdt etterutdanningskurs for 219 lærere og ledere. Kurset ble gjennomført i samarbeid med Aust-Agder. I tillegg har vi arrangert fagdager for samme målgruppe.

Vi har ikke hatt klagesaker på området

Resultatområde 48 Likestilling

Fylkesmannens rapportering som offentlig myndighet:

Innledning: Ny Regionplan Agder 2020 gir nytt grunnlag for likestillingsarbeidet i fylket

Hvert år fra SSB i 1999 begynte å publisere sin likestillingsindeks for kommunene, har Vest-Agder fylke kommet dårligst ut. Fylkesmannen har derfor i hele denne perioden vært en aktiv pådriver for å fremme likestilling mellom kjønnene sammen med andre gode krefter på Sørlandet. Det vises til tidligere redegjørelser. I 2011 laget Senter for likestilling ved Universitetet i Agder i samarbeid med Agderforskning for første gang en likestillingsmonitor for Sørlandet som i motsetning til SSBs indeks gir kommunene mulighet for å måle endring i likestillingsgrad fra år til år. I tida framover vil denne monitoren være et viktig redskap for å følge utviklingen i kommunene. Foreløpig går det trått med likestillingsarbeidet i fylket.

I hele landet er det mulig å skille ut litt over 20 kommuner som er aller minst likestilt, ut fra samleindeksen. Av disse ligger fem i Vest-Agder, nemlig Audnedal, Sirdal, Lindesnes, Marnardal og Hægebostad. Av de drøyt 100 minst kjønnslikestilte kommunene i landet er 20 av dem i Agder, herav 13 i Vest-Agder. Til sammen er 25 av Agders 30 kommuner under landsgjennomsnittet. Kristiansand er den eneste sørlandskommunen i den mest likestilte gruppen. Det har vist seg svært krevende å endre dette bildet.

Arbeidet med likestilling i Agderfylkene har i mange år politisk vært forankret i Agderrådets Likestillingsutvalg hvor fylkesmannen i Vest-Agder personlig har vært medlem. Agder fylkenes likestillingsarbeid er fra 2011 forankret i Regionplan 2020. Agderrådets likestillingsråd ble oppløst da Regionplanen trådte i kraft. Planen skal nå implementeres. Det er etablert et sekretariat som arbeider med dette, og fylkesmannen deltar personlig i en planleggingsgruppe som tilrettelegger arbeidet med å konkretisere videreføringen av arbeidet med likestilling i fylket. Alle aktivitetene til Agderrådets likestillingsutvalg videreføres inntil videre som planlagt. Tiårs-satsningen »Fritt valg«, som dreier seg om utradisjonelle yrkesvalg, kan nevnes i denne forbindelse. Fylkesmannen personlig er med i eiergruppa til prosjektet.

Regionplan 2020 har 6 hovedmålsettinger, herunder «Det gode livet: Agder for alle», som omfatter likestilling og har den ambisiøse målsetting at «Agder skal være en foregangsregion på utvikling av menneskelige ressurser.» Fylkesmannen vil derfor ytterligere skjerpe innsatsen overfor kommunene som pådriver for likestilling i tida som kommer.

Regionplanen peker på at: «Landsdelen har stor utfordringer knyttet til likestilling. Det mest synlige eksemplet er relativt lav deltakelse av kvinner i yrkeslivet og svært mange deltidsjobber i regionen. I likhet med andre deler av landet har vi også utfordringer knyttet til forhold som sosiale forskjeller, etnisitet og funksjonsevne.» Regionplanen dekker derfor ulike diskrimineringsgrunnlag, ikke bare arbeidet med kjønnslikestilling.

Planen lister opp følgende 4 hovedtiltak som Fylkesmannen vil følge opp som offentlig myndighet:

«Prioritere tiltak som øker kvinners yrkesdeltakelse og satse på kvinnelige ledere både i privat og offentlig sektor.

Stimulere initiativ som inkluderer flere i arbeidslivet, uavhengig av kjønn, etnisitet, alder, funksjonsevne, religion, seksuell orientering og sosial bakgrunn

Systematisk bruk av regionale suksesshistorier knyttet til likestilling og inkludering som modell for andre arbeidsgivere

Utvikle en felles, offentlig arbeidsgiver- og utdanningsstrategi som legger vekt på mangfold i forbindelse med rekruttering.»

Fylkesmannen arbeider tett opp mot Likestillingssenteret som fortsatt skal være forankret til Universitetet i Agder etter en runde med vurdering av spørsmålet om senterets faglig tilknytning skulle flyttes fra universitetet til et forskningsinstitutt. Fylkesmannen gikk inn for å opprettholde tilknytningen til Universitetet.

Foreløpig status: Fylkesmannen har sluttet seg til å etablere en bredt sammensatt LIKESTILLINGSALLIANSE for å videreføre likestillingsarbeidet på Agder i henhold til Regionplan 2020. I motsetning til tidligere vil også det private næringsliv inviteres inn i alliansen.

- Embetets organisering av likestillingsarbeidet og enkelte tiltak i samarbeid med andre

Fylkesmannens målsetting var at 2011 skulle stå i likestillingens tegn. For å realisere dette har vi i 2011 samarbeidet med flere eksterne aktører.

I samarbeid med Fylkesmannen i Aust-Agder arrangerte vi i vår et felles statlig etatsjefsmøte om Levekår og likestilling hvor målsettingen var å belyse hva statlige regional etater på Agder samlet kunne få til på dette feltet. Samlingen var meget vellykket og ga inspirasjon til forsterket samarbeid på tvers av etatene.

Vårt nye Likestillingsutvalg ble nedsatt i mars 2011 med fylkesmannen som leder. Utvalget har 8 medlemmer, fem menn og tre kvinner, og representerer samtlige avdelinger. Utvalget holder møter hver måned og har følgende mandat:

«Utvalget skal kartlegge hvordan embetet avdelingsvis og samlet arbeider med likestillingsspørsmål, internt og eksternt.

Utvalget skal lage en handlingsplan for hvordan embetet skal arbeide med resultatområde 48 Likestilling og herunder avgjøre hvilke diskrimineringsgrunnlag det skal arbeides aktivt med i 2011. Utvalget skal knytte til seg samarbeidspartnere for å nå målsettingen om å være en pådriver og veileder for kommunene i likestillingsspørsmål. Likestillingssenteret på UiA, Likestillingsrådet og KS er blant aktuelle partnere.

Utvalget skal også foreslå hvordan Fylkesmannen skal medvirke til å nå målsettingene om likestilling i Regionplan Agder 2020.

Utvalget skal arbeide praktisk med sikte på å integrere likestilling i embetets arbeid overfor kommunene på alle områder. Utvalget fastsetter selv frister og delmål for sitt arbeid og skal ta sikte på å fungere 2011-2012. Utvalget skal rapportere i embetets årsrapport til FAD om sin virksomhet.»

Utvalget er sentralt i Vest-Agders likestillingsarbeid. Vi har en Likestillingsplan fra 2010 med ambisjon om at embetet skal være en spydspiss for å fremme kjønnslikestilling i fylket, både som myndighetsutøver og som arbeidsgiver. Utvalget vil nå lage en handlingsplan for embetets arbeid med likestilling mot kommunene, men ble ikke ferdig med dette i 2011. Utvalget startet med å kartlegge embetets innsats eksternt og internt på dette feltet etter mønster av LDOs SALDO-modell. Utvalget har besluttet å revidere Likestillingsplanen til å omfatte diskriminering på flere grunnlag som for eksempel etnisitet og funksjonshemming, men vil foreløpig prioritere kjønnslikestilling. Til tross for at man ikke kom helt i mål i 2011 med det eksterne likestillingsarbeidet, er det uten tvil blitt intensifisert, blant annet ved utarbeiding av statistikk. Utvalget har invitert Songdalen kommune, Lindesnes kommune og Kvinesdal kommune til å møte i utvalget og redegjøre for sitt likestillingsarbeid, noe som ga nyttig innsikt. Prosjektlederen for Aust-Agder fylkesmannsembetes prosjekt «Tidlig innsats for god start» har gitt utvalget nyttig informasjon om sammenhengen mellom levekår og likestilling på Sørlandet. Prosjektlederne for tiårs-satsingen «Fritt valg» har også fortalt om sitt arbeid.

Gjennom tett oppfølging av arbeidet med Regionplan 2020, også på arealplanområdet, er embetet tett på likestillingsarbeidet i landsdelen og anses som en pådriver på dette feltet, blant annet gjennom å holde en høy profil i media. Tett samarbeid med Likestillingssenteret på UiA er nyttig for vårt eksterne likestillingsarbeid. Senteret har blant annet aktivt fulgt opp ARP-arbeidet i flere kommuner i tillegg til den oppfølging vi selv har stått for. I tillegg kan nevnes flere interessante konferanser i senterets regi. Fylkesmannen har gitt økonomisk støtte til enkelte av disse og utvalgets medlemmer har deltatt aktivt, blant annet ved lansering av Likestillingsmonitoren for Agder, på Fedreseminar, vært på forelesninger ved likestillingsstudiet på UiA, fagkurs, universitetskonferanser om Nedsatt funksjonsevne, Likestilling i skolen, Framtidsdrømmer, Kjønn og migrasjon, Arbeidsliv og familieliv i balanse, Deltid m. flere.

Fylkesmannen har deltatt som partner i Interreg IVA prosjektet Women in Business som nå er avsluttet med en forskningsrapport «Nettverk. Vekst, innovasjon». Se www.womeninbusiness.no

Organisatorisk må også nevnes at Utdanningskontoret her i flere år har arbeidet aktivt og langsiktig med likestilling, både med sikte på å få flere menn i barnehagene og for å få likestillingsperspektivet inn som en integrert del av det pedagogiske arbeidet i barnehagene. På grunnlag av BLD og KDs rapporter og handlingsplaner har embetet deltatt i regionmøter, blant annet om demonstrasjonsbarnehager og rekrutteringsteam. Det vises til særskilt rapportering om dette.

- Tiltak overfor kommunene for å fremme likestilling

Informasjon til kommunene

Som en del av styringsdialogen gjennomfører embetet fire kommunemøter årlig. Likestilling er fra og med 2011 satt opp som et fast punkt på dagsorden. På møtene etterspør embetsledelsen hvordan likestillingstilstanden er i kommunene og hvordan aktivitets- og rapporteringsplikten følges opp på de ulike diskrimineringsgrunnlagene. I forkant har embetet utarbeidet et «kommunebilde» som beskriver sentrale føringer på aktuelle politikkområder bl.a. likestillingsområdet. Videre er det gitt en vurdering av kommunenes arbeid på området og satt opp aktuelle punkter som ønskes drøftet på møtene. Når det gjelder kvinners andel i kommunestyrene på Agder så gikk den tilbake ved siste kommunevalg etter å ha gått fram fra 31,1 prosent til 34 fra 1999 til 2007. Andelen kvinner som jobber 30 timer eller mer per uke har økt noe mer i Vest-Agder enn for landet for øvrig fra 2000 til 2009, og fylket har dermed redusert noe av forspranget landsgjennomsnittet har representert. Fremdeles er det rundt 10 prosent flere kvinner som jobber 30 prosent eller mer i landet som helhet enn på Agder. Det er i dag flere kvinner enn menn med høyere utdanning i fylket. Fremdeles er det imidlertid relativt få kvinner med lang høyere utdanning på Sørlandet. Økningen i dekning av barnehageplasser er markant høyere på Agder enn for landet som helhet. Slike forhold drøftes i kommunebesøkene. I 2011 er det gjennomført kommunemøter med Lindesnes, Lyngdal, Flekkefjord og Mandal.

I tillegg holder embetet seg informert om kommunenes ARP-arbeid gjennom Likestillingssenteret på UiA som har kartlagt 25 av totalt 30 kommuner i Agder mht kjønn, nedsatt funksjonsevne, etnisitet/inkludering, alder, seksuell orientering, religion/livssyn. Ingen kommuner har arbeid på feltet religion/livssyn, bare Kristiansand har kartlagt og laget handlingsplan for seksuell orientering mens alle har planer eller tiltak med hensyn til kjønnslikestilling.

Når fylkesmannsembetet deltar i ulike typer møter med kommunene løftes likestilling ofte frem, for eksempel på utdannings-, og helse- og omsorgssektoren. Det dreier seg både om å være pådriver og å gi råd eller veiledning til kommunene. Målsettingen er at dette dokumenteres bedre enn det vi nå gjør. Det vises for øvrig til fagavdelingenes innrapportering. Situasjonen i fylket er generelt slik at en del bykommuner bedre ut på SSBs likestillingsindeks i dag enn for ti år siden, mens en del bygdekommuner kommer dårligere ut.

Når embetet deltar på møter i regi av andre, for eksempel KS eller NHO/LO, tar vi ofte opp likestilling som en massiv utfordring for landsdelen. Skal vi nå de ambisiøse målsettingene i Regionplan Agder 2020 kreves det sterk innsats fra mange kanter. Det er å håpe at Likestillingsalliansen som er under etablering vil kunne bli en samlet, sterk drivkraft for likestilling.

Integrering av likestillingsspørsmål ved gjennomføring av tilsyn

Det er ulike meninger om dette. Mange mener at likestillingsspørsmål bør tas opp i forbindelse med fylkesmannsembetetets veiledning, ikke under tilsyn. På dette punkt er det behov for sentral avklaring.

Avdelingene har i 2011 i liten grad ved tilsyn stilt spørsmål om likestilling og tilrettelegging for innvandrere eller personer med funksjonsnedsettelse. Ved tilsyn på for eksempel barneverninstitusjoner blir det spurt om institusjonen tilrettelegger for personer med nedsatt funksjonsevne, men kjønnslikestilling er ikke tatt opp særskilt. Det arbeider mange med annen etnisk tilhørighet enn den norske i institusjonene i fylket og også en stor andel menn, slik at det er behov å sjekke dette nøyer.

Systemrevisjonene i NAV avdekket i 2011 at mange innvandrere er stønadsmottakere. Vi har ikke laget statistikk på om det er kjønnsforskjeller i for eksempel utfallet av klagesaker, eller om det er ulikheter knyttet til om det er mann eller kvinner som behandler sakene. Statens helsetilsyn gjorde en undersøkelse for noen år side, hvor tema var «kjønn i tilsyns- og klagesaker» og fant ulikheter.

Gjennom tett kontakt med kommunene har fylkesmannen forvisset seg om at kommune og barnehageeier i stor grad er opptatt av å legge forholdene til rette for barn som av ulik grunn har behov for spesiell tilrettelegging.

Veiledning til kommunene

2010 foretatt en gjennomgang av 8 av kommunenes likestillingsredegjørelser. Det er gitt tilbakemelding på fire av disse redegjørelsene i egne kommunemøter som ledd i styringsdialogen. Vårt bilde er at kommunene kommenterer på kjønnslikestilling, men har større problemer med å rapportere planlagte og gjennomførte tiltak som fremmer likestilling i forhold til etnisitet og nedsatt funksjonsevne.

Gjennom samarbeid med Likestillingssenteret holdes embetet orientert om kommunenes arbeid her og ser at det er et stort behov for veiledning, særlig om de andre diskrimineringsgrunnlagene enn kjønnslikestilling. I 2011 hadde ikke embetet hverken kapasitet eller kompetanse til å ta en aktiv veilederrolle her, men vi vil øke innsatsen i

2012.

Som pådriver ved implementeringen av Regionplan Agder 2020 søker Fylkesmannen å påvirke og veilede kommunene om likestillingsarbeidet overalt hvor planen drøftes, men dette arbeidet er ennå ikke kommet så langt.

Generelt informerer og henviser embetet kommunene til departementenes og LDOs informasjonsmateriale som anses meget godt. Vi henviser også til Likestillingscenterets aktiviteter på våre nettsider og i møter med kommunene.

Kommunens integrering av likestillingsperspektiv i planarbeid

I henhold til Likestillingsmonitoren for Agder har drøyt 65 prosent av kommunene på Agder likestilling nevnt i sine personalpolitiske planer, mens drøyt 60 prosent har nevnt det i kommuneplanens samfunnsdel. Rundt 55 % har likestilling nevnt i andre kommunale planer. Drøyt 35 % har egen likestillingsplan for kommunen. Ingen oppgir å ikke omtale likestilling noe sted. Fylkesmannen har som målsetting å gi tilbakemelding til kommuner som ikke har tatt inn likestillingsperspektivet i kommuneplanen når vi gir vår høringsuttalelse. Dette vil vi søke å forankre bedre.

- utfordringer fremover

Som beskrevet innledningsvis under dette resultatområdet har fylket massive likestillingsutfordringer. Den nye Likestillingsmonitoren til Likestillingscenteret gir kommunene mulighet til å måle endringer i likestillingsgrad og fylkesmannen et redskap til sammenlikning og oppfølging. Det er positivt. Implementering av Regionplan Agder 2020 blir en hovedutfordring i tida som kommer, men vil tiltakene i planen være tilstrekkelig til å innfri målsettingene?

Agder utmerker seg negativt på likestillings- og levekårsstatistikk hovedsakelig på grunn av at kvinner på Agder har en svak tilknytning til arbeidslivet og fordi regionen har en uforholdsmessig høy andel uføretrygdede, hvorav unge kvinner er overrepresenterte. Regionplan 2020 setter som mål at Agder innen 2020 ikke skiller seg negativt ut hverken på indeks for kjønnslikestilling i kommunene eller på levekårsstatistikk. Skal disse målene nås, trengs det store endringer. Fylkesmannen frykter at de tiltakene som planen inneholder ikke er ambisiøse nok.

Det som trolig ville bidratt mest til å få Agder opp på landsgjennomsnittet på både likestillings- og levekårsfeltet, er om kvinners arbeidstid lå på landsgjennomsnittet. Det er altså ikke tilstrekkelig at andelen yrkesaktive kvinner økes markert, eller om alle som ønsker det kan få heltidsstillinger, slik regionplanen foreskriver. Hovedutfordringen for Agder er ikke den noe mindre andelen yrkesaktive kvinner, men at kvinners arbeidstid er markant lavere enn for kvinner andre steder i landet. Både ønsket og uønsket deltid blant agderkvinnene representerer utfordringer i et likestillings- og levekårsperspektiv. Dette har mange virkninger, for kvinnene selv og for deres familier, både sosialt og lønnsmessig.

Det er grunn til å trekke fram likestillingens selvstendige effekter for helse og livskvalitet – for både kvinner og menn. At kvinner jobber mer kan gi menn mulighet til å jobbe mindre og få mer tid til omsorg for barn.

Fylkesmannen mener at samfunnsaktører i Vest-Agder bør ha som mål at flere kvinner har lengre arbeidstid og færre lange avbrekk fra arbeidslivet enn det som er tilfellet i dag. Fokus bør rettes bort fra kvinners «frivillige deltidsarbeid» og over mot fedres muligheter for å jobbe redusert og ta permisjon, og på utviklingen av et familievennlig arbeidsliv mer generelt.

Fylkesmannen kan, med sin brede oppgaveportefølje, påvirke denne utviklingen ved et aktivt likestillingsarbeid og vil ha det som en hovedmålsetting i tida som kommer. Embetets likestillingsutvalg vil stå sentralt i dette arbeidet.

Ressursrapportering

I tillegg er det ført kr 187 472 på resultatområde 474: Forvaltning av tilskudd til opplæring i norsk og samfunnsfag.

Resultatområde	Kapittel 1510 Fagdep.	
41 Tilsyn med barnevernområdet	kr 940 122,98	kr 0,00
42 Familierett	kr 341 049,76	kr 0,00
43.1 Tilsyn med kommunale krisesentertiltak	kr 43 690,94	kr 0,00
43.9 Andre krisetiltak (rest 43)	kr 25 735,01	kr 0,00

44 Familievern	kr 43 690,94	kr 0,00
45 Barnevern	kr 577 733,49	kr 0,00
47 Integrering	kr 204 373,52	kr 0,00
Andre oppgaver under BLD	kr 29 791,50	kr 0,00
Sum:	kr 2 206 188,00	kr 0,00

Justis- og politidepartementet

Resultatområde 51 Siviladministrasjon

51.2 Vergemålsloven

Fylkesmannen har behandlet klager etter vergemålsloven fortløpende. 3 av de innrapporterte sakene er behandlet av Fylkesmannen som 1. instans (lån av umyndiges midler) Fylkesmannen har hatt tilsyn med 2 overformyndier. Fylkesmannen har desisert overformyndierenes/hjelpevergenes regnkap. Vergemålsreformen er fulgt opp lokalt, bl.a ved etablering av en intern prosjektgruppe. Se pkt. 2.7.

Oppgaver etter vergemålsloven

Embeter	Antall saker	Antall tilsyn
FMVA	23	2
Sum	23	2

Resultatområde 52 Borgerrettigheter

52.1 Fri rettshjelp

Det har vært en nedgang i antall rettshjelpssaker i 2011 sett i forhold til 2010.

I 2011 hadde vi en total utbetaling på kr 8.581.582 fordelt på 1320 saker.

I 2010 har vi hatt utbetaling på totalt kr 10 805 900 fordelt på 2147 saker.

Resultatområde 53 Forebyggende samfunnsikkerhet

53.1 Oversikt over regionale samfunnsikkerhetsutfordringer

Til resultatkravene:

Fylkesmannen har ferdigstilt risiko- og sårbarhetsanalyse for Agderfylkene, ROS Agder, sammen med Fylkesmannen i Aust-Agder. Analysen ble presentert for kommuner og regionale aktører i et fellesmøte 3. mai. Oppfølging av analysen vil bli et satsningsområde i 2012. Planleggingsarbeidet for dette er iverksatt. Klima, kraft, tele og vei vil bli fokusområder.

Trusselvurdering fra PST, status innen kraftforsyning og sammenbruddet i mobiltelefonnettet var temaer på årets møte i Fylkesberedskapsrådet.

Til detaljoppgavene:

Fylkesmannen og kommunene har blitt orientert av Røde Kors om beredskapsvakten som er under etablering. Dette er en ordning som vil kunne bidra i håndteringen av kriser og hendelser.

Fylkesmannen har benyttet alle naturlige anledninger til å orientere om ROS Agder, bl. a. i to møter i kommunale beredskapsråd og på den årlige samlingen for de kommunale beredskapskoordinatorene. Vi deltok også på oppstartmøte for den interkommunale ROS Lister, der ROS i forskrift om kommunal beredskapsplikt stod sentralt.

Fylkesmannen har behandlet drivstofforsyning som en kritisk infrastruktur i ROS Agder, og har fulgt nøye med på utviklingsplanene for Kristiansand havn og konsekvenser for Statoils regionale drivstofflager som ligger i området.

53.2 Samfunnsplanlegging

Til resultatkravet:

Fylkesmannen har prioritert deltakelse i alle relevante høringer og på alle relevante oppstartmøter relatert til planarbeid. Kommuneplaner, kommunedelplaner og områdereguleringsplaner har blitt prioritert.

Til detaljoppgavene:

Fylkesmannen har i 2011 hatt 50 plansaker til gjennomsyn og reist innsigelse i 10 av disse.

Fylkesmannen har i 2011 vært involvert i flere saker hvor kommuner, regionale aktører og private har fremmet problemstillinger relatert til risiko- og sårbarhet i samfunnsplanleggingen. Det å gi støtte i slike saker har høy prioritet, og håndteringen består ofte i å involvere fagetatene og danne seg oversikt over situasjonen. Det er viktig for oss å ikke påta oss ansvar som vi ikke har fra før av men heller kople aktørene som har ansvar med dem som opplever et problem.

Fylkesmannen er involvert i et prosjekt med utarbeidelse av ny elektronisk sjekklister for farekartlegging i Kristiansand kommune.

Fylkesmannen har også i år deltatt i DSBs arbeidsgruppe for utarbeidelse av kommunal veileder for havnivåstigning.

Hensynet til klimautviklingen er tema i alt plangjennomsyn og alle tilsyn som Fylkesmannen gjennomfører.

53.5 Planlegging innen kraftforsyning, flom- og skredfare

Til resultatkravet:

Se resultatområde 53.2.

Til detaljoppgavene:

Fylkesmannen har vært involvert i kartlegging av løsmasser i Vest-Agder i samarbeid med Statens Kartverk, NVE og Norges Geologiske Undersøkelser (NGU). Vi har videre vært involvert i tre saker som angår mulig rasfare i bebygde områder.

Fylkesmannen har en løpende og god dialog med NVE i plansakssammenheng.

Faggruppe beredskap har ikke vært involvert i kraftkonsesjonssaker i 2011.

Resultatområde 54 Beredskapsforberedelser

54.1 Beredskapsplaner innen samfunnssikkerhet

Til resultatkravene:

Fylkesmannens kriseplanverk er rutinemessig ajourført, sist etter årlig øvelse. Seksjonsledere i krise- og samordningsstaben har vært involvert i arbeidet.

Fylkesmannen har gjennomført fire beredskapstilsyn i 2011. To av disse ble gjennomført sammen med Helsetilsynet, noe som gir god synergieffekt for alle involverte parter.

Seminarer, møter og øvelser har bidratt til økt gjensidig kjennskap til beredskapsplaner på alle nivåer i fylket.

Arbeid med oversikt over skjermingsverdige objekter vil bli iverksatt i 2012. Fylkesmannen har vært involvert i politiets arbeid med dette i 2011 (se nedenfor), men perspektivet i det arbeidet har ikke vært bredt nok til å favne alle objekter.

Til detaljoppgavene:

Veiledning av kommunene er en høyt prioritert oppgave for Fylkesmannen. Dette har vært utført gjennom øvelser, møter med kommuner, deltakelse i møter i kommunale beredskapsråd, seminar for beredskapskoordinatorer, mv.

Møter med Agder Energi og NVE om kraftrasjoneringsplanverk og gjennomføring av seminar om vinterframkommelighet sammen med Statens vegvesen er eksempel på aktiviteter for å etablere helhetlig regionalt planverk.

Øvelse CMX involverte bruk av SBS uten at denne ble revidert i etterkant.

Etter anmodning fra Agder politidistrikt deltok Fylkesmannen i politiets arbeid med utpeking av skjermingsverdige objekter, ref. pålegg fra POD.

Fylkesmannen deltok på Fylkesmannen i Aust-Agders temadag for farlige stoffer og storulykkesbedrifter.

54.2 Øvelser

Til resultatkravene:

Fylkesmannen har planlagt og ledet øvelse for kriseledelsen i fire kommuner i 2011. Scenarioet har vært omfattende smitteutbrudd. Fylkeslegen, helseforetaket, Mattilsynet og Sivildforsvaret har deltatt i øvingsstaben. I tillegg har Fylkesmannen deltatt i planlegging og gjennomføring av årlig LRS-øvelse, hvor også en kommune deltok. Scenario var flyhavari på Kristiansand lufthavn.

Samtlige seksjoner i Fylkesmannens krise- og samordningsstab har vært øvet i 2011.

Fylkesmannen deltok i planlegging og gjennomføring av Kystverkets havneberedskapsøvelse for Agderfylkene.

Til detaljoppgavene:

Embetets ledergruppe er ikke øvet i 2011.

54.6 Regional samordning

Til resultatkravene:

Fylkesmannen gjennomførte i år felles fylkesberedskapsrådsmøte med Aust-Agder. Møtet i Atomberedskapsutvalget ble gjennomført på Xstrata nikkerverk i Kristiansand.

Kvinnens Frivillige Beredskap og Vest-Agder Røde Kors er representert i Fylkesberedskapsrådet.

Fylkesmannen har deltatt i koordineringen av skogbrannovervåkingen med småfly.

Til detaljoppgavene:

Møte i regionalt totalforsvarsforum ble sist gjennomført i 2008. Det er fra Fylkesmannens side ønskelig at dette revitaliseres.

Fylkesmannen har hatt to møter med Vest-Agder Røde Kors angående etableringen av beredskapsvakt. Røde Kors orienterte i tillegg om dette på seminar for kommunale beredskapskoordinatorer.

Fylkesmannen har tatt initiativ til å inkludere brann- og redningsetaten og Kirken i Fylkesberedskapsrådet.

I 2011 var det ingen aktivitet rundt fritaksordningen. Dette i påvente av ny ordning.

54.8 Felles digitalt nødnett

I 2011 var det ingen aktivitet rundt dette resultatområdet hos Fylkesmannen i Vest-Agder utover at vi administrerte innhenting av fullmakter fra kommunene.

54.9 Atomberedskap og strålevern

Til resultatkravene:

Fylkesmannens atomberedskapsorganisasjon ble øvet i 2010. I år ble det gjennomført et ordinært møte for Atomberedskapsutvalget.

Fylkesmannen har deltatt i og respondert på Statens stråleverns varslingsøvelse i 2011.

Fylkesmannen har ikke hatt spesielt fokus på kommunenes atomberedskap i 2011, men vi mener å ha god oversikt gjennom tilsyn og gjennom atomberedskapsøvelser i perioden 2006-2009.

Til detaljoppgavene:

Vedlikehold og videreutvikling av egen atomberedskapskompetanse samt samordning av regional atomberedskapskompetanse skjedde i 2011 gjennom møte i ABU og de orienteringer som ble holdt der av Statens strålevern og andre fagpersoner.

I 2011 gjennomførte Fylkesmannen, i samarbeid med Staten strålevern, et seminar for kommunene om radon og ikke-ioniserende stråling. Fylkesmannen deltok også på orienteringsmøte om samme tema hos Post- og teletilsynet.

702-midlene i 2011 ble benyttet til ovennevnte seminar og til møtet i ABU.

54.10 Beredskap innen kraftforsyning

Til resultatkravene:

Varsler fra NVE er videresendt i 2011, fremdeles uten vaktordning kompensert av sentrale myndigheter.

Vinteren 2011 var det stort fokus på den anstrengte kraftsituasjonen og faren for rasjonering. I den anledning ble det gjennomført møter med Agder Energi og med NVE. Det ble i tillegg sendt ut brev til alle kommuner. Dette bidro til at planer var ajourført og samordnet.

Til detaljoppgavene:

Kraftforsyningsberedskap var et av temaene på fylkesberedskapsrådsmøtet, som ble gjennomført hos Agder Energi.

Det ble høsten 2010 gjort et grundig arbeid i forhold til kommunenes prioritering av kraftforsyning i en anstrengt situasjon. Tilsvarende ble ikke gjort i tilfredsstillende grad overfor regionale samfunnskritiske etater og virksomheter.

Fylkesmannen har ikke vært involvert i damsikkerhetsarbeid i 2011.

I forbindelse med innspill til krafrasjoneringsplanverket ble det fokusert på tilgangen til nødstrøm. Det må gjøres en mer systematisk tilnærming til dette i 2012.

Resultatområde 55 Regional og kommunal krisehåndtering

55.1 Organisering for krisehåndtering

Til resultatkravet:

Fylkesmannens krise- og samordningsstab ble øvet seksjonsvis i 2011. Det ble bl. a. gitt opplæring i DSB-CIM.

Til detaljoppgavene:

Det har vært flere hendelser som har involvert Fylkesmannen i 2011 - omfattende snøfall i januar, Godafoss-havariet i februar, jordskjelv- og atomkatastrofen i Japan i mars, skogbrann i Flekkefjord i mai, sammenbrudd i mobilnettet i juni og terroraksjonen i Oslo og på Utøya i juli. Hendelsene har inkludert monitorering av situasjonen, varsling av og kontakt med kommuner og regionale aktører samt rapportering til DSB og berørte direktorater.

Kommunenes beredskap kontrolleres gjennom øvelser og tilsyn.

Av sikkerhetsrelaterte aktiviteter har Fylkesmannen i 2011 deltatt på to møter/seminarer med NSM, på FADs beredskapsseminar og på Post- og teletilsynets sikkerhetsdag.

55.2 Krisehåndtering

Til resultatkravet:

Det har vært flere hendelser som har involvert Fylkesmannen i 2011 - omfattende snøfall i januar, Godafoss-havariet i februar, jordskjelv- og atomkatastrofen i Japan i mars, skogbrann i Flekkefjord i mai, sammenbrudd i mobilnettet i juni og terroraksjonen i Oslo og på Utøya i juli. Hendelsene har inkludert monitorering av situasjonen, varsling av og kontakt med kommuner og regionale aktører samt rapportering til DSB og Helsedirektoratet.

Bruk av Fylkesberedskapsrådet vurderes alltid ved større hendelser, men det ble besluttet å ikke kalle dem inn ved noen av hendelsene i 2011.

Til detaljoppgavene:

For detaljer omkring Fylkesmannens involvering i ovennevnte hendelser, vises til situasjonsrapportene.

Krisestøtteverktøyet DSB-CIM er implementert i samtlige kommuner i 2011. Personell fra alle kommunene er gitt opplæring. Verktøyet er i daglig bruk hos Fylkesmannen og krisestaben er gitt opplæring.

55.3 Evaluering

Til resultatkravene:

Fylkesmannen har ikke vært involvert i evaluering av noen av hendelsene listet under resultatområde 55.1 og 55.2.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
51.2 Vergemålsloven	kr 225 243,55	kr 0,00
51.9 Annen siviladministrasjon (rest 51)	kr 180,25	kr 0,00
52.1 Fri rettshjelp	kr 379 229,10	kr 42 950,66
52.9 Annet Borgerettigheter (rest 52)	kr 20 281,37	kr 0,00
53 Forebyggende samfunnssikkerhet	kr 583 012,18	kr 0,00
54 Beredskapsforberedelser	kr 663 055,70	kr 0,00
55 Regional og kommunal krisehåndtering	kr 535 527,42	kr 0,00
Andre oppgaver under JD	kr 1 900,00	kr 0,00
Sum:	kr 2 408 429,00	kr 42 950,00

Kommunal- og regionaldepartementet

Resultatområde 61 Samordning, omstilling og fornying i kommunene

61.1 Kommunerettet samordning

Fylkesmannens samordningsvirksomhet i forhold til kommunene er administrativt tillagt embetsledelsen som har ansvaret for ekstern og intern samordning. Hovedfokus for embetets kommunerettede samordning, utenom den løpende dialogen med kommunene, er å legge til rette for møteplasser mellom kommunene og regional statsforvaltning.

Som en del av styringsdialogen med kommunene er det gjennomført 4 kommunebesøk der Fylkesmannens ledergruppe har møtt kommunens politiske og administrative ledelse. *Kommunebildene* utgjør sammen med *Tilstandsrapporten* og kommunens planverk tyngden i dialoggrunnlaget i disse møtene.

For styrke kommunedialogen og samhandlingen med kommunene ytterligere er det fra og med 2011 satt av ressurser til en årlig konferanse, Båly-konferansen. Temaet for 2011-konferansen var foredrag v/ Sigbjørn Johnsen om den internasjonale økonomien og konsekvenser for kommunene i Norge, vergemålsreformen, regelverket knyttet til interkommunalt samarbeid og kjennetegn ved vellykkede interkommunale samarbeid.

Fra og med 2008 har avdelingen utarbeidet en tilstandsrapport om kommunene i fylket. Tilstandsrapporten erstatter forventningsbrevet. Siktemålet er med rapporten er å gi et riss av nåsituasjonen for kommunene i Vest-Agder med utgangspunkt i tilgjengelig offentlig statistikk, først og fremst KOSTRA-data. I tillegg inneholder rapporten en oversikt over nye og endrede statlige styringssignaler rettet mot kommunene. Fylkesmannen har i oppdrag å løse flere oppgaver på vegne av nasjonale myndigheter. Mye av oppdraget som er gitt, innebærer tilsyn, kontroll, rådgivning og veiledning. For å løse oppgavene best mulig forutsettes det at Fylkesmannen har oversikt over den helhetlige situasjonen i den enkelte kommune.

Tilstandsrapporten er ment å bidra til en slik oversikt og være et av flere utgangspunkt for styringsdialogen mellom fylkets kommuner og regional stat.

61.2 Omstilling og fornying i kommunene

Det er et potensial for omstilling og fornying i alle kommunene i fylket. Vi vil særlig peke på de utfordringer flere små kommuner har i forhold til å sikre rekruttering, kompetanse og beholde et levende lokalsamfunn. Mange av disse utfordringer kan etter Fylkesmannens syn vanskelig løses uten et tettere interkommunalt samarbeid. Høsten 2011 ble det gjort noen endringer i retningslinjene for tildeling av prosjektskjønn med virkning fra 2012. Gjeldene retningslinjer ble fastsatt i 2005. Vår vektlegging av interkommunale prosjekter videreføres, men vi ønsker i større grad å trekke frem aktuelle kommunale eller interkommunale prosjekter innenfor områder som det er et særlig fokus p.t. nasjonalt eller lokalt. Aktuelle områder som Fylkesmannen

ønsker et særlig fokus på de nærmeste årene er bl.a. barn og unges levekår.

For å sikre en god faglig vurdering av prosjektene er avdelingene involvert i tildelingsprosessen. Avdelingene følger i varierende grad også opp prosjekter som har fått støtte. For alle prosjekter kreves sluttrapport der bruken av midlene er spesifisert. I 2011 mottok Fylkesmannen 41 søknader om støtte på til sammen 13,7 mill. kroner, hvorav 22 prosjekter fikk støtte. I 2010 mottok embetet 31 søknader om støtte til prosjekter, hvorav 22 prosjekter fikk støtte.

For kommunene er prosjektskjønnet et viktig (og i mange tilfeller avgjørende) hjelpemiddel for å finansiere nye prosjekt. Embetet blir, ved å sette av en såpass stor pott til fordeling, en viktig ressurskanal.

De tre regionsamarbeidene i fylket (og Lillesand, Iveland, samt Birkenes i Aust-Agder) jobber målrettet med økt interkommunalt samarbeid på et vidt spekter av kommunale tjenester.

61.3 Samordning av statlig tilsyn

Fylkesmannen har ivaretatt oppgaven som statlig tilsynssamordner gjennom å opprette og vedlikeholde en tilsynskalender og ved å arrangere en tilsynskonferanse.

Hensikten med samordnet tilsynskalender er å unngå at kommunene påføres en uforholdsmessig stor tilsynsbelastning over for kort tid. Kalenderen er etablert etter innspill fra de mest aktuelle tilsynsetatene i fylket og blir oppdatert kontinuerlig. Den er tilgjengelig på Fylkesmannens nettsider. Vi ser nå på alternative måter å bekjentgjøre kalenderen fordi den også bør inneholde uvarslede tilsyn og disse bør ikke gjøres kjent via internett.

Fylkesmannen arrangerte en årlig kvalitetskonferanse i februar, hvor målsettingen var å formidle erfaringer fra Fylkesmannens og Helsetilsynets tilsyn mot kommunene i 2010. I tillegg ble det holdt orienteringer om tilsyn som kvalitetsforbedring, om oppfølging av en systemrevisjon og om kommunenes forventninger til Fylkesmannen. Det er Fylkesmannens målsetting å arrangere denne konferansen årlig.

Fylkesmannen har ikke mottatt konfliktsaker som har krevet samordning av pålegg/avvik til kommunene.

Resultatområde 62 Kommuneøkonomi

62.1 Kontroll og godkjenning etter økonomibestemmelsene i Kommuneloven

Alle kommunene har sendt inn årsbudsjett og økonomiplan innen 1. februar 2011. Det ble ved kontrollen ikke avdekket forhold som kvalifiserte for ROBEEK-registrering. Fylkesmannen har også gjennomgått kommuneregnskapene for 2010. Som en følge av denne kontrollen ble det foretatt lovlighetskontroll av årsregnskapet til Lindesnes kommune. Regnskapet ble opphevet som følge av inntektsføring av eieruttak i driftsregnskapet. Avdelingen har behandlet 8 kommunale låneopptak (Lindesnes), samt to låneopptak til interkommunale selskaper.

Avdelingen har behandlet og godkjent 8 garantisaker i 2011.

62.2 Økonomiforvaltning - veiledning

Fylkesmannen gir fortløpende veiledning muntlig og skriftlig om kommunaløkonomiske spørsmål. Det har vært holdt ett kurs i inntektssystemet og bruk av KOSTRA.

Fylkesmannen har en tett oppfølging av Lindesnes kommune som er innmeldt i ROBEEK. Det har vært avholdt møter med kommunens ledelse og vi har deltatt på formannskapsmøte. Vi har også deltatt på folkevalgtopplæring for bystyret og orientert om konsekvenser av å være registrert.

Fylkesmannen har vært representert på orientering om kommuneproposisjonen og statsbudsjettet i regi av KR D,

samt fagkonferanse i regi av KRD og kontaktkonferanse mellom KRD og fylkesmannsembetene. Det er også arrangert informasjonsmøter for kommunene i mai og oktober i forbindelse med fremleggelse av kommuneproposisjonen og statsbudsjettet for 2012. Disse møtene er avviklet i samarbeid med Fylkesmannen i Aust-Agder og KS Agder.

Fylkesmannen har besvart spørsmål knyttet til utfylling at KOSTRA innrapporterings skjemaer og regnskapsføring, samt minnet kommunene om fristen for rapportering, herunder også krav om rapportering fra kommunale foretak og interkommunale samarbeid. Vi bruker aktivt KOSTRA-data i kommunedialogen og ved utarbeidelse av tilstandsrapporten og kommunebilder. Bruk av KOSTRA-data har også vært tema på informasjonsmøte for kommunene og embetet har også holdt kurs i bruk av KOSTRA –data i en av kommunene. KOSTRA-data har vært brukt aktivt som del av veiledning ved kommunenes overgang til rammefinansiering av barnehageområdet.

Skjønnsmidlene fordeles til kommunene med utgangspunkt i retningslinjene for skjønnsfordelingen. Det er høsten 2011 fordelt 40 mill. kroner i ordinære skjønnsmidler for 2012, hvorav 4,5 mill. kroner er avsatt til kommunale fornyings- og utviklingstiltak (fordeles våren 2012). I tillegg er det fordelt ekstra skjønnsmidler til kommuner med særlige behov som følge av terroranslagene.

Resultatområde 63 Kommunalrett og valglov

63.1 Kommunalrett

Det er mange muntlige henvendelser fra kommunene (ordførere og rådmenn) om forståelsen av kommuneloven. Det gis generell veiledning om regelverket.

Fylkesmannen får også flere henvendelser fra publikum om å foreta lovlighetskontroll av eget tiltak. Det gjøres som regel noen forundersøkelser før henvendelsen eventuelt avvises. Det gis også en del skriftelig og muntlig veiledning om regelverket.

Lovlighetskontroll

Embeter	Saker om lovlighetskontroll etter klage som det er truffet vedtak i			Lovlighetskontroll initiert av fylkesmannen			Vedr. habilitet	Vedr. lukking av møter
	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig		
FMVA	4	4	0	6	5	1	2	1
Sum	4	4	0	6	5	1		

63.2 Valg

Fylkesmannen deltok på departementets valgkonferanse i 2011. Det ble deretter planlagt og gjennomført opplæringskonferanse for kommunene om valglovgivningen og den praktiske gjennomføringen av valget. Konferansen var et tilbud til alle kommuner i Aust- og Vest-Agder og ble gjennomført ved et samarbeid mellom Fylkesmannen og Fylkeskommunen i Aust- og Vest-Agder og KS. Vi benyttet det opplæringsstilbudet vi fikk gjennom Valgforum med representant derfra. For øvrig var det en del telefoner og eposthenvendelser fra kommunen forut for valget. Fylkesmannen hadde på anmodning fra departementet telefonvakt søndagen før valget. Det var ingen henvendelser fra kommunen denne dagen.

Resultatområde 64 Forvaltningsloven og offentleglova i forhold til kommunesektoren

Fylkesmannen har behandlet 9 saker vedr. avslag på innsyn etter offentleglova. I alle sakene ble klager gitt delvis medhold.

Resultatområde 65 Kommuneinndeling og interkommunalt samarbeid

65.1 Kommuneinndeling

Fylkesmannen har ikke hatt enkeltsaker knyttet til endring av kommune- eller fylkesgrenser.

Det har imidlertid vært avgitt innspill til KRDs arbeid med å gjennomgå inndelingsloven. Embetet har også brukt noe ressurser på å følge debatten om en eventuell fylkessammenslåing og søknad fra Aust-Agder kommuner om overflytting til Vest-Agder.

65.2 Interkommunalt samarbeid

Fylkesmannen oppfordrer kommunene til å vurdere interkommunale løsninger der dette er naturlig. Særlig gjennom invitasjon til å søke skjønnsmidler blir dette fremhevet som et viktig kriterium.

For å sikre oppdatert kompetanse knyttet til regelverket om modeller for interkommunalt samarbeid har dette vært tema på eget møte med ordfører og rådmann. Fylkesmannen har ikke prioritert å kartlegge omfanget av kommunenes bruk av den nye vertskommunemodellen og grad av myndighetsutføring.

Fylkesmannen registrer at forpliktende interkommunalt samarbeid på mange tjenesteområder er krevende å få til. Det er imidlertid et omfattende interkommunalt samarbeid innenfor barneverntjenesten.

Resultatområde 66 Bolig- og bygningsrett

66.1 Byggesaker

Fylkesmannen avgjorde 211 klagesaker (275 saker i 2010) etter plan- og bygningsloven. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 3,9 måneder mot 4,0 måneder i 2010. Departementets målsetting om tre måneders saksbehandlingstid er ikke oppfylt. Saksbehandlingstiden økte utover året og var ved årsskiftet 6-7 måneder. Det var i 2011 en vanskelig personalsituasjon på saksfeltet. To erfarne saksbehandlere sluttet før påske, en vikar som kjente saksfeltet fikk etter et halvt år stilling hos FMAA og en medarbeider gikk i permisjon i november. Det tar tid og bygge opp ny kompetanse. Antall mottatte nye klagesaker gikk ned i 2011 til 280 saker mot 373 året før.

Resultatet av klagebehandlingen viser at 125 saker (59 %) ble stadfestet, 55 saker ble opphevet (26 %), 25 saker ble omgjort (12 %) og 6 saker ble avvist (3 %).

Det ble fattet vedtak i 43 settefylkesmannssaker fra Rogaland. Det er like med 2010. Av disse sakene ble 10 saker stadfestet, 12 saker ble opphevet og 21 saker ble omgjort. Omgjorte og opphevede saker utgjør 77 % av avgjørelsene.

Noen klagesaker er i løpet av året bragt inn for Sivilombudsmannen.

Fylkesmannen hatt noen enkeltmøter med noen kommuner i veiledningssammenheng, men dette er nedprioriteret til fordel for klagesaksbehandling.

66.2 Saker om ekspropriasjon

Det var en ekspropriasjonssak om samtykke til forhåndstiltredelse i 2011.

66.3 Klage etter eierseksjonsloven

Ingen saker i 2011.

Klage etter eierseksjonsloven - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMVA	0	0	0	
Sum	0	0		

66.4 Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård

Ingen saker i 2011.

Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMVA	0	0	0	
Sum	0	0		

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510 Fagdep.
62 Kommuneøkonomi	kr 537 259,19 kr 0,00
66 Bolig- og bygningsrett	kr 2 569 833,17 kr 0,00
Andre oppgaver under KRD	kr 631 084,54 kr 0,00
Sum:	kr 3 738 176,00 kr 0,00

Arbeidsdepartementet

Resultatområde 73 Sosiale tjenester

73.1 Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

Det er rapportert på eget skjema til Statens Helsetilsyn. Vi fikk inn 157 nye klagesaker i 2011. Vi behandlet totalt 166 klagesaker med en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 23 dager.

73.2 Sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen - formidlingstiltak og kompetanseutvikling

Fylkesmannen deltar i koordineringsutvalg med Nav Fylke, KS og representant for rådmannsutvalget i fylket.

Vi har hatt representant i styringsgruppa for HUSK-Agder. Fylkesmannen har via prosjektmidler støttet prosjekt "Fokus på barn" knyttet til HUSK-Agder.

Fylkesmannens opplæringstiltak mot ansatte i Nav kommune vært koordinert med NAV Fylke.

73.3 Kvalifiseringsprogrammet

Kvalifiseringsprogrammet (KVP) er et sentralt virkemiddel i regjeringens innsats mot fattigdom. Alle som fyller kriteriene, har rett til et individuelt tilpasset kvalifiseringsprogram fra NAV-kontoret.

Fylkesmannen hadde i to og et halvt år prosjektorganisert samarbeidet med NAV fylke om arbeidet med å implementere og følge opp ordningen i NAV-kontorene. Prosjektet ble avsluttet ved årsskiftet 2010/2011. I 2011 engasjerte FM prosjektlederen fortsatt i inntil 50% stilling som en ressurs for Nav-kontorene.

I 2011 hadde Vest-Agder et måltall på 361 deltakere i gjennomsnitt pr. måned. Pr. 31.12.2011 var det 289 deltakere i programmet.

Også i 2011 ble det arrangert tilnærmet månedlige nettverkssamlinger for de som arbeider med KVP på NAV-kontorene. Inngangsvilkår og innhold i program har vært tema på samlingene.

Kvalifiseringsprogrammet har vært tema i Fylkesmannens møter med kommunene ledelsen (kommunemøtene).

73.4 Utenrettslig økonomisk rådgivning

I samarbeid med Fylkesmannen i Aust-Agder gjennomførte vi videregående kurs i gjeldsrådgivning 12.-13.05.11 med totalt 25 deltagere, og grunnkurs i gjeldsrådgivning 27.-28.09.11 med totalt 47 deltagere. Ansvarlig for begge kursene: Tor Waardal, Fylkesmannen i Hordaland.

Vi har gitt økonomisk støtte til Lindesnesregionen i 2011, for å fortsette arbeidet med interkommunalt gjeldsrådgivningstilbud.

Fylkesmannen har en representant i gjeldsrådgivningsprosjektet i Kristiansand - 2 møter i 2011.

73.5 Boligsosialt arbeid

I 2011 fikk tre kommuner tilskudd til boligsosialt arbeid: Flekkefjord, Songdalen og Lyngdal. Det ble utbetalt tilskudd med til sammen kr 1 075 084 i tillegg til overførte midler fra 2010 med kr 949 916.

Det er levert egen rapportering om embetets arbeid innen det bloigsosiale arbeidet.

73.6 Barn og unge

Songdalen var eneste kommune som fikk tilskudd fra ordningen i 2011. Det ble utbetalt til sammen kr 330 000 til kommunen. Prosjekt "Ungdomshuset" fikk kr 250 000 og prosjekt "Styrk barna" fikk et tilskudd på kr 80 000.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
73.3 Kvalifiseringsprogrammet	kr 110 499,03	kr 0,00
73.9 Andre oppgaver Sosialtjeneste (rest 73)	kr 389 743,09	kr 5 705,00
74 Tilsyn med sos. tj. i arbeids- og velferdsforv.	kr 599 176,67	kr 0,00
Andre oppgaver under AD	kr 38 903,90	kr 0,00
Sum:	kr 1 138 322,00	kr 5 705,00

Helse- og omsorgsdepartementet

Resultatområde 73 Levekår og sosiale tjenester

73.1 Lov om sosiale tjenester

Se resultatområde 73.1 under Statens helsetilsyn.

Resultatområde 75 Habilitering og rehabilitering

75.1 Habilitering og rehabilitering – nasjonal strategi

Fra tidligere kartlegging er vi kjent med at kommunene har etablert koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering selv om organisering og funksjoner kan være noe ulikt. Vi har igangsatt et arbeid med å få oppdatert oversikt over koordinerende enheter med adresser og kontaktpersoner.

Ulike kommunenettverk i fylket har samarbeidet og utvekslet erfaringer om habilitering og rehabilitering. Noen kommuner vurderer å anskaffe verktøy for å ta bruk elektronisk IP.

Det er gitt informasjon, både på ulike samlinger med kommunene og på nettsidene om rapportene IS-1947 om avklaring av ansvarsforhold mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten på rehabiliteringsområdet og IS-1841 om Knutepunkt for koordinering

Fylkesmannen arrangerte en stor høstkonferanse om fremtidens utfordringer i helse og omsorg. Her ble ny områdeplan for rehabilitering presentert fra Sørlandet sykehus HF.

På denne konferansen ble også utredningen Innovasjon i omsorg -NOU 2011:11 presentert av utvalgsleder og utvalgssekretær/fagdirektør.

Det er gjennomført flere kurs om ny helselovgivning. Der er det også pekt på den tydeligere rollen koordinerende enhet har fått i lovverket.

75.2 Barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier

Vi har lagt ut informasjon om prosjektet Familieveiviser på våre nettsider og gitt informasjon på ulike samlinger med representanter fra kommunen.

75.3 Unge personer med nedsatt funksjonsevne i alders og sykehjem

Vi har hatt kontakt med de aktuelle kommuner. I alt finnes det fire personer fordelt på to kommuner, som kommer inn under denne gruppen. Innhentet informasjon ble videresendt til Helsedirektoratet ved egen rapportering i mai 2011. Av rapporten fremgår det at verken beboerne eller pårørende har uttrykt ønske om annen boform.

Resultatområde 76 Kvalitet og samhandling

76.1 Samarbeid mellom 1. og 2.linjetjenesten

Samarbeidet mellom Sørlandet sykehus HF og kommunene er regulert i en overordnet strategisk samarbeidsavtale OSS. Et forum med representanter fra kommunene og sykehusledelsen har faste møter om oppfølging av denne.

Fylket er delt inn i tre regioner med interkommunalt samarbeid; Lister-regionen i vest, Lindesnes-regionen i midtfylket og Knutepunkt Sør (som også omfatter tre kommuner i Aust-Agder) i øst. Hver region har en representant i OSS-forumet.

Forhandlingene mellom sykehuset og kommunene om samarbeidsavtaler knyttet til samahandlingsreformen ble også ført med utgangspunkt i de tre regionene. Samtlige kommuner hadde vedtatt den første versjonen av samarbeidsavtale innen fristen 31.01.12.

Det arbeides også for oppretting av lokalmedisinske senter og tjenester i hver av de tre regionene.

76.2 Individuell plan

Fylkesmannen har sammen med Universitetet i Agder gjennomført en tre dagers fagsamling for en tverrfaglig gruppe i helsenettverk Lister om arbeid med IP. FM har tett kontakt med Universitetet i Agder, som etablerer et nasjonalt temanettverk for brukerkunnskap. Her deltar fire kommuner fra VA med tilsammen åtte praksisnære utviklingsprosjekter, hvor fagfolk og brukere arbeider sammen i alle faser av prosjektet. Dette arbeidet videreføres med ny invitasjon til å etablere flere prosjekter.

Noen kommuner vurderer å anskaffe verktøy for å ta i bruk elektronisk IP.

FM har gjennomført flere kurs om helelovgivning. Her er det også vist til den tydeligere rollen koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering har med et overordnet ansvar for arbeidet med IP og for oppnevning, opplæring og veiledning av koordinator.

76.3 Nasjonal strategi for kvalitetsforbedring i sosial- og helsetjenesten

Det arbeides jevnt og langsiktig for å implementere nasjonal strategi i allerede etablerte nettverk, slik som for psykisk helse, rusarbeid, pleie- og omsorgstjenester, folkehelsearbeid og kommuneleger.

76.5 Felles digitalt nødnett

I 2011 har Fylkesmannen i Vest-Agder fulgt utviklingen med etablering av nytt felles digitalt nødnett. temaet har vært tatt opp med kommunene i relavnate fora. Informasjonen blir trappet opp i 2012, bl.a. med møte for kommunene i januar. Det ser p.t. ut til at utbyggingen i Vest-Agder skjer i 2013.

Resultatområde 77 Andre oppdrag

77.1 Helsemessig og sosial beredskap

I 2011 har hovedutfordringen innen helsemessig og sosial beredskap vært knyttet til oppfølging av de som ble berørt av terrorhandlingene 22. juli. Vest-Agder hadde 14 deltakere på Utøya, av disse omkom fire. Fem kommuner var direkte involverte. Fylkesmannen har fra 23.7. hatt tett kontakt med kommunene og med Sørlandet sykehus om oppfølgingen av de rammede og deres pårørende. Sykehuset arrangerte i september en erfaringssamling for personell i de berørte kommunene i begge Agder-fylkene. Fylkesmannen har også hatt uformell kontakt med leder av støttegruppa.

Det er foretatt tilsyn med den helsemessige og sosiale beredskapen i kommunene Lyngdal og Kvinesdal. Det ble gitt avvik i Lyngdal. Dette er foreløpig ikke lukket.

77.2 Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Vi mottok ingen søknader om fritak fra forvaltningsmessig taushetsplikt i 2011.

Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittelig saksbehandlingstid
FMVA	1	4
Sum	1	

77.3 Særfradrag

Det har vært en stor økning av disse sakene siste årene, fra 24 i 2009, til 30 i 2010 og 62 i 2011. En stor del av saker gjelder operasjon for fedmenbehandling.

Særfradrag for utgifter til behandling utenfor den offentlige helsetjenesten. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMVA	62	59
Sum	62	

77.4 Førerkortsaker

Saksbehandlingstiden uten tilleggsinformasjon: 27,1 dager

Saksbehandlingstiden med tilleggsinformasjon: 63,5 dager

Det rapporteres inn til sentralt førerkortregister hos Hdir x 2/år

Førerkortsaker utgjør en betydelig del av saksmengden ved Helse- og omsorgsavdelingen. Saksmengden har vært økende de siste årene, her i fylket som på landsplan. Årsaken er blant annet at flere eldre, og særlig eldre kvinner, har førerkort i dag. En annen årsak er at førerkortinnehavere som fikk klasse C1 (liten lastebil) i 2001 etter en ny ordning, måtte fornye dette i 2011.

Fylkesmannen i Vest-Agder behandlet 1274 saker i 2011, i 2010 var antallet 958 saker, i 2009 ble det behandlet 727. Dette er en økning på rundt 75 % på to år.

Fylkesmannen har tett kontakt med Helsedirektoratet sentralt og med politiet og Statens vegvesen lokalt for å få til mest mulig rasjonell og effektiv behandling av førerkortsakene, og for å sikre likebehandling av like saker.

Den sterke økningen i tallet på førerkortsaker er en stor belastning på Fylkesmannens helse- og omsorgsavdeling og går på bekostning av ivaretaking av andre oppdrag fra Helsedirektoratet.

Førerkort. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMVA	1274	27
Sum	1274	

77.5 Pasientjournaler

Fylkesmannen har i 2011 ikke mottatt pasientjournaler etter opphørt virksomhet.

Pasientjournaler. Antall saker.

Embeter	Antall
FMVA	0
Sum	0

77.6 Rett til trygderefusjon

det har ikke vært slike saker til behandling i 2011.

77.7 Felles barnevern, sosial og helsemelding

Helse- og omsorgsmelding for 2010 ble utarbeidet i mars 2011. Informasjon vedr. sosiale tjenester i NAV og barnevern ble oversendt separat.

77.8 Rettssikkerhet ved ytelse av helsehjelp med hjemmel i pasientrettighetsloven kap. 4A

Fremdeles er det stort behov for opplæring, både i kommunene og på sykehuset og dette er fulgt opp ved at vi hvert enkelt vedtak som mottas, følges opp med en individuell tilbakemelding til den som har fattet vedtaket. Det

er behandlet 150 vedtak med tilbakemeldinger.

I 2011 har det ikke vært klagesaker

Resultatområde 83 Folkehelsearbeid

83.1 Folkehelsearbeid generelt

Folkehelserådgiver har hatt åtte innlegg om Samhandlingsreformen og nye helselover. Målgruppen har vært: fagforening (FO), politisk fylkesparti (åpent møte), Habiliteringstjenesten i Vest-Agder, ledende helsesøstre, bydelshelsetjenesten i Kristiansand kommune, Hægebostad kommune. Fylkesmannens interne folkehelsegruppe og Landbruks -og miljøavdelingen hos Fylkesmannen. Vi har også vært medarrangør på Fylkesmannens høstkonferanse 2011 i fylket der nye helselover var på programmet (samarbeid med fylkeskommunen). Det er vektlagt å få fram at økt satsing på systematisk folkehelsearbeid og forebyggende helsetjenester er en av grunnpilarene og forutsetningene for reformen.

Én kommune rapporterer at de har brukt de frie midlene til å opprette en ny 60% fast stilling som oppsøkende helsearbeider. Stillingen er primært knyttet til hjemmebesøk for personer 75 år+. Ved besøkene er det fokus på mestring, forebygging, fallsikring, brannsikkerhet, ernæring, fysisk aktivitet m.v. Stillingen videreføres i 2012. En annen kommune melder om styrking av det forebyggende helsearbeidet, uten at dette er konkretisert. Én kommune rapporterer om nye aktiviteter knyttet til forebyggende helsetjeneste og annet forebyggende arbeid som tilrettelegging for fysisk aktivitet i nærmiljøet samt forebyggende tiltak knyttet til spesielle grupper. Én kommune har økt sin andel av finansiering av frisklivssentral og opprettet en 40% prosjektstilling til arbeidet; og det er bevilget 50% fast stilling til Frivillighetsentral. To kommuner kan ikke vise til vekst i 2011. Én kommune er på ROBEK-lista og melder at midlene har bidratt til at forebyggende helsearbeidet ikke er blitt redusert. Én kommune har økt med 0,6 årsverk i skolehelsetjenesten. Hægebostad kommune er ny på arenaen og har etablert folkehelsegruppe for tverretattlig samarbeid om etablering og drift av nytt frisklivssenter ved Sørlandets Rehabiliteringssenter (i kommunen), som skal gi hjelp innen røykeslutt, kosthold og fysisk aktivitet.

Folkehelsearbeid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMVA		
Sum	0	

83.2 Miljørettet helsevern

De faglige utfordringene på feltet er blant annet knyttet til at kommunelegefunksjonen i flertallet av kommunene er ivarettatt i små deltidsstillinger. Mangel på teknisk-hygienisk kompetanse er også et problem. Fylkesmannen ivaretar en viss rådgivende "andrelinjefunksjon", men har selv begrenset kapasitet.

To klagesaker har vært avgjort i 2011; dessverre med lengre saksbehandlingstid enn åtte uker. Det sistnevnte har sammenheng med generell ressursituasjon og økte oppgaver knyttet til andre forvaltningsoppgaver.

Foruten vedtak i klagesaker har det vært gitt råd til publikum og kommuner både skriftlig og telefonisk.

83.3 Ernæring, fysisk aktivitet, tobakk og seksuell helse

Det er gjennomført temadag om tobakksforebyggende arbeid. Verdensdagene 10. og 31. mai er markert på fylkes- og kommunenivå. Skolene er stimulert til deltaking i FRI-programmet; 88 % av elevene deltar, klasser som viser til aktiv bruk av FRI-programmet er premiert. Kommunene er stimulert/veiledet til å avholde røykesluttkurs; flere kommuner samarbeider om kurs og deltar på Hdir. sine fellesannonser.

Det er støttet opp om etablering av frisklivssentraler og bruk av veileder for kommunale frisklivssentraler. dette har skjedd i nært samarbeid med fylkeskommunen. FM har deltatt på tre nettverkssamlinger for folkehelsekoordinatorer (og hatt innlegg på to av

disse).

Det er tildelt midler til forebygging av uønskede svangerskap og abort. Det er samarbeidet med kommune- og studenthelsetjenesten.

Vi bruker Fylkesmannens nettside jevnlig til ulik tematisk informasjon og vektlegger kontakt med media.

Frisklivssentraler finnes i 12 kommuner (derav 3 nye i 2011): Kristiansand, Åseral, Vennesla, Søgne, Marnardal, Audnedal, Flekkefjord, Kvinesdal, Lyngdal, Hægebostad, Farsund og Songdalen. Samtlige tilbyr fysisk aktivitet, flere tilbyr Bra mat kurs og noen (ved interkommunalt samarbeid) tilbyr hjelp til røykeslutt. Det vises forøvrig til rapport fra fylkeskommunen.

83.6 Smittevern

Det har ikke vært noen eget smittevernarrangement for helsepersonell i fylket i 2011. Smittevern har imidlertid vært tatt opp i tilsutning til andre tema. Fylkesmannen har også vært på tilbudssiden med smitteverninformasjon i sin løpende kontakt med helsetjenesten i fylket. Smittevern inngår også som delemne under tilsyn med helsemesig og sosial beredskap i fylkene.

Resultatområde 84 Primærhelsetjeneste

84.1 Allmennlegetjenesten inkludert fastlegeordningen

Sett i nasjonal sammenheng har Vest-Agder god - og ikke minst stabil fastlegedekning, uten langtidsvakante hjemler. Mens det for noen år siden var problemer med dekningen av allmennleger i små innlandskommuner, er dette nå et marginalt problem. Økende gjennomsnittsalder på legene i mange kommuner har dog som konsekvens at andelen fastleger som deltar i legevakt går ned. Søknader til Nasjonalt råd om nye legehjemler er innvilget.

Mange av fastlegene er engasjert i tiltak for livsstilsintervensjon, bl.a. med "Aktivitet på resept" i flertallet av kommunene.

Det har i Vest-Agder aldri vært aktuelt med dispensasjon fra fastlegeordningen etter forskriftens § 17.

84.2 Turnustjeneste

Vi har i Vest-Agder i 2011 økt antallet distriktsturnusplasser for leger fra 16 til 17. Kristiansand kommune ble pålagt å skaffe én ny turnusplass, som ble lokalisert til Gyldengården helsesenter. Vi har fått tildelt samme antall kandidater som vi har plasser, og har derfor ikke hatt ventelister. Vest-Agder var representert på møte om turnusfeltet i regi av Helsedirektoratet høsten 2011.

Det har totalt vært avholdt sju kursdager for turnuslegene, noen av disse i samarbeid med Aust-Agder. Kursdagene har vært fordelt på introduksjonskurs, akuttkurs og Fylkeslegens kurs i offentlig helsearbeid. Det har også vært avholdt 15 timers klinisk emnekurs for turnusveilederne. Akuttkurs og kurs i offentlig helsearbeid har vært godkjent av DNLF som klinisk emnekurs og tilgjengeliggjort for veilederne uten kursavgift.

Av 17 turnusplasser oppgir 15 at de har fått den praktiske tjenesten for turnuskandidater i sykehjem inn i faste former. Også de to resterende turnusplassene gir sykehjemspraksis, men ikke i et fast opplegg.

Vest-Agder hadde fire turnusplasser for fysioterapeuter i kommunene i 1. halvår, og seks i andre halvår i 2011. På forespørsel om kommunene kunne ta imot flere fysioterapeutkandidater, svarte de fleste at de opprettholdt status quo, én kommune trakk sin turnusplass. Årsakene som oppgis, er overveiende økonomisk betinget. Vest-Agders fysioterapiturnuskandidater har deltatt på kurs i offentlig helsearbeid i regi av Fylkesmennene i Vestfold og Telemark. Ingen kiropraktorer fra Vest-Agder deltok på kurset.

84.3 Klagesaksbehandling etter lov om helsetjenesten i kommunene, pasientrettighetsloven og

lov om sosiale tjenester

I 2011 behandlet vi tre saker etter vederlagsforskriften. Alle ble stadfestet og behandlet innen tre måneder.

78 saker ble behandlet etter pasientrettighetsloven. 55 av disse sakene gjaldt dekning av utgifter ved transport. Median saksbehandlingstid i 2011 for transportsakene var 13 dager. For nødvendig helsehjelp var den 83 dager og for andre klager 113 dager.

Klager etter sosialtjenesteloven kapittel fire og seks er innrapportert på eget skjema til Statens helsetilsyn.

I 2011 mottok Fylkesmannen 42 klager etter lov om sosiale tjenester. Sammen med restanser fra 2010 ble det behandlet 51 saker i 2011. Av disse sakene var 33 etter kapittel fire, 15 saker etter kapittel seks og tre saker etter andre bestemmelser i sosialtjenesteloven. Av disse sakene ble 7 opphevet, 9 ble omgjort og 35 saker ble stadfestet. 57 % av sakene er behandlet innen tre måneder.

84.4 Helsetjenesten til innsatte i fengsel

Det rapporteres at samarbeidet mellom fengselshelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten fungerer godt. Hver innsatt har kontaktbetjent. Det arbeides med individuell plan under soning og ved løslatelse. Vi har mottatt én klage på fengselshelsetjenesten, klager fikk ikke medhold. En sykepleier arbeider både i fengselshelsetjenesten og ved den kommunale legevakta; dette vurderes som nyttig for samhandling ved behov for legevaktstjenester.

Fengselet har tilsatt psykiater, som er tilknyttet DPS.

84.5 Helsetjenestetilbud til asylsøkere, flyktninger, familiegjenforente og direktebosatte overføringsflyktninger

FM holder et kontinuerlig fokus på helsetjenestetilbudet til disse gruppene når det gjelder bruk av veileder og forebyggende tiltak.

I Kristiansand kommune gir Gyldengården helsesenter (tidligere Flyktinghelsetjenesten) et spesialtilbud til nyankomne flyktninger og asylsøkere, både de som bosettes i kommunen og de som oppholder seg i statlige mottak.

84.6 Helse- og omsorgstjenester i et flerkulturelt samfunn

Vest-Agder har få samiske innbyggere. Vi er ikke kjent med at noen av denne gruppen har behov for et eget tilbud fra helse- og omsorgstjenesten. De får adekvate tjeneste innen de ordinære tilbudene.

Kristiansand kommune, som har flest minoritetsgrupper, har eget helsetjenestetilbud for disse. Gruppene er behandlet i ulike handlingsplaner og omsorgsplan. Tolketjenesten er godt utbygget.

Midt-Agder friluftsråd har eget friluftsopplegg (også egen skidag med utlån av utstyr) og treningstilbud for minoritetsgrupper.

84.7 Helsetjenestetilbud til personer utsatt for seksuelle overgrep eller vold i nære relasjoner

Det ble avholdt møte mellom leder for legevakten/overgrepsmottaket og Fylkesmannen i 2011. Alle fylkets kommuner deltar i ordningen med felles overgrepsmottak lokalisert til Kristiansand legevakt. Det er ca 40 overgrepssaker årlig, de aller fleste skjer i Kristiansand. Det er utfordringer knyttet til økonomisk drift og tilfredsstillende vaktordninger ved mottaket. Samarbeidet med politiet fungerer fint.

84.8 Helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Fylkesmannen har bidratt til fagdag for helsesøstre vedrørende retningslinjer om forebygging, utredning og behandling av overvekt og fedme.

FM har bidratt til felles fagdag med Aust-Agder om implementering av tilbud om samtaler og frivillige underlivsundersøkelser.

FM har hatt tidlig hjemmebesøk etter fødsel og kapasiteten i skolehelsetjenesten som deltema overfor ledelsen i kommuner som har hatt besøk av Fylkesmannen.

Kapasiteten i helsesøstertjenesten/jordmortjenesten: Det er innrapportert kapasitet i helsesøstertjenesten fra hver kommune, fordelt på antall fødsler, antall barn 0-5 år, antall barn i grunnskolen og antall barn i videregående skole. Noen kommuner har flere helsestasjoner, som de bruker en del reisetid til. Noen kommuner har også flere små skoler og lang reisevei mellom skolene. I flere kommuner er familiesenterene lagt administrativt under helsesøstertjenesten. Noen kommuner har asylmottak som krever ekstra oppfølging fra helsesøstertjenesten.

Helsesøstrene i mange kommuner opplever at det ikke følger ressurser med de nye oppgavene som de er pålagt: vekt/høyde målinger og den oppfølgingen dette krever, frivillige underlivsundersøkelser, ammekyndig helsestasjon, hpv-vaksine osv. Noen helsestasjoner ser seg nødt til å redusere med for eksempel én av de anbefalte helsekontrollene eller tidlig hjemmebesøk til flergangsfødende. Det har for øvrig ikke kommet klager på tjenesten til Fylkesmannen på manglende oppfølging fra tjenestemottakerne. Fylkesmannen er likevel bekymret for at tjenesten synes å redusere sine tilbud for å få tid til nye oppgaver.

84.9 Svangerskapsomsorgen

Fylkesmannen har fått inn rapport på kapasiteten i jordmortjenesten fra alle kommuner. Det er ikke rapportert om for lav dekning fra noen kommuner i Vest-Agder.

Kristiansand kommune har nå fått økt jordmorkapasiteten med en 60% stilling.

84.10 Kjønnsllestelse

Kr. 42 000 ble tildelt Mottaksskolen i Kristiansand til ICDP- foreldreveiledningsprogram for minoritetsspråklige, der forebygging av kjønnsllestelse står sentralt.

kr. 8 000 ble tildelt Kvinesdal kommune, der det ble arrangert kurs (med tolketjeneste) om kjønnsllestelse for asylsøkere .

det er avholdt kursdag for helsesøstrene i Vest- og Aust-Agder om implementering av frivillig underlivsundersøkelse.

84.11 Tannhelse

Det er gjennomført samarbeidsmøte mellom Fylkestannhelsetjenesten og Fylkesmannen. Det er inngått samarbeidskontrakt mellom fylkestannhelsetjenesten og sykehjem i kommunene. Det arbeides kontinuerlig for at tannhelsetjenesten skal inngå som en sentral aktør i det lokale folkehelsearbeidet.

Den offentlige tannhelsetjenesten i Vest-Agder har med støtte fra UDI utarbeidet to opplysningsfilmer om tannhelse beregnet på fremmedspråklige familier og enslige mindreårige som bor i Norge. Filmene er tilrettelagt for 15 språk.

Resultatområde 85 Spesialhelsetjenesten

85.1 Abortloven

(Ingen rapportkrav)

85.2 Sterilisering

Steriliseringsemnda i fylket består av lege og jurist, samt assistert fylkeslege som leder. Juristkompetanse er vesentlig i kvalitetssikringen av nemdas arbeid. Hele nemda i Vest-Agder deltok på landskonferanse for steriliseringsnemdene. Det har ikke vært behandlet saker i 2011.

Leder for steriliseingsnemnda i fylket er også leder for streiliseringsrådet.

85.3 Lov om transplantasjon

Det har ikke vært behandlet slike saker i 2011.

Antall saker

Embeter	Antall
FMVA	0
Sum	0

85.4 Tillatelse til å rekvirere sentralstimulerende legemidler

Tillatelser til å rekvirere sentralstimulerende legemidler. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMVA	382	7
Sum	382	

85.5 Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep

Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMVA	0	
Sum	0	

85.6 Godkjenning av private sykehus, privat medisinsk laboratorie- og røntgenvirksomhet

(Ingen rapportering)

85.7 Funksjonsprogram for nye offentlige sykehusbygg

(Ikke rapporteringskrav)

Resultatområde 86 Omsorgstjenester

Fylkesmannen i Vest-Agder følger opp Omsorgsplan 2015 med et helhetlig fokus på de ulike delmål om flere omsorgsplasser, flere årsverk, kompetanseløftet og demensplan gjennom prosjektansatte som koordinerer praktiske tiltak etter føringer fra styringsråd, koordineringsgruppe (se pkt. 86.1) og oppdragsdokument. I tillegg diskuteres fordeling av prosjektmidler tverrfaglig med rådgivere i avdeling før endelig prioritering foretas. Dette gjelder prosjektmidler til lindrende omsorg hvor prosjektmedarbeider hos Fylkesmannen i Vest-Agder innstiller sammen med regionalt kompetansesenter for lindrende behandling ved Ullevål, samt prosjektmidler innen kompetanseløftet og demens/omsorg.

86.1 Omsorgsplan 2015

Det er etablert en organisasjon hos Fylkesmannen som ivaretar arbeidet med å gjennomføre Omsorgsplan 2015. Det er en styringsgruppe med Fylkesmannen, Fylkeslegen og Utdanningsdirektøren, samt en prosjektgruppe, som ivaretar det konkrete arbeidet med planen. Det er avholdt to møter i styringsgruppen i 2011. I arbeidet med Kompetanseløftet er det etablert en resursgruppe med deltakere fra fylkeskommunens utdanningsavdeling, Universitetet i Agder og KS Agder, som har hatt to møter i 2011. I tillegg er bruk av

tilskuddsmidler, behandling av søknader til kompetansetilskuddet og satsing på kompetanseheving diskutert tverrfaglig internt i embetet med rådgivere innen psykisk helse, rusfeltet, rehabilitering/habilitering, forebyggende helsetjenester og folkehelsearbeid.

I Fylkesmannens styringsdialog med kommunene (kommunemøter) har Omsorgsplan 2015 vært tema i 2011. Prosjektmedarbeidere har fulgt opp Omsorgsplan 2015 via nettverksforum for pleie- og omsorgsledere med samling 27.04.2011, videreformidling og rådgivning via e-poster, arrangement av tverrfaglig høstkonferanse 3. og 4. november for kommuneansatte og ansatte i spesialisthelsetjenesten med fokus på NOU 2011:11. Videre er demensplan 2015/nasjonal kartlegging og spredningsarbeid knyttet til dette fulgt opp.

I Fylkesmannens nettverksforum for pleie- og omsorgsledere 27.04.11 ble prosjekt "Bli helsefagarbeider" i regi av KS presentert. det var også innlegg fra fagskole og felles foredrag fra Utviklingssentrene i Kristiansand og Songdalen. Nettverksforumet er også arena for erfaringsutveksling mellom kommunene.

Fylkesmannen arrangerte studietur for pleie- og omsorgsledere til København 14.-16. desember. Etter anbefaling fra Husbanken besøkte vi Pilehuset demenscenter. KS anbefalte oss foredrag som ble gjennomført på hotellet av Peter Bogason, prof. ved Roskilde universitet om teamet Innovasjon. Han presenterte resultater fra studier om ulikheter/likheter og kjennetegn på norske og danske kommuner på innovasjonsarbeid. Vi besøkte Carelab. i Odense, som viste nyvinninger innen velferdsteknologi og holdt foredrag om utviklingstendenser og hvilke ledelsesmessige, ressursmessige og teknologiske momenter som bør vurderes.

Prosjektmedarbeider deltar i intern gruppe som har fokus på samhandling, hvor vi har gjennomført tre opplæringskonferanser i de nye helselovene for ca. 380 deltakere. Vi følger opp saker som vedrører samhandlingsreformen lokalt, samt deltar på aktuelle møter og konferanser som har dette som tema og berører FM oppdrag.

86.2 Demensplan 2015

Fylkesmannen har deltatt ved utsendelsesbrev, kvalitetssikring og innsending av kartlegging fra 15 kommuner i Vest-Agder desember - januar 2010/2011 til Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse, som står for kartleggingen. Høsten 2011 ble det holdt work-shop på tverrfaglig Høstkonferanse med fremlegg fra kommuner om erfaringer med pårørendeskoler og dagtilbud til demente, samt foredrag fra Helsedirektoratet om lokale og nasjonale resultater. Inn på tunet koordinator deltok på konferansen og gav deltakene infomrasjon om muligheten for dagtilbud for demente i regi av Inn på tunet. Bruk av dagtilbud i regi av Inn på tunet har økt i 2011 i Vest-Agder, både med antall tilbydere og antall brukere i eksisterende tiltak.

Fylkesmannen har i møter med kommunene lagt vekt på tilrettelegging av boliger, opprettelse av dagsenter samt kompetanseheving ved bruk av materiell fra Nasjonalt kompetansesenter for demens.

Prosjektmedarbeidere har løpende kontakt med Utviklingssentrene i Kristiansand og Songdalen, som i 2011 har etablert felles Fag- og samarbeidsråd, noe som er svært positivt sett fra Fylkesmannens side.

Prosjektmedarbeidere har deltatt i referansegrupper ved UiA relatert til videreutd. innen lindring og etablering av videreutdanning fra jan. 2012 i Demens og psykisk helse. I tillegg har vi arrangert samarbeidsmøte med Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse 01.04.2011 sammen med Utviklingssentrene og geriatrisk klinikk ved SSHF, spesielt med tanke på lokal oppfølging av ABC-seminarer. Songdalen kommune har søkt om videre satsing som demensfyrtårn, noe Fylkesmannen støtter. Prosjektmedarbeider har også deltatt på nasjonal erfaringskonferanse om ABC-satsingen.

I Vest-Agder har 20% av 15 kommuner demensplan, 53% har oppgitt demenssatsing i økonomiplan, og 73% oppgir fokus på demens. 87% av kommunene (13 av 15) har gjennomført ABC-opplæringsløp for totalt 600 ansatte til nå i omsorgsplanperioden. 33% av kommunene har etablert demensteam, 47% har demenskoordinator.

Vest-Agder har god dekning på tilrettelagte dagtilbud for demente (60%), og tre kommuner har felles dagtilbud for flere grupper. Andel sykehjemsplasser med SE/FSE i Vest-Agder ligger på topp med 38,3%, jf. landsgjennsnitt på 24,1 %. Når det gjelder bokollektiv tilrettelagt for personer med demens, ligger Vest-Agder på 20 % som tilsvarer tre kollektiv, jf. landsgjennomsnitt på 23,7 % . En kommune har ikke tilrettelagte plasser, men planlegger bygging av slike.

Tilgang på differensierte dagtilbud, for eksempel Inn på tunet, har vært fokusert fra prosjektmedarbeider gjennom deltakelse på etablerersamling i regi av landbruksavd. og INN PÅ TUNET koordinator. Flere gårdbrukere har fått tilskudd i 2011, så vi håper på en økning i dette tilbudet i regionene i Vest-Agder også for gruppen demente i

perioden 2012-2015. Det er etablert dagtilbud til yngre demente fra to kommuner i form av "Inn på tunet".

"Verktøykoffert" ble presentert på høstkonferansen, og 53% av kommunene i Vest-Agder har organisert pårønderarbeid iform av kommunale eller interkommunale pårørendeskoler. Vi trenger videre fokus på samtalegrupper som er på 13% iflg. kartleggingsundersøkelsen.

Fylkesmannen har via tilskudd til utviklingssentrenes faggrupper for demens bidradd til kompetanseutvikling gjennom litteratur og opplæringsvideoer som distribueres til demenskontakter i kommunene. Det er gitt tilskudd til forebyggende arbeid i kommuner i samarbeid med frivillige som arrangerer turer med måltider og kulturelle innslag for enslige hjemmeboende eldre. Stiftelsen "Livsglede for eldre" fikk tilskudd til juleturne med livsglededekoret "Stayin a'live", som består av 13 medlemmer mellom 65 og 86 år. Sammen med barnehager holdt de konserter på institusjoner i Kr.sand i desember 2011.

33 pleie- og omsorgsledere fra vårt Nettverksforum for pleie- og omsorgstjenesten deltok på studietur til København 14-16. desember 2012, hvor vi besøkte Pilehuset med ulike demenstilbud etter anbefaling fra Husbanken. Vi var også på carelab.-besøk i Odense og fikk foredrag ved Prof. Bogason fra Roskilde universitet om Innovasjon, likheter og ulikheter mellom norske og danske kommuner. Studieturen følges videre opp i våre nettverksmøter i 2012-2015. Målet er å stimulere til lokale prosjekter innen demens og velferdsteknologi innenfor de tre regionene i fylket; Knutepunkt Sør, Lindesnesregionen og Helsenettverk Lister.

86.3 Kompetanseløftet 2015

I arbeidet med Kompetanseløftet er det etablert en koordineringsgruppe med deltakere fra fylkeskommunens utdanningsavdeling, Universitetet i Agder og KS Agder, som har hatt 2 møter i 2011. I tillegg er tilskuddsmidler og satsing på kompetanseheving diskutert tverrfaglig basert på søknader til kompetansetilskuddet - med rådgivere innen psykisk helse og rus samt rehabilitering/habilitering, forebyggende helsearbeid og folkehelse.

Fylkesmannen har arrangert møte med Universitetet i Agder og Utviklingssentrene i Songdalen og Kristiansand våren 2011 for å vurdere utdanningsbehov og satsingsområder for tilskudd. Kompetanseløftet var tema for samling med pleie- og omsorgsledere før søkandsfrist gikk ut våren 2011. her var også representanter for fagskole, prosjekt "Bli helsefagarbeider" invitert for å formidle informasjon og opprette kontakt med kommunene.

Kompetansetilskuddet for 2011 utgjorde 3.114.700 for Vest-Agder i 2011. 13 av 15 kommuner søkte om tilskudd i 2011, og tilskudd til videreutdanninger i regi av Universitetet i Agder administreres via tilskudd til Utviklingsenteret i Songdalen som har administrativt og praktisk ansvar for oppdrag om videretudanninger.

Det ble søkt kompetansetilskudd til 580 deltakere i regi av Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse i 2011 i Vest-Agder. Rapportering viser at i 2011 har 685 deltatt fra Vest-Agder.

I tillegg ble det gitt et stimuleringsstilskudd til et prosjekt i regi av Vest-Agder fylkeskommune ved rådgiver i Listerregionen om oppstart av helsefagutdanning for 14 elever med praksiserfaring fra omsorgssektor uten rett til utdanning. Prosjektet følges opp tett, og evalueres fortløpende. Det har også vært avholdt møter i Lindesnesregionen to ganger med KS- prosjektansvarlig "Bli helsefagarbeider" og leder ved karrieresenteret i Lindesnes og felles satsing for å få økning i antall lærlinger og flere til å søke utdanning som helsefagarbeider. Kampanjer for økt rekruttering til omsorgsyirket er støttet ved formidling av informasjon til pleie- og omsorgstjenesten i kommunene.

Tall fra Vest- Agder fylkeskommune viser at 143 gjennomførte videregående opplæring i helsefag. (Behov per år i fylket for å nå mål i kompetanseløftet 2015 er at det utdannes 180 på vg2 hvert år.)For å nå målene i kompetanseløftet om tilstrekkelig nyrekruttering av helsefagarbeidere i Vest-Agder, må det fortsatt være fokus på dette gjennom støtte til rekrutteringstiltak for ungdom og stimulering gjennom kompetansetilskudd til utdanning av ufaglært personell i omsorgssektoren.

Mål for miljøterapeuter/bachelornivå ser ut til å ha god dekning, ikke minst som en effekt av gjennomførte distriktsbaserte bachelorutdanninger i fylket inne sykepleie og vernepleie. Det skal etableres ny runde med distriktsbasert sykepleier og vernepleierutdanning i Lister i 2012.

Når det gjelder rapportering, er det fortsatt enkelte kommuner som ikke har sendt inn kompetanseplaner. Dette blir fulgt opp i egen rapportering til Helsedirektoratet, samt ved prioriteringer i ny søknadsrunde for 2012. De som ikke har levert, har varslet at arbeid med ny helse- og omsorgsplaner/kompetanseplaner pågår. De må levere plandokumenter sammen med ny søknad for 2012 for å få tildelt tilskudd dette året. Regnskapsmessige krav

presentert i møte med Helsedirektoratet i 2011 og 2012 (inkl. revisorattestering etter gjeldende regelverk) til rapportering, følges opp gjennom kriterier gitt i tilskuddbrev og informasjon i møter med nettverksforum for pleie- og omsorgsledere.

86.4 Investeringstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger

Fylkesmannen har deltatt på regionalt samarbeidmøte med Husbanken, deltok også sammen med representanter fra Husbanken på drøftingsmøte om planlagt utbygging i en kommune.

I 2011 har Husbanken innvilget investeringstilskudd til 38 omsorgsboliger i Vest-Agder. Det kommer f.t. få forespørsler fra kommunene i om midler.

Totalt er det i Vest-Agder gitt tilskudd til 270 boenheter halveis i planperioden. (Tidligere beregnet kvote for Vest-Agder var 420 enheter)

Fylkesmannen ved prosjektmedarbeider på Omsorgplan 2015 arrangerte studiebesøk til Pilehuset i København, for å se hvordan demenstilbud gjennom fysisk og terapeutisk tilrettelegging kan bidra til bedre tilpasset tjenesteutforming. Dette stedet ble anbefalt av Husbanken.

86.5 Kvalitet i helse- og omsorgstjenesten

Det ble ikke avholdt noen regional Iplos-konferanse i 2011 grunnet arbeid med tilpasninger til ny helselovgivning og samhandlingsreformen. En seniorrådgiver hos Fylkesmannen ferdigstilte mastergrad i desember 2011 med kvalitativt studiedesign; tema var hvordan Iplos-kontakter oppleves helsepersonells kartlegging av Iplos i ni kommuner i Vest-Agder. Utfordringer som kom frem i undersøkelsen, var bl.a. knyttet til profesjonsbasert og ulik forståelse av skalering, bruk av skjønn ved utfylling av variablene, samt manglende etterspørsel og forankring i lokal ledelse for bruk av statistikk fra Iplos. På Nettverksforum for pleie- og omsorgsledere holdt representant fra Farsund kommune foredrag om effekter av systematisk arbeid med forbedring av dokumentasjon.

Faglige retningslinjer for forebygging og behandling av underernæring ble presentert på samme samling. Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester har holdt to kurs om ernæring for ansatte i omsorgstjenesten i kommuner i Vest-Agder. Revidert kosthåndbok er ikke klar før sommeren 2012, og vi avventer videre arbeid med temaet til den er ferdig.

Etikk ble satt på dagsorden som tema på samling med pleie- og omsorgsledere i april 2011, og informasjon er sendt ut på e-post i høst til de kommunene som ikke er med i KS prosjektet "Etisk kompetanseheving i kommunene". Per 31.12.2011 har ti av 15 kommuner i Vest-Agder deltatt i prosjektet.

Alle kommuner har i 2007 gjennomført normvurdering av antall legetimer i sykehjem. P.t. er status uendret fra siste kostratall fra SSB, hvor ni kommuner har lik eller høyere legedekning enn fastsatt norm. Seks kommuner ligger under fastsatt norm. Tallene ved rapportering til Helsedirektoratet i september 2011 viser en positiv økning i tre av 15 kommuner, mens én kommune har redusert med to timer. Elleve kommuner har stabile tall. det er igangsatt et eget prosjekt for etablering av nettverk for sykehjemsleger i Vest-Agder. dette skjer i regi av Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester i Songdalen, og Fylkesmannen bidrar aktivt i arbeidet. Vi håper å få satt mer fokus på dette. Samhandlingsreformen og de endringer og utfordringer som knytter seg til sykehjem og sykehjemslegers funksjon vil sannsynligvis nødvendiggjøre endringer av normtallene.

86.6 Utviklingssentre for sykehjem og hjemmetjenester/Lindrende behandling

Vest-Agder har fra 2011 to utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester, lokalisert i henholdsvis Songdalen og Kristiansand kommuner. Utviklingssentrene samarbeider om strategidokumenter, virksomhetsplan, prosjektsøknader og oppfølging av kommunene på faglige tema. De har felles fag- og samarbeidsråd, hvor prosjektmedarbeider hos Fylkesmannen er fast representant.

Prosjektmedarbeider hos Fylkesmannen har deltatt i referansegrupper ved UiA, relatert både til videreutdanning innen lindring og til etablering av videreutdanning fra januar 2012 i demens og psykisk helse. I tillegg har vi arrangert samarbeidsmøte med Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse sammen med utviklingssentrene og geriatrik klinikk ved Sørlandet sykehus Kristiansand for fylkesvis samarbeid om opplæring og oppfølging av

arbeidet med ABC innen aldring og demens. Prosjektmedarbeider har hatt møte med Astrid Andersen om opprettelse og rekruttering av ansatte i demensomsorg til Marte meo opplæring, som starter opp i 2012 i Agder.

Prosjektmidler til lindrende behandling og omsorg i Region Sør ble vurdert ved gjennomgang av søknader ut fra tilskuddsbetingelser fra Helsedirektoratet. Innstilling ble gjort endelig i samarbeid med kompetansemiljøet på Ullevål, via telefonmøter og egen samling med prosjektdeltakere fra kommunene på Ullevål i mai 2011. Totalt fikk Vest-Agder tildelt kr. 655.000 Midlene gikk til prosjekt "Lindring i Lister" (også overført 175.000 fra 2010 til 2011), Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester kr. 400.000, prosjekt "Etablering av interkommunalt nettverk for sykehjemsleger i Vest-Agder, samt til Vennesla kommunes arbeid med etablering av lindrende team kr 80.000.

86.7 Økt forvaltningskompetanse. Saksbehandling i helse- og omsorgstjenesten

Ny helselovgivning fra 2012 og konsekvenser av denne for forvaltningen og skasbehandlingen var deltema under Fylkesmannens høstkonferanse om framtidige utfordringer innen helse og omsorg.

Det ble holdt egen kursdag om ny helselovgivning og forvaltningen av denne i desember. Grunnet stor opplutning ble dagen gjentatt to ganger i januar 2012. Mer enn 350 personer fra kommunene deltok til sammen på disse tre dagene.

86.8 Aktiv omsorg/Partnerskap med familie og lokalsamfunn

I 2011 har Fylkesmannen stimulert til aktiv omsorg gjennom tilskudd til aktivitetstilbud for hjemmeboende enslige eldre via frivillighetssentralen i Søgne kommune. det ble gitt tilskudd til pensjonistkoret "Stay'in alive" som sammen med barnehager turnerte på sykehjem i Kristiansand. Det ble gitt støtte til formidling av video laget ved utviklingssenteret i Grimstad (via opplæringside fra student ved videreutdanning i lindring) til lindrende sykepleiere i de 15 kommunene i Vest-Agder, som gir undervisning til kollegaer i omsorgstjenesten; videoen har sterkt fokus på pårørendes opplevelser (både voksne og barn) og viktigheten av at disse inkluderes i lindrende behandling og omsorg.

Aktiv omsorg er satt på dagsorden på Høstkonferansen i november, spesielt relatert til demensomsorg.

Mange kommuner har tett samarbeid med frivillighetssentraler. Lokallag av "Livsglede for eldre" er etablert i fem av fylkets kommuner. I 2011 startet Mandal sykehjem sertifiseringsprosessen til "Livsgledesykehjem", som forventes ferdig i desember 2012.

86.9 Rettssikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemning

Det er i 2011 avholdt en todagers samling for alle kommunene i Vest-Agder, hvor temaet var kapittel 4A i den daværende sosialtjenesteloven.

Alle mottatte vedtak er behandlet innen tre måneder. I 2011 ble det godkjent vedtak for 59 personer i Vest-Agder.

86.10 IPLOS - individbasert pleie- og omsorgsstatistikk

Det ble ikke avholdt noen regional Iplos-konferanse i 2011, grunnet tilpasninger til ny helselovgivning og samhandlingsreformen. En seniorrådgiver hos fylkesmannen ferdigstilte mastergrad i desember 2011 med kvalitativt studiedesign; hvor temaet var hvordan Iplos-kontakter opplever helsepersonells kartlegging med Iplos i ni kommuner i Vest-Agder. Utfordringer som kom frem i undersøkelsen, var b.la. knyttet til profesjonsbasert og ulik forståelse av skalering og bruk av skjønn ved utfylling av variablene, samt manglende etterspørsel og forankring i lokal ledelse for bruk av statistikk fra Iplos.

Prosjektmedarbeider på Omsorgsplan 2015 deltok på Helsedirektoratets samling i oktober 2011, hvor Iplos og ny statistikk fra Iplos for 2010 ble presentert og diskutert. Det ble gitt innspill relatert til masteroppgaven, hvor det kom frem data på at Iplos-kontaktene ikke syntes e-læringsverktøyet var lett å anvende. Det ble gitt tilbakemelding om at læringsverktøyet var under revisjon i Helsedirektoratet for å bli mer brukervennlig.

Resultatområde 87 Psykisk helse

87.1 Tvungen undersøkelse

Det har ikke vært henvendelser om tvungen undersøkelse i 2011.

87.2 Behandling uten eget samtykke

Det har i 2011 vært behandlet 35 klager (20 kvinner, 15 menn) på vedtak om behandling uten eget samtykke. I 2010 behandlet vi 41 saker (21 kvinner, 19 menn), i 2009 var det 60 saker (34 kvinner, 26 menn). I 2011 var det fire som fikk helt eller delvis medhold, i 2010 var det tre og i 2009 var tallet ni. Vi ser nedgangen i antall klager i sammenheng med Fylkesmannes/Helsetilsynets dialog med Sørlandets sykehus om reduksjon av bruk av tvang i psykiatrien.

87.3 Privat forpleining i det psykiske helsevernet

Temaet er ikke aktuelt i vårt fylke.

87.4 Godkjenning av institusjoner som skal ha ansvar for tvungent psykisk helsevern

Vi har ikke hatt henvendelser om slik godkjenning i 2011.

87.5 Vedtak om overføring

Ingen henvendelser er mottatt om dette temaet i 2011.

87.6 Forpleining, kontroll og tilsyn med pasienter i det psykiske helsevern

(Ingen rapporteringskrav)

87.7 Videre utvikling av det psykiske helsearbeidet i kommunene

Rapportering i samsvar med IS-24-2010 er sendt til Helsedirektoratet, alle kommunene har rapportert.

Den særskilte rapporteringen om mulige nedskjæringer i budsjett for 2011 ble besvart av kommunene: Bortsett fra i Søgne kommune er det ikke tilbakemeldt vesentlige nedskjæringer. Det gjennomføres en del omorganiseringer og sammenslåinger av tjenesteområder, hvor fagfolk har meldt bekymring for nedskjæringer og lite faglig fundert samordning av brukergrupper.

Videreutdanning i psykisk helsearbeid har betydelig redusert innsøking fra kommunene. Fylkesmannen registrerer at kommuner som har avgang av personell i samband med pensjonering sikrer videreføring ved å søke inn nytt personell til videreutdanningen. Det er et generelt inntrykk at fagfolk også tar andre typer relevante utdanninger i tillegg til psykisk helsearbeid. Aktuelle videreutdanninger kan være nettverksarbeid, kognitiv terapi og familierterapi.

Vi har tatt initiativ til å knytte Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid (NAPHA) og kompetansesenter Rus Sør (KORUS Sør) tettere sammen med kommunene, brukermiljøene, Sørlandet sykehus HF (SSHF) og Universitetet i Agder (UIA) i et fagnettverk for psykisk helse og rusfeltet. Det er gjennomført flere forberedelsesmøter i 2011 om form og innhold for nettverket. Det er satt dato for to dagers samling vår 2012. Det er enighet om at brukerdeltakelsen skal være bred og danne basis for arbeidet i nettverket.

Det er en fast dialogkonferanse med Sørlandet sykehus HF og kommunene, og det er faste strukturer for samarbeid mellom DPS'ene og kommunene i deres nedslagsfelt. Fylkesmannen har påpekt at brukeroorganisasjonene er dårlig representert i disse samlingene. Møtene har fremdeles et visst preg av at foretaket

har region og ensidig holder innlegg. Det er flere ganger påpekt fra kommunene at det er for lite dialog og for mye monolog. Fylkesmannen har observatørstatus i samlingene.

fylkesmannen har arrangert en tverrfaglig konferanse for helse- og sosialfeltet med stor deltakelse. Hovedfokus var utfordringene i forbindelse med samahandlingsreformen. Det kunne dog med fordel vært sterkere deltakelse fra helseforetaket og fra psykisk helse og rusfeltet i kommunene. Kollisjon med et annet viktig seminar for rusfeltet kan være årsak. Vi fikk gode tilbakemeldinger på vårt arrangement.

Individuell plan (IP) og brukervedvirkning: Fylkesmannen har sammen med Universitetet i Agder gjennomført en tre dagers fagsamling for en tverrfaglig gruppe i helsenettverk Lister om arbeid med IP. Fylkesmannen har tett kontakt med Universitetet i Agder, som etablerer et nasjonalt temanettverk for brukerkunnskap. Her deltar fire kommuner fra vårt fylke med til sammen åtte praksisnære utviklingsprosjekter, hvor fagfolk og brukere arbeider sammen i alle faser av prosjektet. Dette arbeidet videreføres med ny invitasjon til å etablere flere prosjekter.

Selvhjelp: Vi har hatt kontakt med det nyopprettede regionale selvhjelpssenteret, men vi har ikke fått etablert noe samarbeid rettet mot kommunene enda. I møter med kommuner er det orientert om senteret, og de har mottatt materiell. videreutvikling kan kanaliseres inn i fagnettverket.

Arbeid og psykisk helse: Vi holder kontakt med fylkesleddet i NAV. DPS Solvang er med i et forskningsprosjekt med kognitiv tilnærming for personer med psykoselidelse.

Barn og unge: Vi har bidratt til konferanse om tidlig intervensjon i samarbeid med Avdeling for barn og unges psykisk helse ved Sørlandet sykehus HF. Dette skal bli en fast konferanse, og det kommer mange deltakere. Helsesøstrene har knyttet kontakt med R-BUP og har fått støtte fra Fylkesmannen til å gjennomføre opplæring i bruk av Edinburgh postnatal Depression Scale (EPDS). Songdalen tok initiativ overfor andre kommuner og det ble gjennomført interkommunal opplæring. Familiesenternettverket ble utfordret til å arrangere samlinger uten Fylkesmannen; dette er ikke gjennomført, men de har fått stønad til noe kompetanseheving. De har nå igjen kommet med ønske om samling med Fylkesmannen som ansvarlig. Fylkesmannen og koordinator for de barneansvarlige i helseforetaket planlegger felles samling med barnekontaktene i kommunene. Dette er blitt utsatt grunnet alvorlig sykdom.

Fylkesmannen har hatt et møte med kommunepsykolog i Vennesla, som er en av flere kommuner i fylket som har fått tilskudd. Fylkesmannen planlegger å møte på nettverkssamling.

Fylkesmannen har plass i referansegruppe for ACT-teamet ved DPS solvang. Vi har ikke møtt i teamet i 2011, men vi holder kontakten gjennom referater. Hele ACT-teamet har gjennomført opplæring i motiverende intervju, arrangert av Fylkesmannen og KORUS Sør.

87.8 Dispensasjon fra forskrift om faglig ansvarlig for vedtak i det psykiske helsevernet

(Ingen rapporteringskrav)

87.9 Godkjenning av psykiatriske poliklinikker

Vi har ikke behandlet søknader om godkjenning av psykiatriske poliklinikker i 2011.

87.10 Gjennomføring av tvungent psykisk helsevern for personer som ikke har bosted i riket

Fylkesmannen har ikke behandlet slike saker i 2011; ingen hjemsendelser til utlandet eller hjemhenting til Norge. Vi har hittil minimal erfaring med ordningen.

Antall saker

Embeter	Antall
FMVA	0
Sum	0

Resultatområde 88 Rusområdet

88.1 Alkoholoven

Fylkesmannen har behandlet 1 klagesak etter alkoholoven. Fylkesmannen i Vest- Agder forvalter 3 statlige skjenkebevillinger gitt til skip. Det er i løpet av året gjennomført 2 kontroller med statlige skjenkebevillinger. Det ble ikke gitt noen reaksjoner til bevilingshaver som følge av disse kontrollene.

Fylkesmannen har deltatt på seminar i regi av Helsedirektoratet (november 2011) hvor tema blant annet var styrking av kommunens kontrollvirksomhet. Fylkesmannen har ikke i løpet av 2011 gjennomført tiltak overfor kommunene relatert til kompetanseheving på området.

Antall saker

Embeter	Antall
FMVA	1
Sum	1

88.2 Rusmiddelarbeid

- Kommunene i Vest- Agder fikk tildelt kr 20 190 908 til kommunalt rusarbeid i 2011. Økningen av tilskudd fra 2010 til 2011 i den enkelte kommune framgår av oversikten under.

	2010	2011
Kristiansand	4136395	6 239 065
Mandal	1895000*	2 136 843*
Farsund	505000	555 000
Flekkefjord	980000	1 470 000
Vennesla	1977000	3 190 000
Songdalen	750000	775 000
Søgne	125000	1 770 000
Listernettverket	1500000*	2 200 000*
Audnedal, Marnardal	1010000*	1 000 000*
Lindesnes	611355	715 000
Hægebostad		220 000
Lyngdal		

Vi har følgende interkommunale* samarbeidstiltak innen rusfeltet i Vest- Agder

- Listernettverket: Flekkefjord, Farsund, Hægebostad, Kvinesdal, Lyngdal, Sirdal (35 000 innb) som fikk tilskudd kr 2 200 000 til 4 stillinger til kommunalt rusarbeid

- Lindesnesregionen: Lindesnes, Mandal, Marnardal, Audnedal, Åseral (23 653 innb) – fikk tilskudd kr 190 000 til cannabisprosjektet

- Audnedal , Marnardal (3791 innb) fikk tilskudd til 1,4 stillinger til ruskonsulentstillinger

- Småkommunenettverket (Marnardal, Audnedal, Åseral, Sirdal, Hægebostad) 8000 innb – fikk tilskudd 100 000 til videreføring kartlegging rus.

- Det var egen rapportering på bruk av øremerkede tilskudd til Helsedirektoratet pr 15.04.2011 , hvor det enkelte tiltak i hver kommune beskrives.

- Det er inngått samarbeid mellom fylkesmannsembetene i Vest- Agder, Aust- Agder, Telemark, Vestfold, Buskerud og KORUS- sør(Borgestadklinikken). Det samarbeides om kompetanseutviklingstiltak for kommune og NAV, samt spes. tjeneste. Plan for dette utarbeides av en arbeidsgruppe som legger dette fram for hele samarbeidforumet. Planen er for to år av gangen, og kursene evalueres rutinemessig med Quest-back og justering av kursene foretas etter evalueringen. Type kurs framgår av oversikten under.

KURS

Basis VA - Kurs- rus/psykiatri - 2 dager

Motiverende intervju (MI -Opplæring 1 dag

MI VA - Nettverk 2 dager

Basis VA (rus og psykisk helse)- Dagskurs

MI VA - Nettverk 2 dager

MI VA- Opplæring – 3 dager

Tvang kurs VA / AA (kap 6 sostj)- Kurs for viderekomne- 2 dager

Fylkesmannen benyttet midlene over kap 763 post 21(kompetansemidlene) i 2011 til tiltakene som framgår av tabellen under:

Samhandlingskonferanse 3.-4 11.2011: kr 59 000

Samarbeid FM og KoRus Sør kr 150 000

Forebyggende - hasjfilm kr 56 000

Barnegrupper Lister kr 50 000

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
81 Tilsyn og klagesaksbeh. etter sosialtj. loven	kr 1 115 530,13	kr 0,00
82 Tilsyn og klagesaksbeh. etter helsetj. loven	kr 2 960 627,71	kr 0,00
83 Folkehelsearbeid	kr 524 730,15	kr 0,00
84 og 85 Primærhelsetj. og Spesialhelsetj.	kr 1 125 820,38	kr 13 726,24
86 og 75 Omsorgstj, Habilitering og Rehabilitering	kr 607 793,51	kr 55,13
87 og 88 Psykisk helse og Rusområdet	kr 405 462,28	kr 1 087 702,50
76 og 77 Kvalitet og samhandling og Andre oppdrag	kr 1 221 714,53	kr 0,00
Andre oppgaver under HOD	kr 118 076,70	kr 0,00
Sum:	kr 8 079 755,00	kr 1 101 483,00

Samferdselsdepartementet**Resultatområde 91 Oppdrag for Samferdselsdepartementet****91.1 Avkjørselssaker etter vegloven**

Ingen saker i 2011.

91.2 Konesjon til anlegg og drift av taubaner

Det bes ikke om rapport for dette arbeidet.

Vi mener at denne oppgaven i sin helhet bør ivaretas av taubanetilsynet, som nå nylig er lagt inn under Jernbanetilsynet. Dette er i tråd med utredningen av feltet for et par år siden. Vi mener dagens organisering er overmoden for endring og at det vil innebære en klar forenkling og tydeliggjøring av ansvarsforholdene om fylkesmannen fritas for denne oppgaven.

Vi ber samferdselsdepartementet snarest frita fylkesmannsembetene for denne oppgaven.

Utenriksdepartementet

Resultatområde 92 Oppdrag for Utenriksdepartementet

92.1 Apostiller

Det er gitt apostiller på 2032 dokumenter i 2011, mot 1335 dokumenter i 2010 og 1061 dokumenter i 2009. Økningen fra 2010 til 2011 er på hele 52,5%

Dokumentene fordeler seg slik på ulike land: Bulgaria 16,3%, Spania 12,0 %, Russland 11,9 %, Polen 7,7 %, USA 7,3 %, Storbritania 7,0 % Øvrige land 37,8 %

92.2 Forberedelse av saker om honorære konsuler

Det er en sak om ny konsulær representasjon i fylket

Kulturdepartementet

Resultatområde 95 Tros- og livssynssamfunn

Ingen trossamfunn er slettet i 2011. Totalt anvist statstilskudd er kr 4.129.977,- mot kr. 3 699 331,- i 2010.

4 trossamfunn har klaget over Fylkesmannens vedtak vedrørende statsstøtte. Kulturdepartementet har gjort følgende: 1 vedtak omgjort til fordel for trossamfunnet. 3 klager er delvis tatt til følge.

Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet

Resultatområde 93 Konsultasjonsprosedyrer mellom statlige myndigheter og sametinget

Dette er ikke aktuelt i Vest-Agder

Resultatområde 96 Gravferdsloven

Det har ikke vært behandlet søknader om privat gravsted i 2011.

Totalt har vært til behandling 24 søknader om askespredning. 2 er avslått pga at spredningssted ikke er forenlig med gjeldende retningslinjer.

For Vest-Agder gjelder spesielt at KUF 08.12.98 har godkjent avtale mellom Vennesla kommune og Vennesla kirkelig fellesråd om overføring av ansvar og myndighet etter gravferdsloven fra fellesrådet til kommunen. Ingen saker i 2011.

Resultatområde 97 Lov om helligdager og helligdagsfred

Fylkesmannen har behandlet 3 saker etter lov om helligdager og helligdagsfred. Sakene gjaldt søknad om dispensasjon iht. lovens § 5 syvende ledd. I alle sakene ble dispensasjon innvilget.

Resultatområde 98 Oppdrag på det administrative området

98.1 Rekruttere og beholde medarbeidere

Se 98.4.

Tilsatte med innvandrerbakgrunn

Embete	Antall 2010	% 2010	Antall 2011	% 2011
FMVA	2	1,79	1	0,87
Sum	2	0	1	0

98.2 Kompetanseutvikling

Med lederstillinger menes her embetsledelsen, avdelingsledere samt enhetsledere med personalansvar

Fordeling menn/kvinner i lederstillinger

Embete	Kunngjorte lederstillinger	% tilsatte kvinner	% tilsatte menn	Antall kvinnelige ledere	Antall mannlige ledere
FMVA	2	0	100	3	9

Fordeling av kompetansemidler

Embete	% kompetanse kvinner	% kompetanse menn	% under 50 år	% over 50 år
FMVA	50	50	50	50

98.3 Medvirkning

Fylkesmannen skal sikre medbestemmelse og medvirkning for de tilsatte og deres organisasjoner.

Fylkesmannen har i sin tilpasningsavtale vedtatt eget medbestemmelsesutvalg for hele virksomheten. Her gjennomføres informasjon, drøfting og forhandling jfr Hovedavtalens §11, 12 og 13.

Representasjon av tillitsvalgte i medbestemmelsesutvalget følger HA § 9.

Fylkesmannen gjennomfører møter i medbestemmelsesutvalget etter fast møteplan ca annenhver måned. Fylkesmannen holder medarbeiderne orientert om fremdrift av ulike saker gjennom eget intranett i tillegg til ordinære møter i medbestemmelsesutvalget. Fylkesmannen har også eget arbeidsmiljøutvalg.

98.4 Likestilling og likeverd

Likestillingsrapportering 2011 - Fylkesmannen i Vest-Agder

1. Tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme diskriminerings- og tilgjengelighetslovens formål.

Fylkesmannen i Vest-Agder har sin likestillingsplan for embetet (revidert 2010) vedtatt virkemidler som skal fremme en bedriftskultur og arbeidsmiljø som ivaretar og verdsetter alle likt, uavhengig av kjønn, alder eller funksjonshemming.

Embetet har etablert et eget likestillingsutvalg, jf omtale under res.område 48.

2. Beskrivelse på hvilke tiltak som er planlagt, iverksatt og eventuelt gjennomført i forhold til aktivitetsplikten

Fylkesmannen skal fremme en bedriftskultur og et arbeidsmiljø som ivaretar og verdsetter alle likt

- Jevnlig foreta arbeidsmiljøkartlegging
- Virkemidlene som fremgår i embetets livsfasepolitikk skal brukes aktivt
- Gjøre aktiv bruk av Fylkesstrategi for universell utforming

Det skal ikke være kjønnsbetingede lønnsforskjeller ved embetet

- Ved lønsplassering og lønnsforhandlinger skal fylkesmannen bevisst motvirke lønnsforskjeller grunnet kjønn
- Hvert andre år skal det utarbeides en lønnsstatistikk som gir grunnlag for å drøfte lønnsutviklingen i et likestillingsperspektiv

Fylkesmannen skal ha en jevnere kjønnsfordeling på ledelsesnivå og i alle avdelinger.

- Så lenge det er ubalanse, skal kjønn tillegges spesiell vekt ved tilsettinger ved ellers like kvalifikasjoner (moderat kjønnskvoltering)
- Ved sammensetning av prosjektgrupper m.v. skal det være en kjønnsfordeling tilnærmet 50-50, så langt det er praktisk mulig
- Alle stillinger skal lyses ut eksternt og underrepresenterte grupper skal oppfordres til å søke

Øke andelen ansatte med høyere utdanning

- Fylkesmannen skal legge forholdene til rette for at de som ønsker det kan ta videreutdanning

3. Tilstanden hos Fylkesmannen i Vest-Agder

Det vises til vedlagte tabeller med forklaringer. Inndelingen i tabellene er i samsvar med FAD's oppsett.

Fylkesmannen i Vest-Agder er en organisasjon bestående av fem ulike fagavdelinger og en administrasjonsavdeling i tillegg til embetsledelsen. I fagavdelingene er det overveiende ansatte med høyere utdanning på aktuelt fagområde eller medarbeidere med lang realkompetanse. I administrasjonsavdelingen er det en mer blandet utdanningsbakgrunn. Her har 55 % utdanning på nivå videregående skole og lavere, hvorav 72 % av disse er kvinner. 42 % i avdelingen har utdanning på bachelornivå.

Forhold for embetet samlet

Pr. 31.12.11 var det ca. 58 % kvinner og 42 % menn ansatt i embetet. Kvinnens lønn utgjør 89,7 % av gjennomsnittlig lønnsnivå for menn (90,6 % uten lærling), mot 88,5 % i 2010. Dette kan forklares ut fra de

stillingskategorier kvinner er ansatt i.

Samtlige i kategori 5 og 7 er ansatt i administrasjonen. De aller fleste stillingene her er stillinger uten krav til høyere utdanning. 14 av 17 i denne kategorien er kvinner. De aller fleste i denne gruppen har videregående skole eller grunnskole. I tillegg er det noen førstekonsulenter på bachelornivå med få års erfaring.

Kategori 1 – Embetsledelse og avdelingsledelse

Denne gruppen består av 6 menn og 2 kvinner, hvorav fylkesmannen er den ene. Noe som forklarer lønnsforskjellen i kvinners favør.

Kategori 2 – Mellomledelse

Det er et forholdsvis stort sprik i lønn for kvinnene i denne gruppen, fra arkivleder til ass. fylkeslege.

Kategori 3 – Saksbehandler I

Hele 54 av 115 ansatte kommer inn i denne gruppen som består av seniorrådgivere og senioringeniører og består av like mange kvinner og menn, mot en liten overvekt av menn i 2010. Ansatte i gruppen er godt fordelt på alle avdelinger så nær som administrasjonsavdelingen. I miljøvern avdelingen er menn i flertall, mens flertallet er kvinner i samfunnsavdelingen, helse- og omsorgsavdelingen og utdanningskontoret. I Landbruksavdelingen er det nå like mange menn som kvinner. Det er ikke grunnlag for å si at det er forskjell på lønnsnivå på kvinner og menn. På grunn av konkurranse i arbeidsmarkedet har flere nyansatte blitt tilgodesett med høyere lønn enn ansatte med flere års erfaring. Det er derfor liten eller ingen sammenheng mellom lønn og ansettelsesår.

Kategori 4 – Saksbehandler II, overingeniører og rådgivere

Ansatte innenfor denne kategorien kan deles i tre grupper:

- Ansatte med liten formell utdanning, men med lang ansiennitet i embetet
- Ansatte med utdanning på bachelornivå (eks. sosionomer og sykepleiere)
- Ansatte med høyere universitetsutdanning med relativt liten yrkeserfaring

I den første gruppen er det alt overveiende kvinner. Det er også denne gruppen som i snitt er lavest lønnet i denne kategorien. Alle disse lå tidligere i stillingskategori 5.

Kategori 5 – Kontorstillinger

Alle her er ansatt i administrasjonsavdelingen. (Det er ansatte i administrasjonsavdelingen også på andre nivå). Det store flertallet her har allmennutdanning eller videregående skole

Heltid/deltid

Det er en klart større andel av kvinner som jobber deltid. I 2011 arbeidet 19,4 % av kvinnene deltid mens 8,2 % av menn som var i deltid.

I administrasjonsavdelingen jobber 40,0 % av kvinnene deltid. Grovt sett kan deltidsarbeidende kvinner deles i to grupper:

- Ansatte i deltidsstillinger i administrasjonsavdelingen
- Ansatte i alle avdelinger med midlertidig redusert stilling grunnet omsorg for mindreårige barn.

Midlertidig ansatte (engasjement og vikarer)

Også her er kvinner i klart flertall. Her er det igjen en klart skille mellom administrasjonsavdelingen og øvrige avdelinger.

I hele embetet er kvinner i større grad engasjert/vikarer i forbindelse med svangerskap, lengre sykemeldinger eller permisjoner. I fagavdelingene er det i tillegg overvekt av kvinner som er engasjert i ulike prosjekt og andre engasjement.

Foreldrepermisjon

Dette gjelder permisjon utenom svangerskapspermisjon for kvinner. I 2009 var det menn som tok slik permisjon mens det i 2010 var kvinner.

Legemeldt fravær

Det har vært en sterk økning i legemeldt fravær både blant kvinner og menn. Dette er i stor grad ansatte som har vært sykemeldte flere måneder hver.

Ut fra tabellene kan en trekke følgende slutninger ut fra grunnlaget kjønn:

Lønn

Det kan ikke påvises lønnsforskjeller som skyldes kjønn innenfor de ulike stillingskategoriene. Innenfor visse grupper kan det være en tendens til at arbeidstakere med lang ansiennitet i organisasjonen har sakkert akterut lønsmessig i forhold til medarbeidere rekruttert i de seineste åra. Konkurransen på arbeidsmarkedet har ført til forholdsvis høyere lønn for nyansatte.

Deltid

Det er klart flere kvinner enn menn som jobber deltid. En stor andel kvinner er ansatt i deltidsstillinger i administrasjonsavdelingen. I tillegg har flere kvinner midlertidig redusert stilling grunnet omsorg for mindreårige barn. Blant menn er det to som jobber deltid grunnet delvis AFP-pensjon. Av 49 menn arbeider 4 deltid, dvs 8,2%. Av 67 kvinner arbeider 13 deltid, en prosentandel på 19,4.

Midlertidige ansettelser

Det er et klart flertall kvinner blant de midlertidige ansatte. Flere er knyttet til vikariat som følge av langtidssykemeldinger eller svangerskapspermisjoner. I fagavdelingene er det også i større kvinner knyttet til prosjektengasjement. 1 (2,0 %) mann er midlertidig ansatt mens 9 (13,4 %) kvinner er i midlertidige stillinger

4. Vurdering av barrierer mot likestilling og behov for tiltak

Vi har ikke identifisert **spesifikke** barrierer mot likestilling ved embetet ut fra de ulike diskrimineringsgrunnlagene, hverken ved nyansettelser eller i forbindelse med det løpende arbeidet.

Kjønn

Embetet gjenspeiler i stor grad at innbyggerne i fylket tar tradisjonelle valg med hensyn til yrke og innretter seg i henhold til stereotype kjønnsroller når det gjelder deltid og pappapermisjon. Ved tilsetninger søker vi å oppnå god kjønnsbalanse gjennom moderat kvotering av det underrepresenterte kjønn. Når kjønnsfordelingen likevel er skjev på de fleste avdelingene skyldes det tradisjonelle yrkesvalg og det faktum at kvinner hittil har hatt et lavere utdanningsnivå enn menn. Kvinner på Agder har svakere tilknytning til arbeidslivet enn ellers i landet, jfr. Agderforskning "Regional monitor" og "Likestillingsmonitor 2011". Dette bidrar til å forklare den høye andelen kvinner med deltidsjobb på administrasjonsavdelingen.

Etnisitet, religiøs tilhørighet og livssyn

Når det i 2011 på embetet var kun en person ansatt med minoritetsbakgrunn, antas det i hovedsak å skyldes at vi har få søkere med slik bakgrunn. I stillingsannonse søkes aktivt etter folk med minoritetsbakgrunn. Det kalles inn til intervju hvis de er faglig kvalifiserte. Hittil har ingen søkere med minoritetsbakgrunn blitt vraket fra en stilling på grunn av mangelfulle norskkunnskaper. Likestillingsutvalget vurderer nå positive tiltak for å få flere ansatte med minoritetsbakgrunn, herunder å kunne tilby norskundervisning for å få søkere opp på det nivå som er nødvendig i den jobben som søkes. Det anses som et gode **i seg selv** å ha en allsidig sammensatt stab. Sett i forhold til at vi har ganske få ledige stillinger hvert år, vil det ta tid å få inn så mange med innvandrerbakgrunn at de blir et betydelig innslag på embetet. Når da de fleste stillinger også krever høyere utdanning og oftest praksis, sier det seg selv at etnisk norske oftest utkonkurrerer utlendinger. Etterhvert vil nok 2. og 3. generasjons innvandrere gjøre sitt inntog på embetet. Det synes som om mange av disse f.eks. blir jurister og tida vil vise om disse søker jobb i embetet.

Vi ønsker å ha forskjellig livssyn representert ved embetet. Så lenge etniske nordmenn dominerer er ulikhetene begrenset. Utad legges det vekt på at embetet fremstår som en inkluderende og tolerant arbeidsplass.

Nedsatt funksjonsevne

Fylkeshuset oppfyller i hovedsak kravene til universell utforming. Embetet er en IA-bedrift. Vi har lyktes med å tilrettelegge gode arbeidsplasser for ansatte som har fått nedsatt sin funksjonsevne mens de har arbeidet på embetet. Når vi ikke har rekruttert nyansatte som ikke har full funksjonsevne, skyldes det at folk i denne gruppen ikke har søkt. Vi har heller ikke aktivt søkt etter dem.

5. Vurdering av mulige tiltak

Status hos Fylkesmannen i Vest-Agder kan oppsummeres slik:

- Det er overvekt av menn i miljøvernavdelingen. Rekruttering de seineste år har langt på vei utjevnet kjønnsforskjellene. I Landbruksavdelingen er det nå likevekt mellom kjønnene mens det for få år siden var sterk mannsdominans.
- Det er overvekt av kvinner i øvrige avdelinger, spesielt administrasjonsavdelingen og samfunnsavdelingen.
- Kvinner er overrepresentert blant ansatte med deltidsstillinger og midlertidige ansatte.
- Få ansatte med innvandrerbakgrunn
- Få ansatte med nedsatt funksjonsevne
- Ingen kjente tilfeller av trakassering
- Noe skjev kjønnsfordeling i lederstillinger
- En kan ikke se at det er lønnsforskjeller som skyldes kjønn

Likestillingsutvalget vurderer proaktive tiltak med sikte på å rekruttere fra underrepresenterte grupper. Av grunner som det er gjort rede for under pkt. 4 krever dette langvarig innsats. Embetets handlingsplan for likestilling, som er under utarbeidelse, vil målrette arbeidet. Innsatsen for mindre deltidsarbeid for kvinner på embetet vil bli prioritert i første omgang, sammen med spesifikke tiltak for å rekruttere ansatte med utenlandsk etnisk bakgrunn. Vi har ingen kjente tilfeller av mobbing og derfor ingen spesifikke tiltak på gang, men legger stor vekt på å ha en åpen og vennlig omgangstone i embetet og tok i 2011 fagetiske spørsmål til diskusjon flere ganger.

Ledere med personalansvar

2011	Ledere med personalansvar			Medarbeidere			Lønn	
	M%	K%	Totalt (N)	M%	K%		M%	K%
Fylkesmannen i Vest-Ager	72,3	27,7	11	39,4	60,6	104	100	89,7

Forhold mellom kvinner og menns lønn i ulike stillingskategorier

Prosent		Andel kvinner og menn i virksomheten			Kvinnens lønn i prosent av menns lønn		
		Kjønnsbalanse			Lønn		
		M	K	Totalt (N)	M	K	
Totalt i	2011	42,2	57,8	115	100	89,7	
virksomheten	2010	40,2	59,8	112	100	88,5	
Stillingskategori 1	2011	75,0	25,0	8	100	115,7	
	2010	75,0	25,0	8	100	114,1	
Stillingskategori 2	2011	62,5	37,5	8	100	100,2	
	2010	50,0	50,0	8	100	97,1	
Stillingskategori 3	2011	50,0	50,0	54	100	101,9	
	2010	52,2	47,8	46	100	103,0	
Stillingskategori 4	2011	28,6	71,4	28	100	97,6	
	2010	25,0	75,0	28	100	97,6	

Stillingskategori	2011	18,8	81,3	16	100	99,0
5	2010	19,0	81,0	21	100	95,7
Stillingskategori	2011					
6	2010					
Stillingskategori	2011	0,0	100,0	1		
7	2010	0,0	100,0	1		

98.5 Føringer på IKT-området

Ikke noe rapporteringskrav

98.10 Sentral ePhorte publikumløsning og kartapplikasjoner

En sentral, felles publisering av Sak i kart fra Hamar er tilrettelagt, og fungerer bra mot geoPort. Det kreves i tillegg en installasjon på ePhorte-server i hvert fylke. Det er imidlertid et problem at denne Sak i Kart-koblingen kun fungerer mot geoPort. En standard WFS-tjeneste som dette skal kunne brukes fritt i hvilket som helst kartsystem.

Dette problemet er tatt opp med FAD via fagutvalg for kart, og vi har bedt FAD om å ta det videre med Ergo, som står som ansvarlig leverandør av Sak i Kart-løsningen.

Noe under halvparten av fylkene har Sak i Kart via fellesløsningen på Hamar på plass pr. februar 2012, og kan dermed publisere sakene internt for egne saksbehandlere. Det er foreløpig ikke gjort noen forsøk på å gå offentlig ut på Internett med denne løsningen.

Fra Vest-Agder er det derimot publisert en «uoffisiell» geoPort-løsning på Internett, som ikke inneholder ePhorte-sakene. Dette dreier seg om data for Krypsivprosjektet. Hensikten er at alle prosjektdeltakerne skal få tilgang til resultatene fra registreringene og flyfotograferingen, men det er også å anse som en test av kartpublisering.

Resultatområde 99 Partistøtteordningen

Siden 2008 er det Fylkesmannen i Sogn og Fjordane som utbetaler partistøtte. Fylkesmannen i Vest-Agder har kontrollert og anvist kr 4 180 080,99 i partistøtte for 2011.

Andre

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
Andre faglige oppg. på oppd. for statlige virk.	kr 309 349,49	kr 0,00
Andre faglige oppgaver for ikke-statlige virk.	kr 2 835,25	kr 0,00
Ressursbruk knyttet til adm/felles oppg./drift	kr 23 200 918,30	kr 0,00
Sum:	kr 23 513 103,00	kr 0,00